ΑΠΑΝΤΑ, ΜΑΞΙΜΟΥ τοῦ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ *

1ος Τόμος - 14....2
ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ....2
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ....29
ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ....77
ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ' (200) ΠΕΡΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ....99

1ος Τόμος - 14

ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ*

Περὶ τοῦ τίνων σύμβολα τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς συνάξεως τελούμενα καθεστήκῃ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

(≡14__038≡>

Πῶς σοφώτερος γίνεται λαβὼν ἀφορμὴν ὁ σοφός, καὶ δίκαιος γνοὺς προσθήσει τοῦ δέχεσθαι, κατὰ τὴν θείαν παροιμίαν, σαφῶς αὐτός, πάντων μοι τιμιώτατε, κατ᾽ αὐτὴν ἔδειξας τὴν πεῖραν, ἔργῳ διδάξας ὅπερ ὁ θεῖος σοφῶς ὑπαινίσσεται λόγος. Ἅπαξ γὰρ ἀκούσας μου κατ᾽ ἐπιδρομὴν ἐπιτόμως, ὡς οἷόν τε ἦν, ἀφηγουμένου τὰ ἄλλῳ τινὶ μεγάλῳ γέροντι, καὶ ὄντως τὰ θεῖα σοφῷ περί τε τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἐπιτελουμένης ἁγίας συνάξεως καλῶς τε καὶ μυστικῶς θεωρηθέντα, καὶ ὡς ἐνῆν μάλιστα διδασκαλικῶς, ἀπήτεις με κατεπείγων ἐξ αὐτῆς ἔγγραφόν σοι ποιεῖσθαι τὴν τούτων διήγησιν, λήθης φάρμακον καὶ βοήθειαν μνήμης ἔχειν τὸ γράμμα βεβουλημένος, φυσικῶς τὸν χρόνον ἐχούσης φάσκων δαμάζοντα· καὶ ἀνεπαισθήτως διὰ λήθης τῶν ἐναποκειμένων συλᾷν τε καὶ ἀφανίζειν παντελῶς τοὺς τύπους καὶ τὰς εἰκόνας δυνάμενον, καὶ διὰ τοῦτο πάντως δεομένης τοῦ ἀνακαινίζοντος τρόπου, καθ᾽ ὃν ἡ τοῦ λόγου δύναμις διὰ παντὸς ἀκμάζουσα συντηρεῖν πέφυκε τὴν μνήμην ἀπαθῆ καὶ ἀμείωτον.

---

* Τό ἔργο τοῦ ἁγίου Μαξίμου χωρίστηκε σέ τόμους καί ἀναγράφονται οἱ σελίδες σύμφωνα μέ τή σειρά "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, γιά νά μπορεῖ εὔκολα ὁ ἀναγνώστης νά συμβουλεύεται μετάφραση. Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τρεῖς πηγές: **1)** ἀπό τήν ἠλεκτρονική βιβλιοθήκη ἑλληνικῶν κειμένων, Thesaurus Linguae Graecae, TLG (http://www.tlg.uci.edu), **2)** κείμενα πού δέν περιλαμβάνονται στό TLG ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90ος καί 91ος (τά δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), καί **3)** τά σχόλια στά ἔργα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη ἀπό τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ, τό κείμενο περάστηκε ἀπό σκάνερ, ἀκολούθησε ὀπτική ἀναγνώριση χαρακτήρων καί ἔλεγχος.

Τόμος καί σελίδα γιά τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ ἀναγράφονται μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο: (≡15Β_010≡>, δηλαδή ἀκολουθεῖ ἡ δέκατη σελίδα τοῦ 15Β τόμου. Ἐπίσης ὑπάρχει καί ἔνδειξη γιά τήν σελίδα τῆς πατρολογίας Migne (=0364=) ὅταν τό κείμενο προέρχεται ἀπό ἐκεῖ.

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ TLG, σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 14**.

Ὅσον δὲ τοῦ ἁπλῶς ἀκούειν (≡14__040≡> τὸ καὶ διαμονὴν ἀκαθαίρετον τῶν ἀκουσθέντων ἐπιζητεῖν ἐστι σοφώτερον, ἐπίσταται πάντως πᾶς ὁ καὶ μικρὸν εὐγενείας λογικῆς ἐπιμελούμενος, καὶ μὴ πάντη τῆς πρὸς τὸν λόγον οἰκειότητος ὑπάρχων ἀλλότριος.

Κἀγὼ μὲν ὤκνουν παρὰ τὴν ἀρχήν, τοῦ λόγου— εἰρήσεται γὰρ τἀληθές—τὴν ὑπόθεσιν παραιτούμενος· οὐ τῷ μὴ θέλειν ὑμῖν, ἠγαπημένοι, παντὶ τρόπῳ διδόναι κατὰ δύναμιν τὸ καταθύμιον, ἀλλὰ τῷ μήτε τῆς ἐναγούσης πρὸς τοῦτο τοὺς ἀξίους μετειληφέναι χάριτος, μήτε τὴν πεῖραν ἔχειν τῆς πρὸς τὸ λέγειν δυνάμεώς τε καὶ τριβῆς, ἰδιωτείᾳ συντεθραμμένος καὶ λόγων τεχνικῶν παντελῶς ἀμύητος ὑπάρχων τῶν ἐν μόνῃ τῇ προσφορᾷ τὴν χάριν ἐχόντων, οἷς οἱ πολλοὶ μάλιστα χαίρουσι τῇ ἀκοῇ τὴν ἡδονὴν περιγράφοντες, κἂν εἰ μηδὲν τῶν τιμίων διὰ βάθους πολλάκις ἔχοιεν· καὶ τῷ, [ὡς] κυριώτερον εἰπεῖν καὶ ἀληθέστερον, δεδοικέναι μὴ καθυβρίσειν τῇ εὐτελείᾳ τοῦ ἡμετέρου λόγου τὴν ἐκείνου τοῦ μακαρίου ἀνδρὸς περὶ τῶν θείων ὑψηγορίαν τε καὶ νόησιν. Ὅμως δ᾽ οὖν ὕστερον τῇ βίᾳ τῆς ἀγάπης εἴξας τῆς πάντων ἰσχυροτέρας ἐδεξάμην ἑκὼν τὸ ἐπίταγμα, γελᾶσθαι μᾶλλον ἐπ᾽ αὐθαδείᾳ τε καὶ ἀπαιδευσίᾳ δι᾽ εὐπείθειαν παρὰ τῶν μεμψιμοίρων ἑλόμενος ἢ ὑμῖν διὰ τῆς ἀναβολῆς ἐν παντὶ καλῷ μὴ συμπροθυμεῖσθαι βούλεσθαι νομισθῆναι, τὴν περὶ τοῦ πῶς εἰπεῖν μέριμναν τῷ Θεῷ ἐπιρρίψας τῷ μόνῳ θαυματουργῷ καὶ διδάσκοντι μὲν ἄνθρωπον γνῶσιν, τρανοῦντι δὲ γλῶσσαν μογιλάλων, καὶ τοῖς ἀπόροις πόρον ἐπινοοῦντι (≡14__042≡> καὶ ἐγείροντι μὲν ἀπὸ γῆς πτωχόν, ἀπὸ δὲ κοπρίας ἀνυψοῦντι πένητα· τοῦ σαρκικοῦ λέγω φρονήματος καὶ τῆς δυσώδους τῶν παθῶν ἰλύος· τὸν πτωχὸν τῷ πνεύματι ἢ τὸν κακίας πτωχεύοντα, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν πενόμενον ἕξεως, ἢ τοὐναντίον καὶ τὸν ἔτι τῷ νόμῳ τῆς σαρκὸς καὶ τοῖς πάθεσιν ἐνεχόμενον καὶ διὰ τοῦτο τῆς κατ᾽ ἀρετὴν καὶ γνῶσιν πτωχεύοντα καὶ πενόμενον χάριτος.

Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τῷ παναγίῳ καὶ ὄντως θεοφάντορι Διονυσίῳ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ ἐν τῇ 'Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας' πραγματείᾳ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἱερὰν τῆς ἁγίας συνάξεως τελετὴν ἀξίως τῆς αὐτοῦ μεγαλονοίας τεθεώρηται σύμβολα, ἰστέον ὡς οὐ τὰ αὐτὰ νῦν ὁ λόγος διεξέρχεται, οὔτε διὰ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ προέρχεται. Τολμηρὸν γὰρ καὶ αὔθαδες καὶ ἀπονοίας ἐγγύς, ἐγχειρεῖν τοῖς ἐκείνου πειρᾶσθαι τὸν μήτε χωρεῖν αὐτὸν ἢ νοεῖν δυνάμενον, καὶ ὡς ἴδια προκομίζειν τὰ ἐνθέως ἐκείνῳ μόνῳ διὰ τοῦ Πνεύματος φανερωθέντα μυστήρια, ἀλλ᾽ ὅσα καὶ ἄλλοις ὡς ληπτὰ παρ᾽ αὐτοῦ φιλανθρώπως βουλήσει Θεοῦ παρελείφθη πρὸς ἔκθεσιν καὶ γυμνασίαν τῆς αὐτῶν ἐκείνων περὶ τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἔφεσιν ἕξεως, καὶ δι᾽ ὧν συμμέτρως αὐτοῖς ἡ παμφαὴς τῶν τελουμένων ἀκτὶς κατανοουμένη καθίσταται γνώριμος καὶ πρὸς ἑαυτὴν κατέχει τοὺς πόθῳ περιληφθέντας, ἵνα μὴ παντελῶς οἱ μετ᾽ αὐτὸν ὦσιν ἀργοί, τὴν πᾶσαν τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ζωῆς ἡμέραν, οὐκ ἔχοντες τὸν πρὸς τὴν θείαν ἐκείνην ἀμπελουργίαν μισθούμενον λόγον, τὸν ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τοῦ πνευματικοῦ ἀμπελῶνος, τὸ συλωθὲν κατ᾽ ἀρχὰς ὑπὸ (≡14__044≡> τοῦ πονηροῦ δι᾽ ἀπάτης κατὰ

τὴν τῆς ἐντολῆς παράβασιν, πνευματικὸν τῆς θείας καὶ βασιλικωτάτης εἰκόνος δηνάριον ἀποδιδόντα.

Οὐ πάντα δὲ τὰ τῷ μακαρίῳ γέροντι μυστικῶς θεωρηθέντα λέγειν καθεξῆς ἐπαγγέλλομαι· οὐδ᾽ αὐτὰ τὰ λεγόμενα, ὡς ἐνοήθη τε παρ᾽ ἐκείνου καὶ ἐλέχθη. Ἐκεῖνος γάρ, πρὸς τὸ φιλόσοφος εἶναι καὶ πάσης παιδείας διδάσκαλος, δι᾽ ἀρετῆς περιουσίαν καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα χρονιωτέρας τε καὶ ἐπιστημονικωτέρας τριβῆς καὶ φιλοπονίας, τῶν τῆς ὕλης δεσμῶν καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὴν φαντασιῶν ἐλεύθερον ἑαυτὸν καταστήσας, τόν τε νοῦν εἰκότως εἶχε ταῖς θείαις αὐγαῖς περιλαμπόμενον, καὶ διὰ τοῦτο δυνάμενον εὐθέως ὁρᾷν τὰ τοῖς πολλοῖς μὴ ὁρώμενα, καὶ τὸν λόγον ἑρμηνευτὴν ἀκριβέστατον τῶν νοηθέντων· καὶ ἐσόπτρου δίκην ὑπ᾽ οὐδεμιᾶς κηλίδος παθῶν ἐμποδιζόμενον, ἀκραιφνῶς τὰ ἄλλοις μήτε νοηθῆναι δυνάμενα, καὶ φέρειν καὶ λέγειν ἰσχύοντα, ὡς δύνασθαι τοὺς ἀκροατὰς ὅλον μὲν τῷ λόγῳ τὸν νοῦν ὁρᾷν ἐποχούμενον· ὅλα δὲ ὅλῳ τῷ νῷ καθαρῶς ἐμφαίνεσθαι τὰ νοηθέντα καὶ διὰ τῆς τοῦ λόγου μεσιτείας αὐτοῖς διαπορθμευόμενα δέξασθαι· ἀλλ᾽ ὅσα διὰ μνήμης τε φέρω, καὶ ὡς νοεῖν ἀμυδρῶς καὶ λέγειν ἀμυδρότερον δύναμαι, πλὴν εὐσεβῶς χάριτι τοῦ τὰ ἐσκοτισμένα φωτίζοντος Θεοῦ. Μηδὲ γὰρ οἴεσθαι δεῖν ὑμᾶς ὑπολαμβάνω, δικαίως κρίνειν εἰδότας, ἄλλως με νοεῖν ἢ λέγειν δύνασθαι ἢ ὡς νοεῖν καὶ λέγειν δύναμαι καὶ ἡ ἄνωθεν χάρις ἐνδίδωσιν, οἰκείως τῆς ἀναλογούσης μοι προνοουμένης δυνάμεως, κἂν ὁ παραδοὺς μάλιστα καὶ διδάξας ἐστὶν ὑψηλότατος. Ἐπεὶ τὸ τὰ ἴσα ζητεῖν παρὰ τῶν μὴ ἴσων τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν (≡14__046≡> οὐ πόρρω μοι δοκεῖ τυγχάνειν τῶν δείξειν πειρωμένων τῷ ἡλίῳ κατὰ τὸ ἴσον τὴν σελήνην φωτίζουσαν· καὶ τὰ μὴ πάντη ταῦτα συμβαίνειν ἀλλήλοις κατὰ πάντα δύνασθαι βιαζομένων, ὅπερ ἀμήχανον καὶ ἀδύνατον.

Ἡγείσθω δὲ Θεὸς τῶν λεγομένων τε καὶ νοουμένων, ὁ μόνος νοῦς τῶν νοούντων καὶ νοουμένων, καὶ λόγος τῶν λεγόντων καὶ λεγομένων, καὶ ζωὴ τῶν ζώντων καὶ ζωουμένων, καὶ πᾶσι πάντα καὶ ὢν καὶ γινόμενος, δι᾽ αὐτὰ τὰ ὄντα καὶ γινόμενα· δι᾽ ἑαυτὸν δὲ οὐδὲν κατ᾽ οὐδένα τρόπον οὐδαμῶς οὔτε ὢν οὔτε γινόμενος, τῶν ἅ τι τῶν ὄντων ἐστὶ καὶ γινομένων, οἷα μηδενὶ τὸ παράπαν τῶν ὄντων φυσικῶς συντασσόμενος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ εἶναι μᾶλλον, διὰ τὸ ὑπερεῖναι, ὡς οἰκειότερον ἐπ᾽ αὐτοῦ λεγόμενον προσιέμενος.

Δεῖ γάρ, εἴπερ ὡς ἀληθῶς τὸ γνῶναι διαφορὰν Θεοῦ καὶ κτισμάτων ἐστὶν ἀναγκαῖον ἡμῖν, θέσιν εἶναι τοῦ ὑπερόντος τὴν τῶν ὄντων ἀφαίρεσιν, καὶ τὴν τῶν ὄντων θέσιν εἶναι τοῦ ὑπερόντος ἀφαίρεσιν, καὶ ἄμφω περὶ τὸν αὐτὸν κυρίως θεωρεῖσθαι τὰς προσηγορίας, καὶ μηδεμίαν κυρίως δύνασθαι· τὸ εἶναι, φημί, καὶ [τὸ] μὴ εἶναι. Ἄμφω μὲν κυρίως, ὡς τῆς μὲν τοῦ εἶναι τοῦ Θεοῦ κατ᾽ αἰτίαν τῶν ὄντων θετικῆς, τῆς δὲ καθ᾽ ὑπεροχὴν αἰτίας τοῦ εἶναι πάσης τῶν ὄντων ἀφαιρετικῆς· καὶ μηδεμίαν κυρίως πάλιν, ὡς οὐδεμιᾶς τὴν κατ᾽ οὐσίαν αὐτὴν καὶ φύσιν τοῦ τί εἶναι τοῦ ζητουμένου θέσιν παριστώσης. Ὧι γὰρ μηδὲν τὸ σύνολον φυσικῶς κατ᾽ αἰτίαν συνέζευκται, ἢ ὂν ἢ μὴ ὄν, τούτῳ οὐδὲν τῶν ὄντων καὶ λεγομένων, οὐδὲ τῶν μὴ ὄντων καὶ μὴ λεγομένων, (≡14__048≡>

εἰκότως ἐστὶν ἐγγύς. Ἁπλῆν γὰρ καὶ ἄγνωστον καὶ πᾶσιν ἄβατον ἔχει τὴν ὕπαρξιν καὶ παντελῶς ἀνερμήνευτον, καὶ πάσης καταφάσεώς τε καὶ ἀποφάσεως οὖσαν ἐπέκεινα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· ἐπὶ δὲ τὴν προκειμένην τοῦ λόγου ὑπόθεσιν ἔλθωμεν.

Α. ΠΩΣ ΤΕ ΚΑΙ ΠΟΙΩ ΤΡΟΠΩ ΕΙΚΩΝ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ ΘΕΟΥ Η ΑΓΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

(≡14__050≡>

Α. Πῶς τε καὶ ποίῳ τρόπῳ εἰκὼν ἐστι καὶ τύπος Θεοῦ ἡ ἁγία Ἐκκλησία

Τὴν τοίνυν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, κατὰ πρώτην θεωρίας ἐπιβολήν, τύπον καὶ εἰκόνα Θεοῦ φέρειν ἔλεγεν ὁ μακάριος γέρων ἐκεῖνος, ὡς τὴν αὐτὴν αὐτῷ κατὰ μίμησιν καὶ τύπον ἐνέργειαν ἔχουσαν.

Ὥσπερ γὰρ ὁ Θεὸς πάντα τῇ ἀπείρῳ δυνάμει ποιήσας καὶ εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν συνέχει καὶ συνάγει καὶ περιγράφει, καὶ ἀλλήλοις καὶ ἑαυτῷ προνοητικῶς ἐνδιασφίγγει τά τε νοητὰ καὶ τὰ αἰσθητά, καὶ περὶ ἑαυτὸν ὡς αἰτίαν καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος πάντα περικρατῶν τὰ κατὰ τὴν φύσιν ἀλλήλων διεστηκότα, κατὰ μίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ὡς ἀρχὴν σχέσεως δύναμιν ἀλλήλοις συννενευκότα ποιεῖ, καθ᾽ ἣν εἰς ταυτότητα κινήσεώς τε καὶ ὑπάρξεως ἀδιάφθορον καὶ ἀσύγχυτον ἄγει τὰ πάντα πρὸς οὐδὲν οὐδενὸς τῶν ὄντων προηγουμένως κατὰ φύσεως διαφορὰν ἢ κινήσεως στασιάζοντός τε καὶ διαιρουμένου, πάντων πᾶσι κατὰ τὴν μίαν τῆς μόνης ἀρχῆς καὶ αἰτίας ἀδιάλυτον σχέσιν τε καὶ φρουρὰν ἀφύρτως συμπεφυκότων, τὴν πάσας τε καὶ ἐπὶ πᾶσι κατὰ (≡14__052≡> τὴν ἑκάστου τῶν ὄντων φύσιν θεωρουμένας ἰδικὰς σχέσεις καταργοῦσάν τε καὶ ἐπικαλύπτουσαν, οὐ τῷ φθείρειν αὐτὰς καὶ ἀναιρεῖν καὶ μὴ εἶναι ποιεῖν, ἀλλὰ τῷ νικᾷν καὶ ὑπερφαίνεσθαι, ὥσπερ ὁλότης μερῶν, ἢ καὶ αὐτῆς αἰτία τῆς ὁλότητος ἐπιφαινομένη, καθ᾽ ἣν ἥ τε ὁλότης αὐτὴ καὶ τὰ τῆς ὁλότητος μέρη φαίνεσθαί τε καὶ εἶναι πέφυκεν, ὡς ὅλην ἔχοντα τὴν αἰτίαν ἑαυτῶν ὑπερλάμπουσαν, καὶ ὥσπερ ἥλιος ὑπερφανεὶς ἀστέρων καὶ φύσιν καὶ δύναμιν, οὕτω τὴν αὐτῶν ὡς αἰτιατῶν αἰτίαν καλύπτουσαν ὕπαρξιν. Πέφυκε γὰρ ὥσπερ ἐκ τῆς ὁλότητος τὰ μέρη, οὕτω δὲ κἀκ τῆς αἰτίας τὰ αἰτιατὰ καὶ εἶναι κυρίως καὶ γνωρίζεσθαι, καὶ τὴν ἑαυτῶν σχολάζουσαν ἔχειν ἰδιότητα, ἡνίκα τῆς πρὸς τὴν αἰτίαν ἀναφορᾶς περιληφθέντα ποιωθῇ δι᾽ ὅλου· κατὰ τὴν μίαν, ὡς εἴρεται, τῆς πρὸς αὐτὴν σχέσεως δύναμιν. Πάντα γὰρ ἐν πᾶσιν ὤν, ὁ ἀπείροις μέτροις ὑπὲρ πάντα Θεός, μονώτατος τοῖς καθαροῖς τὴν διάνοιαν ὁραθήσεται· ἡνίκα ὁ νοῦς τοὺς τῶν ὄντων θεωρητικῶς ἀναλεγόμενος λόγους εἰς αὐτὸν καταλήξει τὸν Θεόν, ὡς αἰτίαν καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος τῆς τῶν ὅλων παραγωγῆς καὶ γενέσεως καὶ πυθμένα τῆς πάντων περιοχῆς ἀδιάστατον.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὰ αὐτὰ τῷ Θεῷ περὶ ἡμᾶς ὡς ἀρχετύπῳ εἰκὼν ἐνεργοῦσα δειχθήσεται. Πολλῶν γὰρ ὄντων καὶ ἀπείρων ἀριθμῷ σχεδὸν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, γένει καὶ εἴδει, καὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις, καὶ βίοις καὶ ἡλικίαις, καὶ γνώμαις καὶ τέχναις, καὶ (≡14__054≡> τρόποις καὶ ἤθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασιν, ἐπιστήμαις τε αὖ καὶ ἀξιώμασι, καὶ τύχαις καὶ χαρακτῆρσι καὶ ἕξεσιν, ἀλλήλων

διῃρημένων τε καὶ πλεῖστον διαφερόντων τῶν εἰς αὐτὴν γιγνομένων καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς ἀναγεννωμένων τε καὶ ἀναδημιουργουμένων τῷ Πνεύματι, μίαν πᾶσι κατὰ τὸ ἴσον δίδωσι καὶ χαρίζεται θείαν μορφὴν καὶ προσηγορίαν, τὸ ἀπὸ Χριστοῦ καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι· καὶ μίαν τὴν κατὰ πίστιν ἁπλῆν τε καὶ ἀμερῆ καὶ ἀδιαίρετον σχέσιν, τὴν τὰς πολλὰς καὶ ἀμυθήτους περὶ ἕκαστον οὔσας διαφοράς, οὐδ᾽ ὅτι κἂν εἰσὶ συγχωροῦσαν γνωρίζεσθαι, διὰ τὴν τῶν πάντων εἰς αὐτὴν καθολικὴν ἀναφορὰν καὶ συνέλευσιν, καθ᾽ ἣν οὐδεὶς τὸ παράπαν οὐδὲν ἑαυτῷ τοῦ κοινοῦ διωρισμένος ἐστί, πάντων συμπεφυκότων ἀλλήλοις καὶ συνημμένων κατὰ τὴν μίαν ἁπλῆν τε καὶ ἀδιαίρετον τῆς πίστεως χάριν καὶ δύναμιν. "Ἦν γὰρ πάντων", φησίν, "ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία»· ὡς ἐκ διαφόρων μελῶν σῶμα ἓν καὶ εἶναι καὶ ὁρᾶσθαι καὶ αὐτοῦ Χριστοῦ τῆς ἀληθινῆς ἡμῶν κεφαλῆς ὄντως ἄξιον·

"Ἐν ᾧ", φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, "οὐκ ἔστιν ἄρρην οὐδὲ θῆλυ, οὔτε Ἰουδαῖος οὔτε Ἕλλην, οὔτε περιτομὴ οὔτε ἀκροβυστία, οὔτε βάρβαρος οὔτε Σκύθης, οὔτε δοῦλος οὔτε ἐλεύθερος· ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν αὐτός», ὁ πάντα κατὰ μίαν ἁπλῆν τῆς ἀγαθότητος ἀπειρόσοφον δύναμιν ἑαυτῷ περικλείων, ὥσπερ κέντρον εὐθειῶν τινων ἐξημμένων αὐτοῦ, κατὰ μίαν ἁπλῆν καὶ ἑνιαίαν αἰτίαν καὶ δύναμιν τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων τοῖς πέρασιν οὐκ ἐῶν συναφίστασθαι, κύκλῳ περιγράφων αὐτῶν τὰς ἐκτάσεις καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἄγων τοὺς τῶν ὄντων καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ γενομένων (≡14__056≡> διορισμούς· ἵνα μὴ ἀλλήλων παντάπασιν ἀλλότρια ᾗ καὶ ἐχθρὰ τὰ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ κτίσματα καὶ ποιήματα, οὐκ ἔχοντα περὶ τί καὶ ὅποι τὸ φίλον τι καὶ εἰρηνικὸν καὶ ταὐτὸν πρὸς ἄλληλα δείξωσι, καὶ κινδυνεύσῃ αὐτοῖς καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι εἰς τὸ μὴ ὂν μεταπεσεῖν τοῦ Θεοῦ χωριζόμενον.

Εἰκὼν μὲν οὖν ἐστι τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἴρηται, ἡ ἁγία Ἐκκλησία, ὡς τὴν αὐτὴν τῷ Θεῷ περὶ τοὺς πιστοὺς ἐνεργοῦσα ἕνωσιν, κἂν διάφοροι τοῖς ἰδιώμασι καὶ ἐκ διαφόρων καὶ τόπων καὶ τρόπων οἱ κατ᾽ αὐτὴν διὰ τῆς πίστεως ἑνοποιούμενοι τύχωσιν ὄντες, ἣν περὶ τὰς οὐσίας τῶν ὄντων ἀσυγχύτως αὐτὸς ἐνεργεῖν πέφυκεν ὁ Θεός, τὸ περὶ αὐτὰς διάφορον, ὡς δέδεικται, τῇ πρὸς ἑαυτὸν ὡς αἰτίαν καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος ἀναφορᾷ τε καὶ ἑνώσει παραμυθούμενός τε καὶ ταυτο ποιούμενος.

B. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΚΑΙ ΤΙΝΑ ΤΡΟΠΟΝ ΕΙΚΩΝ ΕΣΤΙ ΤΟΥ ΕΞ ΟΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΟΡΑΤΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ...

(≡14__058≡>

B. Περὶ τοῦ πῶς καὶ τίνα τρόπον εἰκών ἐστι τοῦ ἐξ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων οὐσιῶν ὑφεστῶτος κόσμου ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία

Κατὰ δευτέραν δὲ θεωρίας ἐπιβολήν, τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ ἐξ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων οὐσιῶν ὑφεστῶτος εἶναι τύπον καὶ εἰκόνα τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἔφασκεν, ὡς τὴν αὐτὴν αὐτῷ καὶ ἕνωσιν καὶ διάκρισιν ἐπιδεχομένην.

Ὥσπερ γὰρ αὕτη κατὰ τὴν οἰκοδομὴν εἷς οἶκος ὑπάρχουσα τὴν κατὰ τὴν θέσιν τοῦ σχήματος ποιᾷ ἰδιότητι δέξεται διαφοράν, διαιρουμένη εἴς τε τὸν μόνοις ἱερεῦσί τε καὶ λειτουργοῖς ἀπόκληρον τόπον, ὃν καλοῦμεν ἱερατεῖον, καὶ τὸν πᾶσι τοῖς πιστοῖς λαοῖς πρὸς ἐπίβασιν ἄνετον, ὃν καλοῦμεν ναόν, —πάλιν μία ἐστὶ κατὰ τὴν ὑπόστασιν, οὐ συνδιαιρουμένη τοῖς ἑαυτῆς μέρεσι, διὰ τὴν ἑαυτῶν πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν διαφοράν, ἀλλὰ

καὶ αὐτὰ τῇ πρὸς τὸ ἓν ἑαυτῆς ἀναφορᾷ τὰ μέρη, τῆς ἐν τῇ κλήσει διαφορᾶς ἀπολύουσα καὶ ταὐτὸν ἀλλήλοις ἄμφω δεικνύουσα καὶ θάτερον θατέρῳ κατ᾽ ἐπαλλαγὴν ὑπάρχον ὅπερ ἑκάτερον ἑαυτῷ καθέστηκεν ὂν ἀποφαίνουσα, ἱερατεῖον μὲν τὸν ναὸν κατὰ τὴν (≡14__060≡> δύναμιν, τῇ πρὸς τὸ πέρας ἀναφορᾷ τῆς μυσταγωγίας ἱερουργούμενον, καὶ ἔμπαλιν ναὸν τὸ ἱερατεῖον κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἰδίας αὐτὸν ἔχον μυσταγωγίας ἀρχήν, μία δι᾽ ἀμφοῖν καὶ ἡ αὐτὴ διαμένει.

Οὕτω καὶ ὁ ἐκ Θεοῦ κατὰ γένεσιν παρηγμένος σύμπας τῶν ὄντων κόσμος, διαιρούμενος εἴς τε τὸν νοητὸν κόσμον, τὸν ἐκ νοερῶν καὶ ἀσωμάτων οὐσιῶν συμπληρούμενον, καὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον καὶ σωματικὸν καὶ ἐκ πολλῶν μεγαλοφυῶς συνυφασμένον εἰδῶν τε καὶ φύσεων, ἄλλη πως ὑπάρχων ἀχειροποίητος Ἐκκλησία διὰ ταύτης τῆς χειροποιήτου σοφῶς ὑποφαίνεται, καὶ ἱερατεῖον μὲν ὥσπερ ἔχων τὸν ἄνω κόσμον καὶ ταῖς ἄνω προσνενεμημένον δυνάμεσι, ναὸν δέ, τὸν κάτω καὶ τοῖς δι᾽ αἰσθήσεως ζῆν λαχοῦσι προσκεχωρημένον.

Πάλιν εἷς ἐστι κόσμος τοῖς ἑαυτοῦ μὴ συνδιαιρούμενος μέρεσι· τοὐναντίον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν μερῶν τὴν ἐξ ἰδιότητος φυσικῆς διαφοράν, τῇ πρὸς τὸ ἓν ἑαυτοῦ καὶ ἀδιαίρετον ἀναφορᾷ περιγράφων, καὶ ταὐτὸν ἑαυτόν τε καὶ ἀλλήλοις ἀσυγχύτως ἐναλλὰξ ὄντας, καὶ θατέρῳ θάτερον ὅλον ὅλῳ δεικνὺς ἐμβεβηκότα, καὶ ἄμφω ὅλον αὐτὸν ὡς μέρη ἕνα συμπληροῦντας, καὶ κατ᾽ αὐτὸν ὡς ὅλον μέρη ἑνοειδῶς τε καὶ ὁλικῶς συμπληρουμένους. Ὅλος γὰρ ὁ νοητὸς κόσμος ὅλῳ τῷ αἰσθητῷ μυστικῶς τοῖς συμβολικοῖς εἴδεσι τυπούμενος φαίνεται τοῖς ὁρᾶν δυναμένοις· (≡14__062≡> καὶ ὅλος ὅλῳ τῷ νοητῷ ὁ αἰσθητὸς γνωστικῶς κατὰ νοῦν τοῖς λόγοις ἁπλούμενος ἐνυπάρχων ἐστίν. Ἐν ἐκείνῳ γὰρ οὗτος τοῖς λόγοις ἐστί, κἀκεῖνος ἐν τούτῳ τοῖς τύποις· καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἕν, καθὼς ἂν εἴη τροχὸς ἐν τῷ τροχῷ, φησὶν ὁ θαυμαστὸς τῶν μεγάλων θεατὴς Ἰεζεκιήλ, περὶ τῶν δύο κόσμων, οἶμαι, λέγων. Καὶ πάλιν· "τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται», φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Καὶ εἰ καθορᾶται διὰ τῶν φαινομένων τὰ μὴ φαινόμενα, καθὼς γέγραπται, πολλῷ δὴ καὶ διὰ τῶν μὴ φαινομένων τοῖς θεωρίᾳ πνευματικῇ προσανέχουσι τὰ φαινόμενα νοηθήσεται. Τῶν γὰρ νοητῶν ἡ διὰ τῶν ὁρατῶν συμβολικὴ θεωρία, τῶν ὁρομένων ἐστὶ διὰ τῶν ἀοράτων πνευματικὴ ἐπιστήμη καὶ νόησις. Δεῖ γὰρ τὰ ἀλλήλων ὄντα δηλωτικὰ πάντως ἀληθεῖς καὶ ἀριδήλους τὰς ἀλλήλων ἔχειν ἐμφάσεις καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐταῖς σχέσιν ἀλώβητον.

Γ. ΟΤΙ ΚΑΙ ΜΟΝΟΥ ΤΟΥ ΑΙΣΘΗΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΣΤΙΝ ΕΙΚΩΝ ...

(≡14__064≡>

Γ. Ὅτι καὶ μόνου τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἐστὶν εἰκὼν ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία

Καὶ αὖθις μόνου τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καθ᾽ ἑαυτὸν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν εἶναι σύμβολον ἔφασκεν, ὡς οὐρανὸν μὲν τὸ θεῖον ἱερατεῖον ἔχουσαν, γῆν δὲ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ κεκτημένην. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν κόσμον ὑπάρχειν Ἐκκλησίαν·

ἱερατείῳ μὲν ἐοικότα τὸν οὐρανὸν ἔχοντα, ναῷ δὲ τὴν κατὰ γῆν διακόσμησιν.

Δ. ΠΩΣ ΤΕ ΚΑΙ ΠΟΙΩ ΤΡΟΠΩ ΣΥΜΒΟΛΙΚΩΣ ΕΙΚΟΝΙΖΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ...

(≡14__066≡>

Δ. Πῶς τε καὶ ποίῳ τρόπῳ συμβολικῶς εἰκονίζει τὸν ἄνθρωπον ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, καὶ αὐτὴ ὡς ἄνθρωπος ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰκονίζεται

Καὶ πάλιν κατ᾽ ἄλλον τρόπον θεωρίας, ἄνθρωπον εἶναι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἔλεγε, ψυχὴν μὲν ἔχουσαν τὸ ἱερατεῖον· καὶ νοῦν τὸ θεῖον θυσιαστήριον, καὶ σῶμα τὸν ναόν, ὡς εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὑπάρχουσαν τοῦ κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν γενομένου ἀνθρώπου, καὶ διὰ μὲν τοῦ ναοῦ, ὡς διὰ σώματος, τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν προβαλλομένην, διὰ δὲ τοῦ ἱερατείου, ὡς διὰ ψυχῆς, τὴν φυσικὴν θεωρίαν πνευματικῶς ἐξηγουμένην καὶ ὡς διὰ νοὸς τοῦ θείου θυσιαστηρίου τὴν μυστικὴν θεολογίαν ἐμβαίνουσαν.

Καὶ ἔμπαλιν Ἐκκλησίαν μυστικὴν τὸν ἄνθρωπον, ὡς διὰ ναοῦ μὲν τοῦ σώματος τὸ πρακτικὸν τῆς ψυχῆς ταῖς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαις κατὰ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἐναρέτως φαιδρύνοντα· ὡς δι᾽ ἱερατείου δὲ τῆς ψυχῆς τοὺς κατ᾽ αἴσθησιν λόγους καθαρῶς ἐν Πνεύματι τῆς ὕλης περιτμηθέντας κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν διὰ λόγου τῷ Θεῷ προσκομίζοντα, καὶ ὡς διὰ θυσιαστηρίου τοῦ νοός, τὴν ἐν ἀδύτοις πολυύμνητον τῆς ἀφανοῦς καὶ ἀγνώστου μεγαλοφωνίας σιγὴν τῆς θεότητος δι᾽ ἄλλης λάλου τε καὶ πολυφθόγγου σιγῆς προσκαλούμενον, καὶ ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ κατὰ μυστικὴν θεολογίαν αὐτῇ συγγινόμενον, καὶ τοιοῦτον γινόμενον οἷον εἰκὸς εἶναι δεῖ τὸν ἐπιδημίας ἀξιωθέντα Θεοῦ, καὶ ταῖς αὐτοῦ παμφαέσιν αἴγλαις ἐνσημανθέντα.

Ε. ΠΩΣ ΚΑΙ ΠΟΙΩ ΤΡΟΠΩ ΠΑΛΙΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΘ᾽ ΕΑΥΤΗΝ ΝΟΟΥ ΜΕΝΗΣ ΕΙΚΩΝ...

(≡14__068≡>

Ε. Πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ πάλιν τῆς ψυχῆς καθ᾽ ἑαυτῆν νοου μένης εἰκών τε καὶ τύπος ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία

Καὶ οὐχ ὅλου μὲν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος κατὰ σύνθεσίν φημι συνεστῶτος, εἰκόνα μόνον εἶναι δύνασθαι τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς καθ᾽ ἑαυτὴν τῷ λόγῳ θεωρουμένης.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ νοερᾶς καὶ ζωτικῆς δυνάμεως καθολικῶς συνίστασθαι τὴν ψυχὴν ἔφασκε· καὶ τῆς μὲν νοερᾶς ἐξουσιαστικῶς κατὰ βούλησιν κινουμένης, τῆς δὲ ζωτικῆς κατὰ φύσιν ἀπροαιρέτως, ὡς ἔχει, μενούσης. Καὶ πάλιν, τῆς μὲν νοερᾶς εἶναι τό τε θεωρητικόν, καὶ τὸ πρακτικόν· καὶ τὸ μὲν θεωρητικὸν καλεῖσθαι νοῦν ἔλεγε· τὸ δὲ πρακτικόν, λόγον· καὶ τῆς μὲν νοερᾶς δυνάμεως κινητικὸν εἶναι τὸν νοῦν, τῆς δὲ ζωτικῆς προνοητικὸν ὑπάρχειν τὸν λόγον· καὶ τὸν μὲν εἶναί τε καὶ καλεῖσθαι σοφίαν, φημὶ δὲ τὸν νοῦν, ὅταν παντάπασιν ἀτρέπτους ἑαυτοῦ διαφυλάττῃ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν κινήσεις· τὸν δὲ λόγον ὡσαύτως φρόνησιν καὶ εἶναι καὶ καλεῖσθαι, ὅταν σωφρόνως τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ πρόνοιαν διοικουμένην ζωτικὴν δύναμιν ταῖς ἐνεργείαις συνάψας τῷ νῷ δείξειεν ἀδιάφορον· τὴν αὐτὴν αὐτῷ καὶ (≡14__070≡> ὁμοίαν δι᾽

ἀρετῆς ἔμφασιν τοῦ θείου φέρουσαν, ἣν καὶ ἐπιμερίζεσθαι τῷ τε νῷ καὶ τῷ λόγῳ φυσικῶς ἔλεγεν· ὡς εἶναι μᾶλλον καὶ συνισταμένη δείκνυσθαι προηγουμένως τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ λόγου, ὡς νοεράν τε καὶ λογικήν· τῆς ζωτικῆς ἐπ᾽ ἀμφοῖν κατὰ τὸ ἴσον δηλονότι, νοῦ τε καὶ λόγου φημί, θεωρουμένης δυνάμεως· οὐδ᾽ ὁπότερον γὰρ τούτων ζωῆς ἄμοιρον εἶναι θέμις ἐννοεῖν καὶ ὑπ᾽ ἀμφοῖν διειλημμένης, δι᾽ ἧς ὁ μὲν νοῦς, ὃν καὶ σοφίαν ἔφαμεν καλεῖσθαι, τῇ θεωρητικῇ ἕξει κατ᾽ ἀπόρρητον σιγήν τε καὶ γνῶσιν ἐξαπλούμενος πρὸς τὴν ἀλήθειαν δι᾽ ἀλήστου τε καὶ ἀκαταλήκτου γνώσεως ἄγεται, ὁ δὲ λόγος, ὃν ἐκαλέσαμεν φρόνησιν, τῇ πρακτικῇ ἕξει σωματικῶς κατ᾽ ἀρετὴν εἰς τὸ ἀγαθὸν διὰ πίστεως καταλήγει· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ἡ ἀληθὴς τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστήμη συνέστηκε πραγμάτων, ἡ ὄντως ἄπταιστος γνῶσις καὶ πάσης τῆς κατὰ Χριστιανοὺς θειοτάτης φιλοσοφίας πέρας.

Καί, [ὡς] σαφέστερον περὶ τούτων εἰπεῖν, τῆς ψυχῆς τὸ μὲν ἔλεγε εἶναι θεωρητικόν, καθὼς εἴρηται, τὸ δὲ πρακτικόν· καὶ τὸ μὲν θεωρητικὸν ἐκάλει νοῦν, τὸ δὲ πρακτικόν, λόγον, ὡς πρώτας δηλαδὴ δυνάμεις τῆς ψυχῆς· καὶ πάλιν τὸν νοῦν, σοφίαν, τὸν δὲ λόγον, φρόνησιν, ὡς πρώτας ἐνεργείας. Διεξοδικῶς δὲ πάλιν τὴν ψυχὴν ἔφασκεν εἶναι, κατὰ μὲν τὸ νοερόν, τὸν νοῦν, τὴν σοφίαν, τὴν θεωρίαν, τὴν γνῶσιν, τὴν ἄληστον γνῶσιν, τούτων δὲ τέλος εἶναι τὴν ἀλήθειαν· κατὰ δὲ τὸ λογικόν, τὸν λόγον, τὴν φρόνησιν, τὴν πρᾶξιν, τὴν ἀρετήν, τὴν πίστιν, τούτων δὲ τέλος εἶναι τὸ ἀγαθόν.

Τὴν ἀλήθειαν δὲ καὶ τὸ ἀγαθόν, τὸν Θεὸν ἔλεγε δηλοῦν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀλήθειαν, ὅταν ἐκ τῆς οὐσίας τὸ θεῖον σημαίνεσθαι (≡14__072≡> δοκῇ· ἁπλοῦν γάρ, καὶ μόνον, καὶ ἕν, καὶ ταὐτόν, καὶ ἀμερές, καὶ ἄτρεπτον, καὶ ἀπαθὲς πρᾶγμα ἡ ἀλήθεια καὶ ἀλάθητον, καὶ παντελῶς ἀδιάστατον· τὸ δὲ ἀγαθόν, ὅταν ἐκ τῆς ἐνεργείας. Εὐεργετικὸν γὰρ τὸ ἀγαθόν, καὶ προνοητικὸν τῶν ἐξ αὐτοῦ πάντων, καὶ φρουρητικόν, ἀπὸ τοῦ "ἄγαν εἶναι», ἢ "τεθεῖσθαι" ἢ "θέειν», κατὰ τὴν τῶν ἐτυμολογούντων δόξαν, πᾶσι τοῖς οὖσι τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν καὶ κινεῖσθαι χαριστικόν.

Τὰς οὖν περὶ τὴν ψυχὴν νοουμένας πέντε συζυγίας περὶ τὴν μίαν τὴν τοῦ Θεοῦ σημαντικὴν συζυγίαν ἔλεγε καταγίγνεσθαι. Συζυγίαν δέ φημι νῦν τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον, τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν, τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετήν, τὴν ἄληστον γνῶσιν καὶ τὴν πίστιν. Τὴν δὲ τοῦ θείου σημαντικήν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθόν· αἷς κατὰ πρόοδον ἡ ψυχὴ κινουμένη, τῷ Θεῷ τῶν ὅλων ἑνοῦται, μιμουμένη αὐτοῦ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐνεργείας τὸ ἄτρεπτον καὶ εὐεργετικόν, διὰ τῆς ἐν τῷ καλῷ παγίας καὶ ἀμεταθέτου κατὰ τὴν προαίρεσιν ἕξεως.

Καί, ἵνα τούτων μικρόν τι μίξω θεώρημα πρόσφορον, τάχα αὕτη ἐστὶν ἡ θεία δεκὰς τῶν χορδῶν τοῦ κατὰ ψυχὴν νοητοῦ ψαλτηρίου, ἡ τὸν λόγον ὑπηχοῦντα τῷ Πνεύματι διὰ τῆς ἄλλης τῶν ἐντολῶν μακαρίας δεκάδος ἔχουσα, καὶ τοὺς ἐντελεῖς τε καὶ ἁρμονίους καὶ ἐμμελεῖς νοητῶς ἀποτελοῦσα φθόγγους, δι᾽ ὧν ὑμνεῖται ὁ Θεός· ἵν᾽ ἐγὼ μάθω, τίς ὁ τῆς ᾀδούσης καὶ τῆς ᾀδομένης δεκάδος [ὁ] λόγος, καὶ πῶς δεκάδι δεκὰς μυστικῶς ἑνουμένη τε καὶ

συναπτομένη, Ἰησοῦν μὲν τὸν ἐμὸν Θεὸν καὶ (≡14__074≡> Σωτῆρα συμπληρωθέντα δι᾽ ἐμοῦ σωζομένου, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανάγει τὸν ἀεὶ πληρέστατον καὶ μηδέποτε ἑαυτοῦ ἐκστῆναι δυνάμενον, ἐμὲ δὲ τὸν ἄνθρωπον θαυμαστῶς ἑαυτῷ ἀποκαθίστησι, μᾶλλον δὲ Θεῷ, παρ᾽ οὗ τὸ εἶναι λαβὼν ἔχω, καὶ πρὸς ὃν ἐπείγομαι, πόρρωθεν τὸ εὖ εἶναι προσλαβεῖν ἐφιέμενος.

Ὅπερ ὁ γνῶναι δυνηθείς, ἐκ τοῦ παθεῖν τὰ λεγόμενα εἴσεται πάντως γνωρίσας ἤδη κατὰ τὴν πεῖραν ἐναργῶς τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα, πῶς ἀποδίδοται τῇ εἰκόνι τὸ κατ᾽ εἰκόνα, πῶς τιμᾶται τὸ ἀρχέτυπον, τίς τοῦ μυστηρίου τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἡ δύναμις, καὶ ὑπὲρ τίνος Χριστὸς ἀπέθανε· πῶς τε πάλιν ἐν αὐτῷ μεῖναι δυνάμεθα, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, καθὼς εἶπε, καὶ πῶς "ἐστὶν εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει». Ἀλλ᾽ ἐπανάγωμεν πρὸς τὸν εἱρμὸν τοῦ λόγου τὸν λόγον, τούτοις περὶ τούτων ἀρκεσθέντες.

Τὸν γὰρ νοῦν διὰ τῆς σοφίας ἔφασκε κινούμενον, εἰς θεωρίαν ἰέναι· διὰ δὲ τῆς θεωρίας, εἰς γνῶσιν· διὰ δὲ τῆς γνώσεως, εἰς ἄληστον γνῶσιν· διὰ δὲ τῆς ἀλήστου γνώσεως, εἰς τὴν ἀλήθειαν· περὶ ἣν ὁ νοῦς ὅρον τῆς κινήσεως δέχεται, περιγραφομένης αὐτῷ τῆς τε οὐσίας καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς ἐνεργείας.

Νοῦ γὰρ ἔλεγε δύναμιν εἶναι τὴν σοφίαν, καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν νοῦν δυνάμει σοφίαν· τὴν δὲ θεωρίαν, ἕξιν· τὴν δὲ γνῶσιν, ἐνέργειαν· τὴν δὲ ἄληστον γνῶσιν, σοφίας τε καὶ θεωρίας καὶ γνώσεως, ἤγουν δυνάμεως καὶ ἕξεως καὶ ἐνεργείας, τὴν περὶ τὸ (≡14__076≡> γνωστὸν τὸ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γνῶσιν ἀκατάληκτον καὶ ἐκτικὴν ἀεικινησίαν, ἧς πέρας ἐστίν, ὡς ἀλάθητον γνωστόν, ἡ ἀλήθεια· ὃ καὶ θαυμάζειν ἄξιον, πῶς τὸ ἄληστον λήγει περιγραφόμενον, ἢ δηλονότι ὡς Θεῷ τῇ ἀληθείᾳ περατούμενον· Θεὸς γὰρ ἡ ἀλήθεια περὶ ὃν ἀκαταλήκτως τε καὶ ἀλήστως κινούμενος ὁ νοῦς, λήγειν οὐκ ἔχει ποτὲ τῆς κινήσεως, μὴ εὑρίσκων πέρας ἔνθα μὴ ἔστι διάστημα. Τὸ γὰρ θαυμαστὸν μέγεθος τῆς θείας ἀπειρίας ἄποσόν τί ἐστι καὶ ἀμερὲς καὶ παντελῶς ἀδιάστατον, καὶ τὴν οἱανοῦν πρὸς τὸ γνωσθῆναι, ὅ τί ποτέ ἐστι κατ᾽ οὐσίαν, φθάνουσαν αὐτὸν οὐκ ἔχον κατάληψιν. Τὸ δὲ μὴ ἔχον διάστημα ἢ κατάληψιν καθ᾽ ὁτιοῦν οὐκ ἔστι τινὶ περατόν.

Τὸν δὲ λόγον ὡσαύτως διὰ τῆς φρονήσεως κινούμενον εἰς τὴν πρᾶξιν ἰέναι, διὰ δὲ τῆς πράξεως εἰς ἀρετήν, διὰ δὲ τῆς ἀρετῆς, εἰς τὴν πίστιν, τὴν ὄντως βεβαίαν καὶ ἄπτωτον τῶν θείων πληροφορίαν· ἣν πρώτην ἔχων δυνάμει κατὰ τὴν φρόνησιν ὁ λόγος, ὕστερον ἐνεργείᾳ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐπιδείκνυται, διὰ τὴν ἐπ᾽ ἔργων φανέρωσιν. "Ἡ" γὰρ "χωρὶς ἔργων πίστις νεκρόν τι», καθὼς γέγραπται· πᾶν δὲ νεκρὸν καὶ ἀνενέργητον, οὐκ ἄν ποτέ τις εὖ φρονῶν τοῖς καλοῖς εἶναι θαρσήσειεν εἰπεῖν ἐνάριθμον. Διὰ δὲ τῆς πίστεως εἰς τὸ ἀγαθόν, περὶ ὃ δέχεται τέλος, παυόμενος τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ὁ λόγος, περιγραφομένης αὐτοῦ τῆς τε δυνάμεως καὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς ἐνεργείας.

Λόγου γὰρ ἔφασκεν εἶναι δύναμιν τὴν φρόνησιν· καὶ αὐτὸν εἶναι δυνάμει τὸν λόγον, φρόνησιν· ἕξιν δέ, τὴν πρᾶξιν· ἐνέργειαν δέ, τὴν ἀρετήν· τὴν δὲ πίστιν φρονήσεώς τε καὶ πράξεως καὶ

(≡14_078≡>) ἀρετῆς, ἤγουν δυνάμεως ἕξεώς τε καὶ ἐνεργείας, ἐνδιάθετον πῆξιν καὶ ἀναλλοίωτον· ἧς πέρας ἔσχατόν ἐστι τὸ ἀγαθόν, περὶ ὃ καταλήγων τῆς κινήσεως ὁ λόγος παύεται. Θεὸς γάρ ἐστι τὸ ἀγαθόν, ᾧ πέφυκε πᾶσα καὶ παντὸς λόγου περατοῦσθαι δύναμις.

Πῶς δὲ καὶ τίνα τρόπον τούτων ἕκαστον κατορθοῦται καὶ εἰς ἐνέργειαν ἄγεται, καὶ τίνα τούτων ἑκάστῳ ἠναντίωται ἢ προσῳκείωται καὶ ἐπὶ πόσον, διαιρεῖν τε καὶ λέγειν, οὐ τῆς παρούσης ἐστὶν ὑποθέσεως.

Πλὴν τοῦ ὅσον γιγνώσκειν, ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἡνίκα διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς οἰκείας φιλοπονίας καὶ σπουδῆς ἀλλήλοις ταῦτα συνάψαι τε καὶ ἱστουργῆσαι δυνηθῇ—τὸν λόγον φημὶ τῷ νῷ, καὶ τῇ σοφίᾳ τὴν φρόνησιν, καὶ τῇ θεωρίᾳ τὴν πρᾶξιν, καὶ τῇ γνώσει τὴν ἀρετήν, καὶ τῇ ἀλήστῳ γνώσει τὴν πίστιν, οὐδενὸς ἐλαττουμένου πρὸς τὸ ἕτερον ἢ πλεονάζοντος, πάσης αὐτοῖς περικοπείσης ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως, καί, ἵνα συνελὼν εἴπω, μονάδα τὴν ἑαυτῆς δεκάδα ποιῆσαι—, τηνικαῦτα καὶ αὐτὴ τῷ Θεῷ ἀληθινῷ τε καὶ ἀγαθῷ καὶ ἑνὶ καὶ μόνῳ ἑνωθήσεται, καλή τε καὶ μεγαλοπρεπής, καὶ αὐτῷ κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἐμφερὴς γενομένη τῇ συμπληρώσει τῶν τεσσάρων γενικῶν ἀρετῶν τῶν δηλωτικῶν μὲν τῆς κατὰ ψυχὴν θείας δεκάδος, περιεκτικῶν δὲ τῆς ἄλλης τῶν ἐντολῶν μακαρίας δεκάδος.

Δεκὰς γὰρ δυνάμει ἐστὶν ἡ τετράς, ἀπὸ τῆς μονάδος εἱρμῷ κατὰ πρόοδον συντιθεμένη. Καὶ πάλιν μονὰς ἡ αὐτή, κατὰ σύνοδον τὸ ἀγαθὸν μοναδικῶς περιέχουσα, καὶ τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀμερὲς τῆς θείας ἐνεργείας ἐφ᾽ ἑαυτῆς ἀτμήτως μεμερισμένον δεικνύουσα· (≡14_080≡>) αἷς τὸ μὲν οἰκεῖον εὐτόνως ἀπαρεγχείρητον ἡ ψυχὴ διετήρησεν, τὸ δὲ ἀλλότριον ἀνδρικῶς ὡς πονηρὸν ἀπερράπισεν, ὡς νοῦν εὔλογον ἔχουσα καὶ σοφίαν ἔμφρονα καὶ θεωρίαν ἔμπρακτον, καὶ γνῶσιν ἐνάρετον, καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐταῖς ἄληστον γνῶσιν πιστοτάτην ὁμοῦ καὶ ἀμετάπτωτον, καὶ ὡς τοῖς αἰτίοις τὰ αἰτιατά, καὶ ταῖς δυνάμεσι τὰς ἐνεργείας σωφρόνως συνημμένας Θεῷ προσκομίσασα, καὶ ἀντιλαβοῦσα τούτων τὴν ποιητικὴν τῆς ἁπλότητος θέωσιν.

Ἐνέργεια γάρ ἐστι καὶ φανέρωσις τοῦ μὲν νοῦ ὁ λόγος ὡς αἰτίας αἰτιατόν· καὶ τῆς σοφίας ἡ φρόνησις, καὶ τῆς θεωρίας ἡ πρᾶξις, καὶ τῆς γνώσεως ἡ ἀρετή, καὶ τῆς ἀλήστου γνώσεως ἡ πίστις· ἐξ ὧν ἡ ἐνδιάθετος πρός τε τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθόν, φημὶ δὲ τὸν Θεόν, σχέσις δημιουργεῖται, ἣν ἔφασκεν εἶναι θείαν ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν ἄπταιστον καὶ ἀγάπην καὶ εἰρήνην, ἐν αἷς καὶ δι᾽ ὧν ἡ θέωσις· τὴν μὲν ἐπιστήμην ὡς συμπλήρωσιν πάσης τῆς ἐφικτῆς ἀνθρώποις περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων γνώσεως καὶ τῶν ἀρετῶν περιοχὴν ἄπταιστον, τὴν δὲ γνώσιν ὡς ἐπιβᾶσαν γνησίως τῇ ἀληθείᾳ, καὶ πεῖραν τοῦ θείου διαρκῆ παρεχομένην, τὴν δὲ ἀγάπην ὡς ὅλης τοῦ Θεοῦ κατὰ διάθεσιν ὅλην μετέχουσαν τῆς τερπνότητος, τὴν δὲ εἰρήνην ὡς τὰ αὐτὰ τῷ Θεῷ πάσχουσαν καὶ πάσχειν τοὺς κατ᾽ αὐτὴν ἀξιωθέντας γενέσθαι παρασκευάζουσαν.

Εἰ γὰρ τὸ θεῖον παντελῶς ἀκίνητον, ὡς τὸ διοχλοῦν καθ᾽ ὁτιοῦν οὐκ ἔχον—τί γὰρ καὶ τὸ φθάνον ἐστὶ τὴν ἐκείνου περιωπήν;

—, ἡ δὲ εἰρήνη σταθερότης ἐστὶν ἀκλόνητός τε καὶ ἀκίνητος· πρὸς δέ, καὶ ἀνενόχλητος εὐφροσύνη· ἆρα τὰ θεῖα οὐ πάσχει καὶ πᾶσα ψυχή, ἡ τὴν θείαν καταξιωθεῖσα κομίσασθαι εἰρήνην; ὡς (≡14__082≡> μὴ μόνον κακίας καὶ ἀγνωσίας, ψεύδους τε καὶ πονηρίας, τῶν τε ἀρετῇ καὶ γνώσει, τῇ τε ἀληθείᾳ καὶ τῷ ἀγαθῷ ἀντικειμένων κακιῶν, αἳ ταῖς παρὰ φύσιν τῆς ψυχῆς κινήσεσι παρυφίστανται, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἀληθείας τε αὖ καὶ ἀγαθότητος τῶν ἡμῖν διεγνωσμένων τοὺς ὅρους, εἰ θέμις εἰπεῖν, ὑπερβᾶσα, καὶ τῇ ὑπεραληθεστάτῃ καὶ ὑπεραγάθῳ κοίτῃ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἀψευδεστάτην αὐτοῦ ἐπαγγελίαν ἀρρήτως τε καὶ ἀγνώστως ἑαυτὴν κατευνάσασα, ὡς μηδὲν τῶν διοχλεῖν αὐτῇ πεφυκότων λοιπὸν ἔχουσα φθάνον αὐτῆς τὴν ἐν Θεῷ κρυφιότητα· καθ᾽ ἣν μακαρίαν καὶ παναγίαν κοίτην τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο τῆς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἑνότητος μυστήριον ἐπιτελεῖται, δι᾽ οὗ μία σὰρξ καὶ ἓν πνεῦμα, ὅ τε Θεὸς πρὸς [τὴν Ἐκκλησίαν,] τὴν ψυχήν, καὶ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν γενήσεται· ὢ πῶς σε Χριστέ, θαυμάσω τῆς ἀγαθότητος, οὐ γὰρ ἀμυνῆσαι φάναι τολμήσω, ὁ μήτε πρὸς τὸ θαυμάζειν ἀξίως ἀρκοῦσαν ἔχων τὴν δύναμιν· "Ἔσονται γὰρ οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· τὸ δὲ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν», φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Καὶ πάλιν· "Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι».

Οὕτω γοῦν ἑνοειδῆ γενομένην ψυχὴν καὶ πρὸς ἑαυτὴν καὶ Θεῷ συναχθεῖσαν οὐκ ἔσται ὁ εἰς πολλὰ κατ᾽ ἐπίνοιαν αὐτὴν ἔτι διαιρῶν λόγος, τῷ πρώτῳ καὶ μόνῳ καὶ ἑνὶ Λόγῳ τε καὶ Θεῷ κατεστεμμένην τὴν κεφαλήν· ἐν ᾧ κατὰ μίαν ἀπερινόητον ἁπλότητα πάντες οἱ τῶν ὄντων λόγοι ἑνοειδῶς καὶ εἰσὶ καὶ ὑφεστήκασιν, ὡς δημιουργῷ τῶν ὄντων καὶ ποιητῇ· ᾧ ἐνατενίζουσα (≡14__084≡> οὐκ ἐκτὸς αὐτῆς ὄντι, ἀλλ᾽ ἐν ὅλῃ ὅλῳ, κατὰ ἁπλῆν προσβολὴν εἴσεται καὶ αὐτὴ τοὺς τῶν ὄντων λόγους καὶ τὰς αἰτίας, δι᾽ οὓς τυχὸν πρὶν νυμφευθῆναι τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ ταῖς διαιρετικαῖς ὑπήγετο μεθόδοις, σωστικῶς τε δι᾽ αὐτῶν καὶ ἐναρμονίως πρὸς αὐτὸν φερομένη, τὸν παντὸς λόγου καὶ πάσης αἰτίας περιεκτικόν τε καὶ ποιητήν.

Ἐπειδὴ ταῦτα τοίνυν τῆς ψυχῆς εἰσιν, ὡς ἔφαμεν, κατὰ νοῦν μὲν ἐχούσης δυνάμει τὴν σοφίαν, ἐκ δὲ τῆς σοφίας τὴν θεωρίαν, ἐκ δὲ ταύτης τὴν γνῶσιν, ἐκ δὲ τῆς γνώσεως τὴν ἄληστον γνῶσιν, δι᾽ ἧς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὡς πέρας καὶ τέλος οὖσαν τῶν κατὰ νοῦν ἀγαθῶν ἄγεται· κατὰ δὲ τὸν λόγον ἐχούσης τὴν φρόνησιν, ἐκ δὲ ταύτης τὴν πρᾶξιν, ἐκ δὲ τῆς πράξεως τὴν ἀρετήν, ἐκ δὲ ταύτης τὴν πίστιν, καθ᾽ ἣν εἰς τὸ ἀγαθὸν ὡς τέλος μακάριον τῶν λογικῶν ἐνεργειῶν καταλήγει· δι᾽ ὧν ἡ τῶν θείων ἐπιστήμη κατὰ σύνοδον τῆς πρὸς ἄλληλα τούτων ἑνώσεως συλλέγεται.

Πρὸς ταῦτα πάντα σαφῶς ἁρμόζεται, κατὰ τὴν θεωρίαν εἰκαζομένη τῇ ψυχῇ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία. Τὰ μὲν κατὰ νοῦν πάντα καὶ ἐκ τοῦ νοῦ κατὰ πρόοδον εἶναι δειχθέντα διὰ τοῦ ἱερατείου σημαίνουσα, τὰ δὲ κατὰ τὸν λόγον καὶ ἐκ τοῦ λόγου κατὰ διαστολὴν εἶναι δηλωθέντα διὰ τοῦ ναοῦ σαφηνίζουσα, καὶ πάντα συνάγουσα πρὸς τὸ τελούμενον ἐπὶ τοῦ θείου θυσιαστηρίου μυστήριον· ὅπερ διὰ τῶν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιτελουμένων ὁ δυνηθεὶς ἐμφρόνως καὶ σοφῶς μυηθῆναι, Ἐκκλησίαν ὄντως Θεοῦ, καὶ θείαν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν κατεστήσατο· δι᾽ ἣν ἴσως καὶ ἧς ἡ χειροποίητος Ἐκκλησία σοφῶς διὰ τῆς ἐν αὐτῇ τῶν θείων ποικιλίας

κατὰ σύμβολον οὖσα παράδειγμα πρὸς ὁδηγίαν τοῦ κρείττονος ἡμῖν παρεδόθη.

S. ΠΩΣ ΚΑΙ ΠΟΙΩ ΤΡΟΠΩ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

(≡14__086≡>

S. Πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ ἄνθρωπος λέγεται καὶ ἡ ἁγία Γραφή

Ὥσπερ δὲ τῇ κατὰ ἀναγωγὴν θεωρίᾳ τὴν Ἐκκλησίαν ἔλεγεν ἄνθρωπον εἶναι πνευματικόν, μυστικὴν δὲ Ἐκκλησίαν τὸν ἄνθρωπον, οὕτω δὴ καὶ τὴν ἁγίαν πᾶσαν κατὰ συναίρεσιν Γραφήν, ἄνθρωπον ἔφασκεν εἶναι, τὴν μὲν Παλαιὰν Διαθήκην ἔχουσαν σῶμα, ψυχὴν δὲ καὶ πνεῦμα καὶ νοῦν τὴν Καινήν. Καὶ πάλιν ὅλης τῆς ἁγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς τέ φημι καὶ Νέας, τὸ καθ᾽ ἱστορίαν γράμμα, σῶμα· τὸν δὲ νοῦν τῶν γεγραμμένων καὶ τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν ὁ νοῦς ἀποτέτακται, ψυχήν.

Ὅπερ ἀκούσας ἐγώ, μάλιστα τῆς εἰκασίας ἠγάσθην τὸ ἀκριβές, καὶ τὸν κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ διανέμοντα χαρίσματα δεόντως ἀνύμνησα κατὰ δύναμιν. Ὡς γὰρ θνητὸς ὁ καθ᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπος κατὰ τὸ φαινόμενον, κατὰ δὲ τὸ μὴ φαινόμενον ἀθάνατος, οὕτω καὶ ἡ ἁγία Γραφή, τὸ μὲν φαινόμενον γράμμα παρερχόμενον ἔχουσα, τὸ δὲ κρυπτόμενον τῷ γράμματι πνεῦμα μηδέποτε τοῦ εἶναι παυόμενον ἀληθῆ τὸν λόγον τῆς θεωρίας συνίστησι. Καὶ ὥσπερ οὗτος ὁ καθ᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπος, φιλοσοφίᾳ κρατῶν τῆς ἐμπαθοῦς ὀρέξεώς τε καὶ ὁρμῆς μαραίνει τὴν σάρκα, οὕτω καὶ ἡ ἁγία Γραφὴ νοουμένη πνευματικῶς τὸ γράμμα (≡14__088≡> ἑαυτῆς περιτέμνει. Φησὶ γὰρ ὁ θεῖος Ἀπόστολος· "ὅσον ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ». Τοῦτο νοείσθω καὶ λεγέσθω καὶ ἐπὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἀνθρώπου τροπικῶς νοουμένης. Ὅσον γὰρ αὐτῆς τὸ γράμμα ὑποχωρεῖ, τοσοῦτον τὸ πνεῦμα πλεονεκτεῖ· καὶ ὅσον αἱ σκιαὶ τῆς προσκαίρου λατρείας παρατρέχουσι, τοσοῦτον ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως ἡ παμφαής τε καὶ ὁλολαμπὴς καὶ ἄσκιος ἐπεισέρχεται, καθ᾽ ἣν καὶ δι᾽ ἣν προηγουμένως καὶ ἔστι καὶ γέγραπται καὶ Γραφὴ λέγεται, τῷ νῷ διὰ χάριτος πνευματικῆς ἐγχαραττομένη, ὥσπερ καὶ ὁ καθ᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπος διὰ τὴν ψυχὴν τὴν λογικήν τε καὶ νοερὰν προηγουμένως ἄνθρωπος μάλιστα καὶ ἔστι καὶ λέγεται· καθ᾽ ἣν καὶ δι᾽ ἣν εἰκών τε καὶ ὁμοίωσίς ἐστι Θεοῦ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν καὶ τῶν λοιπῶν ζώων φυσικῶς ἀποδιώρισται, μηδεμίαν πρὸς αὐτὰ σχετικῆς δυνάμεως τὴν οἱανοῦν ἔμφασιν ἔχων.

Z. ΠΩΣ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΩ ΤΡΟΠΩ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΚΟΣΜΟΣ

(≡14__090≡>

Z. Πῶς ὁ κόσμος ἄνθρωπος λέγεται· καὶ ποίῳ τρόπῳ καὶ ὁ ἄνθρωπος, κόσμος

Κατὰ ταύτην δὲ πάλιν εὐμιμήτως τὴν εἰκόνα καὶ τὸν κόσμον ὅλον τὸν ἐξ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων συνιστάμενον, ἄνθρωπον ὑπέβαλλεν εἶναι· καὶ κόσμον αὖθις τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἄνθρωπον· ψυχῆς γὰρ λόγον ἐπέχειν ἔλεγε τὰ νοητά, ὥσπερ καὶ ἡ ψυχὴ τῶν νοητῶν· καὶ σώματος τύπον ἐπέχειν τὰ αἰσθητά, ὥσπερ καὶ τῶν αἰσθητῶν τὸ σῶμα. Καὶ ψυχὴν μὲν εἶναι τῶν αἰσθητῶν τὰ

νοητά, σῶμα δὲ τῶν νοητῶν τὰ αἰσθητά. Καὶ ὡς ψυχὴν ἑνοῦσαν σώματι, τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ τὸν νοητὸν εἶναι· καὶ τῷ νοητῷ τὸν αἰσθητόν, ὡς σῶμα τῇ ψυχῇ συγκροτούμενον· καὶ ἕνα ἐξ ἀμφοῖν εἶναι κόσμον, ὥσπερ καὶ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον ἕνα, μηδ᾽ ἑτέρου τούτων τῶν ἀλλήλοις καθ᾽ ἕνωσιν συμπεφυκότων θάτερον ἀρνουμένου καὶ ἀποπέμποντος, διὰ τὸν τοῦ συνδήσαντος νόμον, καθ᾽ ὃν τῆς ἑνοποιοῦ δυνάμεως ὁ λόγος ἐνέσπαρται μὴ συγχωρῶν τὴν καθ᾽ ὑπόστασιν ἐπὶ τῇ ἑνώσει ταυτότητα τούτων ἀγνοηθῆναι, διὰ τὴν φυσικὴν ἑτερότητα, μηδ᾽ εἶναι δυνατωτέραν πρὸς διάστασίν τε καὶ μερισμὸν τὴν ἕκαστον τούτων ἑαυτῷ περιγράφουσαν ἰδιότητα (≡14__092≡> τῆς μυστικῶς καθ᾽ ἕνωσιν αὐτοῖς ἐντεθείσης φιλικῆς συγγενείας ἀποφανθῆναι, καθ᾽ ἣν ὁ καθ᾽ ὅλου καὶ εἷς τρόπος τῆς ἐν ὅλοις ἀφανοῦς καὶ ἀγνώστου παρουσίας τῆς τῶν ὄντων συνεκτικῆς αἰτίας ποικίλως πᾶσιν ἐνυπάρχων καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ καὶ ἐν ἀλλήλοις τὰ ὅλα συνίστησιν ἄφυρτα καὶ ἀδιαίρετα· καὶ ἀλλήλων μᾶλλον ἢ ἑαυτῶν κατὰ τὴν ἑνοποιὸν σχέσιν ὄντα παρίστησι, μέχρις οὗ λῦσαι παραστῇ τῷ συνδήσαντι μείζονος ἕνεκα καὶ μυστικωτέρας οἰκονομίας κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐλπιζομένης καθολικῆς συντελείας, καθ᾽ ἣν καὶ ὁ κόσμος, ὡς ἄνθρωπος, τῶν φαινομένων τεθνήξεται, καὶ πάλιν ἀναστήσεται νέος ἐκ γεγηρακότος, κατὰ τὴν παραυτίκα προσδοκωμένην ἀνάστασιν· ἡνίκα καὶ ὁ καθ᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπος, ὡς μέρος τῷ ὅλῳ καὶ μικρὸς τῷ μεγάλῳ, συναναστήσεται κόσμῳ, τὴν πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι φθείρεσθαι κομισάμενος δύναμιν, ὅταν ἐμφερῆ τῇ τε ψυχῇ τὸ σῶμα καὶ τοῖς νοητοῖς τὰ αἰσθητὰ κατ᾽ εὐπρέπειαν καὶ δόξαν γενήσεται, μιᾶς ὅλοις κατ᾽ ἐναργῆ τε καὶ ἐνεργὸν παρουσίαν ἀναλόγως ἑκάστῳ θείας ἐπιφαινομένης δυνάμεως, καὶ δι᾽ ἑαυτῆς τὸν τῆς ἑνώσεως ἄλυτον εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας συντηρούσης δεσμόν.

Εἴ τις οὖν βούλεται καὶ βίον καὶ λόγον θεοφιλῆ καὶ θεάρεστον ἔχειν, τῶν τριῶν τούτων ἀνθρώπων—τοῦ κόσμου τέ φημι, καὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς—τὰ κρείττω περὶ πολλοῦ ποιείτω καὶ τιμιώτερα. Ψυχῆς μὲν ὅση δύναμις ἐπιμελείσθω τῆς ἀθανάτου καὶ θείας καὶ θεοποιηθησομένης ἐξ ἀρετῶν, (≡14__094≡> καὶ σαρκὸς καταφρονείτω τῆς ὑποκειμένης φθορᾷ καὶ θανάτῳ καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἀμελούμενον ῥυπῶσαι δυναμένης ἀξίωμα. "Φθαρτὸν γὰρ σῶμα, φησί, βαρύνει ψυχήν, καὶ βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρόντιδα». Καὶ πάλιν· "ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος· τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός». Καὶ αὖθις· "ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν». Πρὸς δὲ τὰς ἀσωμάτους καὶ νοερὰς δυνάμεις κατὰ νοῦν διὰ νοήσεως κινησάτω τὴν ἅμιλλαν, ἀφεὶς τὰ παρόντα καὶ βλεπόμενα· "τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, φησί, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια»· αἷς διὰ τὸ πλῆθος τῆς κατ᾽ εἰρήνην ἕξεως ὁ Θεὸς ἐναναπαύεται. Καὶ πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δι᾽ ἔμφρονος μελέτης τῆς ἁγίας Γραφῆς ὑπερβὰς τὸ γράμμα σωφρόνως ἀναφερέσθω· ἐν ᾧ τὸ πλήρωμα ὑπάρχει τῶν ἀγαθῶν καὶ "οἱ θησαυροὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι», ὧν εἴ τις ἐντὸς ἄξιος γενέσθαι φανήσεται τὸν Θεὸν αὐτὸν εὑρήσει ταῖς πλαξὶ τῆς καρδίας ἐγγεγραμμένον διὰ

τῆς ἐν πνεύματι χάριτος, "ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν" ἐνοπτριζόμενος τῇ περιαιρέσει τοῦ κατὰ γράμμα καλύμματος.

Η. ΤΙΝΩΝ ΕΙΣΙ ΣΥΜΒΟΛΑ Η ΤΕ ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ ΕΙΣΟΔΟΣ...

(≡14__096≡>

Η. Τίνων εἰσὶ σύμβολα ἥ τε πρώτη τῆς ἁγίας συνάξεως εἴσοδος καὶ τὰ μετ᾽ αὐτὴν τελούμενα

῞Ηκει δὲ λοιπὸν ὁ λόγος ἡμῖν κατὰ τὴν σύντομον ἔκθεσιν τῶν εἰρημένων περὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας θεωριῶν παρὰ τοῦ μακαρίου γέροντος, συντομωτέραν καὶ τὴν περὶ τῆς ἁγίας τῆς Ἐκκλησίας συνάξεως διήγησιν, ὡς οἷόν τε, ποιησόμενος. Τὴν μὲν οὖν πρώτην εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν τοῦ ἀρχιερέως κατὰ τὴν ἱερὰν σύναξιν εἴσοδον τῆς πρώτης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ διὰ σαρκὸς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον παρουσίας τύπον καὶ εἰκόνα φέρειν ἐδίδασκε, δι᾽ ἧς τὴν δουλωθεῖσαν τῇ φθορᾷ καὶ παθοῦσαν ὑφ᾽ ἑαυτῆς τῷ θανάτῳ διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ βασιλευομένην τυραννικῶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἐλευθερώσας τε καὶ λυτρωσάμενος πᾶσαν τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ὀφειλὴν ὡς ὑπεύθυνος ἀποδοὺς ὁ ἀνεύθυνος καὶ ἀναμάρτητος, πάλιν πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπανήγαγε τῆς βασιλείας χάριν, ἑαυτὸν λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν δοὺς καὶ ἀντάλλαγμα, καὶ τῶν ἡμετέρων φθοροποιῶν παθημάτων τὸ ζωοποιὸν αὐτοῦ πάθος ἀντιδούς, παιώνιον ἄκος καὶ παντὸς τοῦ κόσμου σωτήριον, μεθ᾽ ἣν παρουσίαν, ἡ εἰς οὐρανὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ὑπερουράνιον θρόνον ἀνάβασίς τε καὶ ἀποκατάστασις συμβολικῶς τυποῦται, διὰ τῆς ἐν τῷ ἱερατείῳ τοῦ ἀρχιερέως εἰσόδου καὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον τὸν ἱερατικὸν ἀναβάσεως.

Θ. ΤΙΝΟΣ ΕΧΕΙ ΔΗΛΩΣΙΝ ΚΑΙ Η ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΕΙΣΟΔΟΣ

(≡14__098≡>

Θ. Τίνος ἔχει δήλωσιν καὶ ἡ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν εἴσοδος

Τὴν δὲ τοῦ λαοῦ σὺν τῷ ἱεράρχῃ γενομένην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἴσοδον, τὴν ἐξ ἀγνοίας καὶ πλάνης εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἐπιστροφὴν τῶν ἀπίστων, καὶ τὴν ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας εἰς ἀρετὴν καὶ γνῶσιν μετάθεσιν τῶν πιστῶν σημαίνειν, ὁ μακάριος ἔλεγε γέρων. Οὐ γὰρ μόνον τὴν ἐπὶ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐπιστροφὴν τῶν ἀπίστων ἡ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἴσοδος παραδηλοῖ, ἀλλὰ καὶ ἑκάστου ἡμῶν τῶν πιστευόντων μέν, ἀθετούντων δὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου δι᾽ ἀγωγῆς ἀκολάστου καὶ ἀσχήμονος βίου, τὴν διὰ μετανοίας διόρθωσιν. Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, εἴτε φονεύς, εἴτε μοιχός, εἴτε κλέπτης, εἴτε ὑπερήφανος, εἴτε ἀλαζών, ἢ ὑβριστής, ἢ πλεονέκτης, ἢ φιλάργυρος, ἢ κατάλαλος, ἢ μνησίκακος, ἢ πρὸς θυμὸν καὶ ὀργὴν εὐάγωγος, ἢ λοίδορος, ἢ συκοφάντης, ἢ ψίθυρος, ἢ φθόνῳ εὐχείρωτος, ἢ μέθυσος καὶ ἁπλῶς, ἵνα μὴ πάντα τὰ ἐκ κακίας εἴδη ἀπαριθμούμενος μηκύνω τὸν λόγον, ὅστις ὑφ᾽ οἱασδήποτε κακίας ἐνεχόμενος, ἐπὸν τοῦ ἑκουσίως κατ᾽ ἐπιτήδευσιν ἐνέχεσθαι καὶ ἐνεργεῖν κατὰ πρόθεσιν, παύσοιτο καὶ μεταβαλοῖ τὸν βίον ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν

ἀνθαιρούμενος, ὁ τοιοῦτος κυρίως τε καὶ ἀληθῶς Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ ἀρχιερεῖ νοείσθω τε καὶ λεγέσθω συνεισιέναι εἰς τὴν ἀρετήν, Ἐκκλησίαν τροπικῶς νοουμένην.

Ι. ΤΙΝΩΝ ΕΙΣΙ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΑ ΘΕΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

(≡14__100≡>

Ι. Τίνων εἰσὶ σύμβολον τὰ θεῖα ἀναγνώσματα

Τὰς δὲ θείας τῶν πανιέρων βίβλων ἀναγνώσεις, τὰς θείας καὶ μακαρίας τοῦ παναγίου Θεοῦ βουλήσεις τε καὶ βουλὰς ὑπεμφαίνειν ἔλεγεν ὁ διδάσκαλος, δι᾿ ὧν τὰς ὑποθήκας τῶν πρακτέων ἀναλόγως ἕκαστος ἡμῶν κατὰ τὴν ὑποῦσαν αὐτῷ δύναμιν λαμβάνομεν, καὶ τοὺς τῶν θείων καὶ μακαρίων ἀγώνων νόμους μανθάνομεν, καθ᾿ οὓς νομίμως ἀθλοῦντες τῶν ἀξιονίκων τῆς Χριστοῦ βασιλείας ἀξιούμεθα στεφάνων.

ΙΑ. ΤΙΝΟΣ ΕΣΤΙ ΣΥΜΒΟΛΑ ΤΑ ΘΕΙΑ ΑΣΜΑΤΑ

(≡14__102≡>

ΙΑ. Τίνος ἐστὶ σύμβολα τὰ θεῖα ᾄσματα

Τὴν δὲ πνευματικὴν τῶν θείων ᾀσμάτων τερπνότητα, τὴν ἐμφαντικὴν δηλοῦν ἔφασκε τῶν θείων ἡδονὴν ἀγαθῶν, τὴν τὰς ψυχὰς πρὸς μὲν τὸν ἀκήρατον τοῦ Θεοῦ καὶ μακάριον ἀνακινοῦσαν ἔρωτα, πρὸς δὲ τὸ μῖσος τῆς ἁμαρτίας πλέον ἐγείρουσαν.

ΙΒ. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΟΥΣΙΝ ΑΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

(≡14__104≡>

ΙΒ. Τί σημαίνουσιν αἱ τῆς εἰρήνης προσφωνήσεις

Διὰ δὲ τῶν γινομένων ἔνδοθεν ἐκ τοῦ ἱερατείου κελεύσει τοῦ ἀρχιερέως ἐφ᾿ ἑκάστῳ ἀναγνώσματι τῆς εἰρήνης ὑποφωνήσεων τὰς διὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων διακομιζομένας θείας ἀποδοχὰς δηλοῦσθαι ὁ σοφὸς διωρίζετο, δι᾿ ὧν ὁ Θεὸς ὁρίζει τῶν νομίμως ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πρὸς τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις ἀθλούντων τοὺς ἀγῶνας, τὰς ἀοράτους συμπλοκὰς διαλύων καὶ εἰρήνην διδοὺς ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνων τῆς ἀπαθείας τὴν χάριν τοῖς ἁγίοις ἀντιδιδούς, ἵνα τοῦ πολεμεῖν ἀφέμενοι, πρὸς γεωργίαν πνευματικήν, εἴτουν ἀρετῶν ἐργασίαν, τὰς τῆς ψυχῆς μετασκευάσωσι δυνάμεις, δι᾿ ὧν τὰ στίφη τῶν πονηρῶν πνευμάτων διέλυσαν, στρατηγοῦντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου, [τοῦ] καὶ τὰ πικρὰ τοῦ διαβόλου καὶ δύσφυκτα μηχανήματα διασκεδάζοντος.

ΙΓ. ΤΙΝΟΣ ΙΔΙΚΩΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΘ᾿ ΕΚΑΣΤΟΝ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΕΣΤΙΝ Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ...

(≡14__106≡>

ΙΓ. Τίνος ἰδικῶς ἐπὶ τοῦ καθ᾿ ἕκαστον σύμβολόν ἐστιν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου καὶ τὰ μετ᾿ αὐτὴν μυστικά

Ὅθεν εὐθὺς μετὰ ταύτας, τὴν θείαν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν ἡ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἱερὰ διάταξις ἐνομοθέτησε γίγνεσθαι· ἰδικῶς μὲν τὴν ὑπὲρ τοῦ Λόγου τοῖς σπουδαίοις κακοπάθειαν εἰσηγουμένην, μεθ᾿ ἣν ὁ τῆς γνωστικῆς θεωρίας ὥσπερ ἀρχιερεὺς οὐρανόθεν ἐπιδημῶν αὐτοῖς Λόγος τῆς σαρκὸς αὐτοῖς ὥσπερ τινὰ κόσμον αἰσθητὸν συστέλλει τὸ φρόνημα.

Τοὺς ἔτι πρὸς γῆν κατανεύοντας λογισμοὺς ἀπωθούμενος καὶ πρὸς τὴν τῶν νοητῶν ἐποψίαν ἐντεῦθεν διὰ τῆς τῶν θυρῶν κλείσεως καὶ τῆς εἰσόδου τῶν ἁγίων μυστηρίων αὐτοὺς ἀγαγών, λόγων τε καὶ πραγμάτων μύσαντας ἤδη τὰς αἰσθήσεις καὶ ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γεγενημένους, τὰ ἀπόρρητα διδάσκει· συναχθέντας ἤδη διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ πρὸς ἑαυτούς τε καὶ αὐτὸν καὶ μόνην ἀντεισάγοντας αὐτῷ τῆς περὶ αὐτοὺς πολλῆς εὐεργεσίας εὐγνωμόνως τὴν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας εὐχαριστήριον (≡14__108≡> ὁμολογίαν, ἣν τὸ θεῖον τῆς πίστεως αἰνίττεται Σύμβολον.

Εἶτα τοῖς ἀγγέλοις ἐναριθμίους αὐτοὺς καταστήσας διὰ τοῦ Τρισαγίου καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἐπιστήμην τῆς ἁγιαστικῆς θεολογίας αὐτοῖς χαρισάμενος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσάγει, υἱοθετηθέντας τῷ Πνεύματι διὰ τῆς προσευχῆς, δι᾽ ἧς Πατέρα καλεῖν τὸν Θεὸν ἠξιώθησαν. Κἀντεῦθεν πάλιν ὥσπερ ἐπιστημόνως ἤδη τοὺς ἐν τοῖς οὖσι πάντας λόγους περάσαντας, πρὸς τὴν ἄγνωστον ἀγνώστως διὰ τοῦ "Εἷς ἅγιος" καὶ τῶν ἑξῆς ἄγει μονάδα, τῇ χάριτι ἑνωθέντας καὶ κατὰ μέθεξιν πρὸς αὐτὴν ὁμοιωθέντας τῇ κατὰ δύναμιν ἀδιαιρέτῳ ταυτότητι.

ΙΔ. ΤΙΝΟΣ ΕΣΤΙ ΣΥΜΒΟΛΟΝ, ... Η ΘΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ

(≡14__110≡>

ΙΔ. Τίνος ἐστὶ σύμβολον, κατὰ τὸ γενικῶς σημαινόμενον, ἡ θεία τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ἀνάγνωσις

Γενικῶς δὲ τὴν τοῦ κόσμου τούτου συντέλειαν ὑποσημαίνουσαν. Μετὰ γὰρ τὴν θείαν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν ὅ τε ἀρχιερεὺς κάτεισι τοῦ θρόνου, καὶ ἡ τῶν κατηχουμένων καὶ ἡ τῶν λοιπῶν τῶν ἀναξίων τῆς θείας τῶν δειχθησομένων μυστηρίων θεωρίας ἀπόλυσίς τε καὶ ἐκβολὴ διὰ τῶν λειτουργῶν γίγνεται, σημαίνουσα καὶ προτυποῦσα δι᾽ ἑαυτῆς τὴν ἀλήθειαν, ἧς εἰκὼν ὑπάρχει καὶ τύπος, καὶ οἷον ἐν τούτοις βοῶσα, ὅτι μετὰ «τὸ κηρυχθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον», καθὼς γέγραπται, «τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, τότε ἥξει τὸ τέλος», παραγινομένου κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, ἐξ οὐρανῶν δηλαδή, «μετὰ δόξης πολλῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ᾽ οὐρανοῦ», φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος· καὶ ποιοῦντος ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ὑπεναντίοις καὶ ἀφορίζοντος διὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῶν ἀπίστων, καὶ ἀπὸ δικαίων τοὺς ἀδίκους, καὶ [ἀπὸ] τῶν ἁγίων τοὺς ἐναγεῖς, καὶ ἁπλῶς, ἵνα συνελὼν εἴπω, [ἀπὸ] τῶν Πνεύματι Θεοῦ στοιχησάντων, τοὺς ὀπίσω σαρκὸς πορευθέντας, καὶ ἐπ᾽ αἰῶσι ἀπείροις τε καὶ ἀτελευτήτοις, ὡς ἡ τῶν θείων λογίων ἀλήθειά φησι, κατ᾽ ἀξίαν τῶν βεβιωμένων ἑκάστῳ δικαίαν ἀποδιδόντος τὴν ἀμοιβήν.

ΙΕ. ΤΙΝΟΣ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΕΣΤΙ Η ΚΛΕΙΣΙΣ ΤΩΝ ΘΥΡΩΝ...

(≡14__112≡>

ΙΕ. Τίνος σύμβολόν ἐστι ἡ κλεῖσις τῶν θυρῶν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἡ μετὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον γιγνομένη

Ἡ δὲ μετὰ τὴν ἱερὰν ἀνάγνωσιν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἐκβολὴν τῶν κατηχουμένων γινομένη κλεῖσις τῶν θυρῶν τῆς

ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, τήν τε τῶν ὑλικῶν δηλοῖ πάροδον, καὶ τὴν γενησομένην μετὰ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον, ἀφορισμόν, καὶ τὴν φοβερωτέραν ψῆφον εἰς τὸν νοητὸν κόσμον, ἤτοι τὸν νυμφῶνα τοῦ Χριστοῦ, τῶν ἀξίων εἴσοδον, καὶ τὴν ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τῆς κατὰ τὴν ἀπάτην ἐνεργείας τελείαν ἀποβολήν.

ΙS. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ Η ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΣ

(≡14__114≡>

ΙS. Τί σημαίνει ἡ τῶν ἁγίων Μυστηρίων εἴσοδος

Ἡ δὲ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν Μυστηρίων εἴσοδος ἀρχὴ καὶ προοίμιόν ἐστιν—ὡς ὁ μέγας ἐκεῖνος ἔφασκε γέρων— τῆς γενησομένης ἐν οὐρανοῖς καινῆς διδασκαλίας περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ τῆς εἰς ἡμᾶς, καὶ ἀποκάλυψις τοῦ ἐν ἀδύτοις τῆς θείας κρυφιότητος ὄντος μυστηρίου τῆς ἡμῶν σωτηρίας. "Οὐ γὰρ μὴ πίω», φησὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ὁ Θεὸς καὶ Λόγος, "ἀπ᾽ ἄρτι ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ᾽ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς ἐμοῦ».

ΙΖ. ΤΙΝΟΣ ΕΣΤΙ ΣΥΜΒΟΛΟΝ Ο ΘΕΙΟΣ ΑΣΠΑΣΜΟΣ

(≡14__116≡>

ΙΖ. Τίνος ἐστὶ σύμβολον ὁ θεῖος ἀσπασμός

Ὁ δὲ πᾶσι προσφωνούμενος πνευματικὸς ἀσπασμὸς τὴν ἐσομένην πάντων πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν μελλόντων ἀρρήτων ἀγαθῶν ἀποκαλύψεως, κατὰ πίστιν τε καὶ ἀγάπην, ὁμόνοιάν τε καὶ ὁμογνωμοσύνην καὶ ταυτότητα λογικήν, δι᾽ ἣν τὴν πρὸς τὸν Λόγον καὶ Θεὸν οἰκείωσιν οἱ ἄξιοι δέχονται, προτυποῖ καὶ προδιαγράφει. Λόγου γὰρ σύμβολον τὸ στόμα, καθ᾽ ὃν μάλιστα πᾶσιν ἅπαντες οἱ λόγου μετειληφότες, ὡς λογικοί, καὶ τῷ πρώτῳ καὶ μόνῳ Λόγῳ καὶ παντὸς αἰτίῳ λόγου συμφύονται.

ΙΗ. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟΝ

(≡14__118≡>

ΙΗ. Τί σημαίνει τὸ θεῖον τῆς πίστεως Σύμβολον

Ἡ δὲ τοῦ θείου Συμβόλου τῆς πίστεως γινομένη παρὰ πάντων ὁμολογία τὴν ἐφ᾽ οἷς ἐσώθημεν παραδόξοις λόγοις τε καὶ τρόποις τῆς πανσόφου περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ προνοίας γενησομένην μυστικὴν εὐχαριστίαν κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα προσημαίνει, δι᾽ ἧς εὐγνώμονα ἐπὶ τῇ θείᾳ εὐεργεσίᾳ ἑαυτοὺς συνιστῶσιν οἱ ἄξιοι, πλὴν ταύτης τῶν περὶ αὐτοὺς ἀπείρων θείων ἀγαθῶν ἀντεισαγαγεῖν ἄλλο τι καθ᾽ ὁτιοῦν οὐκ ἔχοντες.

ΙΘ. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ Η ΤΟΥ ΤΡΙΣΑΓΙΟΥ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

(≡14__120≡>

ΙΘ. Τί σημαίνει ἡ τοῦ Τρισαγίου δοξολογία

Ἡ δὲ γινομένη τρισσὴ τοῦ ἁγιασμοῦ τῆς θείας ὑμνολογίας ἐκβόησις παρὰ παντὸς τοῦ πιστοῦ λαοῦ τὴν πρὸς τὰς ἀσωμάτους καὶ νοερὰς δυνάμεις κατὰ τὸ μέλλον φανησομένην ἕνωσίν τε καὶ ἰσοτιμίαν παραδηλοῖ, καθ᾽ ἣν συμφώνως ταῖς ἄνω δυνάμεσι διὰ ταυτότητα τῆς ἀτρέπτου περὶ Θεὸν ἀεικινησίας τρισὶν ἁγιασμοῖς ὑμνεῖν τε καὶ ἁγιάζειν τὴν τρισυπόστατον μίαν θεότητα διδαχθήσεται τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις.

Κ. ΤΙΝΟΣ ΕΣΤΙ ΣΥΜΒΟΛΟΝ Η ΑΓΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ «ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ..».

(≡14__122≡>

Κ. Τίνος ἐστὶ σύμβολον ἡ ἁγία προσευχὴ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ..».

Ἡ δὲ παναγία τε καὶ σεπτὴ τοῦ μεγάλου καὶ μακαρίου Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐπίκλησις τῆς δοθησομένης ἐνυποστάτου τε καὶ ἐνυπάρκτου κατὰ δωρεὰν καὶ χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος υἱοθεσίας ἐστὶ σύμβολον, καθ᾽ ἣν πάσης ὑπερνικωμένης τε καὶ καλυπτομένης ἀνθρωπίνης ἰδιότητος τῇ ἐπιφοιτήσει τῆς χάριτος υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσουσί τε καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἅγιοι, ὅσοι δι᾽ ἀρετῶν ἀπ᾽ ἐντεῦθεν ἤδη τῷ θείῳ τῆς ἀγαθότητος κάλλει ἑαυτοὺς λαμπρῶς τε καὶ ἐπιδόξως ἐφαίδρυναν.

ΚΑ. ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΙΕΡΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ...

(≡14__124≡>

ΚΑ. Τί σημαίνει τὸ τέλος τῆς μυστικῆς ἱερουργίας τῶν ἐκφωνουμένων ὕμνων, τουτέστιν "Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος», καὶ τὰ ἑξῆς

Ἡ δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς μυστικῆς ἱερουργίας παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ γινομένη τοῦ "Εἷς ἅγιος" καὶ τῶν ἑξῆς ὁμολογία τὴν ὑπὲρ λόγον καὶ νοῦν πρὸς τὸ ἓν τῆς θείας ἁπλότητος κρύφιον γενησομένην τῶν μυστικῶς τε καὶ σοφῶς κατὰ Θεὸν τετελεσμένων συναγωγήν τε καὶ ἕνωσιν δηλοῖ, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τῶν νοητῶν αἰῶνι καθ᾽ ὃν τῆς ἀφανοῦς καὶ ὑπεραρρήτου δόξης τὸ φῶς ἐνοπτεύοντες τῆς μακαρίας μετὰ τῶν ἄνω δυνάμεων, καὶ αὐτοὶ δεκτικοὶ γίγνονται καθαρότητος· μεθ᾽ ἥν, ὡς τέλος πάντων, ἡ τοῦ μυστηρίου μετάδοσις γίνεται μεταποιοῦσα πρὸς ἑαυτὴν καὶ ὁμοίους τῷ κατ᾽ αἰτίαν ἀγαθῷ κατὰ χάριν καὶ μέθεξιν ἀποφαίνουσα τοὺς ἀξίως μεταλαμβάνοντας, ἐν μηδενὶ αὐτοῦ λειπομένους, κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀνθρώποις καὶ ἐνδεχόμενον. Ὥστε καὶ αὐτοὺς δύνασθαι εἶναί τε καὶ καλεῖσθαι θέσει κατὰ τὴν χάριν θεούς, διὰ τὸν αὐτοὺς ὅλως πληρώσαντα ὅλον Θεὸν καὶ μηδὲν αὐτῶν τῆς αὐτοῦ παρουσίας κενὸν καταλείψαντα.

ΚΒ. ΠΩΣ ΚΑΙ ΤΙΝΙ ΤΡΟΠΩ ΚΑΙ Η ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΘ᾽ ΕΑΥΤΗΝ...

(≡14__126≡>

ΚΒ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς καθ᾽ ἑαυτὴν νοουμένης ἐπὶ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἰδικῶς ἐκθεωτικὴ καὶ τελειοποιὸς διὰ τῶν εἰρημένων θεωρεῖται κατάστασις

Δεῦρο δὴ οὖν διὰ τῶν αὐτῶν ὁδῷ καὶ τάξει βαίνοντες πάλιν τὰ αὐτὰ καὶ περὶ ψυχῆς γνωστικῆς θεωρήσωμεν, καὶ συναναβῆναι μικρὸν κατὰ δύναμιν τῷ λόγῳ μετ᾽ εὐλαβείας πρὸς ὑψηλοτέραν θεωρίαν, σκοπῆσαί τε καὶ κατανοῆσαι πῶς οἱ θεῖοι τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας θεσμοὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὴν ἑαυτῆς τελειότητα δι᾽ ἀληθοῦς καὶ ἐνεργοῦς γνώσεως ἄγουσι, ποθοῦντα τὸν νοῦν καὶ βουλόμενον, Θεοῦ χειραγωγοῦντος—εἰ δοκεῖ—μὴ κωλύσωμεν.

ΚΓ. ΟΤΙ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΨΥΧΗΝ ΑΡΕΤΩΝ ΕΣΤΙΝ Η ΠΡΩΤΗ ΕΙΣΟΔΟΣ...

(≡14__128≡>

ΚΓ. Ὅτι σύμβολον τῶν κατὰ ψυχὴν ἀρετῶν ἐστιν ἡ πρώτη εἴσοδος τῆς ἁγίας συνάξεως

Ἄθρει τοιγαροῦν, ὅστις τῆς μακαρίας τοῦ Χριστοῦ σοφίας γνήσιος καθέστηκας ἐραστής, νοὸς ὀφθαλμοῖς κατὰ τὴν πρώτην εἴσοδον τῆς ἁγίας συνάξεως ἀπὸ τῆς ἔξωθεν τῶν ὑλικῶν πλάνης καὶ ταραχῆς, κατὰ τὸ γεγραμμένον "Γυναῖκες ἐρχόμεναι ἀπὸ θέας», δεῦτε, τῆς ἐν εἴδει καὶ σχήματί φημι κατὰ τὴν πρόσοψιν τῶν αἰσθητῶν περιπλανήσεως· οὐ γὰρ θεωρίαν εἰπεῖν ἀληθές, κατὰ τοὺς ἀσόφους τῶν παρ᾽ Ἕλλησι λεγομένων σοφῶν—μηδὲ γὰρ σοφοὶ κληθεῖεν [ἄν] ποτε πρὸς ἡμῶν οἱ τὸν Θεὸν γνῶναι διὰ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων μὴ δυνηθέντες ἢ μὴ βουληθέντες—τῶν αἰσθητῶν λέγω τὴν ἐπιφάνειαν, καθ᾽ ἣν ὁ διηνεκὴς τῶν αἰσθητῶν πρὸς ἄλληλα συνέστηκε πόλεμος, πᾶσι τὴν δι᾽ ἀλλήλων φθορὰν ἐνεργῶν, πάντων φθειρόντων ἄλληλα καὶ ἐν ἀλλήλοις φθειρομένων· καὶ τοῦτο μόνον πάγιον ἔχοντα, τὸ ἀστατεῖν καὶ φθείρεσθαι καὶ μηδέποτε συμβαίνειν ἀλλήλοις κατὰ διαμονὴν ἄμαχον δύνασθαι καὶ ἀστασίαστον, ἐρχομένην τε τὴν ψυχὴν καὶ προτροπάδην φεύγουσαν καὶ ὥσπερ εἰς Ἐκκλησίαν (≡14__130≡> καὶ ἄσυλον εἰρήνης ἀνάκτορον τὴν ἐν πνεύματι φυσικὴν θεωρίαν τὴν ἄμαχον καὶ πάσης ἐλευθέραν ταραχῆς μετὰ Λόγου τε καὶ ὑπὸ τοῦ Λόγου τοῦ μεγάλου καὶ ἀληθοῦς ἡμῶν Θεοῦ καὶ ἀρχιερέως εἰσερχομένην, καὶ ὡς διὰ συμβόλων τῶν γινομένων θείων ἀναγνωσμάτων, τοὺς τῶν ὄντων διδασκομένην λόγους καὶ τὸ θαυμαστὸν καὶ μέγα τῆς ἐν νόμῳ καὶ προφήταις δηλουμένης θείας προνοίας μυστήριον, καθ᾽ ἕκαστόν τε δεξαμένην ὑπὲρ τῆς ἐν τούτοις καλῆς μαθητείας θεόθεν διὰ τῶν ἁγίων δυνάμεων νοερῶς κατὰ διάνοιαν αὐτῇ διαλεγομένων τὰς εἰρηνοδώρους σημειώσεις μετὰ τῆς ῥωστικῆς καὶ συντηρητικῆς θέλξεως τῆς θείας καὶ διαπύρου κατὰ Θεὸν ἐφέσεως, διὰ τῆς μυστικῶς ὑπᾳδομένης αὐτῇ νοητῶς τῶν θείων ᾀσμάτων ἡδονῆς.

Πάλιν ἐκ τούτων μεταβαίνουσαν καὶ συναγομένην ἐπὶ τὴν μίαν καὶ μόνην καὶ ἑνιαίως τούτους συλλαμβάνουσαν τοὺς λόγους κορυφήν, λέγω δὲ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐν ᾧ πάντες τῆς τε προνοίας καὶ τῶν ὄντων οἱ λόγοι κατὰ μίαν περιοχῆς δύναμιν ἑνοειδῶς προϋφεστήκασι. Μεθ᾽ ὃ κατ᾽ αἴσθησιν θείαν αὐτὸν ὁρᾷν ἔνεστι πάλιν θεμιτὸν τοῖς φιλοθέοις ἀταρβήτοις νοὸς ὄμμασι παραγινόμενον οὐρανόθεν αὐτῇ τὸν Λόγον καὶ Θεόν, ὡς ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ ἱερατικοῦ σημαίνει κατάβασις, καὶ τέλειον αὐτῆς διακρίνοντα κατηχουμένων δίκην τοὺς ἔτι τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ κατ᾽ αὐτὴν μεριστὸν φαντασιουμένους λογισμούς.

Κἀντεῦθεν πάλιν ἔξω γενομένην τῶν αἰσθητῶν, ὡς ἡ τῶν θυρῶν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας νοεῖν ὑποτίθεται κλεῖσις, ἐπὶ τὴν δηλουμένην διὰ τῆς εἰσόδου τῶν ἀρρήτων μυστηρίων ἄϋλον καὶ ἁπλῆν καὶ ἀναλλοίωτον καὶ θεοειδῆ καὶ παντὸς (≡14__132≡> ἐλευθέραν εἴδους καὶ σχήματος ἐπιστήμην τῶν νοητῶν ἄγοντα, καθ᾽ ἣν συναγάγουσαν πρὸς μὲν ἑαυτῆς τὰς οἰκείας δυνάμεις, πρὸς δὲ τὸν Λόγον ἑαυτὴν καταντᾷ, διὰ τοῦ νοεροῦ ἀσπασμοῦ ἑνώσασαν τοὺς περὶ ἑαυτὴν ἀρρήτους τῆς σωτηρίας καὶ λόγους καὶ τρόπους, διὰ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως εὐχαρίστως ὁμολογεῖν ἐκδιδάσκοντα.

Ἐπὶ τούτοις δὲ πάλιν, ὡς ἤδη λοιπὸν κατὰ δύναμιν ἁπλῆν καὶ ἀδιαίρετον διὰ μαθητείας γνώσει περιλαβοῦσαν τούς τε τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν λόγους, ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἐκφανοῦς αὐτὴν ἄγοντα θεολογίας μετὰ τὴν πάντων διάβασιν καὶ τὴν ἴσην τοῖς ἀγγέλοις κατὰ τὸ ἐφικτὸν αὐτῇ παρεχόμενον νόησιν καὶ τοσοῦτον διδάσκοντα σωφρόνως αὐτήν, ὅσον εἰδέναι Θεὸν ἕνα, μίαν οὐσίαν, ὑποστάσεις τρεῖς· μονάδα οὐσίας τρισυπόστατον καὶ τριάδα ὑποστάσεων ὁμοούσιον, μονάδα ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι· οὐκ ἄλλην καὶ ἄλλην, οὐδ᾽ ἄλλην παρ᾽ ἄλλην, οὐδὲ δι᾽ ἄλλης ἄλλην, οὐ δ᾽ ἄλλην ἐν ἄλλῃ, οὐδὲ ἐξ ἄλλης ἄλλην· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐν ἑαυτῇ, καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν ἐφ᾽ ἑαυτήν, ἑαυτῇ ταὐτὴν καὶ μονάδα καὶ τριάδα ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀσυγχύτως τὴν ἕνωσιν ἔχουσαν καὶ τὴν διάκρισιν ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀμέριστον· μονάδα μὲν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας, ἤτοι τὸν τοῦ εἶναι λόγον, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ σύνθεσιν ἢ συναίρεσιν ἢ τὴν οἱανοῦν σύγχυσιν, τριάδα δὲ κατὰ τὸν τοῦ πῶς ὑπάρχειν καὶ ὑφεστάναι λόγον, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ διαίρεσιν ἢ ἀλλοτρίωσιν ἢ τὸν οἱονοῦν μερισμόν. Οὐ γὰρ μεμέρισται ταῖς ὑποστάσεσιν ἡ μονάς, οὐδὲ σχετικῶς ἔνεστι καὶ ἐπιθεωρεῖται αὐταῖς, οὐδὲ συντέθεινται εἰς μονάδα αἱ ὑποστάσεις ἢ συναιρέσει αὐτὴν ἐκπληροῦσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἑαυτῇ ταὐτόν, ἄλλως μέντοι καὶ ἄλλως. Μονὰς γάρ ἐστι ἀσύγχυτος τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ κατ᾽ αὐτὴν ἁπλῷ λόγῳ ἡ (≡14__134≡> ἁγία Τριὰς τῶν ὑποστάσεων, καὶ τριάς ἐστι ταῖς ὑποστάσεσι καὶ τῷ τρόπῳ τῆς ὑπάρξεως ἡ ἁγία Μονάς. Τὴν αὐτὴν ὅλην τοῦτο κἀκεῖνο διαφόρως, κατ᾽ ἄλλον καὶ ἄλλον, ὡς εἴρηται, λόγον νοουμένην· μίαν καὶ μόνην, ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀσύγχυτον, καὶ ἁπλῆν καὶ ἀμείωτον καὶ ἀπαράλλακτον θεότητα· μονάδα κατὰ τὴν οὐσίαν ὅλην ὑπάρχουσαν, καὶ ὅλην τριάδα τὴν αὐτὴν ταῖς ὑποστάσεσι, καὶ μίαν ἑνὸς τρισσοφαοῦς ἀκτῖνα φωτὸς μονοειδῶς ἐπιλάμπουσαν.

Ἐφ᾽ ᾧ καὶ τὴν ψυχήν, ὁμοτίμως τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις τοὺς ἐκφανεῖς καὶ ἐφικτοὺς τῇ κτίσει περὶ θεότητος δεξαμένην λόγους καὶ συμφώνως αὐτοῖς ἀσιγήτως ἀνυμνεῖν μαθοῦσαν τριαδικῶς τὴν μίαν θεότητα, ἐπὶ τὴν κατὰ χάριν δι᾽ ὁμοιότητος ἐμφεροῦς υἱοθεσίαν ἀχθῆναι, δι᾽ ἧς μετ᾽ εὐχὰς τὸν Θεὸν Πατέρα μυστικόν τε χάριτι καὶ μόνον ἔχουσα πρὸς τὸ ἓν τῆς αὐτοῦ κρυφιότητος κατ᾽ ἔκστασιν πάντων συναχθήσεται, καὶ τοσοῦτον πείσεται μᾶλλον ἢ γνώσεται τὰ θεῖα, ὅσον μὴ ἑαυτῆς εἶναι βούλεσθαι, μηδὲ ἐξ ἑαυτῆς ὑφ᾽ ἑαυτῆς ἢ ἄλλου τινὸς γνωσθῆναι δύνασθαι, ἢ μόνου τοῦ ὅλην ἀγαθοπρεπῶς αὐτὴν ἀνειληφότος ὅλου Θεοῦ, καὶ ὅλον αὐτῇ θεοπρεπῶς ὅλῃ, καὶ ἀπαθῶς ἑαυτὸν ἐνιέντος καὶ ὅλην θεοποιήσαντος· ὡς εἶναι, καθώς φησιν ὁ πανάγιος Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, εἰκόνα καὶ φανέρωσιν τοῦ ἀφανοῦς φωτός, ἔσοπτρον ἀκραιφνές, διειδέστατον, ἀλώβητον, ἄχραντον, ἀκηλίδωτον, εἰσδεχόμενον ὅλην, εἰ θέμις εἰπεῖν, τὴν ὡραιότητα τοῦ ἀγαθοτύπου, θεοειδῶς καὶ ἀμειώτως ἐπιλάμπον ἐν ἑαυτῷ, καθάπερ οἷόν τέ ἐστι, τὴν ἀγαθότητα τῆς ἐν ἀδύτοις σιγῆς.

ΚΔ. ΤΙΝΩΝ ΕΣΤΙΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΤΕ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΙΣΤΙΚΗ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ, ΔΙΑ...

(≡14__136≡>

ΚΔ. Τίνων ἐστὶν ἐνεργητική τε καὶ ἀποτελιστικὴ μυστηρίων, διὰ τῶν τελουμένων κατὰ τὴν ἁγίαν σύναξιν θεσμῶν ἐν τοῖς πιστοῖς καὶ πιστῶς συναγομένοις, ἡ παραμένουσα τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις

Τοιγαροῦν ᾤετο δεῖν ὁ μακάριος γέρων καὶ παρακαλεῖν οὐκ ἐπαύετο πάντα Χριστιανὸν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ σχολάζειν καὶ μὴ ἀπολιμπάνεσθαί ποτε τῆς ἐν αὐτῇ τελουμένης ἁγίας συνάξεως, διά τε τοὺς παραμένοντας αὐτῇ ἁγίους ἀγγέλους, καὶ ἀπογραφομένους ἑκάστοτε τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐμφανίζοντας τῷ Θεῷ καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις ποιουμένους, καὶ διὰ τὴν ἀοράτως ἀεὶ μὲν παροῦσαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριν, ἰδιοτρόπως δὲ μάλιστα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἁγίας συνάξεως, καὶ ἕκαστον τῶν εὑρισκομένων μεταποιοῦσάν τε καὶ μετασκευάζουσαν, καὶ ἀληθὲς μεταπλάττουσαν ἐπὶ τὸ θειότερον ἀναλόγως ἑαυτῷ, καὶ πρὸς τὸ δηλούμενον διὰ τῶν τελουμένων μυστηρίων ἄγουσαν· κἂν αὐτὸς μὴ αἰσθάνηται, εἴπερ τῶν ἔτι κατὰ Χριστὸν νηπίων ἐστὶ καὶ εἰς τὸ βάθος τῶν γινομένων ὁρᾶν ἀδυνατεῖ, καὶ τὴν δηλουμένην δι᾽ ἑκάστου τῶν τελουμένων θείων συμβόλων τῆς σωτηρίας ἐν αὐτῷ χάριν ἐνεργοῦσαν, καθ᾽ εἱρμὸν καὶ τάξιν ἀπὸ τῶν προσεχῶν μέχρι τοῦ πάντων τέλους ὁδεύουσαν.

(≡14__138≡> Κατὰ μὲν πρώτην εἴσοδον ἀπιστίας ἀποβολήν, πίστεως αὔξησιν, κακίας μείωσιν, ἀρετῆς ἐπίδοσιν, ἀγνοίας ἀφανισμόν, γνώσεως προσθήκην. Διὰ δὲ τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λογίων τὰς τῶν εἰρημένων τούτων, πίστεώς φημι καὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως, παγίας καὶ ἀμεταθέτους ἕξεις τε καὶ διαθέσεις. Διὰ δὲ τῶν ἐπὶ τούτοις θείων ᾀσμάτων τὴν πρὸς τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς ἑκούσιον συγκατάθεσιν καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐταῖς ἐγγινομένην αὐτῇ νοερὰν ἡδονὴν καὶ τερπνότητα. Διὰ δὲ τῆς ἱερᾶς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου τὴν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος, ὥσπερ αἰσθητοῦ κόσμου, συντέλειαν. Διὰ δὲ τῆς μετὰ ταῦτα τῶν θυρῶν κλείσεως τὴν κατὰ διάθεσιν ἀπὸ τούτου τοῦ φθαρτοῦ κόσμου πρὸς τὸν νοητὸν κόσμον μετάβασιν τῆς ψυχῆς καὶ μετάθεσιν, δι᾽ ἧς τὰς αἰσθήσεις θυρῶν δίκην μύσασα, τῶν καθ᾽ ἁμαρτίαν εἰδώλων καθαρὰς ἀπεργάζεται. Διὰ δὲ τῆς εἰσόδου τῶν ἁγίων μυστηρίων τὴν τελειωτέραν καὶ μυστικωτέραν καὶ καινὴν περὶ τὴν εἰς ἡμᾶς οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ διδασκαλίαν καὶ γνῶσιν. Διὰ δὲ τοῦ θείου ἀσπασμοῦ τὴν πάντων πρὸς πάντας καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑκάστου πρότερον καὶ τὸν Θεὸν ὁμονοίας καὶ ὁμογνωμοσύνης καὶ ἀγάπης ταὐτότητα. Διὰ δὲ τῆς τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ὁμολογίας τὴν ἐπὶ τοῖς παραδόξοις τρόποις τῆς σωτηρίας ἡμῶν πρόσφορον εὐχαριστίαν. Διὰ δὲ τοῦ Τρισαγίου τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους ἕνωσίν τε καὶ ἰσοτιμίαν καὶ τὴν ἄπαυστον τῆς ἁγιαστικῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ σύμφωνον εὐτονίαν. Διὰ δὲ τῆς προσευχῆς, δι᾽ ἧς Πατέρα καλεῖν τὸν Θεὸν ἀξιούμεθα, τὴν ἐν χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀληθεστάτην υἱοθεσίαν. Διὰ δὲ τοῦ "Εἷς ἅγιος" καὶ τῶν ἑξῆς τὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἑνοποιὸν χάριν καὶ οἰκειότητα. Διὰ δὲ τῆς ἁγίας μεταλήψεως τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων τὴν πρὸς αὐτὸν κατὰ μέθεξιν ἐνδεχομένην δι᾽ ὁμοιότητος

κοινωνίαν τε καὶ (≡14__140≡> ταὐτότητα, δι᾽ ἧς γενέσθαι θεὸς ἐξ ἀνθρώπου καταξιοῦται ὁ ἄνθρωπος.

Ὧν γὰρ ἐνταῦθα κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν διὰ τῆς ἐν πίστει χάριτος πιστεύομεν μετειληφέναι δωρεῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τούτων ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κατὰ ἀλήθειαν ἀνυποστάτως [ἐνυποστάτως] αὐτῷ τῷ πράγματι κατὰ τὴν ἄπτωτον ἐλπίδα τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τὴν τοῦ ἐπαγγειλομένου βεβαίαν καὶ ἀπαράβατον ὑπόσχεσιν, φυλάξαντες κατὰ δύναμιν τὰς ἐντολὰς πιστεύομεν καταλήψεσθαι, μεταβαίνοντες ἀπὸ τῆς ἐν πίστει χάριτος εἰς τὴν κατ᾽ εἶδος χάριν, μεταποιοῦντος ἡμᾶς πρὸς ἑαυτὸν δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ περιαιρέσει τῶν ἐν ἡμῖν τῆς φθορᾶς γνωρισμάτων, καὶ τὰ παραδειχθέντα διὰ τῶν ἐνταῦθα αἰσθητῶν συμβόλων ἡμῖν ἀρχέτυπα χαριζομένου μυστήρια.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

(≡14__142≡>

Διὰ δὲ τὸ εὐμνημόνευτον, εἰ δοκεῖ, τὴν τῶν εἰρημένων δύναμιν κατ᾽ ἐπιτομὴν ἐπιδραμόντες, οὕτω κεφαλαιώσωμεν. Ἔστι μὲν οὖν ἡ ἁγία Ἐκκλησία τύπος, ὡς εἴρηται, καὶ εἰκὼν τοῦ μὲν Θεοῦ, ὅτι δι᾽ αὐτῆς ἐργάζεται κατὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ δύναμιν καὶ σοφίαν περὶ τὰς διαφόρους τῶν ὄντων οὐσίας ἀσύγχυτον ἕνωσιν, ὡς δημιουργὸς κατ᾽ ἄκρον ἑαυτῷ συνέχων καὶ κατὰ μίαν τῆς πίστεως καὶ χάριν καὶ κλῆσιν τοὺς πιστοὺς ἀλλήλοις ἑνοειδῶς συνάπτουσα, τοὺς δὲ πρακτικοὺς καὶ ἐναρέτους, κατὰ μίαν γνώμης ταὐτότητα, τοὺς δὲ θεωρητικοὺς καὶ γνωστικοὺς πρὸς τούτοις καὶ καθ᾽ ὁμόνοιαν ἀρραγῆ καὶ ἀδιαίρετον.

Τοῦ δὲ κόσμου, τοῦ τε νοητοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ τύπος ἐστίν, ὡς τοῦ [μὲν] νοητοῦ κόσμου τὸ ἱερατεῖον σύμβολον ἔχουσα, τοῦ αἰσθητοῦ δέ, τὸν ναόν.

Ἀνθρώπου δὲ πάλιν εἰκών ἐστιν, ὡς τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ ἱερατείου μιμουμένη, τὸ δὲ σῶμα διὰ τοῦ ναοῦ προβαλλομένη. Αὐτῆς δὲ τῆς ψυχῆς καθ᾽ ἑαυτὴν νοουμένης τύπος ἐστὶ καὶ εἰκών, ὡς τοῦ [μὲν] θεωρητικοῦ διὰ τοῦ ἱερατείου φέρουσα τὸ ἐπίδοξον, τοῦ δὲ πρακτικοῦ διὰ τοῦ ναοῦ κόσμιον ἔχουσα.

Τῆς δὲ τελουμένης ἐν αὐτῇ ἁγίας συνάξεως ἡ μὲν πρώτη (≡14__144≡> εἴσοδος γενικῶς μὲν δηλοῖ τὴν πρώτην τοῦ Θεοῦ ἡμῶν παρουσίαν, ἰδικῶς δὲ τὴν δι᾽ αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ τῶν ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν καὶ ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετὴν καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας εἰς γνῶσιν εἰσαγομένων ἐπιστροφήν.

Τὰ δὲ γινόμενα μετ᾽ αὐτὴν ἀναγνώσματα γενικῶς μὲν τὰ θεῖα θελήματά τε καὶ βουλήματα, καθ᾽ ἃ χρὴ τοὺς πάντας παιδεύεσθαί τε καὶ πολιτεύεσθαι, μηνύει· ἰδικῶς δὲ τὴν κατὰ τὴν πίστιν διδασκαλίαν καὶ προκοπὴν τῶν πιστευσάντων, καὶ τῶν πρακτικῶν τὴν κατ᾽ ἀρετὴν παγίαν διάθεσιν, καθ᾽ ἣν τῷ θείῳ νόμῳ στοιχοῦντες τῶν ἐντολῶν ἀνδρικῶς τε καὶ ἀκλονήτως ἵστανται πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, καὶ τὰς ἀντικειμένας ἐνεργείας διαδιδράσκουσι, καὶ τῶν γνωστικῶν τὴν κατὰ θεωρίαν ἕξιν, καθ᾽ ἣν τοὺς τῶν αἰσθητῶν καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς προνοίας

πνευματικοὺς κατὰ δύναμιν συλλεγόμενοι λόγους, ἀπλανῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν φέρονται.

Τὰ δὲ θεῖα τῶν ᾀσμάτων μελίσματα τὴν ἐγγινομένην ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς θείαν ἡδονὴν καὶ τερπνότητα, καθʼ ἣν μυστικῶς ῥωννύμεναι τῶν μὲν παρελθόντων τῆς ἀρετῆς ἐπιλανθάνονται πόνων, πρὸς δὲ τὴν τῶν λειπομένων θείων καὶ ἀκηράτων ἀγαθῶν νεάζουσι εὔτονον ἔφεσιν.

Τὸ δὲ ἅγιον Εὐαγγέλιον γενικῶς μὲν σύμβολόν ἐστι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τούτου, ἰδικῶς δὲ τῶν μὲν πιστευσάντων δηλοῖ τὸν παντελῆ τῆς ἀρχαίας πλάνης ἀφανισμόν, τῶν δὲ πρακτικῶν τὴν νέκρωσιν καὶ συντέλειαν τοῦ κατὰ σάρκα νόμου τε καὶ φρονήματος, τῶν δὲ γνωστικῶν τὴν πρὸς τὸν συνεκτικώτατον λόγον τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων λόγων συναγωγήν (≡14__146≡> τε καὶ ἀναφοράν, συντελεσθείσης αὐτοῖς καὶ περατωθείσης τῆς διεξοδικωτέρας καὶ ποικιλοτέρας φυσικῆς θεωρίας.

Ἡ δὲ τοῦ ἀρχιερέως ἀπὸ τοῦ θρόνου κατάβασις καὶ ἡ τῶν κατηχουμένων ἐκβολὴ γενικῶς μὲν σημαίνει τὴν ἀπʼ οὐρανοῦ δευτέραν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀφορισμὸν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τὴν δικαίαν πρὸς τὴν ἑκάστου ἀξίαν ἀμοιβήν, ἰδικῶς δέ, τὴν τελείαν ἐν πίστει τῶν πιστευσάντων πληροφορίαν, ἣν ποιεῖ παραγινόμενος ἀοράτως ὁ Θεὸς καὶ Λόγος, διʼ ἧς πᾶς ἔτι καθʼ ὁτιοῦν σκάζων κατὰ τὴν πίστιν λογισμός, κατηχουμένου τρόπον, αὐτῶν ἀπελαύνεται· τῶν δὲ πρακτικῶν τὴν τελείαν ἀπάθειαν, διʼ ἧς πᾶς ἐμπαθὴς καὶ ἀφώτιστος λογισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπογίνεται· τῶν δὲ γνωστικῶν τὴν συνεκτικὴν ἐπιστήμην τῶν ἐπεγνωσμένων, διʼ ἧς πᾶσαι τῶν ὑλικῶν αἱ εἰκόνες τῆς ψυχῆς ἐκδιώκονται.

Ἡ δὲ κλεῖσις τῶν θυρῶν, καὶ ἡ τῶν ἁγίων Μυστηρίων εἴσοδος καὶ ὁ θεῖος ἀσπασμὸς καὶ ἡ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἐκφώνησις, γενικῶς μὲν δηλοῖ τὴν τῶν αἰσθητῶν πάροδον καὶ τὴν τῶν νοητῶν φανέρωσιν, καὶ τὴν καινὴν τοῦ περὶ ἡμᾶς θείου μυστηρίου διδαχήν, καὶ τὴν πρὸς πάντας πάντων ἑαυτούς τε καὶ τὸν Θεὸν γενησομένην ὁμονοίας καὶ ὁμογνωμοσύνης καὶ ἀνάγκης ταὐτότητα, καὶ τὴν ἐφʼ οἷς ἐσώθημεν τρόποις εὐχαριστίαν· ἰδικῶς δὲ τῶν μὲν πιστῶν τὴν ἀπὸ τῆς πλάνης πίστεως εἰς τὴν ἐν δόγμασι διδαχὴν καὶ μύησιν καὶ ὁμοφωνίαν καὶ εὐσέβειαν προκοπήν. Τὸ γὰρ πρῶτον ἡ τῶν θυρῶν δηλοῖ κλεῖσις, τὸ δεύτερον δὲ ἡ τῶν ἁγίων εἴσοδος, τὸ δὲ τρίτον ὁ ἀσπασμός, καὶ τὸ (≡14__148≡> τέταρτον ἡ ἐκφώνησις τοῦ Συμβόλου· τῶν δὲ πρακτικῶν, τὴν ἀπὸ πράξεως εἰς θεωρίαν μυσάντων τὰς αἰσθήσεις καὶ ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενομένων διὰ τῆς ἀποβολῆς τῶν κατʼ αὐτὰς ἐνεργειῶν μετάθεσιν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τρόπου τῶν ἐντολῶν εἰς τὸν λόγον αὐτῶν ἀνάβασιν, καὶ τὴν αὐτῶν τῶν ἐντολῶν κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους συγγενῆ πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς οἰκειότητά τε καὶ ἕνωσιν, καὶ τὴν πρὸς θεολογικὴν εὐχαριστίαν ἐπιτήδειον ἕξιν· τῶν δὲ γνωστικῶν τὴν ἀπὸ τῆς φυσικῆς θεωρίας εἰς τὴν τῶν νοητῶν ἁπλῆν κατανόησιν, καθʼ ἣν οὐδαμῶς διʼ αἰσθήσεως ἤ τινος τῶν φαινομένων ἔτι τὸν θεῖον καὶ ἄρρητον μεταδιώκουσι λόγον, καὶ τὴν πρὸς τὴν ψυχὴν τῶν αὐτῆς δυνάμεων ἕνωσιν, καὶ τὴν κατὰ νοῦν ἑνοειδῶς συλλαμβάνουσαν τὸν τῆς προνοίας λόγον ἁπλότητα.

Ἡ δὲ τοῦ Τρισαγίου ἄπαυστος τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἁγιαστικὴ δοξολογία γενικῶς μὲν σημαίνει τὴν ἅμα τε καὶ ἐν ταὐτῷ γενησομένην κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων δυνάμεων ἴσην καὶ πολιτείαν καὶ ἀγωγὴν καὶ συμφωνίαν τῆς θείας δοξολογίας, ἀθανατισθέντος τοῖς ἀνθρώποις τοῦ σώματος διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ μηκέτι βαροῦντος τὴν ψυχὴν τῇ φθορᾷ καὶ βαρουμένου, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς ἀφθαρσίαν ἀλλαγῆς πρὸς ὑποδοχὴν παρουσίας Θεοῦ λαβόντος καὶ δύναμιν καὶ ἐπιτηδειότητα· ἰδικῶς δὲ τῶν μὲν πιστῶν τὴν πρὸς ἀγγέλους κατὰ τὴν πίστιν θεολογικὴν ἅμιλλαν, τῶν δὲ πρακτικῶν τὴν ἰσάγγελον, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώποις, κατὰ τὸν βίον λαμπρότητα καὶ τὴν εὐτονίαν τῆς θεολογικῆς ὑμνολογίας, τῶν δὲ γνωστικῶν τὰς ἰσαγγέλους κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώποις περὶ θεότητος νοήσεις τε καὶ ὑμνήσεις καὶ ἀεικινησίας.

(≡14__150≡> Ἡ δὲ μακαρία τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐπίκλησις καὶ ἡ τοῦ "Εἷς ἅγιος" καὶ τῶν ἑξῆς ἐκφώνησις καὶ ἡ τῶν ἁγίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων μετάληψις, τὴν ἐπὶ πᾶσι καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀξίων ἐσομένην διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ὑμῶν υἱοθεσίαν, ἕνωσίν τε καὶ οἰκειότητα καὶ ὁμοιότητα θείαν καὶ θέωσιν δηλοῖ· δι᾽ ἧς πάντα ἐν πᾶσιν ἔσται τοῖς σωζομένοις αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁμοίως, ὡς κάλλος ἀρχέτυπον κατ᾽ αἰτίαν ἐμπρέπων τοῖς αὐτῷ δι᾽ ἀρετῆς καὶ γνώσεως κατὰ χάριν ὁμοίως συμπρέπουσι.

Πιστοὺς δὲ καὶ ἐναρέτους καὶ γνωστικοὺς ἐκάλει τοὺς εἰσαγομένους καὶ τοὺς προκόπτοντας καὶ τοὺς τελείους, ἤγουν δούλους καὶ μισθίους καὶ υἱούς, τὰς τρεῖς τάξεις τῶν σωζομένων. Δοῦλοι γάρ εἰσι πιστοί, οἱ φόβῳ τῶν ἠπειλημένων ἐκπληροῦντες τοῦ δεσπότου τὰς ἐντολὰς καὶ τοῖς πιστευθεῖσιν εὐνοϊκῶς ἐπεργαζόμενοι· μίσθιοι δὲ οἱ πόθῳ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν βαστάζοντες μεθ᾽ ὑπομονῆς τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα, τουτέστι τὴν ἔμφυτον καὶ συνεζευγμένην τῇ παρούσῃ ζωῇ ἐκ τῆς προπατορικῆς καταδίκης θλίψιν καὶ τοὺς ἐπ᾽ αὐτῇ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς πειρασμούς, καὶ ζωῆς ζωὴν σοφῶς κατ᾽ αὐθαίρετον γνώμην ἀνταλλάσσοντες, τῆς παρούσης τὴν μέλλουσαν· υἱοὶ δὲ οἱ μήτε φόβῳ τῶν ἠπειλημένων, μήτε πόθῳ τῶν ἐπηγγελμένων, ἀλλὰ τρόπῳ καὶ ἕξει τῆς πρὸς τὸ καλὸν κατὰ γνώμην τῆς ψυχῆς ῥοπῆς τε καὶ διαθέσεως μηδέποτε τοῦ Θεοῦ χωριζόμενοι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν υἱόν, πρὸς ὃν εἴρηται "τέκνον, σὺ πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι», τοῦτο κατὰ τὴν (≡14__152≡> ἐν χάριτι θέσιν ἐνδεχομένως ὑπάρχοντες, ὅπερ ὁ Θεὸς κατὰ τὴν φύσιν καὶ αἰτίαν καὶ ἔστι καὶ πιστεύεται.

Μὴ τοίνυν ἀπολειφθῶμεν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, τοσαῦτα κατὰ τὴν τῶν τελουμένων θείων συμβόλων ἁγίαν διάταξιν τῆς σωτηρίας ἡμῶν περιεχούσης μυστήρια, δι᾽ ὧν ἕκαστον ἡμῶν καλῶς μάλιστα πολιτευόμενον ἀναλόγως ἑαυτῷ κατὰ Χριστὸν δημιουργοῦσα τὸ δοθὲν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐν Πνεύματι ἁγίῳ χάρισμα τῆς υἱοθεσίας εἰς φανέρωσιν ἄγει κατὰ Χριστὸν πολιτευόμενον ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει τε καὶ σπουδῇ παραστήσωμεν ἑαυτοὺς ἀξίους τῶν θείων χαρισμάτων δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν εὐαρεστοῦντας τῷ Θεῷ μὴ ἀναστρεφόμενοι "κατὰ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα Θεὸν ἐν πάθει ἐπιθυμίας», ἀλλά, καθώς φησιν ὁ ἅγιος Ἀπόστολος, "νεκρώσαντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν,

ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, δι᾽ ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ὀργήν τε πᾶσαν καὶ θυμὸν καὶ αἰσχρολογίαν καὶ ψεῦδος», καί, [ὡς] συντόμως εἰπεῖν, "πάντα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀποθέμενοι σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀξίως τοῦ Θεοῦ περιπατήσωμεν, τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν· ἐνδυσάμενοι σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραΰτητα, μακροθυμίαν· ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐχαρίσατο ἡμῖν, ἐπὶ πᾶσί (≡14__154≡> τε τὸν σύνδεσμον τελειότητος, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθημεν ἐν ἑνὶ σώματι», καί, ἵνα συνελὼν εἴπω, "τὸν νέον ἄνθρωπον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ᾽ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν».

Οὕτω γὰρ ἂν βιοῦντες δυνηθείημεν πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν τῶν θείων ἐπαγγελιῶν μετ᾽ ἐλπίδος ἀγαθῆς, "πληρωθῆναί τε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ καὶ πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπιγνώσει Κυρίου, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν οἰκοδομὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ Πατρί, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί».

Σαφὴς δὲ τῆς χάριτος ταύτης ἐστὶν ἀπόδειξις ἡ πρὸς τὸ συγγενὲς δι᾽ εὐνοίας ἑκούσιος συνδιάθεσις, ἧς ἔργον ἐστίν, ὡς Θεόν, οἰκειοῦσθαι κατὰ δύναμιν τὸν καθ᾽ ὁτιοῦν τῆς ἡμῶν ἐπικουρίας δεόμενον ἄνθρωπον, καὶ μὴ ἐᾶν ἀτημέλητον καὶ ἀπρονόητον, ἀλλὰ σπουδῇ τῇ πρεπούσῃ κατ᾽ ἐνέργειαν ἐνδείκνυσθαι ζῶσαν τὴν ἐν ἡμῖν πρός τε τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον διάθεσιν. Ἔργον γὰρ ἀπόδειξις διαθέσεως. Οὐδὲν γὰρ οὔτε πρὸς δικαιοσύνην οὕτω ῥᾴδιόν ἐστιν, οὔτε πρὸς θέωσιν—ἵν᾽ οὕτως εἴπω—τὴν πρὸς Θεὸν ἐγγύτητα καθέστηκεν ἐπιτήδειον, ὡς ἔλεος ἐκ ψυχῆς εἰς τοὺς δεομένους μεθ᾽ ἡδονῆς καὶ χαρᾶς προσφερόμενος. Εἰ γὰρ Θεὸν ὁ Λόγος τὸν εὖ παθεῖν δεόμενον ἔδειξεν· (≡14__156≡> "Ἐφ᾽ ὅσον γὰρ ἐποιήσατε, φησίν, ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Θεὸς δὲ ὁ εἰπών, πολλῷ μᾶλλον τὸν εὖ ποιεῖν δυνάμενον καὶ ποιοῦντα, δείξει ἀληθῶς κατὰ χάριν καὶ μέθεξιν ὄντα Θεόν, ὡς τὴν αὐτοῦ τῆς εὐεργεσίας εὐμιμήτως ἀνειλημμένον ἐνέργειάν τε καὶ ἰδιότητα. Καὶ εἰ Θεὸς ὁ πτωχός, διὰ τὴν τοῦ δι᾽ ἡμᾶς πτωχεύσαντος Θεοῦ συγκατάβασιν, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἑκάστου συμπαθῶς ἀναδεχομένου πάθη καὶ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἐν ἑκάστῳ πάθους ἀεὶ δι᾽ ἀγαθότητα πάσχοντος μυστικῶς, πλέον δηλονότι κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ἔσται Θεός, ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ Θεοῦ διὰ φιλανθρωπίαν τὰ τῶν παθόντων πάθη δι᾽ ἑαυτοῦ θεοπρεπῶς ἐξιώμενος, καὶ τὴν αὐτὴν τῷ Θεῷ κατὰ ἀναλογίαν τῆς σωστικῆς προνοίας κατὰ διάθεσιν ἔχων δεικνύμενος δύναμιν.

Τίς οὖν ἄρα πρὸς ἀρετὴν οὕτω βραδύς ἐστι καὶ δυσκίνητος, ὥστε μὴ ἐφίεσθαι θεότητος, οὕτως εὐώνου τε καὶ εὐποριστου καὶ

ῥᾳδίας οὔσης τῆς κτήσεως; Ἀσφαλὴς δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ἄσυλος φυλακή, καὶ εὐμαρὴς πρὸς σωτηρίαν ὁδός· ἧς, οἶμαι, χωρὶς κατ᾽ ἀλήθειαν οὐδὲν ἔσται τῶν ἀγαθῶν ἀβλαβῶς τῷ ἔχοντι συντηρούμενον· ἡ αὐτοπραγία, εἴτουν ἰδιοπραγία, δι᾽ ἧς τὰ καθ᾽ ἑαυτοὺς σκοπεῖν τε καὶ διασκέπτεσθαι μόνους μανθάνοντες τοῦ παρ᾽ ἄλλων διακενῆς βλάβην ἔχειν ἐλευθερούμεθα. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς μόνους ὁρᾷν τε καὶ ἐτάζειν μάθοιμεν, οὐδέποτε τοῖς τῶν ἄλλων, ὡς δ᾽ ἂν ἔχοντα τύχωσιν, ἐπιθησόμεθα· γινώσκοντες ἕνα μόνον κριτὴν σοφόν τε καὶ δίκαιον τὸν Θεόν, τὸν σοφῶς τε καὶ δικαίως πάντα τὰ γινόμενα κρίνοντα, καθ᾽ ὃν γεγένηται (≡14__158≡> λόγον, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ ὃν πεφανέρωται τρόπον· ὃν ἴσως ἂν δύναιντο καὶ ἄνθρωποι κρίνειν, ἀμυδρῶς εἰς τὸ φαινόμενον βλέποντες, περὶ ὃ οὐ πάντως ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, οὐδὲ τῶν γινομένων λόγος. Ὁ δὲ Θεὸς τὸ ἀφανές τε κίνημα τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν ἀόρατον ὁρμήν, καὶ τὸν λόγον αὐτόν, καθ᾽ ὃν ὥρμηται ἡ ψυχή, καὶ τὸν τοῦ λόγου σκοπόν, τουτέστι τὸ παντὸς πράγματος προεπινοούμενον τέλος βλέπων, κρίνει δικαίως, ὡς ἔφην, πάντα τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων πραττόμενα ὅπερ εἰ κατορθῶσαι σπουδάσομεν, καὶ ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς περιορίσομεν τοῖς ἐκτὸς οὐκ ἐπιφυόμενοι, οὔτε ὁρᾷν, οὔτε ἀκούειν, οὔτε λαλεῖν, τὸν ὀφθαλμόν, ἢ τὸ οὖς, ἢ τὴν γλῶσσαν τὰ τῶν ἄλλων ἀφήσομεν, εἰ μὲν οἷόν τέ ἐστι, παντελῶς, εἰ δὲ μήγε, συμπαθῶς μᾶλλον, ἀλλ᾽ οὐ μὴ ἐμπαθῶς τούτοις ἐνεργεῖν, καὶ εἰς κέρδος ἡμέτερον ὁρᾷν τε καὶ ἀκούειν, καὶ λαλεῖν ἐπιτρέποντες καὶ τοσοῦτον μόνον, ὅσον τῷ ἡνιοχοῦντι ταῦτα θείῳ λόγῳ δοκεῖ. Οὐδὲν γὰρ τούτων τῶν ὀργάνων πρὸς ἁμαρτίαν ἐστὶν εὐολισθότερον, μὴ λόγῳ παιδαγωγουμένων· καὶ οὐδὲν πάλιν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν ἑτοιμότερον, τάσσοντος αὐτὰ τοῦ λόγου καὶ ῥυθμίζοντος καὶ ἐφ᾽ ἃ δεῖ καὶ βούλεται ἄγοντος.

Μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν κατὰ δύναμιν τοῦ πείθεσθαι τῷ Θεῷ, καλοῦντι ἡμᾶς εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ μακάριον τέλος διὰ τῆς ἐργασίας τῶν αὐτοῦ θείων τε καὶ σωτηρίων ἐντολῶν, ἵνα λάβωμεν ἔλεος, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν· "ἡ γὰρ χάρις», φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, "μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ», τουτέστι τῶν μετὰ τῆς κατ᾽ ἀρετὴν ἀφθαρσίας καὶ τῆς κατὰ τὸν βίον καθαρᾶς τε καὶ ἀνυποκρίτου σεμνότητος ἀγαπώντων τὸν (≡14__160≡> Κύριον ἐν τῷ ποιεῖν αὐτοῦ τὰ θελήματα καὶ μὴ παραφθειρόντων τι τῶν θείων αὐτοῦ προσταγμάτων.

Ταῦτα μὲν ἐγὼ περὶ τούτων διὰ τὸν τῆς ὑπακοῆς μισθόν, κατὰ δύναμιν, ὡς ἐδιδάχθην, ἐξεθέμην, τῶν μυστικωτέρων τε καὶ ὑψηλοτέρων ἅψασθαι μὴ τολμήσας· ἅπερ εἰ ποθεῖ τις γνῶναι τῶν φιλομαθῶν, τοῖς περὶ τούτων τῷ ἁγίῳ Διονυσίῳ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ ἐνθέως πονηθεῖσιν ἐντύχοι καὶ εὑρήσει κατ᾽ ἀλήθειαν μυστηρίων ἀρρήτων ἀποκάλυψιν, διὰ τῆς θείας αὐτοῦ καὶ διανοίας καὶ γλώττης χαρισθεῖσαν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, "διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν». Καὶ εἰ μὲν πολὺ τῆς ὑμῶν ἐπιθυμίας οὐκ ἀποπέπτωκε, τῷ Χριστῷ χάρις τῷ χορηγῷ τῶν καλῶν, καὶ ὑμῖν τοῖς λεχθῆναι ταῦτα βιασαμένοις. Εἰ δὲ μακράν που καὶ πολὺ τῆς ἐλπίδος ἀπολείπεται, τί πάθω ἢ τί δράσω, περὶ τὸ

λέγειν ἀσθενήσας; Συγγνωστὸν γάρ, οὐ τιμωρητόν, ἡ ἀσθένεια· καὶ ἀποδεκτὸν μᾶλλον, ἀλλ᾿ οὐ μεμπτὸν τὸ ἐγχωροῦν καὶ ἐνδεχόμενον, καὶ μάλισθ᾿ ὑμῖν, τοῖς ἀγαπᾶν διὰ τὸν Θεὸν προθεμένοις. Καὶ Θεῷ δὲ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν ἅπαν γνησίως ἐκ ψυχῆς προσαγόμενον, κἂν μικρὸν συγκρίσει μεγάλων ὑπάρχον φανήσεται· ὃς οὐδὲ τὴν χήραν τὰ δύο λεπτὰ προσκομίσασαν ἀπώσατο, ἥτις ποτὲ ἦν ἡ χήρα αὕτη καὶ τὰ δύο λεπτά, εἴτε ψυχὴ κακίας χηρεύουσα, καὶ ὥσπερ ἄνδρα τὸν παλαιὸν μὲν ἀποβαλομένη νόμον, οὔπω δὲ τῆς πρὸς τὸν Λόγον καὶ Θεὸν ἄκρας συναφείας ἀξία, προσάγουσα δὲ ὅμως αὐτῷ ἀρραβῶνος (≡14__162≡> λόγῳ ὥσπερ λεπτά, τὸν τέως σύμμετρον λόγον καὶ βίον, ἢ πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἢ τὴν περὶ τῶν καλῶν ἕξιν καὶ ἐνέργειαν, ἢ τὴν τούτοις πρόσφορον θεωρίαν καὶ πρᾶξιν, ἢ τὴν ἀνάλογον γνῶσιν καὶ ἀρετήν· ἢ τοὺς μικρὸν ὑπὲρ ταῦτα, φημὶ δὲ τοὺς ἐν τῷ φυσικῷ καὶ τῷ γραπτῷ νόμῳ λόγους, οὓς ἡ ψυχὴ κεκτημένη, κατ᾿ ἔκστασιν τούτων καὶ ἄφεσιν ὡς ὅλου βίου καὶ ζωῆς μόνῳ συναφθῆναι τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ βουλομένη προσάγει, καὶ τῶν κατὰ φύσιν καὶ νόμον βιαίων τρόπων τε καὶ θεσμῶν καὶ ἐθῶν, ὥσπερ ἀνδρῶν χηρεύειν δέχεται, εἴτε τι ἄλλο τούτων πνευματικώτερον, καὶ μόνοις θεωρητὸν τοῖς καθαροῖς τὴν διάνοιαν, διὰ τοῦ καθ᾿ ἱστορίαν πληρωθέντος γράμματος ὁ λόγος αἰνίττεται. Πάντα γὰρ τῷ κατὰ θεολογίαν ἐποπτικῷ συγκρινόμενα λόγῳ, τὰ ἐν ἀνθρώποις δοκοῦντα κατ᾿ ἀρετὴν εἶναι μεγάλα, μικρὰ τυγχάνει. Πλήν γε ὅτι κἂν μικρά, καὶ ἐξ ὕλης εὐτελοῦς καὶ οὐ πολὺ τιμίας, ἀλλ᾿ οὖν τοῖς ἐκ χρυσοῦ νομίσμασι τῆς ἐν ὕλαις τιμιωτέρας, ἃ προσφέρουσιν οἱ εὐπορώτεροι, κατὰ τὸ ἴσον τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα φέροντα, κατὰ [καὶ τὸ] πλέον ἴσως ἔχοντα τῆς προσαγούσης τὴν ἐξ ὅλης διαθέσεως πρόθεσιν.

Ταύτην κἀγὼ μιμούμενος τὴν χήραν, Θεῷ τε καὶ ὑμῖν, ἠγαπημένοι, τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ εὐτελῆ καὶ ἐξ εὐτελοῦς καὶ πτωχῆς διανοίας καὶ γλώσσης προενηνεγμένα νοήματά τε καὶ ῥήματα ὥσπερ λεπτά, περὶ ὧν ἐκελεύσατε, προσενήνοχα, παρακαλῶν τὴν εὐλογημένην ὑμῶν καὶ ἁγίαν ψυχήν· πρῶτον μέν, μηδενὸς ἔτι τῶν παρ᾿ ἐμοῦ λεγομένων ἔγγραφον ζητῆσαι σημείωσιν, —δυοῖν ἕνεκεν· ἑνὸς μέν, ὅτι μηδέπω τὸν φόβον ἐκτησάμην τοῦ Θεοῦ τὸν ἁγνὸν καὶ διαμένοντα, οὐ δ᾿ ἀρετῆς ἕξιν στερέμνιον καὶ δικαιοσύνης ἀληθοῦς πῆξιν σταθερὰν καὶ ἀσάλευτον, τὰ μαρτυροῦντα (≡14__164≡> μάλιστα τοῖς λόγοις τὸ βέβαιον· ἑτέρου δέ, ὅτι πολλῷ κλύδωνι παθῶν ἔτι δίκην θαλάσσης ἀγρίας περιδονούμενος καὶ πολὺ τοῦ θείου ἀπαθείας ἀπέχων λιμένος, καὶ ἄδηλον ἔχων τοῦ βίου τὸ πέρας, οὐ βούλομαι πρὸς τοῖς ἔργοις καὶ τὸν ἐν γράμμασι λόγον ἔχειν κατήγορον—ἔπειτα δὲ τῆς εὐπειθείας χάριν, εἰ δέον ἐστίν, ἀποδεξάμενοι, Χριστῷ με δι᾿ εὐχῶν παράθεσθε τῷ μεγάλῳ καὶ μόνῳ Θεῷ καὶ Σωτῆρι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν.

Ὧι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ*

(≡14__168≡>
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΠΙΔΙΟΝ

Ἰδοὺ πρὸς τῷ περὶ ἀσκητικοῦ βίου λόγῳ καὶ τὸν περὶ ἀγάπης λόγον πέπομφα τῇ σῇ ὁσιότητι, πάτερ Ἐλπίδιε, ἐν ἰσαρίθμοις κεφαλαίων τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἑκατοντάδων· οὐδὲν μὲν ἴσως ἄξιον τῆς σῆς προσδοκίας, τῆς δέ γε ἡμετέρας δυνάμεως οὐκ ἔλαττον. Πλὴν γινωσκέτω ἡ σὴ ἁγιωσύνη ὅτι οὐδὲ ταῦτα τῆς ἡμῆς εἰσὶ γεώργια διανοίας· ἀλλὰ τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων διελθὼν λόγους κἀκεῖθεν τὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν συντείνοντα νοῦν ἀναλεξάμενος καὶ ἐν ὀλίγοις πολλὰ κεφαλαιωδέστερον συναγαγών, ἵνα εὐσύνοπτα γένωνται διὰ τὸ εὐμνημόνευτον, ἀπέστειλα τῇ σῇ ὁσιότητι, παρακαλῶν εὐγνωμόνως ἀναγινώσκειν καὶ μόνην θηρεύειν τὴν ἐν αὐτοῖς ὠφέλειαν· τὸ δὲ ἀκαλλὲς τῶν λέξεων παραβλέπειν καὶ εὔχεσθαι ὑπὲρ τῆς ἐμῆς μετριότητος, πάσης πνευματικῆς ὠφελείας ἐρήμου.

Παρακαλῶ δὲ καὶ τοῦτο, μὴ εἰς ὄχλησιν ἡγεῖσθαι τὰ εἰρημένα. Ἐπιταγὴν γὰρ πεπλήρωκα· λέγω δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ λόγοις ἐνοχλοῦντες πολλοί ἐσμεν σήμερον· οἱ δὲ ἔργοις παιδεύοντες ἢ παιδευόμενοι πάνυ εἰσὶν ὀλίγοι. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπόνως προσέχειν ἑκάστῳ τῶν κεφαλαίων. Οὐ πάντα γὰρ πᾶσιν, (≡14__170≡> ὡς οἶμαι, εἰσὶν εὔληπτα· ἀλλὰ καὶ πολλῆς τὰ πολλὰ τοῖς πολλοῖς δεόμενα τῆς συνεξετάσεως, εἰ καὶ δοκεῖ ἁπλούστερον εἰρῆσθαι. Ἴσως γὰρ ἄν τι φανείη χρήσιμον τῇ ψυχῇ ἐξ αὐτῶν ἀνακαλυπτόμενον. Ἀναφανήσεται δὲ πάντως Θεοῦ χάριτι τῷ ἀπεριέργοις ἐννοίαις καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀγάπης ἀναγινώσκοντι. Τῷ δὲ μὴ ὠφελείας χάριν πνευματικῆς ἐντυγχάνοντι ἢ τούτῳ τῷ πονήματι ἢ καὶ ἄλλῳ οἱῳδήποτε, ἀλλὰ τοῦ λέξεις θηρεύειν πρὸς τὸ κακίζειν τὸν συγγραψάμενον, ἵνα ἑαυτὸν ἐκείνου δῆθεν, ὡς οἰήσει, σοφώτερον παραστήσῃ, οὐδὲν ὠφέλιμον οὐδαμόθεν οὐδέποτε ἀναφανήσεται.

(≡14__172≡>
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ

1.1 (α΄) Ἀγάπη μέν ἐστι διάθεσις ψυχῆς ἀγαθή, καθ᾽ ἣν οὐδὲν τῶν ὄντων τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ· ἀδύνατον δὲ εἰς ἕξιν ἐλθεῖν ταύτης τῆς ἀγάπης, τὸν πρός τι τῶν ἐπιγείων ἔχοντα προσπάθειαν.

1.2 (β΄) Ἀγάπην μὲν τίκτει ἀπάθεια· ἀπάθειαν δέ, ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς· τὴν δὲ ἐλπίδα, ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία· ταύτας δέ, ἡ περιεκτικὴ ἐγκράτεια· ἐγκράτειαν δέ, ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· τὸν δὲ φόβον, ἡ εἰς τὸν Κύριον πίστις.

---

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ TLG, σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 14**.

1.3 (γʹ) Ὁ πιστεύων τῷ Κυρίῳ φοβεῖται τὴν κόλασιν· ὁ δὲ φοβούμενος τὴν κόλασιν ἐγκρατεύεται ἀπὸ τῶν παθῶν· ὁ δὲ ἐγκρατευόμενος ἀπὸ τῶν παθῶν ὑπομένει τὰ θλιβερά· ὁ δὲ ὑπομένων τὰ θλιβερὰ ἕξει τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα· ἡ δὲ εἰς Θεὸν ἐλπὶς χωρίζει πάσης γηΐνης προσπαθείας· ταύτης δὲ ὁ νοῦς χωρισθεὶς ἕξει τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

1.4 (δʹ) Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν πάντων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότων προτιμᾷ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ καὶ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ πόθου ταύτῃ προσκαρτερεῖ.

1.5 (εʹ) Εἰ πάντα τὰ ὄντα διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὸν Θεὸν γέγονε, κρείττων δὲ ὁ Θεὸς τῶν δι᾽ αὐτοῦ γεγονότων· ὁ καταλιμπάνων (≡14__174≡> τὸ κρεῖττον καὶ τοῖς χείροσιν ἐνασχολούμενος δείκνυσιν ἑαυτὸν προτιμῶντα τοῦ Θεοῦ τὰ δι᾽ αὐτοῦ γεγονότα.

1.6 (στʹ) Ὁ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ τὸν νοῦν ἔχων προσηλωμένον πάντων τῶν ὁρωμένων καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὡς ἀλλοτρίου καταφρονεῖ.

1.7 (ζʹ) Εἰ κρείττων τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ καὶ κρείττων τοῦ κόσμου ἀσυγκρίτως ὁ κτίσας αὐτὸν Θεός, ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον οὐδὲν τῶν εἰδωλολατρούντων διενήνοχεν.

1.8 (ηʹ) Ὁ τὸν νοῦν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης καὶ προσεδρείας ἀποχωρίσας καί τινι τῶν αἰσθητῶν προσδεδεμένον ἔχων, οὗτός ἐστιν ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα καὶ τοῦ κτίσαντος Θεοῦ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα.

1.9 (θʹ) Εἰ ἡ ζωὴ τοῦ νοῦ ὁ φωτισμός ἐστι τῆς γνώσεως, τοῦτον δὲ ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη τίκτει· καλῶς οὐδὲν τῆς θείας ἀγάπης εἴρηται μεῖζον.

1.10 (ιʹ) Ὅταν τῷ ἔρωτι τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν ὁ νοῦς ἐκδημῇ, τότε οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τινὸς τῶν ὄντων παντάπασιν ἐπαισθάνεται. Ὑπὸ γὰρ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτὸς καταλαμπόμενος, ἀναισθητεῖ πρὸς πάντα τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, καθάπερ καὶ ὁ αἰσθητὸς ὀφθαλμὸς πρὸς τοὺς ἀστέρας, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.

1.11 (ιαʹ) Πᾶσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ συνεργοῦσι τῷ νῷ πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα, πλέον δὲ πάντων ἡ καθαρὰ προσευχή· διὰ ταύτης γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν πτερούμενος, ἔξω γίνεται πάντων τῶν ὄντων.

(≡14__176≡> 1.12 (ιβʹ) Ὅταν διὰ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τῆς θείας γνώσεως ὁ νοῦς ἁρπαγῇ καὶ ἔξω τῶν ὄντων γενόμενος τῆς θείας ἐπαισθάνηται ἀπειρίας, τότε κατὰ τὸν θεῖον Ἡσαΐαν ὑπὸ ἐκπλήξεως εἰς συναίσθησιν τῆς ἑαυτοῦ ἐρχόμενος ταπεινότητος μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ προφήτου ῥήματα· Ὢ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι· ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ κατοικῶ καὶ τὸν βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

1.13 (ιγʹ) Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ δύναται μὴ καὶ πάντα ἄνθρωπον ἀγαπῆσαι ὡς ἑαυτόν, εἰ καὶ πρὸς τὰ πάθη δυσχεραίνει τῶν μήπω κεκαθαρμένων. Διὸ καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν βλέπων καὶ τὴν διόρθωσιν, ἀμετρέτῳ καὶ ἀνεκλαλήτῳ χαίρει χαρᾷ.

1.14 (ιδʹ) Ἀκάθαρτός ἐστι ψυχὴ ἐμπαθής, λογισμῶν ἐπιθυμίας καὶ μίσους πεπληρωμένη.

1.15 (ιεʹ) Ὁ ἴχνος μίσους βλέπων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ διὰ οἱονδήποτε πταῖσμα πρὸς τὸν οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ἀλλότριος τυγχάνει πάμπαν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης· διότι ἡ εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπη τοῦ εἰς ἄνθρωπον μίσους παντελῶς οὐκ ἀνέχεται.

1.16 (ιστʹ) Ὁ ἀγαπῶν με, φησὶν ὁ Κύριος, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ὁ οὖν μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον τὴν ἐντολὴν οὐ τηρεῖ· ὁ δὲ τὴν ἐντολὴν μὴ τηρῶν οὐδὲ τὸν Κύριον ἀγαπῆσαι δύναται.

1.17 (ιζʹ) Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπῆσαι δυνηθείς.

1.18 (ιηʹ) Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ μηδενὶ πράγματι φθαρτῷ ἢ προσκαίρῳ προσκείμενος.

(≡14__178≡> 1.19 (ιθʹ) Μακάριος ὁ νοῦς, ὁ πάντα τὰ ὄντα περάσας καὶ τῆς θείας ὡραιότητος ἀδιαλείπτως κατατρυφῶν.

1.20 (κʹ) Ὁ πρόνοιαν τῆς σαρκὸς εἰς ἐπιθυμίας ποιούμενος καὶ μνησικακίαν διὰ πρόσκαιρα πρὸς τὸν πλησίον ἔχων, ὁ τοιοῦτος λατρεύει τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.

1.21 (καʹ) Ὁ ἀνήδονον καὶ ἄνοσον τὸ σῶμα διατηρῶν, σύνδουλον αὐτὸ ἔχει πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων ὑπηρεσίαν.

1.22 (κβʹ) Ὁ φεύγων πάσας τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, πάσης κοσμικῆς λύπης ἀνώτερον ἑαυτὸν καθίστησιν.

1.23 (κγʹ) Ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν καὶ τὸν πλησίον πάντως ἀγαπᾷ. Ὁ δὲ τοιοῦτος χρήματα τηρεῖν οὐ δύναται, ἀλλʼ οἰκονομεῖ θεοπρεπῶς, ἑκάστῳ τῶν δεομένων παρέχων.

1.24 (κδʹ) Ὁ κατὰ μίμησιν Θεοῦ τὴν ἐλεημοσύνην ποιούμενος, οὐκ οἶδε διαφορὰν πονηροῦ καὶ ἀγαθοῦ ἢ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐν τοῖς τοῦ σώματος ἀναγκαίοις· ἀλλὰ πᾶσιν ἐξ ἴσου κατὰ τὴν χρείαν διανέμει, εἰ καὶ προτιμᾷ διὰ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ φαύλου τὸν ἐνάρετον.

1.25 (κεʹ) Ὥσπερ ὁ Θεὸς φύσει ὢν ἀγαθὸς καὶ ἀπαθὴς πάντας μὲν ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ ὡς ἔργα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐνάρετον δοξάζει, ὡς καὶ τῇ γνώμῃ οἰκειούμενον, τὸν δὲ φαῦλον διʼ ἀγαθότητα ἐλεεῖ καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ παιδεύων ἐπιστρέφει· οὕτω καὶ ὁ τῇ γνώμῃ ἀγαθὸς καὶ ἀπαθὴς πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾶ, τὸν μὲν ἐνάρετον διά τε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν, (≡14__180≡> τὸν δὲ φαῦλον διά τε τὴν φύσιν καὶ τὴν συμπάθειαν, ἐλεῶν ὡς ἄφρονα καὶ ἐν σκότει διαπορευόμενον.

1.26 (κστʹ) Οὐ μόνον διὰ μεταδόσεως χρημάτων ἡ διάθεσις τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον διὰ μεταδόσεως λόγου Θεοῦ καὶ σωματικῆς διακονίας.

1.27 (κζʹ) Ὁ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι γνησίως ἀποταξάμενος καὶ τῷ πλησίον διὰ τῆς ἀγάπης ἀνυποκρίτως δουλεύων, παντὸς πάθους ταχέως ἐλευθεροῦται καὶ τῆς θείας ἀγάπης καὶ γνώσεως μέτοχος καθίσταται.

1.28 (κηʹ) Ὁ τὴν θείαν ἀγάπην ἐν ἑαυτῷ κτησάμενος οὐ κοπιᾷ κατακολουθῶν ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, κατὰ τὸν θεῖον

Ἱερεμίαν· ἀλλὰ πάντα πόνον ὀνειδισμόν τε καὶ ὕβριν φέρει γενναίως, μηδενὶ τὸ σύνολον κακὸν λογιζόμενος.

1.29 (κθ') Ὅταν ὑβριστῇς παρά τινος ἢ ἔν τινι ἐξουδενωθῇς, τότε πρόσεχε ἀπὸ τῶν λογισμῶν τῆς ὀργῆς, μή σε τῆς ἀγάπης διὰ τῆς λύπης χωρίσαντες ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ μίσους καταστήσωσιν.

1.30 (λ') Ὅταν ἐφ᾽ ὕβρει ἢ ἀτιμίᾳ σφόδρα πονήσῃς, γίνωσκε σεαυτὸν μεγάλως ὠφεληθέντα, τῆς κενοδοξίας διὰ τῆς ἀτιμίας οἰκονομικῶς ἀπό σοῦ ἐκβληθείσης.

1.31 (λα') Ὥσπερ μνήμη πυρὸς οὐ θερμαίνει τὸ σῶμα, οὕτω πίστις ἄνευ ἀγάπης οὐκ ἐνεργεῖ εἰς ψυχὴν τὸν τῆς γνώσεως φωτισμόν.

1.32 (λβ') Ὥσπερ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸν ὑγιῆ ὀφθαλμὸν πρὸς ἑαυτὸν ἐφέλκεται, οὕτω καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ τὸν καθαρὸν νοῦν φυσικῶς διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται.

(≡14__182≡> 1.33 (λγ') Νοῦς ἐστι καθαρός, ὁ ἀγνοίας χωρισθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς καταλαμπόμενος.

1.34 (λδ') Ψυχή ἐστι καθαρά, ἡ παθῶν ἐλευθερωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐφραινομένη.

1.35 (λε') Πάθος ἐστὶ ψεκτὸν κίνησις ψυχῆς παρὰ φύσιν.

1.36 (λστ') Ἀπάθειά ἐστιν εἰρηνικὴ κατάστασις ψυχῆς, καθ᾽ ἣν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακίαν.

1.37 (λζ') Ὁ τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης διὰ σπουδῆς κτησάμενος, οὐ μετατίθεται ταύτης, κἂν μυρία πάσχῃ κακά. Καὶ πειθέτω σε Στέφανος, ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς καὶ οἱ κατ᾽ αὐτὸν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῶν φονευτῶν εὐχόμενος καὶ συγγνώμην παρὰ τοῦ Πατρὸς ὡς ἀγνοοῦσιν αἰτούμενος.

1.38 (λη') Εἰ τῆς ἀγάπης ἐστὶ τὸ μακροθυμεῖν καὶ χρηστεύεσθαι, ὁ θυμομαχῶν καὶ πονηρευόμενος ἀλλότριος δηλονότι τῆς ἀγάπης καθίσταται· ὁ δὲ τῆς ἀγάπης ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἀλλότριος, εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί.

1.39 (λθ') Μὴ εἴπητε, φησὶν ὁ θεῖος Ἱερεμίας, ὅτι ναὸς Κυρίου ἐστί. Καὶ σὺ μὴ εἴπῃς, ὅτι ἡ ψιλὴ πίστις εἰς τὸν Κύριον ὑμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δύναταί με σῶσαι. Ἀμήχανον γὰρ τοῦτο, ἐὰν μὴ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων κτήσῃ. Τὸ γὰρ ψιλῶς πιστεύειν, καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσι.

1.40 (μ') Ἔργον ἀγάπης ἐστὶν ἡ εἰς τὸν πλησίον ἐκ διαθέσεως εὐεργεσία (≡14__184≡> καὶ μακροθυμία καὶ ὑπομονὴ καὶ τὸ μετὰ ὀρθοῦ λόγου χρήσασθαι πᾶσι τοῖς πράγμασι.

1.41 (μα') Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ λυπεῖ οὐδὲ λυπεῖται πρός τινα διὰ πρόσκαιρα· μίαν δὲ λύπην καὶ λυπεῖ καὶ λυπεῖται σωτήριον, ἣν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἐλυπήθη καὶ ἐλύπησε τοὺς Κορινθίους.

1.42 (μβ') Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγγελικὸν βίον ἐπὶ τῆς γῆς ζῇ, νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν καὶ ψάλλων καὶ προσευχόμενος καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου ἀεὶ καλὰ λογιζόμενος.

1.43 (μγ') Εἰ οὗτινός τις ἐπιθυμεῖ, τούτου καὶ τυχεῖν ἀγωνίζεται· πάντων δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐπιθυμητῶν ἀγαθώτερον τὸ θεῖον καὶ ἐπιθυμητότερον ἀσυγκρίτως· πόσην ἄρα σπουδὴν

ὀφείλομεν ἐνδείξασθαι, ἵνα τούτου τοῦ φύσει ἀγαθοῦ καὶ ἐπιθυμητοῦ τύχωμεν.

1.44 (μδʹ) Μὴ μολύνῃς τὴν σάρκα σου ἐν αἰσχραῖς πράξεσι καὶ μὴ μιάνῃς τὴν ψυχήν σου ἐν πονηροῖς λογισμοῖς· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἐπελεύσεται ἐπί σε τὴν ἀγάπην φέρουσα.

1.45 (μεʹ) Αἴκιζε τὴν σάρκα σου ἀσιτίᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ σχόλασον ἀόκνως ψαλμῳδίᾳ καὶ προσευχῇ· καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῆς σωφροσύνης ἐπελεύσεται ἐπί σε τὴν ἀγάπην φέρων.

1.46 (μστʹ) Ὁ τῆς θείας καταξιωθεὶς γνώσεως καὶ τὸν ταύτης φωτισμὸν διὰ τῆς ἀγάπης κτησάμενος, οὐ ῥιπισθήσεταί ποτε ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας πνεύματος· ὁ δὲ ταύτης μήπω καταξιωθείς, εὐχερῶς ὑπʼ αὐτῆς περιφέρεται. Ἐὰν οὖν ὁ τοιοῦτος ἐν πᾶσι τοῖς ὑπʼ αὐτοῦ πραττομένοις πρὸς τὸν Θεὸν ἀποβλέψῃ, ὡς διʼ αὐτὸν πάντα ποιῶν, ῥᾳδίως σὺν Θεῷ ἐκφεύξεται αὐτήν.

1.47 (μζʹ) Ὁ μήπω τυχὼν τῆς θείας γνώσεως τῆς διʼ ἀγάπης ἐνεργουμένης, (≡14__186≡> μέγα φρονεῖ ἐπὶ τοῖς ὑπʼ αὐτοῦ κατὰ Θεὸν πραττομένοις. Ὁ δὲ ταύτης τυχεῖν καταξιωθείς, μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ ῥήματα, ἅπερ ἡνίκα τῆς θείας κατηξιώθη ἐπιφανείας εἶπεν· Ἐγὼ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός.

1.48 (μηʹ) Ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, συνόμιλον ἀεὶ ἔχει τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ διὰ τῶν ταύτης ἐνθυμημάτων εἰς τὴν θείαν ἀγάπην καὶ εὐχαριστίαν ἔρχεται. Μνημονεύει γὰρ τῆς κατὰ τὸν κόσμον προτέρας διαγωγῆς καὶ τῶν ποικίλων παραπτωμάτων καὶ τῶν ἐκ νεότητος συμβάντων αὐτῷ πειρασμῶν, καὶ πῶς πάντων ἐκείνων ἐρρύσατο αὐτὸν ὁ Κύριος καὶ μετέστησεν ἀπὸ τῆς ἐμπαθοῦς ζωῆς εἰς τὸν κατὰ Θεὸν βίον. Καὶ σὺν τῷ φόβῳ προσλαμβάνεται καὶ τὴν ἀγάπην, εὐχαριστῶν ἀεὶ μετὰ ταπεινοφροσύνης πολλῆς τῷ εὐεργέτῃ καὶ κυβερνήτῃ τῆς ζωῆς ἡμῶν.

1.49 (μθʹ) Μὴ ῥυπώσῃς τὸν νοῦν σου λογισμῶν ἀνεχόμενος ἐπιθυμίας καὶ θυμοῦ, ἵνα μὴ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς ἐκπεσὼν τῷ τῆς ἀκηδίας πνεύματι περιπέσῃς.

1.50 (νʹ) Τὸ τηνικαῦτα ὁ νοῦς τῆς πρὸς Θεὸν παρρησίας ἐκπίπτει, ὁπηνίκα πονηροῖς ἢ ῥυπαροῖς λογισμοῖς συνόμιλος γένηται.

1.51 (ναʹ) Ὁ μὲν ἄφρων ὑπὸ τῶν παθῶν ἀγόμενος, ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κινούμενος ἐκταράσσεται, φεύγειν ἀλογίστως τοὺς ἀδελφοὺς ἐπείγεται· ὅτε δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐκθερμαίνεται, μεταμελόμενος αὖθις προστρέχων ἀπαντᾶ. Ὁ δὲ φρόνιμος ἐπʼ ἀμφοτέρων τοὐναντίον ποιεῖ· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ θυμοῦ, τὰς αἰτίας τῆς ταραχῆς ἐκκόψας, τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς λύπης ἑαυτὸν ἀπαλλάττει· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἀλόγου ὁρμῆς καὶ συντυχίας ἐγκρατεύεται.

(≡14__188≡> 1.52 (νβʹ) Ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν μὴ καταλίπῃς τὸ μοναστήριόν σου, ἀλλὰ φέρε γενναίως τὰ κύματα τῶν λογισμῶν καὶ μάλιστα τῶν τῆς λύπης καὶ τῆς ἀκηδίας. Οὕτω γὰρ οἰκονομικῶς διὰ τῶν θλίψεων δοκιμασθείς, ἕξεις βεβαίαν τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα. Ἐὰν δὲ καταλιμπάνῃς, ἀδόκιμος καὶ ἄνανδρος καὶ ἄστατος εὑρεθήσῃ.

1.53 (νγ΄) Ἐὰν θέλῃς τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης μὴ ἐκπεσεῖν, μήτε τὸν ἀδελφὸν ἀφῇς κοιμηθῆναι λυπούμενον κατά σοῦ μήτε σὺ κοιμηθῇς λυπούμενος κατ᾽ αὐτοῦ· ἀλλ᾽ ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ ἐλθὼν πρόσφερε Χριστῷ καθαρῷ τῷ συνειδότι δι᾽ ἐκτενοῦς προσευχῆς τὸ δῶρον τῆς ἀγάπης.

1.54 (νδ΄) Εἰ ὁ πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος ἔχων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχων, οὐδὲν ὠφελεῖται, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· πάσην ὀφείλομεν ἐνδείξασθαι σπουδήν, ἵνα ταύτην κτησώμεθα.

1.55 (νε΄) Εἰ ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται, ὁ φθονῶν τῷ ἀδελφῷ καὶ λυπούμενος τῇ εὐδοκιμήσει αὐτοῦ καὶ σκώμμασι χραίνων τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ ἢ ἔν τινι κακοηθείᾳ ἐπιβουλεύων αὐτῷ, πῶς οὐκ ἀλλότριον ἑαυτὸν τῆς ἀγάπης καθίστησι καὶ ἔνοχον τῆς αἰωνίου κρίσεως;

1.56 (νστ΄) Εἰ πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη, ὁ μνησικακῶν τῷ ἀδελφῷ καὶ δόλους κατ᾽ αὐτοῦ σκευάζων καὶ κατευχόμενος αὐτοῦ καὶ ἐπιχαίρων τῷ πτώματι αὐτοῦ, πῶς οὐ παράνομός ἐστι καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἄξιος;

1.57 (νζ΄) Εἰ ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων ἀδελφόν, καταλαλεῖ (≡14__190≡> νόμου καὶ κρίνει νόμον· ὁ δὲ νόμος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν ἡ ἀγάπη· πῶς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὁ κατάλαλος οὐκ ἐκπίπτει καὶ αἴτιος ἑαυτῷ γίνεται κολάσεως αἰωνίου;

1.58 (νη΄) Μὴ δῷς τὴν ἀκοήν σου τῇ γλώσσῃ τοῦ καταλάλου μηδὲ τὴν γλῶσσάν σου τῇ ἀκοῇ τοῦ φιλοψόγου, ἡδέως λαλῶν ἢ ἀκούων κατὰ τοῦ πέλας, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τῆς θείας ἀγάπης καὶ ἀλλότριος εὑρεθῇς τῆς αἰωνίου ζωῆς.

1.59 (νθ΄) Μὴ καταδέχου κατὰ τοῦ Πατρός σου λοιδορίαν μηδὲ προθυμοποιήσῃς τὸν ἀτιμάζοντα αὐτόν, ἵνα μὴ ὀργισθῇ Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις σου καὶ ἐξολοθρεύσῃ σε ἐκ τῆς γῆς τῶν ζώντων.

1.60 (ξ΄) Ἐπιστόμιζε τὸν καταλαλοῦντα ἐν ἀκοαῖς σου, ἵνα μὴ διπλῆν ἁμαρτίαν σὺν αὐτῷ ἁμαρτάνῃς καὶ σαυτὸν ὀλεθρίῳ πάθει ἐθίζων κἀκεῖνον κατὰ τοῦ πλησίον φλυαρεῖν οὐκ ἀνακόπτων.

1.61 (ξα΄) Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, φησὶν ὁ Κύριος· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. Διὰ τί ταῦτα προσέταξεν; Ἵνα σε μίσους καὶ λύπης καὶ ὀργῆς καὶ μνησικακίας ἐλευθερώσῃ καὶ τοῦ μεγίστου κτήματος τῆς τελείας ἀγάπης καταξιώσῃ· ἣν ἀμήχανον ἔχειν τὸν μὴ πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπῶντα κατὰ μίμησιν Θεοῦ, τοῦ πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπῶντος καὶ θέλοντος σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

(≡14__192≡> 1.62 (ξβ΄) Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ᾽ ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ τῷ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ᾽ αὐτοῦ δύο. Διὰ τί; Ἵνα σε ἀόργητον καὶ ἄλυπον διαφυλάξῃ κἀκεῖνον διὰ τῆς σῆς ἀνεξικακίας παιδεύσῃ καὶ ἀμφοτέρους ὡς ἀγαθὸς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἀγάπης ἀγάγῃ.

1.63 (ξγ') Πρὸς ἅπερ πράγματά ποτε πεπόνθαμεν, τούτων καὶ τὰς φαντασίας ἐμπαθεῖς περιφέρομεν. Ὁ οὖν τὰς ἐμπαθεῖς νικῶν φαντασίας, καὶ τῶν πραγμάτων ὧν αἱ φαντασίαι πάντως καταφρονεῖ· ἐπειδὴ τοῦ πρὸς τὰ πράγματα πολέμου ὁ πρὸς τὰς μνήμας τοσοῦτόν ἐστι χαλεπώτερος, ὅσον τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν τὸ κατὰ διάνοιάν ἐστιν εὐκοπώτερον.

1.64 (ξδ') Τῶν παθῶν τὰ μέν ἐστι σωματικά, τὰ δὲ ψυχικά. Καὶ τὰ μὲν σωματικὰ ἐκ τοῦ σώματος ἔχει τὰς ἀφορμάς· τὰ δὲ ψυχικά, ἐκ τῶν ἔξωθεν πραγμάτων. Ἀμφότερα δὲ περικόπτει ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια· ἡ μέν, τὰ ψυχικά· ἡ δέ, τὰ σωματικά.

1.65 (ξε') Τὰ μὲν τῶν παθῶν, θυμικοῦ· τὰ δὲ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς τυγχάνει. Ἀμφότερα δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων κινεῖται· τότε δὲ κινεῖται, ὅτε ἀγάπης ἡ ψυχὴ καὶ ἐγκρατείας ἐκτὸς εὑρίσκεται.

1.66 (ξστ') Δυσκαταγώνιστα μᾶλλον τὰ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς πάθη παρὰ τὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τυγχάνει· διὸ καὶ μεῖζον τὸ φάρμακον κατ᾽ αὐτοῦ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐδόθη.

1.67 (ξζ') Πάντα τὰ ἄλλα πάθη ἢ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἢ (≡14__194≡> τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μόνον ἐφάπτεται ἢ καὶ τοῦ λογιστικοῦ, ὡς ἡ λήθη καὶ ἡ ἄγνοια· ἡ δὲ ἀκηδία, πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδὸν ὁμοθυμαδὸν κινεῖ τὰ πάθη· διὸ καὶ πάντων τῶν ἄλλων παθῶν ἐστι βαρύτατον. Καλῶς οὖν ὁ Κύριος τὸ κατ᾽ αὐτῆς φάρμακον δεδωκώς· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, λέγει, κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

1.68 (ξη') Μὴ πλήξῃς ποτέ τινα τῶν ἀδελφῶν, παραλόγως μάλιστα, μήποτε μὴ φέρων τὴν θλίψιν ἀναχωρήσῃ καὶ οὐ μὴ ἐκφεύξῃ ποτὲ τὸν ἔλεγχον τοῦ συνειδότος, ἀεί σοι λύπην ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς προξενοῦντα καὶ τῆς θείας παρρησίας τὸν νοῦν ἀπελαύνοντα.

1.69 (ξθ') Μὴ ἀνάσχῃ τῶν σκάνδαλά σοι φερουσῶν ὑπονοιῶν ἢ καὶ ἀνθρώπων κατά τινων· οἱ γὰρ παραδεχόμενοι σκάνδαλα ἐν οἵῳ δήποτε τρόπῳ τῶν κατὰ προαίρεσιν ἢ παρὰ προαίρεσιν συμβαινόντων, οὐκ ἴσασι τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης, τὴν φέρουσαν διὰ τῆς ἀγάπης εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ τοὺς ταύτης ἐραστάς.

1.70 (ο') Οὔπω ἔχει τελείαν τὴν ἀγάπην ὁ ἔτι ταῖς γνώμαις τῶν ἀνθρώπων συνδιατιθέμενος, οἷον τὸν μὲν ἀγαπῶν, τὸν δὲ μισῶν διὰ τόδε ἢ τόδε· ἢ καὶ τὸν αὐτόν ποτε μὲν ἀγαπῶν, ποτὲ δὲ μισῶν διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας.

1.71 (οα') Ἡ τελεία ἀγάπη οὐ συνδιασχίζει τὴν μίαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ταῖς διαφόροις αὐτῶν γνώμαις, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὴν ἀεὶ ἀποβλεπομένη πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ· τοὺς μὲν σπουδαίους ὡς φίλους, τοὺς δὲ φαύλους ὡς ἐχθροὺς ἀγαπᾷ, εὐεργετοῦσα καὶ μακροθυμοῦσα καὶ ὑπομένουσα τὰ παρ᾽ αὐτῶν ἐπαγόμενα· τὸ κακὸν τὸ σύνολον μὴ λογιζομένη, ἀλλὰ καὶ πάσχουσα ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ καιρὸς καλέσειεν, ἵνα καὶ αὐτοὺς ποιήσῃ φίλους, εἰ οἷόν (≡14__196≡> τε· εἰ δὲ μή, τῆς γε ἰδίας διαθέσεως οὐκ ἐκπίπτει, τοὺς τῆς ἀγάπης καρποὺς ἀεὶ ἐξ ἴσου πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐνδεικνυμένη. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς

Χριστός, τὴν αὐτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ἐνδειξάμενος, ὑπὲρ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἔπαθεν καὶ πᾶσιν ἐξ ἴσου τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως ἐχαρίσατο· εἰ καὶ ἕκαστος ἑαυτὸν εἴτε δόξης εἴτε κολάσεως καθίστησιν ἄξιον.

1.72 (οβʹ) Ὁ μὴ καταφρονῶν δόξης καὶ ἀτιμίας, πλούτου καὶ πενίας, ἡδονῆς τε καὶ λύπης, τελείαν ἀγάπην οὔπω ἐκτήσατο· ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη οὐ μόνον τούτων καταφρονεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

1.73 (ογʹ) Ἄκουε τῶν καταξιωθέντων τῆς τελείας ἀγάπης ποῖα λέγουσι· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; Καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἀλλ᾿ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης καὶ λέγοντες καὶ πράττοντές εἰσι πάντες οἱ ἅγιοι.

1.74 (οδʹ) Περὶ δὲ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης ἄκουε πάλιν οἷα λέγουσιν. Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι καὶ τῆς συνειδήσεώς μου ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· ὅτι λύπη μοί ἐστι πολλὴ καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. Ηὐχόμην (≡14__198≡> γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται· καὶ τὰ ἑξῆς. Ὡσαύτως καὶ ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ λοιποὶ ἅγιοι.

1.75 (οεʹ) Ὁ μὴ καταφρονῶν δόξης καὶ ἡδονῆς καὶ τῆς τῶν τούτων αὐξητικῆς καὶ δι᾿ αὐτὰς συνισταμένης φιλαργυρίας, τὰς τοῦ θυμοῦ προφάσεις κόπτειν οὐ δύναται· ὁ δὲ ταύτας μὴ κόπτων, τῆς τελείας ἀγάπης τυχεῖν οὐ δύναται.

1.76 (οστʹ) Ταπείνωσις καὶ κακοπάθεια πάσης ἁμαρτίας ἐλευθεροῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἡ μέν, τὰ τῆς ψυχῆς· ἡ δέ, τὰ τοῦ σώματος περικόπτουσα πάθη. Τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ φαίνεται, ἐν οἷς εὔχεται πρὸς τὸν Θεὸν λέγων· Ἰδὲ τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου.

1.77 (οζʹ) Διὰ μὲν τῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος ἀπαθεῖς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὰς ἀποτελεῖ· διὰ δὲ τῶν θείων δογμάτων τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως αὐτοῖς χαρίζεται.

1.78 (οηʹ) Πάντα τὰ δόγματα ἢ περὶ Θεοῦ εἰσιν ἢ περὶ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἢ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καὶ κρίσεως.

1.79 (οθʹ) Ἡ μὲν ἐλεημοσύνη τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς θεραπεύει· ἡ δὲ νηστεία τὴν ἐπιθυμίαν μαραίνει· ἡ δὲ προσευχὴ τὸν νοῦν καθαίρει καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν παρασκευάζει. Πρὸς γὰρ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τὰς ἐντολὰς ὁ Κύριος ἡμῖν ἐχαρίσατο.

1.80 (πʹ) Μάθετε ἀπ᾿ ἐμοῦ, φησίν, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἡ μὲν πραότης ἀτάραχον τὸν

θυμὸν διαφυλάττει· (≡14__200≡> ἡ δὲ ταπείνωσις τύφου καὶ κενοδοξίας τὸν νοῦν ἐλευθεροῖ.

1.81 (πα′) Διττός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀπειλῶν τῆς κολάσεως ἡμῖν ἐντικτόμενος, δι᾽ ὃν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐλπὶς καὶ ἡ ἀπάθεια, ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη, κατὰ τάξιν ἡμῖν ἐγγίνονται· ὁ δὲ αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ συνέζευκται, εὐλάβειαν τῇ ψυχῇ ἀεὶ ἐμποιῶν, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῆς ἀγάπης παρρησίαν εἰς καταφρόνησιν Θεοῦ ἔλθῃ.

1.82 (πβ′) Τὸν μὲν πρῶτον φόβον ἔξω βάλλει ἡ τελεία ἀγάπη τῆς ψυχῆς τῆς κεκτημένης αὐτήν, μηκέτι τὴν κόλασιν φοβουμένην· τὸν δὲ δεύτερον ἑαυτῇ ἔχει ἀεί, ὡς εἴρηται, συνεζευγμένον. Καὶ τῷ μὲν πρώτῳ φόβῳ ἁρμόζει τό· Τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ, καί· Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου. Τῷ δὲ δευτέρῳ τό· Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ τό· Οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

1.83 (πγ′) Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεζίαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Γῆν μὲν ὠνόμασε τὸ φρόνημα τῆς σαρκός· πορνείαν δὲ εἶπε τὴν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν· ἀκαθαρσίαν δὲ τὴν συγκατάθεσιν ἐκάλεσε· πάθος δὲ τὸν ἐμπαθῆ λογισμὸν ὠνόμασεν· ἐπιθυμίαν δὲ κακὴν τὴν ψιλὴν τοῦ λογισμοῦ τῆς ἐπιθυμίας παραδοχήν· πλεονεξίαν δὲ τὴν γεννητικήν τε καὶ αὐξητικὴν τοῦ πάθους ὠνόμασεν ὕλην. Ταῦτα οὖν πάντα ὡς μέλη ὄντα τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς ἐκέλευσεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος νεκρῶσαι.

(≡14__202≡> 1.84 (πδ′) Πρῶτον μὲν ἡ μνήμη ψιλὸν τὸν λογισμὸν ἐπὶ τὸν νοῦν ἀναφέρει· καὶ τούτου ἐγχρονίζοντος, κινεῖ τὸ πάθος· τούτου δὲ μὴ ἀναιρουμένου, κάμπτει τὸν νοῦν εἰς συγκατάθεσιν· ταύτης δὲ γενομένης, ἔρχεται λοιπὸν εἰς τὴν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν. Ὁ οὖν πάνσοφος Ἀπόστολος πρὸς τοὺς ἀπὸ ἐθνῶν γράφων, τὸ ἀποτέλεσμα πρῶτον κελεύει ἀναιρεῖν τῆς ἁμαρτίας· εἶτα κατὰ τάξιν ἀναποδίζοντας, εἰς τὴν αἰτίαν καταλήγειν. Ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν ἡ γεννητική, ὡς προείρηται, καὶ αὐξητικὴ τοῦ πάθους πλεονεξία. Οἶμαι δὲ ἐνταῦθα τὴν γαστριμαργίαν σημαίνειν ὡς μητέρα καὶ τροφὸν τῆς πορνείας ὑπάρχουσαν. Ἡ γὰρ πλεονεξία οὐ μόνον ἐπὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βρωμάτων κακή· ὥσπερ καὶ ἡ ἐγκράτεια οὐ μόνον ἐπὶ βρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρημάτων καλή.

1.85 (πε′) Ὥσπερ στρουθίον τὸν πόδα δεδεμένον ἀρχόμενον πέτεσθαι, ἐπὶ τὴν γῆν κατασπᾶται, τῷ σχοινίῳ ἑλκόμενον· οὕτω καὶ ὁ νοῦς μήπω ἀπάθειαν κτησάμενος καὶ ἐπὶ τὴν τῶν οὐρανίων γνῶσιν πετόμενος, ὑπὸ τῶν παθῶν καθελκόμενος ἐπὶ τὴν γῆν κατασπᾶται.

1.86 (πστ′) Ὅταν ὁ νοῦς τελείως τῶν παθῶν ἐλευθερωθῇ, τότε ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων ἀμεταστρεπτὶ ὁδεύει, ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἁγίας Τριάδος τὴν πορείαν ποιούμενος.

1.87 (πζ′) Καθαρὸς ὑπάρχων ὁ νοῦς, τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων ἀναλαμβάνων εἰς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν αὐτῶν κινεῖται· ἀκάθαρτος δὲ ἐκ ῥαθυμίας γεγονώς, τὰ μὲν τῶν λοιπῶν πραγμάτων νοήματα ψιλὰ φαντάζεται, τὰ δὲ ἀνθρώπινα δεχόμενος εἰς αἰσχροὺς ἢ πονηροὺς λογισμοὺς μετατρέπεται.

1.88 (πη΄) Ὅταν ἀεὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου (≡14__204≡> νοημάτων διενοχλήσῃ τῷ νῷ, τότε γίνωσκε σαυτὸν μὴ ἔξω εἶναι τῶν ὅρων τῆς ἀπαθείας.

1.89 (πθ΄) Ὅταν ἡ ψυχὴ ἄρχηται τῆς ἰδίας ὑγιείας ἐπαισθάνεσθαι, τότε καὶ τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις φαντασίας ψιλὰς καὶ ἀταράχους ἄρχεται βλέπειν.

1.90 (ϙ΄) Ὥσπερ τὸν αἰσθητὸν ὀφθαλμὸν ἡ καλλονὴ τῶν ὁρατῶν, οὕτω καὶ τὸν καθαρὸν νοῦν ἡ γνῶσις τῶν ἀοράτων πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται· ἀόρατα δὲ λέγω τὰ ἀσώματα.

1.91 (ϙα΄) Μέγα μὲν τὸ πρὸς τὰ πράγματα μὴ πάσχειν· μεῖζον δὲ πολλῷ τὸ πρὸς τὰς φαντασίας αὐτῶν ἀπαθῆ διαμεῖναι. Διότι ὁ διὰ τῶν λογισμῶν πρὸς ἡμᾶς τῶν δαιμόνων πόλεμος τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων πολέμου ἐστὶ χαλεπώτερος.

1.92 (ϙβ΄) Ὁ τὰς ἀρετὰς κατορθώσας καὶ τῇ γνώσει πλουτήσας, ὡς φυσικῶς λοιπὸν τὰ πράγματα διορῶν, πάντα κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πράττει καὶ διαλέγεται, τὸ σύνολον μὴ παρατρεπόμενος. Ἐκ γὰρ τοῦ εὐλόγως ἢ ἀλόγως τοῖς πράγμασι χρήσασθαι ἢ ἐνάρετοι ἢ φαῦλοι γινόμεθα.

1.93 (ϙγ΄) Σημεῖον ἄκρας ἀπαθείας τὸ ψιλὰ τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων ἀεὶ ἀναβαίνειν ἐπὶ τὴν καρδίαν καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.

1.94 (ϙδ΄) Διὰ μὲν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰ πάθη ὁ νοῦς ἀποδύεται· διὰ δὲ τῆς τῶν ὁρατῶν πνευματικῆς θεωρίας, τὰ ἐμπαθῆ τῶν πραγμάτων νοήματα· διὰ δὲ τῆς τῶν ἀοράτων γνώσεως, τὴν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν· ταύτην δέ, διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἁγίας Τριάδος.

(≡14__206≡> 1.95 (ϙε΄) Ὥσπερ ὁ ἥλιος ἀνατέλλων καὶ τὸν κόσμον φωτίζων δείκνυσί τε ἑαυτὸν καὶ τὰ ὑπ᾿ αὐτοῦ φωτιζόμενα πράγματα· οὕτω καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος τῷ καθαρῷ νῷ ἀνατέλλων καὶ ἑαυτὸν δείκνυσι καὶ πάντων τῶν ὑπ᾿ αὐτοῦ γεγονότων καὶ γενησομένων τοὺς λόγους.

1.96 (ϙστ΄) Οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὸν Θεὸν γινώσκομεν, ἀλλ᾿ ἐκ τῆς μεγαλουργίας αὐτοῦ καὶ προνοίας τῶν ὄντων· διὰ τούτων γὰρ ὡς δι᾿ ἐσόπτρων τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν κατανοοῦμεν.

1.97 (ϙζ΄) Ὁ καθαρὸς νοῦς ἢ ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εὑρίσκεται ἢ ἐν τῇ τῶν ὁρατῶν φυσικῇ θεωρίᾳ ἢ ἐν τῇ τῶν ἀοράτων ἢ ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἁγίας Τριάδος.

1.98 (ϙη΄) Ἐν μὲν τῇ τῶν ὁρατῶν θεωρίᾳ γενόμενος ὁ νοῦς ἢ τοὺς φυσικοὺς αὐτῶν λόγους ἐρευνᾷ ἢ τοὺς δι᾿ αὐτῶν σημαινομένους ἢ αὐτὴν τὴν αἰτίαν ζητεῖ.

1.99 (ϙθ΄) Ἐν δὲ τῇ τῶν ἀοράτων διατρίβων τούς τε φυσικοὺς αὐτῶν λόγους ζητεῖ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα καὶ τίς ἡ περὶ αὐτοὺς πρόνοια καὶ κρίσις.

1.100 (ρ΄) Ἐν δὲ Θεῷ γενόμενος, τοὺς περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ πρῶτον λόγους ζητεῖ μὲν ὑπὸ τοῦ πόθου φλεγόμενος, οὐκ ἐκ τῶν κατ᾿ αὐτὸν δὲ παραμυθίαν εὑρίσκει· ἀμήχανον γὰρ τοῦτο καὶ ἀνένδεκτον πάσῃ γενετῇ φύσει ἐξ ἴσου. Ἐκ δὲ τῶν περὶ αὐτὸν παραμυθεῖται, λέγω δὴ τῶν περὶ ἀϊδιότητος, ἀπειρίας τε καὶ (≡14__208≡> ἀοριστίας, ἀγαθότητός τε καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως δημιουργικῆς τε καὶ προνοητικῆς καὶ κριτικῆς τῶν

ὄντων. Καὶ τοῦτο πάντῃ καταληπτὸν αὐτοῦ μόνον, ἡ ἀπειρία· καὶ αὐτὸ τὸ μηδὲν γινώσκειν, ὑπὲρ νοῦν γινώσκειν, ὥς που οἱ θεολόγοι ἄνδρες εἰρήκασι Γρηγόριός τε καὶ Διονύσιος.

(≡14__210≡>

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

2.1 (α’) Ὁ γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, οὗτος καὶ ἀπερισπάστως πάντως προσεύχεται· καὶ ὁ ἀπερισπάστως πάντως προσευχόμενος, οὗτος καὶ γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ. Οὐκ εὔχεται δὲ ἀπερισπάστως ὅ τινι τῶν ἐπιγείων ἔχων τὸν νοῦν προσηλωμένον· οὐκ ἄρα ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ὅ τινι τῶν ἐπιγείων ἔχον τὸν νοῦν προσδεδεμένον.

2.2 (β’) Ὁ νοῦς πράγματι χρονίζων αἰσθητῷ πάθος ἔχει πάντως πρὸς αὐτό, οἷον ἐπιθυμίας ἢ λύπης ἢ ὀργῆς ἢ μνησικακίας· καὶ εἰ μὴ τοῦ πράγματος ἐκείνου καταφρονεῖ, τοῦ πάθους ἐκείνου ἐλευθεροῦσθαι οὐ δύναται.

2.3 (γ’) Τὰ μὲν πάθη τοῦ νοῦ κρατοῦντα συνδεσμοῦσιν αὐτὸν τοῖς πράγμασι τοῖς ὑλικοῖς· καὶ τοῦ Θεοῦ χωρίσαντα αὐτοῖς ἐνασχολεῖσθαι ποιοῦσιν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη κρατήσασα λύει αὐτὸν τῶν δεσμῶν, περιφρονεῖν πείθουσα οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἡμῶν τῆς προσκαίρου ζωῆς.

2.4 (δ’) Ἔργον τῶν ἐντολῶν, ψιλὰ ποιεῖν τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα· ἀναγνώσεως δὲ καὶ θεωρίας, ἄϋλον καὶ ἀνείδεον τὸν νοῦν ἀπεργάζεσθαι· ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὸ ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

(≡14__212≡> 2.5 (ε’) Οὐκ ἀρκεῖ ἡ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς τὸ τελείως τὸν νοῦν τῶν παθῶν ἐλευθερωθῆναι, ὥστε δυνηθῆναι αὐτὸν ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι, εἰ μὴ καὶ διάφοροι αὐτὸν διαδέχονται πνευματικαὶ θεωρίαι. Ἡ μὲν γὰρ ἀκρασίας καὶ μίσους μόνον τὸν νοῦν ἐλευθεροῖ, αἱ δὲ καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας αὐτὸν ἀπαλλάττουσι· καὶ οὕτω δυνήσεται ὡς δεῖ προσεύχεσθαι.

2.6 (στ’) Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἰσὶν ἀκρόταται καταστάσεις· ἡ μὲν τοῖς πρακτικοῖς, ἡ δὲ τοῖς θεωρητικοῖς ἐπισυμβαίνουσα. Καὶ ἡ μὲν ἐκ φόβου Θεοῦ καὶ ἐλπίδος ἀγαθῆς τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται· ἡ δέ, ἀπὸ θείου ἔρωτος καὶ ἀκροτάτης καθάρσεως. Γνωρίσματα δὲ τοῦ μὲν πρώτου μέτρου, τὸ ἐντὸς συναγαγεῖν τὸν νοῦν ἐκ πάντων τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων καὶ ὡς αὐτῷ αὐτοῦ παρισταμένου τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ καὶ παρέστη, ποιεῖσθαι τὰς προσευχὰς ἀπερισπάστως καὶ ἀνενοχλήτως· τοῦ δὲ δευτέρου, τὸ ἐν αὐτῇ τῇ ὁρμῇ τῆς προσευχῆς ἁρπαγῆναι τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτὸς καὶ μήτε ἑαυτοῦ μήτε τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων τὸ σύνολον ἐπαισθάνεσθαι, εἰ μὴ μόνου τοῦ διὰ τῆς ἀγάπης ἐν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ἔλλαμψιν ἐνεργοῦντος. Τότε δὲ καὶ περὶ τοὺς περὶ Θεοῦ λόγους κινούμενος, καθαρὰς καὶ τρανὰς τὰς περὶ αὐτοῦ λαμβάνει ἐμφάσεις.

2.7 (ζ’) Ὅ τις ἀγαπᾷ, τοῦτο καὶ ἀντέχεται πάντως καὶ πάντων τῶν πρὸς τοῦτο ἐμποδιζόντων αὐτῷ καταφρονεῖ, ἵνα μὴ αὐτοῦ στερηθῇ· καὶ ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν ἐπιμελεῖται καθαρᾶς

προσευχῆς καὶ πᾶν πάθος πρὸς τοῦτο ἐμποδίζον αὐτῷ ἀποβάλλει ἐξ ἑαυτοῦ.

2.8 (η΄) Ὁ τὴν μητέρα τῶν παθῶν ἀποβαλῶν φιλαυτίαν, καὶ τὰ λοιπὰ εὐχερῶς σὺν Θεῷ ἀποτίθεται, οἷον ὀργήν, λύπην, μνησικακίαν (≡14__214≡> καὶ τὰ ἑξῆς· ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ προτέρου κρατούμενος, ὑπὸ τῶν δευτέρων κἂν μὴ θέλῃ τιτρώσκεται. Φιλαυτία δέ ἐστι τὸ πρὸς τὸ σῶμα πάθος.

2.9 (θ΄) Διὰ τὰς πέντε ταύτας αἰτίας οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσιν ἀλλήλους εἴτε ἐπαινετῶς εἴτε ψεκτῶς· οἷον ἢ διὰ τὸν Θεόν, ὡς ὁ ἐνάρετος πάντας καὶ ὡς ὁ τὸν ἐνάρετον κἂν μήπω ἐνάρετος· ἢ διὰ φύσιν, ὡς οἱ γονεῖς τὰ τέκνα καὶ ἔμπαλιν· ἢ διὰ κενοδοξίαν, ὡς ὁ δοξαζόμενος τὸν δοξάζοντα· ἢ διὰ φιλαργυρίαν, ὡς ὁ τὸν πλούσιον διὰ λῆψιν· ἢ διὰ φιληδονίαν, ὡς ὁ τὴν γαστέρα θεραπευόμενος καὶ τὰ ὑπογάστρια. Καὶ ἡ μὲν πρώτη, ἐπαινετή· ἡ δὲ δευτέρα, μέση· αἱ δὲ λοιπαί, ἐμπαθεῖς.

2.10 (ι΄) Ἐὰν τινὰς μὲν μισῇς, τινὰς δὲ οὐδὲ ἀγαπᾷς οὐδὲ μισῇς· ἑτέρους δὲ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ συμμέτρως, ἄλλους δὲ σφόδρα ἀγαπᾷς· ἐκ ταύτης τῆς ἀνισότητος γνῶθι ὅτι μακρὰν εἶ τῆς τελείας ἀγάπης, ἥτις ὑποτίθεται πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπῆσαι.

2.11 (ια΄) Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν. Τουτέστι· πολέμησον τοὺς ἐχθρούς, ἵνα μειώσῃς τὰ πάθη· ἔπειτα δὲ νῆφε, ἵνα μὴ αὐξήσωσι. Καὶ πάλιν· πολέμησον, ἵνα κτήσῃ τὰς ἀρετάς, καὶ μετέπειτα νῆφε, ἵνα αὐτὰς διαφυλάξῃς. Καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν.

2.12 (ιβ΄) Οἱ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειράζοντες ἡμᾶς ἢ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἐκθερμαίνουσιν ἢ τὸ θυμικὸν ἐκταράσσουσιν (≡14__216≡> ἢ τὸ λογιστικὸν ἐπισκοτίζουσιν ἢ τὸ σῶμα ὀδύναις περιβάλλουσιν ἢ τὰ σωματικὰ διαρπάζουσιν.

2.13 (ιγ΄) Ἢ δι᾽ ἑαυτῶν ἡμᾶς οἱ δαίμονες ἐκπειράζουσιν ἢ τοὺς μὴ φοβουμένους τὸν Κύριον καθ᾽ ἡμῶν ἐφοπλίζουσι· καὶ δι᾽ ἑαυτῶν μέν, ὅταν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἰδιάσωμεν, ὥσπερ καὶ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἐρήμῳ· διὰ τῶν ἀνθρώπων δέ, ὅταν μετ᾽ αὐτῶν συνδιατρίψωμεν, ὥσπερ καὶ τὸν Κύριον διὰ τῶν Φαρισαίων. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς εἰς τὸν τύπον ἡμῶν ἀποβλεπόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς ἀποκρουσώμεθα.

2.14 (ιδ΄) Ὅταν ἄρχηται ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ προκόπτειν, τότε καὶ ὁ δαίμων τῆς βλασφημίας ἄρχεται ἐκπειράζειν αὐτὸν καὶ τοιούτους αὐτῷ λογισμοὺς ὑποβάλλει, οἵους ἀνθρώπων μὲν οὐδείς, μόνος δὲ ὁ τούτων πατὴρ διάβολος ἐφευρίσκει. Τοῦτο δὲ ποιεῖ φθονῶν τῷ θεοφιλεῖ, ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθὼν ὡς τοιαῦτα διανοηθείς, μηκέτι τολμήσῃ διὰ τῆς συνήθους προσευχῆς πρὸς αὐτὸν ἀναπτῆναι. Οὐδὲν δὲ ἐντεῦθεν ὠφελεῖται ὁ ἀλάστωρ πρὸς τὸν ἴδιον σκοπόν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον βεβαιοτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Πολεμούμενοι γὰρ καὶ ἀντιπολεμοῦντες δοκιμώτεροι καὶ γνησιώτεροι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εὑρισκόμεθα· ἡ δὲ ῥομφαία αὐτοῦ εἰσέλθοι εἰς καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὰ τόξα αὐτοῦ συντριβείη.

2.15 (ιε΄) Ὁ νοῦς ἐπιβάλλων τοῖς ὁρατοῖς κατὰ φύσιν νοεῖ τὰ πράγματα διὰ μέσης τῆς αἰσθήσεως καὶ οὔτε ὁ νοῦς κακὸν οὔτε τὸ

κατὰ φῦσιν νοεῖν οὔτε δὲ τὰ πράγματα οὔτε ἡ αἴσθησις· Θεοῦ (≡14__218≡> γάρ εἰσι ταῦτα τὰ ἔργα. Τί οὖν ἐστι τὸ κακόν; Δῆλον ὅτι τὸ πάθος τοῦ κατὰ φύσιν νοήματος, ὅπερ δύναται μὴ εἶναι ἐν τῇ τῶν νοημάτων χρήσει, ἐὰν ὁ νοῦς γρηγορῇ.

2.16 (ιστ') Πάθος ἐστὶ κίνησις ψυχῆς παρὰ φύσιν ἢ ἐπὶ φιλίαν ἄλογον ἢ ἐπὶ μῖσος ἄκριτον ἤ τινος ἢ διά τι τῶν αἰσθητῶν. Οἷον ἐπὶ μὲν φιλίαν ἄλογον ἢ βρωμάτων ἢ γυναικὸς ἢ χρημάτων ἢ δόξης παρερχομένης ἤ τινος ἄλλου τῶν αἰσθητῶν ἢ διὰ ταῦτα· ἐπὶ μῖσος δὲ ἄκριτον, οἷον ἤ τινος τῶν προειρημένων, ὡς εἴρηται, ἢ πρός τινα διὰ ταῦτα.

2.17 (ιζ') Ἤ πάλιν κακία ἐστὶν ἡ ἐσφαλμένη χρῆσις τῶν νοημάτων, ᾗ ἐπακολουθεῖ ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων. Οἷον ὡς ἐπὶ τῆς γυναικὸς ἡ ὀρθὴ χρῆσις τῆς συνουσίας ὁ σκοπός ἐστι τῆς παιδοποιίας. Ὁ οὖν εἰς τὴν ἡδονὴν ἀποβλεψάμενος ἐσφάλη περὶ τὴν χρῆσιν, τὸ μὴ καλὸν ὡς καλὸν ἡγησάμενος· ὁ οὖν τοιοῦτος παραχρῆται γυναικὶ συνουσιαζόμενος. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ πραγμάτων καὶ νοημάτων ὁμοίως.

2.18 (ιη') Ὅταν τὸν νοῦν οἱ δαίμονες τῆς σωφροσύνης ἐκβαλόντες τοῖς τῆς πορνείας λογισμοῖς περικυκλώσωσι, τότε μετὰ δακρύων λέγε πρὸς τὸν Δεσπότην· Ἐκβαλόντες με νῦν περιεκύκλωσάν με· τὸ ἀγαλλίαμά μου, λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με· καὶ σώζῃ.

2.19 (ιθ') Βαρὺς ὁ τῆς πορνείας δαίμων καὶ σφοδρῶς ἐπιτίθεται τοῖς κατὰ τοῦ πάθους ἀγωνιζομένοις καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀμελείᾳ τῆς διαίτης καὶ ἐν ταῖς συντυχίαις τῶν γυναικῶν. Λεληθότως γὰρ τῇ (≡14__220≡> λειότητι τῆς ἡδονῆς ὑποκλέπτων τὸν νοῦν, μετέπειτα ἐπεμβαίνει διὰ τῆς μνήμης ἡσυχάζοντι· τό τε σῶμα ἐμπυρίζων καὶ ποικίλας μοφρὰς τῷ νῷ παριστῶν, πρὸς τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ἐκκαλεῖται· ἃς ἐὰν θέλῃς μὴ ἐγχρονίζειν ἔν σοι, νηστείαν ἀναλαβοῦ καὶ κόπον καὶ ἀγρυπνίαν καὶ τὴν καλὴν ἡσυχίαν μετὰ ἐκτενοῦς προσευχῆς.

2.20 (κ') Οἱ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀεὶ ζητοῦντες διὰ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ζητοῦσιν, ἵνα αὐτὴν εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν ἢ τὴν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν ἐμβάλωσιν. Ὅταν οὖν εὕρωσι τὸν νοῦν μὴ παραδεχόμενον, τότε αἰσχυνθήσονται καὶ ἐντραπήσονται· ὅταν δὲ τῇ πνευματικῇ θεωρίᾳ ἐνασχολούμενον, τότε ἀποστραφήσονται καὶ καταισχυνθήσονται σφόδρα διὰ τάχους.

2.21 (κα') Διακόνου λόγον ἐπέχει ὁ πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἀλείφων τὸν νοῦν καὶ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς ἀπελαύνων ἀπ᾽ αὐτοῦ· πρεσβυτέρου δέ, ὁ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων φωτίζων καὶ τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν ἐξαφανίζων· ἐπισκόπου δέ, ὁ τῷ ἁγίῳ μύρῳ τελειῶν τῆς γνώσεως τῆς προσκυνητῆς καὶ ἁγίας Τριάδος.

2.22 (κβ') Ἀσθενοῦσι μὲν οἱ δαίμονες, ὅταν διὰ τῶν ἐντολῶν μειῶνται τὰ πάθη τὰ ἐν ἡμῖν· ἀπόλλυνται δέ, ὅταν εἰς τέλος διὰ τῆς ἀπαθείας τῆς ψυχῆς ἐξαφανίζωνται, μηκέτι εὑρίσκοντες τὰ δι᾽ ὧν (≡14__222≡> ἐν αὐτῇ εὑρίσκοντο καὶ ἐπολέμουν αὐτήν. Καὶ τοῦτο ἂν εἴη τό· Ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.

2.23 (κγʹ) Οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων διὰ φόβον ἀνθρώπινον τῶν παθῶν ἀπέχονται· οἱ δέ, διὰ κενοδοξίαν· ἄλλοι δέ, δι᾽ ἐγκράτειαν· ἕτεροι δὲ διὰ θείων κριμάτων τῶν παθῶν ἐλευθεροῦνται.

2.24 (κδʹ) Πάντες οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου τὰ τέσσαρα ταῦτα περιέχουσι· τὰς ἐντολάς, τὰ δόγματα, τὰς ἀπειλάς, τὰς ἐπαγγελίας. Καὶ πᾶσαν σκληραγωγίαν διὰ ταῦτα ὑπομένομεν, οἷον νηστείας, ἀγρυπνίας, χαμευνίας, κόπους καὶ μόχθους ἐν διακονίαις, ὕβρεις, ἀτιμίας, στρεβλώσεις, θανάτους καὶ τὰ ὅμοια· Διὰ γὰρ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου, φησίν, ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς.

2.25 (κεʹ) Μισθὸς τῆς ἐγκρατείας, ἡ ἀπάθεια· τῆς δὲ πίστεως, ἡ γνῶσις· καὶ ἡ μὲν ἀπάθεια τίκτει τὴν διάκρισιν· ἡ δὲ γνῶσις, τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

2.26 (κστʹ) Πρακτικὴν μὲν ὁ νοῦς κατορθῶν εἰς φρόνησιν προκόπτει· θεωρητικὴν δέ, εἰς γνῶσιν. Τῆς μὲν γάρ ἐστιν εἰς διάκρισιν ἀρετῆς καὶ κακίας φέρειν τὸν ἀγωνιζόμενον· τῆς δέ, εἰς τοὺς περὶ ἀσωμάτων καὶ σωμάτων λόγους ἄγειν τὸν μέτοχον. Τῆς δὲ θεολογικῆς χάριτος τοτηνικαῦτα καταξιοῦται, ὁπηνίκα τὰ προειρημένα πάντα διὰ τῶν τῆς ἀγάπης πτερῶν διαπεράσας καὶ ἐν Θεῷ γενόμενος, τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον διὰ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἀνθρωπίνῳ νῷ δυνατόν, διασκοπήσει.

2.27 (κζʹ) Θεολογεῖν μέλλων, μὴ τοὺς κατ᾽ αὐτὸν ζητήσῃς λόγους· (οὐ (≡14__224≡> μὴ γὰρ εὕρῃ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλου τινὸς τῶν μετὰ Θεόν), ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτόν, ὡς οἷόν τε, διασκόπει, οἷον τοὺς περὶ αἰδιότητος, ἀπειρίας τε καὶ ἀοριστίας, ἀγαθότητός τε καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως δημιουργικῆς τε καὶ προνοητικῆς καὶ κριτικῆς τῶν ὄντων. Οὗτος γὰρ ἐν ἀνθρώποις μέγα θεολόγος, ὁ τούτων τοὺς λόγους κἂν ποσῶς ἐξευρίσκων.

2.28 (κηʹ) Δυνατὸς ἀνήρ, ὁ τῇ πράξει τὴν γνῶσιν συζεύξας· τῇ μὲν γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν μαραίνει καὶ τὸν θυμὸν ἡμεροῖ· τῇ δὲ τὸν νοῦν πτεροῖ καὶ πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖ.

2.29 (κθʹ) Ὅταν λέγῃ ὁ Κύριος· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν, τὸ ταὐτὸν τῆς οὐσίας σημαίνει. Ὅταν δὲ πάλιν λέγῃ· Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί, τὸ ἀχώριστον δηλοῖ τῶν ὑποστάσεων. Οἱ οὖν Τριθεῖται χωρίζοντες τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν εἰς ἀμφίκρημνον ἐμπίπτουσιν. Ἢ γὰρ συναΐδιον λέγοντες τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, χωρίζοντες δὲ αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ, ἀναγκάζονται λέγειν μὴ ἐξ αὐτοῦ γεγεννῆσθαι καὶ ἐμπεσεῖν εἰς τὸ τρεῖς λέγειν θεοὺς καὶ τρεῖς ἀρχάς· ἢ ἐξ αὐτοῦ γεγεννῆσθαι λέγοντες, χωρίζοντες δέ, ἀναγκάζονται λέγειν μὴ συναΐδιον εἶναι τῷ Πατρὶ καὶ ποιῆσαι ὑπὸ χρόνον τὸν τῶν χρόνων δεσπότην. Χρὴ γὰρ καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τηρεῖν καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογεῖν, κατὰ τὸν μέγαν Γρηγόριον, καὶ ἑκάστην μετὰ τῆς ἰδιότητος. Καὶ γὰρ "διαιρεῖται" μέν, ἀλλ᾽ "ἀδιαιρέτως", κατὰ τὸν αὐτόν, καὶ "συνάπτεται" μέν, "διῃρημένως" δέ. Καὶ διὰ τοῦτο παράδοξος καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ ἕνωσις· ἐπεὶ τί ἔχει τὸ παράδοξον, εἰ ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ (≡14__226≡> ἥνωταί τε καὶ κεχώρισται, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ καὶ οὐδὲν πλέον;

2.30 (λ’) Ὁ τέλειος ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς ἄκρον ἀπαθείας ἐλθὼν οὐκ ἐπίσταται διαφορὰν ἰδίου καὶ ἀλλοτρίου ἢ ἰδίας καὶ ἀλλοτρίας ἢ πιστοῦ καὶ ἀπίστου ἢ δούλου καὶ ἐλευθέρου ἢ ὅλως ἄρσενος καὶ θηλείας· ἀλλ᾽ ἀνώτερος τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος γενόμενος καὶ εἰς τὴν μίαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἀποβλεπόμενος, πάντας ἐξ ἴσου θεωρεῖ καὶ πρὸς πάντας ἴσως διάκειται. Οὐκ ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος οὐδὲ ἄρσεν καὶ θῆλυ οὐδὲ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

2.31 (λα’) Ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἐν τῇ ψυχῇ παθῶν λαμβάνουσιν οἱ δαίμονες τὰς ἀφορμὰς τοῦ κινεῖν ἐν ἡμῖν τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· εἶτα διὰ τούτων πολεμοῦντες τὸν νοῦν, ἐκβιάζονται αὐτὸν εἰς συγκατάθεσιν ἐλθεῖν τῆς ἁμαρτίας. Ἡττηθέντος δὲ αὐτοῦ, ἄγουσιν εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν· καὶ ταύτης ἀποτελεσθείσης, φέρουσιν αὐτὸν λοιπὸν αἰχμάλωτον εἰς τὴν πρᾶξιν. Μετὰ δὲ ταύτην λοιπὸν οἱ τὴν ψυχὴν διὰ τῶν λογισμῶν ἐρημώσαντες σὺν αὐτοῖς ὑποχωροῦσι. Μένει δὲ μόνον ἐν τῷ νῷ τὸ εἴδωλον τῆς ἁμαρτίας, περὶ οὗ φησὶν ὁ Κύριος· Ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγιγνώσκων νοείτω. Τόπος ἅγιος καὶ ναὸς Θεοῦ ὁ νοῦς ὑπάρχει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ οἱ δαίμονες διὰ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τὴν ψυχὴν ἐρημώσαντες, τὸ εἴδωλον τῆς ἁμαρτίας ἔστησαν. Ὅτι δὲ καὶ ἱστορικῶς ἤδη ταῦτα γέγονεν, οὐδεὶς τῶν τὰ ἰωσήππεια ἀνεγνωκότων, ὡς οἶμαι, ἀμφιβάλλει· πλὴν τινές φασι καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ταῦτα γενήσεσθαι.

(≡14__228≡> 2.32 (λβ’) Τρία εἰσὶ τὰ κινοῦντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ καλά· τὰ φυσικὰ σπέρματα, αἱ ἅγιαι δυνάμεις καὶ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις. Καὶ τὰ μὲν φυσικὰ σπέρματα, ὡς ὅταν ὃ θέλομεν ἵνα ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡμεῖς ὁμοίως ποιῶμεν αὐτοῖς· ἢ ὡς ὅταν ἴδωμέν τινα ἐν στενώσει ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ φυσικῶς ἐλεῶμεν. Αἱ δὲ ἅγιαι δυνάμεις, οἷον ὅταν κινούμενοι ἐπὶ καλῷ πράγματι εὕρωμεν συνεργίαν ἀγαθὴν καὶ κατευοδώμεθα. Ἡ δὲ ἀγαθὴ προαίρεσις, ὡς ὅταν διακρίνοντες τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ αἱρώμεθα τὸ ἀγαθόν.

2.33 (λγ’) Τρία δὲ πάλιν εἰσὶ τὰ κινοῦντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ κακά· τὰ πάθη, οἱ δαίμονες καὶ ἡ κακὴ προαίρεσις. Καὶ τὰ μὲν πάθη, ὡς ὅταν ἐπιθυμῶμεν πράγματος παρὰ λόγον, οἷον ἢ βρώματος παρὰ τὸν καιρὸν ἢ παρὰ τὴν χρείαν ἢ γυναικὸς παρὰ τὸν σκοπὸν τῆς παιδοποιίας καὶ τῆς μὴ νομίμου· καὶ πάλιν ὅταν ὀργιζώμεθα ἢ λυπώμεθα παρὰ τὸ εἰκός, οἷον κατὰ τοῦ ἀτιμάσαντος ἢ ζημιώσαντος. Οἱ δὲ δαίμονες, οἷον ὅταν ἐν τῇ ἀμελείᾳ ἡμῶν καιροσκοποῦντες ἐπιτιθῶνται ἡμῖν ἄφνω μετὰ πολλῆς σφοδρότητος, κινοῦντες τὰ προειρημένα πάθη καὶ τὰ ὅμοια. Ἡ δὲ κακὴ προαίρεσις, οἷον ὅταν ἐν γνώσει τοῦ καλοῦ τὸ κακὸν ἀνθαιρώμεθα.

2.34 (λδ’) Μισθοὶ τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς εἰσιν ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ γνῶσις· αὗται γὰρ πρόξενοι γίνονται βασιλείας οὐρανῶν, ὡς καὶ τὰ πάθη καὶ ἡ ἀγνωσία κολάσεως αἰωνίου. Ὁ οὖν τούτους διὰ δόξαν ἀνθρώπων ζητῶν καὶ μὴ δι᾽ αὐτὸ τὸ καλόν, ἀκούει παρὰ τῆς Γραφῆς· Αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε.

(≡14__230≡> 2.35 (λε΄) Εἰσὶ πολλά τινα φύσει καλὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γινόμενα, ἀλλ᾽ οὐ καλὰ πάλιν διά τινα αἰτίαν· οἷον νηστεία καὶ ἀγρυπνία, προσευχὴ καὶ ψαλμῳδία, ἐλεημοσύνη καὶ ξενοδοχία φύσει καλὰ ἔργα εἰσίν, ἀλλ᾽ ὅταν διὰ κενοδοξίαν γίνωνται, οὐκέτι καλά.

2.36 (λστ΄) Πάντων τῶν πραττομένων ὑφ᾽ ἡμῶν τὸν σκοπὸν ζητεῖ ὁ Θεός, εἴτε δι᾽ αὐτὸν πράττομεν εἴτε δι᾽ ἄλλην αἰτίαν.

2.37 (λζ΄) Ὅταν ἀκούσῃς τῆς Γραφῆς λεγούσης· ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· οὐ τὰ παρὰ τὸν ὀρθὸν σκοπὸν πραττόμενα, εἰ καὶ δοκεῖ καλὰ εἶναι, ὁ Θεὸς καλὰ ἀποδίδωσι, ἀλλὰ τὰ κατὰ τὸν ὀρθὸν δηλονότι. Οὐ γὰρ εἰς τὰ γινόμενα, ἀλλ᾽ εἰς τὸν σκοπὸν τῶν γινομένων ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐφορᾷ.

2.38 (λη΄) Ὁ τῆς ὑπερηφανίας δαίμων διπλῆν ἔχει τὴν πονηρίαν· ἢ γὰρ ἑαυτῷ ἀναπείθει τὸν μοναχὸν ἐπιγράφειν τὰ κατορθώματα καὶ οὐχὶ τῷ Θεῷ τῷ καὶ χορηγῷ τῶν καλῶν καὶ βοηθῷ πρὸς κατόρθωσιν, ἢ τούτῳ μὴ πειθόμενον τοὺς ἔτι ἀτελεστέρους τῶν ἀδελφῶν ὑποβάλλει ἐξουθενεῖν. Ἀγνοεῖ δὲ καὶ οὕτως ὁ ἐνεργούμενος ὅτι τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ἀναπείθει αὐτὸν ἀπαρνεῖσθαι. Εἰ γὰρ ἐκείνους ὡς μὴ δυνηθέντας κατορθῶσαι ἐξουθενεῖ, ἑαυτὸν δηλονότι ὡς ἐξ ἰδίας δυνάμεως κατορθώσαντα εἰσάγει· ὅπερ ἐστὶ ἀμήχανον, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· ἐπειδὴ ἡ ἡμετέρα ἀσθένεια κινουμένη ἐπὶ τὰ καλὰ ἄνευ τοῦ χορηγοῦ τῶν καλῶν εἰς τέλος ἄγειν οὐ δύναται.

2.39 (λθ΄) Ὁ ἐγνωκὼς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, οὗτος (≡14__232≡> εἴληφε πεῖραν τῆς θείας δυνάμεως καὶ ὁ τοιοῦτος δι᾽ αὐτῆς τὰ μὲν κατορθώσας, τὰ δὲ σπεύδων κατορθῶσαι, οὐκ ἐξουθενεῖ ποτε οὐδένα ἀνθρώπων. Οἶδε γὰρ ὅτι ὥσπερ αὐτῷ ἐβοήθησε καὶ πολλῶν παθῶν καὶ χαλεπῶν ἠλευθέρωσεν, οὕτω δυνατός ἐστι καὶ πᾶσι βοηθῆσαι ὅτε θέλει καὶ μάλιστα τοῖς δι᾽ αὐτὸν ἀγωνιζομένοις· εἰ καὶ κρίμασί τισιν ὑφ᾽ ἓν ἅπαντας τῶν παθῶν οὐκ ἀπαλλάττει, ἀλλ᾽ ἰδίοις καιροῖς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος ἰατρός, ἕκαστον τῶν σπευδόντων ἰᾶται.

2.40 (μ΄) Ἐπὶ τῇ τῶν παθῶν ἀνενεργησίᾳ ἡ ὑπερηφανία ἐπισυμβαίνει, ἢ τῶν αἰτιῶν ἀποκοπτομένων ἢ τῶν δαιμόνων δολουργῶς ὑποχωρούντων.

2.41 (μα΄) Πᾶσα σχεδὸν ἁμαρτία διὰ ἡδονὴν γίνεται καὶ ἡ ταύτης ἀναίρεσις διὰ κακοπαθείας καὶ λύπης ἢ ἑκουσίου ἢ ἀκουσίου, διὰ μετανοίας ἢ οἰκονομικῆς ἐπιφορᾶς διὰ τῆς προνοίας ἐπαγομένης. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

2.42 (μβ΄) Ὅταν σοι ἔλθῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου πειρασμός, μὴ τὸν δι᾽ οὗ αἰτιῶ, ἀλλὰ τὸ διὰ τί ζήτει καὶ εὑρίσκεις διόρθωσιν· ἐπεὶ εἴτε δι᾽ ἐκείνου εἴτε δι᾽ ἄλλου πιεῖν εἶχες πάντως τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων τὸ ἀψίνθιον.

2.43 (μγ΄) Ὅσον εἶ κακότροπος, τὸ κακοπαθεῖν μὴ ἀπαναίνου, ἵνα δι᾽ αὐτοῦ ταπεινωθεὶς τὴν ὑπερηφανίαν ἐμέσῃς.

2.44 (μδ΄) Οἱ μὲν τῶν πειρασμῶν, ἡδονάς· οἱ δέ, λύπας· οἱ δέ, ὀδύνας (≡14__234≡> σωματικὰς τοῖς ἀνθρώποις προσάγουσι. Κατὰ γὰρ τὴν ἐγκειμένην ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παθῶν αἰτίαν καὶ τὸ φάρμακον ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν διὰ τῶν αὐτοῦ κριμάτων ἐπιτίθησιν.

2.45 (με΄) Αἱ ἐπιφοραὶ τῶν πειρασμῶν τοῖς μὲν πρὸς ἤδη γεγονότων ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν, τοῖς δὲ πρὸς νῦν ἐνεργουμένων, ἄλλοις πρὸς μελλόντων ἐνεργεῖσθαι ἀνακοπὴν ἐπάγονται· δίχα τῶν πρὸς δοκιμὴν ἐπισυμβαινόντων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ.

2.46 (μστ΄) Ὁ μὲν ἐχέφρων τῶν θείων κριμάτων τὴν ἰατρείαν ἀναλογιζόμενος εὐχαρίστως φέρει τὰς διὰ τούτων ἐπισυμβαινούσας αὐτῷ συμφοράς, μηδένα ἄλλον τούτων αἴτιον ἢ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας λογιζόμενος. Ὁ δὲ ἄφρων, τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγνοῶν σοφωτάτην πρόνοιαν, ἁμαρτάνων καὶ παιδευόμενος ἢ τὸν Θεὸν ἢ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἑαυτοῦ κακῶν αἰτίους λογίζεται.

2.47 (μζ΄) Εἰσί τινα ἱστῶντα τὰ πάθη τῆς κινήσεως καὶ μὴ ἐῶντα προβῆναι εἰς αὔξησιν, καί εἰσιν ἕτερα ἐλαττοῦντα καὶ εἰς μείωσιν ἄγοντα· οἷον νηστεία καὶ κόπος καὶ ἀγρυπνία οὐκ ἐῶσιν αὔξειν τὴν ἐπιθυμίαν· ἀναχώρησις δὲ καὶ θεωρία καὶ προσευχὴ καὶ ἔρως εἰς Θεὸν ἐλαττοῦσιν αὐτὴν καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἄγουσι. Καὶ ἐπὶ τοῦ θυμοῦ δὲ ὁμοίως· οἷον μακροθυμία καὶ ἀμνησικακία καὶ πραότης ἱστῶσιν αὐτὸν καὶ οὐκ ἐῶσιν αὔξειν· ἀγάπη δὲ καὶ ἐλεημοσύνη καὶ χρηστότης καὶ φιλανθρωπία εἰς μείωσιν ἄγουσιν.

2.48 (μη΄) Οὗτινος ὁ νοῦς διαπαντός ἐστι πρὸς τὸν Θεόν, τούτου καὶ ἡ ἐπιθυμία εἰς τὸν θεῖον ὑπερηύξησεν ἔρωτα καὶ ὁ θυμὸς ὁλοστὸς εἰς τὴν θείαν μετετράπη ἀγάπην. Τῇ γὰρ χρονίᾳ τῆς θείας ἐλλάμψεως (≡14__236≡> μετουσίᾳ ὅλος φωτοειδὴς γεγονὼς καὶ τὸ παθητικὸν αὐτοῦ μέρος πρὸς ἑαυτὸν συσφίγξας, εἰς ἔρωτα θεῖον, ὡς εἴρηται, ἀκατάλεκτον καὶ ἀγάπην ἀκατάπαυστον ἔστρεψεν, ὅλως ἐκ τῶν ἐπιγείων ἐπὶ τὸ θεῖον μεταγαγών.

2.49 (μθ΄) Οὐ πάντως ὁ μὴ φθονῶν μηδὲ ὀργιζόμενος μηδὲ μνησικακῶν τῷ λυπήσαντι ἤδη καὶ ἀγάπην ἔχει πρὸς αὐτόν. Δύναται γὰρ καὶ μήπω ἀγαπῶν κακὸν ἀντὶ κακοῦ μὴ ἀποδοῦναι διὰ τὴν ἐντολήν, οὐ πάντως δὲ ὅτι καὶ καλὸν ἀνταποδοῦναι κακοῦ ἀβιάστως· τὸ γὰρ ἐκ διαθέσεως καλῶς ποιεῖν τοῖς μισοῦσι μόνης ἐστὶ τῆς πνευματικῆς τελείας ἀγάπης.

2.50 (ν΄) Οὐχ ὁ μὴ ἀγαπῶν τινα ἤδη πάντως καὶ μισεῖ αὐτόν, οὐδὲ πάλιν ὁ μὴ μισῶν ἤδη πάντως καὶ ἀγαπᾷ· ἀλλὰ δύναται ὡς μέσος εἶναι πρὸς αὐτόν, τουτέστι μήτε ἀγαπᾶν μήτε μισεῖν. Τὴν γὰρ ἀγαπητικὴν διάθεσιν μόνοι οἱ ἐν τῷ ἐνάτῳ κεφαλαίῳ ταύτης τῆς ἑκατοντάδος εἰρημένοι πέντε τρόποι ἐμποιεῖν πεφύκασιν, ὅ τε ἐπαινετὸς καὶ ὁ μέσος καὶ οἱ ψεκτοί.

2.51 (να΄) Ὅταν ἴδῃς τὸν νοῦν σου τοῖς ὑλικοῖς ἡδέως ἐνασχολούμενον καὶ τοῖς τούτων νοήμασιν ἐμφιλοχωροῦντα, γίνωσκε σεαυτὸν ταῦτα μᾶλλον ἢ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντα· Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, φησὶν ὁ Κύριος, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία σου ἔσται.

2.52 (νβ΄) Νοῦς Θεῷ συναπτόμενος καὶ αὐτῷ ἐγχρωνίζων διὰ προσευχῆς καὶ ἀγάπης, σοφὸς γίνεται καὶ ἀγαθὸς καὶ δυνατὸς καὶ

φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα σχεδὸν τὰ θεῖα ἰδιώματα ἐν ἑαυτῷ περιφέρει. Τούτου δὲ ἀναχωρῶν καὶ τοῖς ὑλικοῖς προσχωρῶν, ἢ κτηνώδης γίνεται (≡14__238≡> φιλήδονος γεγονὼς ἢ θηριώδης, διὰ ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενος.

2.53 (νγ') Κόσμον λέγει ἡ Γραφὴ τὰ ὑλικὰ πράγματα καὶ κοσμικοί εἰσιν οἱ τούτοις τὸν νοῦν ἐνασχολοῦντες, πρὸς οὓς καὶ λέγει ἐντρεπτικώτερον· Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί, καὶ τὰ ἑξῆς.

2.54 (νδ') Μοναχός ἐστιν ὁ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων τὸν νοῦν ἀποχωρίσας καὶ δι᾽ ἐγκρατείας καὶ ἀγάπης καὶ ψαλμῳδίας καὶ προσευχῆς προσκαρτερῶν τῷ Θεῷ.

2.55 (νε') Κτηνοτρόφος μέν ἐστιν νοητῶς ὁ πρακτικός· κτηνῶν γὰρ λόγον ἐπέχουσι τὰ ἠθικὰ κατορθώματα, διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Ἰακώβ· Ἄνδρες κτηνοτρόφοι εἰσὶν οἱ παῖδές σου. Ποιμὴν δὲ προβάτων, ὁ γνωστικός· προβάτων γὰρ λόγον ἐπέχουσιν οἱ λογισμοί, ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν θεωρημάτων ὑπὸ τοῦ νοῦ ποιμαινόμενοι, διὰ τοῦτο καί· Βδέλυγμα τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων, ἤγουν ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσι.

2.56 (νστ') Ὁ μὲν φαῦλος νοῦς, κινουμένου τοῦ σώματος διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐπὶ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς, ἐξακολουθεῖ καὶ συγκατίθεται ταῖς τούτου φαντασίαις καὶ ὁρμαῖς· ὁ δὲ ἐνάρετος ἐγκρατεύεται καὶ κατέχει αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν φαντασιῶν καὶ ὁρμῶν καὶ μᾶλλον φιλοσοφεῖ βελτίους ποιῆσαι τὰς τοιαύτας αὐτοῦ κινήσεις.

2.57 (νζ') Τῶν ἀρετῶν αἱ μέν εἰσι σωματικαί, αἱ δὲ ψυχικαί. Καὶ (≡14__240≡> σωματικαὶ μέν εἰσιν, οἷον νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία, διακονία, ἐργόχειρον πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ἢ πρὸς μετάδοσιν καὶ τὰ ἑξῆς. Ψυχικαὶ δέ εἰσιν, οἷον ἀγάπη, μακροθυμία, πραότης, ἐγκράτεια, προσευχὴ καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐὰν οὖν ἔκ τινος ἀνάγκης ἢ περιστάσεως σωματικῆς, οἷον ἀρρωστίας ἤ τινος τῶν τοιούτων, συμβῇ ἡμῖν μὴ δυνηθῆναι ἐκτελέσαι τὰς προειρημένας σωματικὰς ἀρετάς, συγγνώμην ἔχομεν παρὰ τοῦ καὶ τὰς αἰτίας εἰδότος. Τὰς δὲ ψυχικὰς μὴ ἐκτελοῦντες, οὐδεμίαν ἕξομεν ἀπολογίαν· οὐ γάρ εἰσιν ὑπὸ ἀνάγκην.

2.58 (νη') Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη πάσης ἡδονῆς παρερχομένης καὶ παντὸς πόνου καὶ λύπης πείθει καταφρονεῖν τὸν μέτοχον αὐτῆς. Καὶ πειθέτωσάν σε οἱ ἅγιοι πάντες, τοσαῦτα πεπονθότες διὰ Χριστὸν μετὰ χαρᾶς.

2.59 (νθ') Πρόσεχε σεαυτῷ ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν κακῶν φιλαυτίας, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος ἄλογος φιλία. Ἐκ ταύτης γὰρ εὐλογοφανῶς τίκτονται οἱ πρῶτοι καὶ ἐμπαθεῖς καὶ γενικώτατοι τρεῖς λογισμοί, ὁ τῆς γαστριμαργίας λέγω καὶ φιλαργυρίας καὶ κενοδοξίας, τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῆς ἀναγκαίας τοῦ σώματος δῆθεν λαμβάνοντες χρείας· ἐξ ὧν γεννᾶται ἅπας ὁ τῶν κακῶν κατάλογος. Δεῖ οὖν, ὡς εἴρηται, προσέχειν ἀναγκαίως καὶ ταύτῃ

πολεμεῖν μετὰ πολλῆς νήψεως· ταύτης γὰρ ἀναιρουμένης, συναναιροῦνται πάντες οἱ ἐξ αὐτῆς.

2.60 (ε΄) Τὸ τῆς φιλαυτίας πάθος τῷ μὲν μοναχῷ ἐλεεῖν ὑποτίθεται τὸ σῶμα καὶ συνελθεῖν παρὰ τὸ προσῆκον εἰς τὰ βρώματα, οἰκονομίας δῆθεν χάριν καὶ κυβερνήσεως, ἵνα κατὰ μικρὸν παρασυρόμενος εἰς τὸν βόθρον τῆς φιληδονίας ἐμπέσῃ. Τῷ δὲ κοσμικῷ (≡14__242≡> ἐντεῦθεν ἤδη πρόνοιαν αὐτῷ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν ὑποβάλλει.

2.61 (ξα΄) Τὴν τῆς προσευχῆς ἀκροτάτην κατάστασιν ταύτην εἶναι λέγουσι· τὸ ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενέσθαι τὸν νοῦν καὶ ἄϋλον πάντη καὶ ἀνείδεον ἐν τῷ προσεύχεσθαι. Ὁ οὖν ταύτην ἀλώβητον διατηρῶν τὴν κατάστασιν, οὗτος ὄντως ἀδιαλείπτως προσεύχεται.

2.62 (ξβ΄) Ὥσπερ τὸ σῶμα ἀποθνῆσκον πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἐν τῷ ἄκρως προσεύχεσθαι ἀποθνήσκων πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων. Ἐὰν μὴ γὰρ τὸν τοιοῦτον ἀποθάνῃ θάνατον, μετὰ Θεοῦ εὑρεθῆναι καὶ ζῆσαι οὐ δύναται.

2.63 (ξγ΄) Μηδείς σε ἀπατήσῃ, μοναχέ, ὅτι ἔνι σε σωθῆναι ἡδονῇ καὶ κενοδοξίᾳ δουλεύοντα.

2.64 (ξδ΄) Ὥσπερ τὸ σῶμα διὰ τῶν πραγμάτων ἁμαρτάνει καὶ ἔχει πρὸς παιδαγωγίαν τὰς σωματικὰς ἀρετάς, ἵνα σωφρονῇ· οὕτω καὶ ὁ νοῦς διὰ τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων καὶ ἔχει ὡσαύτως πρὸς παιδαγωγίαν τὰς ψυχικὰς ἀρετάς, ἵνα καθαρῶς καὶ ἀπαθῶς ὁρῶν τὰ πράγματα σωφρονῇ.

2.65 (ξε΄) Ὥσπερ τὰς ἡμέρας διαδέχονται αἱ νύκτες καὶ τὰ θέρη οἱ χειμῶνες· οὕτω κενοδοξίαν καὶ ἡδονὴν λύπαι καὶ ὀδύναι, εἴτε ἐν τῷ παρόντι εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι.

2.66 (ξστ΄) Οὐκ ἔστιν ἁμαρτήσαντα ἐκφυγεῖν τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἄνευ ἑκουσίων ἐνταῦθα πόνων ἢ ἀκουσίων ἐπιφορῶν.

(≡14__244≡> 2.67 (ξζ΄) Διὰ πέντε αἰτίας φασὶ παραχωρεῖσθαι ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πολεμεῖσθαι ὑπὸ δαιμόνων· καὶ πρώτην μὲν εἶναί φασιν, ἵνα πολεμούμενοι καὶ ἀντιπολεμοῦντες εἰς διάκρισιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ἔλθωμεν· δευτέραν δέ, ἵνα πολέμῳ καὶ πόνῳ τὴν ἀρετὴν κτώμενοι, βεβαίαν αὐτὴν καὶ ἀμετάπτωτον ἔξωμεν· τρίτην δέ, ἵνα προκόπτοντες εἰς τὴν ἀρετὴν μὴ ὑψηλοφρονῶμεν, ἀλλὰ μάθωμεν ταπεινοφρονεῖν· τετάρτην δέ, ἵνα πειραθέντες τῆς κακίας, τέλειον μῖσος αὐτὴν μισήσωμεν· πέμπτην δὲ ἐπὶ πάσαις, ἵνα ἀπαθεῖς γενόμενοι μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἰκείας ἀσθενείας μήτε τῆς τοῦ βοηθήσαντος δυνάμεως.

2.68 (ξη΄) Ὥσπερ τοῦ πεινῶντος ὁ νοῦς ἄρτον φαντάζεται καὶ τοῦ διψῶντος ὕδωρ, οὕτω καὶ τοῦ γαστριμάργου ποικιλίας ἐδεσμάτων· καὶ τοῦ φιληδόνου, μορφὰς γυναικῶν· καὶ τοῦ κενοδόξου, τὰς ἐξ ἀνθρώπων τιμάς· καὶ τοῦ φιλαργύρου, τὰ κέρδη· καὶ τοῦ μνησικάκου, τὴν ἄμυναν τοῦ λυπήσαντος· καὶ τοῦ φθονεροῦ, τὴν κάκωσιν τοῦ φθονουμένου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁμοίως. Ἐκ γὰρ τῶν παθῶν ὀχλούμενος ὁ νοῦς λαμβάνει τὰ ἐμπαθὴ νοήματα, καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.

2.69 (ξθ') Ὅταν ἡ ἐπιθυμία αὔξῃ, τὰς ποιητικὰς τῶν ἡδονῶν ὕλας ἐν τοῖς ὕπνοις ὁ νοῦς φαντάζεται· ὅταν δὲ ὁ θυμός, τὰ φόβων ποιητικὰ πράγματα βλέπει. Αὔξουσι μέντοι τὰ πάθη οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, συνεργὸν τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν λαμβάνοντες καὶ ταῦτα ἐρεθίζοντες· ἐλαττοῦσι δὲ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ἡμᾶς κινοῦντες ἐργασίαν.

2.70 (ο') Τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς πυκνότερον ἐρεθιζόμενον ἕξιν φιληδονίας δυσκίνητον τῇ ψυχῇ ἐντίθησιν· ὁ δὲ θυμὸς συνεχῶς ταρασσόμενος δειλὸν καὶ ἄνανδρον τὸν νοῦν ἀπεργάζεται. Ἰῶνται δὲ τὸ μὲν ἄσκησις ἐπιτεταμένη νηστείας καὶ ἀγρυπνίας (≡14_246≡> καὶ προσευχῆς· τὸν δέ, χρηστότης καὶ φιλανθρωπία καὶ ἀγάπη καὶ ἔλεος.

2.71 (οα') Ἢ διὰ τῶν πραγμάτων οἱ δαίμονες πολεμοῦσιν ἢ διὰ τῶν ἐν πράγμασιν ἐμπαθῶν νοημάτων· καὶ διὰ μὲν τῶν πραγμάτων τοὺς ἐν τοῖς πράγμασιν ὄντας, διὰ δὲ τῶν νοημάτων τοὺς τῶν πραγμάτων κεχωρισμένους.

2.72 (οβ') Ὅσον ἐστὶν εὐκοπώτερον τὸ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνειν τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν, τοσοῦτόν ἐστι βαρύτερος ὁ διὰ τῶν νοημάτων πόλεμος τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων.

2.73 (ογ') Τὰ μὲν πράγματα ἔξωθέν εἰσι τοῦ νοῦ, τὰ δὲ τούτων νοήματα ἔσωθεν συνίστανται. Ἐν αὐτῷ οὖν ἐστι τὸ εὖ τούτοις χρήσασθαι ἢ κακῶς· τῇ γὰρ ἐσφαλμένῃ τῶν νοημάτων χρήσει ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων ἀκολουθεῖ.

2.74 (οδ') Διὰ τῶν τριῶν τούτων λαμβάνει ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα· διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς κράσεως, διὰ τῆς μνήμης. Καὶ διὰ μὲν τῆς αἰσθήσεως, ὅταν προσβάλλοντα αὐτῇ τὰ πράγματα πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κεκτήμεθα, κινῇ αὐτὸν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς· διὰ δὲ τῆς κράσεως, ὅταν ἐξ ἀκολάστου διαίτης ἢ ἐνεργείας δαιμόνων ἢ νοσήματός τινος ἀλλοιουμένη ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις, κινῇ αὐτὸν πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς ἢ κατὰ τῆς προνοίας· διὰ δὲ τῆς μνήμης, ὅταν τῶν πραγμάτων πρὸς ἅπερ πεπόνθαμεν τὰ νοήματα ἡ μνήμη ἀναφέρῃ καὶ κινῇ αὐτὸν ὁμοίως πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

2.75 (οε') Τῶν εἰς χρῆσιν παρὰ Θεοῦ δοθέντων ἡμῖν πραγμάτων τὰ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν τῷ σώματι, τὰ δὲ περὶ τὸ σῶμα εὑρίσκεται· οἷον ἐν μὲν τῇ ψυχῇ, αἱ δυνάμεις αὐτῆς· ἐν δὲ τῷ σώματι, (≡14_248≡> τὰ αἰσθητήρια καὶ τὰ λοιπὰ μέλη· περὶ δὲ τὸ σῶμα, βρώματα, χρήματα, κτήματα καὶ τὰ ἑξῆς. Τὸ οὖν εὖ τούτοις χρήσασθαι ἢ κακῶς ἢ τοῖς περὶ ταῦτα συμβεβηκόσιν ἢ ἐναρέτους ἢ φαύλους ἡμᾶς ἀποφαίνει.

2.76 (οστ') Τῶν ἐν τοῖς πράγμασι συμβεβηκότων τὰ μέν εἰσι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι, τὰ δὲ τῶν περὶ τὸ σῶμα πραγμάτων· καὶ τῶν μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, οἷον γνῶσις καὶ ἄγνοια, λήθη καὶ μνήμη, ἀγάπη καὶ μῖσος, φόβος καὶ θάρσος, λύπη καὶ χαρὰ καὶ τὰ ἑξῆς· τῶν ἐν τῷ σώματι, οἷον ἡδονὴ καὶ πόνος, αἴσθησις καὶ πήρωσις, ὑγίεια καὶ νόσος, ζωὴ καὶ θάνατος καὶ τὰ τοιαῦτα· τῶν δὲ περὶ τὸ σῶμα, οἷον εὐτεκνία καὶ ἀτεκνία, πλοῦτος καὶ πενία, δόξα καὶ ἀδοξία καὶ τὰ ἑξῆς. Τούτων δὲ τὰ μὲν καλά, τὰ δὲ κακὰ

τοῖς ἀνθρώποις νομίζεται, οὐδὲν αὐτῶν κακὸν ὂν τῷ ἰδίῳ λόγῳ· παρὰ δὲ τὴν χρῆσιν εἴτε κακὰ κυρίως εἴτε ἀγαθὰ εὑρίσκεται.

2.77 (οζʹ) Καλὴ ἡ γνῶσις τῇ φύσει, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὑγίεια· ἀλλὰ τἀναντία τοὺς πολλοὺς ἤπερ ταῦτα ὤνησεν. Τοῖς γὰρ φαύλοις οὐκ εἰς καλὸν ἡ γνῶσις συμβαίνει, εἰ καὶ τῇ φύσει, ὡς εἴρηται, ἐστὶ καλή· ὁμοίως δὲ οὐδὲ ὑγίεια οὐδὲ πλοῦτος οὐδὲ χαρά· οὐ γὰρ συμφερόντως τούτοις κέχρηνται. Ἆρα οὖν τἀναντία τούτοις συμφέρει· οὐκοῦν οὐδὲ ἐκεῖνα κακὰ τῷ ἰδίῳ λόγῳ τυγχάνει, εἰ καὶ δοκεῖ κακὰ εἶναι.

2.78 (οηʹ) Μὴ παραχρῶ τοῖς νοήμασιν, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῖς πράγμασι παραχρήσῃ. Ἐὰν γὰρ μή τις πρῶτον κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνῃ, οὐκ ἂν ἁμάρτοι ποτὲ κατʹ ἐνέργειαν.

(≡14__250≡> 2.79 (οθʹ) Εἰκὼν τοῦ χοϊκοῦ αἱ γενικαὶ κακίαι ὑπάρχουσιν, οἷον ἀφροσύνη, δειλία, ἀκολασία, ἀδικία· εἰκὼν δὲ τοῦ ἐπουρανίου αἱ γενικαὶ ἀρεταί, οἷον φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη. Ἀλλὰ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

2.80 (πʹ) Εἰ θέλεις εὑρεῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωήν, ἐν τῇ ὁδῷ αὐτὴν ζήτει, κἀκεῖ αὐτὴν εὑρίσκεις, τῇ εἰπούσῃ· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Πλὴν σφόδρα ἐμπόνως ζήτει, διότι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν, καὶ μήπως τῶν ὀλίγων ἀπολειφθείς, μετὰ τῶν πολλῶν εὑρεθήσῃ.

2.81 (παʹ) Διὰ τὰ πέντε ταῦτα ἡ ψυχὴ ἀπὸ ἁμαρτιῶν ἀνακόπτεται· ἢ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων ἢ διὰ τὸν φόβον τῆς κρίσεως ἢ διὰ τὴν μέλλουσαν μισθαποδοσίαν ἢ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἢ τελευταῖον διὰ τὴν συνείδησιν τύπτουσαν.

2.82 (πβʹ) Τινές φασιν ὅτι οὐκ ἂν ἦν τὸ κακὸν ἐν τοῖς οὖσιν, εἰ μήτι δʹ ἂν ἑτέρα τις ἦν δύναμις, ἡ ἀνθέλκουσα ἡμᾶς ἐπʹ αὐτό· αὕτη δέ ἐστιν οὐδὲ ἕτερον ἢ ἡ τῶν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ ἐνεργειῶν ἀμέλεια. Διόπερ οἱ τούτων τὴν ἐπιμέλειαν ποιούμενοι, τὰ μὲν καλὰ ἀεὶ ποιοῦσι, τὰ δὲ κακὰ οὐδέποτε. Εἰ οὖν θέλεις καὶ σύ, ἄπωσαι τὴν ἀμέλειαν καὶ συναπελαύνεις τὴν κακίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐσφαλμένη χρῆσις τῶν νοημάτων, ᾗ ἐπακολουθεῖ ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων.

2.83 (πγʹ) Κατὰ φύσιν τοῦ ἐν ἡμῖν λογικοῦ μέρους τό τε ὑποταγῆναι τῷ θείῳ λόγῳ καὶ τὸ ἄρχειν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλόγου μέρους· (≡14__252≡> αὕτη οὖν ἡ τάξις ἐν πᾶσι φυλαχθήτω καὶ οὔτε τὸ κακὸν ἔσται ἐν τοῖς οὖσιν οὔτε τὸ ἐπʹ αὐτὸ ἀνθέλκον εὑρεθήσεται.

2.84 (πδʹ) Οἱ μὲν τῶν λογισμῶν ἁπλοῖ εἰσιν, οἱ δὲ σύνθετοι. Καὶ ἁπλοῖ μέν εἰσιν οἱ ἀπαθεῖς· σύνθετοι δὲ οἱ ἐμπαθεῖς, ὡς ἐκ πάθους καὶ νοήματος συγκείμενοι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλοὺς τῶν ἁπλῶν ἐστιν ἰδεῖν ἑπομένους τοῖς συνθέτοις, ὅταν ἄρξωνται κινεῖσθαι πρὸς τὸ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνειν. Οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ χρυσίου· ἀνέβη ἐπὶ τὴν μνήμην τινὸς λογισμὸς περὶ χρυσίου ἐμπαθὴς καὶ ὥρμησε τῇ διανοίᾳ ἐπὶ τὸ κλέπτειν καὶ ἀπετέλεσε κατὰ νοῦν τὴν ἁμαρτίαν. Συνείποντο δὲ τῇ μνήμῃ τοῦ χρυσίου καὶ ἡ μνήμη τοῦ βαλλαντίου καὶ τοῦ σκευαρίου καὶ τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν ἑξῆς. Καὶ ἡ μὲν μνήμη τοῦ χρυσίου ἦν σύνθετος· εἶχε γὰρ τὸ πάθος· ἡ δὲ τοῦ βαλλαντίου καὶ τοῦ

σκευαρίου καὶ τῶν ἑξῆς, ἁπλῆ· οὐ γὰρ εἶχε πρὸς αὐτὰ πάθος ὁ νοῦς· καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ λογισμοῦ ὁμοίως ἔχει, ἐπί τε κενοδοξίας καὶ γυναικὸς καὶ τῶν λοιπῶν. Οὐ γὰρ πάντες οἱ συνεπόμενοι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμοὶ καὶ ἐμπαθεῖς εἰσιν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος· ἐκ τούτων οὖν δυνάμεθα γνῶναι ποῖα τὰ ἐμπαθῆ νοήματα καὶ ποῖα τὰ ἁπλᾶ.

2.85 (πε′) Τινὲς μέν φασιν ὅτι τῶν μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι οἱ δαίμονες κατὰ τοὺς ὕπνους κινοῦσι τὸ πάθος τῆς πορνείας· εἶτα τὸ πάθος κινούμενον ἀναφέρει τὴν μορφὴν τῆς γυναικὸς διὰ τῆς μνήμης ἐπὶ τὸν νοῦν. Τινὲς δέ, ὅτι τῷ μὲν νῷ ἐν σχήματι γυναικὸς παραφαίνονται· τῶν δὲ μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι, τὴν ὄρεξιν κινοῦσι καὶ οὕτω γίνονται αἱ φαντασίαι. Ἕτεροι δὲ πάλιν, ὅτι τὸ πάθος τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ πλησιάζοντι δαίμονι κινεῖ τὸ πάθος καὶ οὕτως ἀνάπτεται πρὸς λογισμοὺς ἡ ψυχή, ἀναφέρουσα τὰς μορφὰς διὰ τῆς μνήμης· καὶ (≡14__254≡> ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ἐμπαθῶν φαντασιῶν ὁμοίως οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ οὕτως συμβαίνειν φασί. Πλὴν ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων τρόπων ἰσχύουσι πάθος τὸ οἱονδήποτε κινῆσαι οἱ δαίμονες, παρούσης τῇ ψυχῇ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, οὔτε ἐγρηγορότος τοῦ σώματος οὔτε κατὰ τοὺς ὕπνους.

2.86 (πστ′) Τὰ μὲν τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνάγκη φυλάττειν, τὰ δὲ πνευματικῶς μόνον. Οἷον τὸ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις καὶ τὰ ὅμοια, καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς χρὴ φυλάττειν· καὶ πνευματικῶς δὲ τρισσῶς. Τὸ δὲ περιτέμνεσθαι καὶ φυλάττειν τὸ Σάββατον καὶ σφάξαι τὸν ἀμνὸν καὶ ἔδεσθαι ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων καὶ τὰ ὅμοια, πνευματικῶς μόνον.

2.87 (πζ′) Τρεῖς εἰσιν ἠθικαὶ καταστάσεις γενικώτεραι ἐν τοῖς μοναχοῖς· καὶ πρώτη μέν, τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν κατ᾽ ἐνέργειαν· δευτέρα δέ, τὸ μὴ ἐγχρονίζειν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τρίτη δέ, τὸ τὰς μορφὰς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν λυπησάντων ἀπαθῶς θεωρεῖν κατὰ διάνοιαν.

2.88 (πη′) Ἀκτήμων ἐστὶν ὁ ἀποταξάμενος πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ καὶ μηδὲν τὸ σύνολον ἐπὶ γῆς κεκτημένος πλὴν τοῦ σώματος· καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ δὲ σχέσιν διαρρήξας, τῷ Θεῷ καὶ τοῖς εὐσεβέσι τὴν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν.

2.89 (πθ′) Τῶν κτωμένων οἱ μὲν ἀπαθῶς κτῶνται, διὸ καὶ στερούμενοι αὐτῶν οὐ λυποῦνται, ὡς οἱ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν μετὰ χαρᾶς προσδεξάμενοι. Οἱ δὲ ἐμπαθῶς κτῶνται, διὸ καὶ μέλλοντες στερεῖσθαι περίλυποι γίνονται, ὡς ὁ ἐν τῷ (≡14__256≡> Εὐαγγελίῳ πλούσιος ἀπῆλθε λυπούμενος· εἰ δὲ καὶ στεροῦνται, μέχρι θανάτου λυποῦνται. Τοῦ οὖν ἀπαθοῦς καὶ τοῦ ἐμπαθοῦς τὴν διάθεσιν ἡ στέρησις ἐλέγχει.

2.90 (ϙ′) Τοὺς μὲν ἄκρως προσευχομένους πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες, ἵνα τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ψιλὰ μὴ ἀναλαμβάνωσι· τοὺς δὲ γνωστικούς, ἵνα ἐγχρονίζωσιν ἐν αὐτοῖς οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί· τοὺς δὲ περὶ τὴν πρᾶξιν ἀγωνιζομένους, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν· παντὶ δὲ τρόπῳ πρὸς

πάντας ἀγωνίζονται, ἵνα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ οἱ δείλαιοι τοὺς ἀνθρώπους χωρίσωσι.

2.91 (ϛα′) Οἱ κατὰ τὸν βίον τοῦτον ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς εὐσέβειαν ἐγγυμναζόμενοι, διὰ τῶν τριῶν τούτων πειρασμῶν δοκιμάζονται· οἷον ἢ διὰ τῆς τῶν ἡδέων δόσεως, ὡς ἐπὶ ὑγείας καὶ κάλλους καὶ εὐτεκνίας καὶ χρημάτων καὶ δόξης καὶ τῶν ὁμοίων· ἢ διὰ τῆς τῶν λυπηρῶν ἐπιφορᾶς, οἷον στερήσεως τέκνων καὶ χρημάτων καὶ δόξης· ἢ διὰ τῶν ὀδύνην ἐμποιούντων τῷ σώματι, οἷον νοσημάτων καὶ βασάνων καὶ τῶν ἑξῆς. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς πρώτους λέγει ὁ Κύριος· Εἴ τις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής· πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους καὶ τοὺς τρίτους· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

2.92 (ϛβ′) Τὰ τέσσαρα ταῦτά φασιν ἀλλοιῶσαι τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος καὶ διδόναι τῷ νῷ λογισμοὺς εἴτε ἐμπαθεῖς εἴτε ἀπαθεῖς δι᾽ αὐτῆς· οἷον τοὺς ἀγγέλους, τοὺς δαίμονας, τοὺς ἀέρας, τὴν δίαιταν. Καὶ τοὺς μὲν ἀγγέλους λόγῳ φασὶν ἀλλοιῶσαι· τοὺς δὲ δαίμονας, δι᾽ ἐπαφῆς· τοὺς δὲ ἀέρας, ταῖς μεταβολαῖς· τὴν δὲ (≡14__258≡> δίαιταν, ταῖς τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων ποιότησι καὶ πλεονασμῷ καὶ ἐλαττώσει· πάρεξ τῶν διὰ μνήμης καὶ ἀκοῆς καὶ ὁράσεως συμβαινουσῶν αὐτῇ ἀλλοιώσεων, πρωτοπαθούσης τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν συμπιπτόντων αὐτῇ λυπηρῶν ἢ χαροποιῶν. Καὶ ἐκ τούτων μὲν προσπάσχουσα ἡ ψυχὴ ἀλλοιοῖ τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος· ἐκ δὲ τῶν προειρημένων ἡ κρᾶσις ἀλλοιουμένη παρέχει τῷ νῷ λογισμούς.

2.93 (ϛγ′) Θάνατος μέν ἐστι κυρίως ὁ τοῦ Θεοῦ χωρισμός· κέντρον δὲ τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ὃ δεξάμενος ὁ Ἀδὰμ ὁμοῦ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου καὶ τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ ἐξόριστος γέγονεν· ᾧ ἐπεκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος. Ζωὴ δὲ κυρίως ἐστὶν ὁ εἰπῶν· Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή· οὗτος ἐν τῷ θανάτῳ γενόμενος, τὸν νεκρωθέντα πάλιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπανήγαγεν.

2.94 (ϛδ′) Ὁ λόγος συγγραφόμενος ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἑτέρων ἢ καὶ ἄμφω ἢ πρὸς βλάβην τινῶν ἢ πρὸς ἐπίδειξιν ἢ ἐξ ἀνάγκης.

2.95 (ϛε′) Τόπος χλόης ἐστὶν ἡ πρακτικὴ ἀρετή· ὕδωρ δὲ ἀναπαύσεως, ἡ γνῶσις τῶν γεγονότων.

2.96 (ϛστ′) Σκιὰ θανάτου ἐστὶν ἡ ἀνθρωπίνη ζωή· εἴ τις οὖν ἐστι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ ἐστιν, οὗτος δύναται εἰπεῖν ἐναργῶς τό· Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ᾽ ἐμοῦ εἶ.

2.97 (ϛζ′) Νοῦς μὲν καθαρὸς ὀρθὰ βλέπει τὰ πράγματα· λόγος δὲ γεγυμνασμένος ὑπ᾽ ὄψιν ἄγει τὰ ὁραθέντα· ἀκοὴ δὲ λαμπρὰ ὑποδέχεται (≡14__260≡> αὐτά. Ὁ δὲ τῶν τριῶν ἐστερημένος τὸν εἰρηκότα κακίζει.

2.98 (ϛη′) Μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ τὴν ἁγίαν γινώσκων Τριάδα καὶ τὴν δημιουργίαν αὐτῆς καὶ τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἀπαθὲς κεκτημένος.

2.99 (ϛθ′) Τὴν ῥάβδον σημαίνειν φασὶ τὴν κρίσιν τὴν τοῦ Θεοῦ· τὴν δὲ βακτηρίαν, τὴν πρόνοιαν. Τοῦ οὖν τῆς τούτων

γνώσεως μετειληφότος ἐστὶ τὸ λέγειν· Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐταί με παρεκάλεσαν.

2.100 (ρ΄) Ὅταν ὁ νοῦς παθῶν γυμνωθῇ καὶ τῇ τῶν ὄντων καταλάμπηται θεωρίᾳ, τότε δύναται καὶ ἐν Θεῷ γενέσθαι καὶ ὡς δεῖ προσεύχεσθαι.

(≡14__262≡>

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ

3.1 (α΄) Ἡ μὲν εὔλογος τῶν νοημάτων καὶ τῶν πραγμάτων χρῆσις σωφροσύνης καὶ ἀγάπης καὶ γνώσεώς ἐστι ποιητική· ἡ δὲ ἄλογος, ἀκολασίας καὶ μίσους καὶ ἀγνωσίας.

3.2 (β΄) Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἡ τράπεζα ἐνταῦθα σημαίνει τὴν πρακτικὴν ἀρετήν· αὕτη γὰρ ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων ἡμᾶς παρὰ Χριστοῦ ἡτοιμάσθη. Τὸ δὲ ἔλαιον τὸ λιπαῖνον τὸν νοῦν, τὴν θεωρίαν τῶν γεγονότων· τὸ δὲ ποτήριον τοῦ Θεοῦ, τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ἔλεος αὐτοῦ, τὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ Θεόν. Οὗτος γὰρ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ καταδιώκει πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως οὗ πάντας καταλάβῃ τοὺς σωθησομένους, ὥσπερ τὸν Παῦλον. Ὁ δὲ οἶκος, τὴν βασιλείαν, ἐν ᾗ ἀποκαθίστανται πάντες οἱ ἅγιοι. Ἡ δὲ μακρότης τῶν ἡμερῶν, τὴν αἰώνιον ζωήν.

3.3 (γ΄) Κατὰ παράχρησιν αἱ κακίαι τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἡμῖν ἐπισυμβαίνουσιν, οἷον τῆς τε ἐπιθυμητικῆς καὶ τῆς θυμοειδοῦς καὶ τῆς λογιστικῆς. Καὶ τῆς μὲν λογιστικῆς δυνάμεως παράχρησίς ἐστιν ἀγνωσία καὶ ἀφροσύνη· τῆς δὲ θυμοειδοῦς καὶ ἐπιθυμητικῆς, (≡14__264≡> μῖσος καὶ ἀκολασία. Χρῆσις δὲ τούτων, γνῶσις καὶ φρόνησις, ἀγάπη τε καὶ σωφροσύνη· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ κτισθέντων καὶ γεγονότων ἐστὶ κακόν.

3.4 (δ΄) Οὐ τὰ βρώματα κακά, ἀλλ᾽ ἡ γαστριμαργία· οὐδὲ ἡ παιδοποιία, ἀλλ᾽ ἡ πορνεία· οὐδὲ τὰ χρήματα, ἀλλ᾽ ἡ φιλαργυρία· οὐδὲ ἡ δόξα, ἀλλ᾽ ἡ κενοδοξία. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν ἐν τοῖς οὖσι κακόν, εἰ μὴ ἡ παράχρησις, ἥτις ἐπισυμβαίνει ἐκ τῆς τοῦ νοῦ ἀμελείας περὶ τὴν φυσικὴν γεωργίαν.

3.5 (ε΄) Τὸ ἐν δαίμοσι κακὸν ταῦτα εἶναί φησιν ὁ μακάριος Διονύσιος· θυμὸν ἄλογον, ἄνουν ἐπιθυμίαν, φαντασίαν προπετῆ. Ἀλογία δὲ καὶ ἄνοια καὶ προπέτεια ἐπὶ τῶν λογικῶν στερήσεις εἰσὶ λόγου καὶ νοῦ καὶ περισκέψεως. Αἱ δὲ στερήσεις τῶν ἕξεών εἰσι δεύτεραι· ἄρα οὖν ἦν ὅτε ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς λόγος καὶ νοῦς καὶ περίσκεψις εὐλαβής. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ οἱ δαίμονες φύσει κακοί· ἀλλ᾽ ἐκ παραχρήσεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων κακοὶ γεγόνασι.

3.6 (στ΄) Τὰ μὲν τῶν παθῶν, ἀκολασίας· τὰ δέ, μίσους· τὰ δέ, καὶ ἀκολασίας καὶ μίσους εἰσὶ ποιητικά.

3.7 (ζ΄) Πολυφαγία καὶ ἡδυφαγία ἀκολασίας εἰσὶν αἰτίαι· φιλαργυρία δὲ καὶ κενοδοξία, μίσους πρὸς τὸν πλησίον· ἡ δὲ τούτων μήτηρ φιλαυτία τῶν ἀμφοτέρων ἐστὶν αἰτία.

3.8 (η΄) Φιλαυτία ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ σῶμα ἐμπαθὴς καὶ ἄλογος φιλία, ᾗ ἀντίκειται ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια· ὁ ἔχων αὐτὴν ἔχει πάντα τὰ πάθη.

3.9 (θ’) Οὐδείς, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν· (≡14_266≡> ἀλλ᾽ ὑπωπιάζει δηλονότι καὶ δουλαγωγεῖ, μηδὲν πλέον αὐτῇ παρέχων πλὴν διατροφῆς καὶ σκεπασμάτων καὶ τούτων μόνων τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Οὕτως οὖν ἀπαθῶς τις ἀγαπᾷ αὐτὴν καὶ ὡς ὑπηρέτιν τῶν θείων ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν τοῖς τὴν ἔνδειαν αὐτῆς ἀποπληροῦσι μόνοις.

3.10 (ι’) Ὃν τις ἀγαπᾷ, τοῦτον πάντως καὶ σπεύδει θεραπεύειν. Εἰ οὖν τὸν Θεόν τις ἀγαπᾷ, πάντως καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ σπεύδει ποιεῖν· εἰ δὲ τὴν σάρκα, τὰ ταύτην τέρποντα ἐκτελεῖν.

3.11 (ια’) Τῷ μὲν Θεῷ ἀρέσκει ἀγάπη καὶ σωφροσύνη καὶ θεωρία καὶ προσευχή· τῇ δὲ σαρκί, γαστριμαργία καὶ ἀκολασία καὶ τὰ τούτων αὐξητικά. Διὰ τοῦτο οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται· οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

3.12 (ιβ’) Ὁ νοῦς ἐὰν μὲν νεύσῃ πρὸς Θεόν, ἔχει δοῦλον τὸ σῶμα καὶ πλέον οὐδὲν αὐτῷ παρέχει τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων· ἐὰν δὲ νεύσῃ πρὸς τὴν σάρκα, δουλοῦται τοῖς πάθεσι, πρόνοιαν αὐτῆς ἀεὶ εἰς ἐπιθυμίας ποιούμενος.

3.13 (ιγ’) Εἰ θέλεις τῶν λογισμῶν περιγενέσθαι, ἐπιμελοῦ τῶν παθῶν καὶ εὐχερῶς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νοῦ ἐξελαύνεις. Οἷον ἐπὶ μὲν τῆς πορνείας, νήστευε, ἀγρύπνει, κοπίασον, ἰδίασον· ἐπὶ δὲ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς λύπης, καταφρόνει δόξης καὶ ἀτιμίας καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων· ἐπὶ δὲ τῆς μνησικακίας, προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λυπήσαντος καὶ ἀπαλλάττῃ.

3.14 (ιδ’) Μὴ τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἀσθενεστέροις σεαυτὸν παραμέτρει, ἀλλὰ τῇ ἐντολῇ τῆς ἀγάπης μᾶλλον παράτεινον· τοῖς μὲν (≡14_268≡> γὰρ παραμετρῶν, εἰς τὸν βόθρον τῆς οἰήσεως ἐμπίπτεις· τῇ δὲ παρατείνων, εἰς τὸ ὕψος τῆς τα πεινοφροσύνης προκόπτεις.

3.15 (ιε’) Εἰ ὅλως τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τὴν ἐντολὴν φυλάττεις, ὑπὲρ τίνος τῆς πρὸς αὐτὸν λύπης τὴν πικρίαν ἐντίκτεις; Ἢ δῆλον ὅτι ταύτης τὰ πρόσκαιρα προτιμῶν καὶ αὐτῶν ἀντεχόμενος, τὸν ἀδελφὸν πολεμεῖς;

3.16 (ιστ’) Οὐ διὰ τὴν χρείαν τοσοῦτον τὸ χρυσίον ζηλωτὸν τοῖς ἀνθρώποις γέγονεν, ὅσον τὸ δι᾽ αὐτοῦ τοὺς πολλοὺς τὰς ἡδονὰς θεραπεύειν.

3.17 (ιζ’) Τρία εἰσὶ τὰ αἴτια τῆς τῶν χρημάτων ἀγάπης· φιληδονία, κενοδοξία καὶ ἀπιστία· χαλεπωτέρα δὲ τῶν δύο ἡ ἀπιστία καθέστηκεν.

3.18 (ιη’) Ὁ μὲν φιλήδονος ἀγαπᾷ ἀργύριον, ἵνα δι᾽ αὐτοῦ τρυφήσῃ· ὁ δὲ κενόδοξος, ἵνα δι᾽ αὐτοῦ δοξασθῇ· ὁ δὲ ἄπιστος, ἵνα κρύψῃ καὶ φυλάξῃ, λιμὸν φοβούμενος ἢ γῆρας ἢ νόσον ἢ ξενιτείαν καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον ἐλπίζει ἢ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ πάσης κτίσεως δημιουργῷ καὶ προνοητῇ, ἕως τῶν ἐσχάτων καὶ μικροτάτων ζώων.

3.19 (ιθ’) Τέσσαρές εἰσιν οἱ περιποιούμενοι χρήματα· οἱ προειρημένοι τρεῖς καὶ ὁ οἰκονομικός· μόνος δὲ οὗτος δηλονότι ὀρθῶς περιποιεῖται, ἵνα ἑκάστῳ τὴν χρείαν παρέχων μὴ διαλείπῃ ποτέ.

3.20 (κ΄) Πάντες οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοὶ ἢ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς (≡14_270≡> ἐρεθίζουσιν ἢ τὸ θυμικὸν ἐκταράσσουσιν ἢ τὸ λογιστικὸν ἐπισκοτίζουσι· καὶ ἐκ τούτου συμβαίνει τὸν νοῦν ὀφθαλμιᾶσαι πρὸς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν καὶ τὴν τῆς προσευχῆς ἐκδημίαν. Καὶ τούτου χάριν ὀφείλει ὁ μοναχός, καὶ μάλιστα ὁ ἡσυχάζων, ἀκριβῶς τοῖς λογισμοῖς προσέχειν καὶ τὰς τούτων αἰτίας καὶ γνῶναι καὶ ἐκκόπτειν. Γινώσκειν δὲ οὕτως· οἷον ἐρεθίζουσι τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς αἱ ἐμπαθεῖς μνῆμαι τῶν γυναικῶν· τούτων δὲ αἰτίαι, ἡ τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων ἀκρασία καὶ ἡ αὐτῶν τῶν γυναικῶν πυκνὴ καὶ ἄλογος συντυχία· περικόπτει δὲ ταύτας πεῖνα καὶ δίψα καὶ ἀγρυπνία καὶ ἀναχώρησις. Τὸν δὲ θυμὸν πάλιν ἐκταράσσουσιν αἱ ἐμπαθεῖς μνῆμαι τῶν λυπησάντων· αἰτίαι δὲ τούτων, φιληδονία καὶ κενοδοξία καὶ φιλοϋλία· διὰ γὰρ ταῦτα ὁ ἐμπαθῆς λυπεῖται ἢ ὡς στερηθεὶς ἢ ὡς μὴ ἐπιτυχών· περικόπτει δὲ ταύτας ἡ τούτων αὐτῶν καταφρόνησις καὶ ἐξουδένωσις διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

3.21 (κα΄) Γινώσκει ὁ Θεὸς ἑαυτόν, γινώσκει καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα· γινώσκουσι δὲ καὶ αἱ ἅγιαι δυνάμεις τὸν Θεόν, γινώσκουσι δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγονότα. Ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ὁ Θεὸς γινώσκει ἑαυτὸν καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, οὕτω καὶ αἱ ἅγιαι δυνάμεις γινώσκουσι τὸν Θεὸν καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα.

3.22 (κβ΄) Ὁ μὲν Θεὸς ἑαυτὸν γινώσκει ἐκ τῆς μακαρίας οὐσίας αὐτοῦ· τὰ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα ἐκ τῆς σοφίας αὐτοῦ, δι᾽ ἧς καὶ ἐν ᾗ τὰ πάντα ἐποίησεν. Αἱ δὲ ἅγιαι δυνάμεις τὸν μὲν Θεὸν μετοχῇ (≡14_272≡> γινώσκουσι, ὑπὲρ μετοχὴν ὄντα· τὰ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα ἀναλήψει τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρημάτων.

3.23 (κγ΄) Ἔξω μὲν τοῦ νοῦ εἰσι τὰ γεγονότα, ἔνδον δὲ τὴν αὐτῶν θεωρίαν ἀναλαμβάνει. Οὐχ οὕτως δὲ ἐπὶ Θεοῦ τοῦ ἀϊδίου καὶ ἀπείρου καὶ ἀορίστου καὶ τὸ εἶναι καὶ εὖ εἶναι καὶ ἀεὶ εἶναι τοῖς οὖσι χαρισαμένου.

3.24 (κδ΄) Θεοῦ μετέχει τοῦ ἁγίου ἡ λογικὴ καὶ νοερὰ οὐσία, αὐτῷ τε τῷ εἶναι καὶ τῇ πρὸς τὸ εὖ εἶναι ἐπιτηδειότητι· ἀγαθότητός τέ φημι καὶ σοφίας· καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀεὶ εἶναι χάριτι. Ταύτῃ οὖν τὸν Θεὸν γινώσκει· τὰ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, τῇ ἀναλήψει, ὡς εἴρηται, τῆς ἐν τοῖς γεγονόσι θεωρουμένης τεχνικῆς σοφίας, ἥτις ἐστὶ ψιλὴ καὶ ἀνυπόστατος ἐν τῷ νῷ συνισταμένη.

3.25 (κε΄) Τέσσαρα τῶν θείων ἰδιωμάτων συνεκτικὰ καὶ φρουρητικὰ καὶ διασωστικὰ τῶν ὄντων δι᾽ ἄκραν ἀγαθότητα ἐκοινοποίησεν ὁ Θεός, παραγαγὼν εἰς τὸ εἶναι τὴν λογικὴν καὶ νοερὰν οὐσίαν· τὸ ὄν, τὸ ἀεὶ ὄν, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν σοφίαν. Τούτων τὰ μὲν δύο τῇ οὐσίᾳ παρέσχε· τὰ δὲ δύο τῇ γνωμικῇ ἐπιτηδειότητι· καὶ τῇ μὲν οὐσίᾳ τὸ ὂν καὶ τὸ ἀεὶ ὄν· τῇ δὲ γνωμικῇ ἐπιτηδειότητι τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν σοφίαν, ἵνα ἅπερ ἐστὶν αὐτὸς κατ᾽ οὐσίαν, γίνηται ἡ κτίσις κατὰ μετουσίαν. Διὰ ταύτην κατ᾽ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ λέγεται γεγενῆσθαι· καὶ κατ᾽ εἰκόνα μέν, ὡς ὄν, ὄντος· καὶ ὡς ἀεὶ ὄν, ἀεὶ ὄντος· εἰ καὶ μὴ ἀνάρχως, ἀλλ᾽ ἀτελευτήτως· καθ᾽ ὁμοίωσιν δέ, ὡς ἀγαθός, ἀγαθοῦ· καὶ ὡς σοφός, (≡14_274≡> σοφοῦ· τοῦ κατὰ φύσιν, ὁ κατὰ χάριν. Καὶ κατ᾽

εἰκόνα μὲν πᾶσα φύσις λογική ἐστι τοῦ Θεοῦ· καθ᾽ ὁμοίωσιν δέ, μόνοι οἱ ἀγαθοὶ καὶ σοφοί.

3.26 (κστ΄) Πᾶσα ἡ λογικὴ καὶ νοερὰ οὐσία διῄρηται εἰς δύο, τουτέστιν εἰς τὴν ἀγγελικὴν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καὶ πᾶσα ἡ ἀγγελικὴ φύσις διῄρηται πάλιν εἰς δύο καθολικὰς γνώμας τε καὶ ἀγέλας, ἁγίας τε καὶ ἐναγεῖς, τουτέστιν εἰς ἁγίας δυνάμεις καὶ ἀκαθάρτους δαίμονας. Καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη διῄρηται εἰς γνώμας μόνον καθολικὰς δύο, εὐσεβεῖς λέγω καὶ ἀσεβεῖς.

3.27 (κζ΄) Ὁ μὲν Θεὸς ὡς αὐτοΰπαρξις ὢν καὶ αὐτοαγαθότης καὶ αὐτοσοφία, μᾶλλον δὲ ἀληθέστερον εἰπεῖν καὶ ὑπὲρ ταῦτα πάντα, οὐδὲν ἔχει τὸ σύνολον ἐναντίον. Τὰ δὲ κτίσματα, ὡς πάντα μὲν μεθέξει καὶ χάριτι τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα, τὰ δὲ λογικὰ καὶ νοερὰ καὶ τὴν ἀγαθότητος καὶ σοφίας ἐπιτηδειότητα, ἔχουσιν ἐναντία· τῇ μὲν ὑπάρξει, τὸ μὴ ὑπάρχειν· τῇ δὲ ἀγαθότητος καὶ σοφίας ἐπιτηδειότητι, κακίαν καὶ ἀγνωσίαν. Καὶ τὸ μὲν ὑπάρχειν ἀεὶ ἢ μὴ ὑπάρχειν ταῦτα, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πεποιηκότος ἐστί· τὸ δὲ μετέχειν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας ἢ μὴ μετέχειν, ἐν τῇ βουλήσει τῶν λογικῶν ὑπάρχει.

3.28 (κη΄) Οἱ μὲν Ἕλληνες ἐξ ἀϊδίου λέγοντες συνυπάρχειν τῷ Θεῷ τὴν τῶν ὄντων οὐσίαν, τὰς δὲ περὶ αὐτὴν ποιότητας μόνον ἐξ αὐτοῦ ἐσχηκέναι, τῇ μὲν οὐσίᾳ οὐδὲν λέγουσιν ἐναντίον, ἐν δὲ ταῖς ποιότησι μόναις τὴν ἐναντίωσιν εἶναι. Ἡμεῖς δὲ μόνην λέγομεν τὴν θείαν οὐσίαν μὴ ἔχειν τι ἐναντίον, ὡς ἀΐδιόν τε οὖσαν (≡14__276≡> καὶ ἄπειρον καὶ ἀϊδιότητος ταῖς ἄλλαις χαριστικήν· τῇ δὲ τῶν ὄντων οὐσίᾳ εἶναι μὲν τὸ μὴ ὂν ἐναντίον καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίως ὄντος ὑπάρχειν τὸ ἀεὶ εἶναι αὐτὴν ἢ μὴ εἶναι, ἀμεταμέλητα δὲ εἶναι τὰ χαρίσματα αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔστιν ἀεὶ καὶ ἔσται τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει διακρατουμένη, εἰ καὶ ἔχει τὸ μὴ ὂν ἐναντίον, ὡς εἴρηται, ὡς ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι ἐκ Θεοῦ παραχθεῖσα καὶ ἐν τῇ βουλήσει αὐτοῦ ἔχουσα τὸ εἶναι αὐτὴν ἢ μὴ εἶναι.

3.29 (κθ΄) Ὥσπερ τὸ κακὸν στέρησίς ἐστιν ἀγαθοῦ καὶ ἡ ἀγνωσία στέρησις γνώσεως, οὕτω καὶ τὸ μὴ ὂν στέρησίς ἐστι τοῦ ὄντος, οὐ τοῦ κυρίως δὲ ὄντος· οὐκ ἔχει γὰρ ἐναντίον· ἀλλὰ τοῦ κατὰ μέθεξιν τοῦ κυρίως ὄντος. Καὶ αἱ μὲν τῶν προτέρων στερήσεις τῇ γνώμῃ τῶν γεγονότων ἕπονται· ἡ δὲ τοῦ δευτέρου ἐν τῇ βουλήσει τοῦ πεποιηκότος ὑπάρχεται, τοῦ ἀεὶ δι᾽ ἀγαθότητα βουλομένου εἶναι τὰ ὄντα καὶ ἀεὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ εὐεργετεῖσθαι.

3.30 (λ΄) Πάντα τὰ γεγονότα, τὰ μέν εἰσι λογικὰ καὶ νοερὰ καὶ τῶν ἐναντίων δεκτικά, οἷον ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ γνώσεως καὶ ἀγνωσίας· τὰ δὲ σώματα διάφορα ἐκ τῶν ἐναντίων συνεστῶτα, τουτέστι γῆς, ἀέρος, πυρός, ὕδατος. Καὶ τὰ μέν εἰσι ἀσώματα πάντη καὶ ἄϋλα, εἰ καί τινα τούτων συνέζευκται σώμασι· τὰ δὲ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους μόνον ἔχει τὴν σύστασιν.

(≡14__278≡> 3.31 (λα΄) Πάντα τὰ σώματα κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀκίνητα· κινεῖται δὲ ὑπὸ ψυχῆς· τὰ μέν, λογικῆς· τὰ δέ, ἀλόγου· τὰ δέ, ἀναισθήτου.

3.32 (λβ΄) Τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἡ μέν ἐστι θρεπτικὴ καὶ αὐξητική· ἡ δὲ φανταστικὴ καὶ ὁρμητική· ἡ δὲ λογιστικὴ καὶ

νοητική. Καὶ τῆς μὲν πρώτης μόνης μετέχουσι τὰ φυτά· τῆς δὲ δευτέρας πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλογα ζῶα. τῆς δὲ τρίτης πρὸς ταῖς δυσὶν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ αἱ μὲν δύο δυνάμεις φθαρταί· ἡ δὲ τρίτη ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος ἀποδείκνυται.

3.33 (λγʹ) Ἀλλήλαις μεταδιδοῦσαι φωτισμοῦ αἱ ἅγιαι δυνάμεις, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἢ αὐτῶν ἀρετῆς μεταδιδόασιν ἢ τῆς ἐν αὐταῖς γνώσεως· καὶ ἀρετῆς μέν, οἷον τῆς θεομιμήτου ἀγαθότητος, καθʹ ἣν καὶ ἑαυτὰς καὶ ἀλλήλας καὶ τὰς ὑποβεβηκυίας εὐεργετοῦσι θεοειδεῖς ἐργαζόμεναι· γνώσεως δὲ ἢ περὶ Θεοῦ τι ὑψηλότερον· σὺ γάρ, φησίν, ὕψιστος εἰς τὸν αἰῶνα, Κύριε· ἢ περὶ σωμάτων βαθύτερον ἢ περὶ ἀσωμάτων ἀκριβέστερον ἢ περὶ προνοίας τρανότερον ἢ περὶ κρίσεως σαφέστερον.

3.34 (λδʹ) Νοός ἐστι ἀκαθαρσία πρῶτον μὲν τὸ γνῶσιν ἔχειν ψευδῆ· δεύτερον δὲ τὸ ἀγνοεῖν τι τῶν καθόλου· ὡς πρὸς ἀνθρώπινον νοῦν λέγω, ἀγγέλου γάρ ἐστι τὸ μηδὲν τῶν ἐπὶ μέρους ἀγνοεῖν· τρίτον δὲ τὸ ἐμπαθεῖς ἔχειν λογισμούς· τέταρτον δὲ τὸ συγκατατίθεσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ.

3.35 (λεʹ) Ψυχῆς ἐστιν ἀκαθαρσία τὸ μὴ ἐνεργεῖν κατὰ φύσιν· ἐκ τούτου γὰρ τίκτονται τῷ νῷ οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί. Τότε γὰρ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ, ὅταν αἱ παθητικαὶ αὐτῆς δυνάμεις, ὁ θυμὸς (≡14__280≡> λέγω καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἐν τῇ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς νοημάτων προσβολῇ ἀπαθεῖς διαμένωσι.

3.36 (λστʹ) Σώματός ἐστιν ἀκαθαρσία ἡ κατʹ ἐνέργειαν ἁμαρτία.

3.37 (λζʹ) Ἀγαπᾷ ἡσυχίαν ὁ μὴ πάσχων πρὸς τὰ τοῦ κόσμου καὶ ἀγαπᾷ πάντας ἀνθρώπους ὁ μηδὲν ἀγαπῶν ἀνθρώπινον καὶ γνῶσιν ἔχει Θεοῦ καὶ τῶν θείων ὁ μὴ σκανδαλιζόμενος εἴς τινα εἴτε διὰ παραπτώματα εἴτε διὰ λογισμοὺς ἐξ ὑπονοίας.

3.38 (ληʹ) Μέγα μὲν τὸ μὴ πάσχειν πρὸς τὰ πράγματα· μεῖζον δὲ τούτου πολλῷ τὸ πρὸς τὰ τούτων νοήματα ἀπαθῆ διαμεῖναι.

3.39 (λθʹ) Ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια ἀπαθῆ τὸν νοῦν διατηροῦσι πρός τε τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὰ τούτων νοήματα.

3.40 (μʹ) Οὐ πρὸς τὰ πράγματα ὁ νοῦς πολεμεῖ τοῦ θεοφιλοῦς οὐδὲ πρὸς τὰ τούτων νοήματα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πάθη τὰ τοῖς νοήμασι συνεζευγμένα· οἷον οὐ πρὸς τὴν γυναῖκα πολεμεῖ οὐδὲ πρὸς τὸν λυπήσαντα οὐδὲ πρὸς τὰς τούτων φαντασίας, ἀλλὰ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐν ταῖς φαντασίαις συνεζευγμένα.

3.41 (μαʹ) Ἅπας ὁ πόλεμος τοῦ μοναχοῦ πρὸς τοὺς δαίμονας, ἵνα τὰ πάθη τῶν νοημάτων χωρίσῃ· ἄλλως γὰρ ἀπαθῶς τὰ πράγματα βλέπειν οὐ δύναται.

3.42 (μβʹ) Ἄλλο ἐστὶ πρᾶγμα καὶ ἄλλο νόημα καὶ ἄλλο πάθος· καὶ πρᾶγμα μέν ἐστιν, οἷον ἀνήρ, γυνή, χρυσὸς καὶ τὰ ἑξῆς· νόημα δέ, οἷον μνήμη ψιλή τινος τῶν προειρημένων· πάθος δέ, οἷον φιλία ἄλογος ἢ μῖσος ἄκριτόν τινος τῶν προειρημένων. Πρὸς οὖν τὸ πάθος ἐστὶ τοῦ μοναχοῦ ἡ μάχη.

(≡14__282≡> 3.43 (μγʹ) Νόημά ἐστιν ἐμπαθὲς λογισμὸς σύνθετος ἀπὸ πάθους καὶ νοήματος. Χωρίσωμεν τὸ πάθος ἀπὸ τοῦ νοήματος καὶ ἀπομένει ὁ λογισμὸς ψιλός· χωρίζομεν δὲ διʹ ἀγάπης πνευματικῆς καὶ ἐγκρατείας, ἐὰν θέλωμεν.

3.44 (μδ’) Αἱ μὲν ἀρεταὶ τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσιν· αἱ δὲ πνευματικαὶ θεωρίαι, τῶν ψιλῶν νοημάτων· ἡ δὲ καθαρὰ προσευχὴ αὐτῷ αὐτὸν παρίστησι τῷ Θεῷ.

3.45 (με’) Αἱ μὲν ἀρεταί, διὰ τὴν γνῶσιν τῶν γεγονότων· ἡ δὲ γνῶσις, διὰ τὸν γινώσκοντα· ὁ δὲ γινώσκων, διὰ τὸν ἀγνώστως γινωσκόμενον καὶ ὑπὲρ γνῶσιν γινώσκοντα.

3.46 (μστ’) Οὐχ ὡς προσδεόμενός τινος ὁ ὑπερπλήρης Θεὸς παρήγαγεν εἰς τὸ εἶναι τὰ γεγονότα, ἀλλ᾽ ἵνα αὐτὰ μὲν αὐτοῦ ἀναλόγως μετέχοντα ἀπολαύσῃ, αὐτὸς δὲ εὐφρανθῇ ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, ὁρῶν αὐτὰ εὐφραινόμενα καὶ τὸν ἀκόρεστον ἀκορέστως ἀεὶ κορεννύμενα.

3.47 (μζ’) Πολλοὺς ἔχει ὁ κόσμος πτωχοὺς τῷ πνεύματι, ἀλλὰ παρὰ τὸ προσῆκον· καὶ πολλοὺς πενθοῦντας, ἀλλὰ διὰ ζημίας χρημάτων ἢ ἀποβολὰς τέκνων· καὶ πολλοὺς πραεῖς, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα πάθη· καὶ πολλοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας, ἀλλὰ τὸ ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια καὶ κερδαίνειν ἐξ ἀδικίας· καὶ πολλοὺς ἐλεήμονας, ἀλλὰ πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὰ τοῦ σώματος· καὶ καθαροὺς τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ διὰ κενοδοξίαν· καὶ εἰρηνοποιούς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τῇ σαρκὶ ὑποτάσσοντας· καὶ πολλοὺς δεδιωγμένους, ἀλλ᾽ ὡς ἀτάκτους· καὶ πολλοὺς ὀνειδιζομένους, ἀλλ᾽ ἐπὶ αἰσχροῖς ἁμαρτήμασιν. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μόνοι μακάριοι οἱ διὰ Χριστὸν καὶ κατὰ Χριστὸν ταῦτα καὶ ποιοῦντες καὶ πάσχοντες. Διὰ τί; Ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτοὶ τὸν (≡14__284≡> Θεὸν ὄψονται, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὥστε οὐχ ὅτι ποιοῦσι ταῦτα καὶ πάσχουσι, εἰσὶ μακάριοι· καὶ γὰρ οἱ προειρημένοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν· ἀλλ᾽ ὅτι διὰ Χριστὸν καὶ κατὰ Χριστὸν ταῦτα καὶ ποιοῦσι καὶ πάσχουσι.

3.48 (μη’) Ἐν πᾶσι τοῖς ὑφ᾽ ἡμῶν πραττομένοις ὁ σκοπὸς ζητεῖται παρὰ Θεῷ, ὡς πολλάκις εἴρηται, εἴτε δι᾽ αὐτὸν εἴτε δι᾽ ἄλλο τι πράττομεν. Ὅταν οὖν τι θέλωμεν πρᾶξαι ἀγαθόν, μὴ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀλλὰ τὸν Θεὸν σχῶμεν σκοπόν· ἵνα εἰς αὐτὸν ἀεὶ ἀποβλεπόμενοι, δι᾽ αὐτὸν πάντα πράξωμεν· ἵνα μὴ καὶ τὸν κόπον ὑπομείνωμεν καὶ τὸν μισθὸν ἀπολέσωμεν.

3.49 (μθ’) Καὶ τὰ ψιλὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων νοήματα καὶ τὰ πάντων τῶν γεγονότων θεωρήματα ἀπόβαλε τοῦ νοὸς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, ἵνα μὴ τὰ ἥττονα φανταζόμενος τοῦ πάντων τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κρείττονος ἐκπέσῃς.

3.50 (ν’) Ἐὰν τὸν Θεὸν γνησίως ἀγαπήσωμεν, δι᾽ αὐτῆς τῆς ἀγάπης τὰ πάθη ἀποβάλλομεν. Ἡ δὲ εἰς αὐτὸν ἀγάπη ἐστὶ τὸ προτιμᾶν αὐτὸν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ψυχὴν τῆς σαρκός· ἐν τῷ τῶν κοσμικῶν μὲν περιφρονεῖν πραγμάτων, αὐτῷ δὲ σχολάζειν διὰ παντὸς διά τε ἐγκρατείας καὶ ἀγάπης καὶ προσευχῆς καὶ ψαλμῳδίας καὶ τῶν ἑξῆς.

3.51 (να’) Ἐὰν σχολάζοντες τῷ Θεῷ χρόνῳ πολλῷ τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα, οὐκ ἔτι πρὸς τὰς τῶν λογισμῶν προσβολὰς ἐξοκείλομεν· ἀλλὰ καὶ ἀκριβέστερον τὰς τούτων αἰτίας κατανοοῦντες καὶ ἐκκόπτοντες διορατικώτεροι γινόμεθα, ὥστε πληρωθῆναι εἰς ἡμᾶς τό· Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός (≡14__286≡> μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ᾽ ἐμὲ πονηρευομένοις ἀκούσεται τὸ οὖς μου.

3.52 (νβ’) Ὅταν βλέπῃς τὸν νοῦν σου εὐσεβῶς καὶ δικαίως ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς τοῦ κόσμου νοήμασι, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμά σου καθαρὸν καὶ ἀναμάρτητον διαμένειν· ὅταν δὲ τὸν νοῦν βλέπῃς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαις σχολάζοντα καὶ μὴ ἀνακόπτῃς, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμά σου μὴ πολυχρονίζειν τούτοις αὐτοῖς περιπεσεῖν.

3.53 (νγ’) Ὥσπερ τὸ σῶμα ἔχει κόσμον τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἔχει κόσμον τὰ νοήματα· καὶ ὥσπερ τὸ σῶμα πορνεύει μετὰ τοῦ σώματος τῆς γυναικός, οὕτω καὶ ὁ νοῦς πορνεύει μετὰ τοῦ νοήματος τῆς γυναικὸς διὰ τῆς φαντασίας τοῦ ἰδίου σώματος· τὴν γὰρ μορφὴν τοῦ ἰδίου σώματος βλέπει μιγνυμένην μετὰ τῆς μορφῆς τῆς γυναικὸς κατὰ διάνοιαν. Ὡσαύτως καὶ τὴν μορφὴν τοῦ λυπήσαντος ἀμύνεται κατὰ διάνοιαν διὰ τῆς μορφῆς τοῦ ἰδίου σώματος. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων ὁμοίως· ἅπερ γὰρ πράττει τὸ σῶμα κατ᾽ ἐνέργειαν εἰς τὸν κόσμον τῶν πραγμάτων, ταῦτα πράττει καὶ ὁ νοῦς εἰς τὸν κόσμον τῶν νοημάτων.

3.54 (νδ’) Οὐκ ἔστι φρίξαι καὶ ἐκπλαγῆναι καὶ ἐκστῆναι τῇ διανοίᾳ ὅτι ὁ μὲν Θεὸς καὶ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, πᾶσαν δὲ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ. Ὁ δὲ Υἱὸς κράζει· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, ἵνα μὴ καταδικασθῆτε. Ὁ δὲ Ἀπόστολος ὁμοίως· Μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, καί· Ἐν ᾧ κρίματι κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. Οἱ (≡14__288≡> δὲ ἄνθρωποι ἀφέντες τὸ κλαίειν τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας ἦραν τὴν κρίσιν ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ καὶ αὐτοὶ ὡς ἀναμάρτητοι κρίνουσι καὶ καταδικάζουσιν ἀλλήλους· καὶ ὁ μὲν οὐρανὸς ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ, ἡ δὲ γῆ ἔφριξεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ αἰσχύνονται ἀναισθητοῦντες.

3.55 (νε’) Ὁ τὰς τῶν ἄλλων ἁμαρτίας περιεργαζόμενος ἢ καὶ ἐξ ὑπονοίας τὸν ἀδελφὸν κρίνων, οὔπω ἔβαλεν ἀρχὴν μετανοίας οὐδὲ τοῦ ἐρευνᾶν καὶ γνῶναι τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας, ἐν ἀληθείᾳ βαρυτέρας οὔσας μολίβδου πολυταλάντου, οὐδὲ ἔγνω πόθεν γίνεται ἄνθρωπος βαρυκάρδιος ἀγαπῶν ματαιότητα καὶ ζητῶν ψεῦδος. Διὰ τοῦτο ὡς ἄφρων καὶ ἐν σκότει διαπορευόμενος, ἀφεὶς τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας τὰς τῶν ἄλλων φαντάζεται ἢ οὔσας ἢ νομιζομένας ἐξ ὑπονοίας.

3.56 (νστ’) Ἡ φιλαυτία, ὡς πολλάκις εἴρηται, πάντων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν αἰτία καθίσταται. Ἐκ γὰρ ταύτης γεννῶνται οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας καὶ τῆς κενοδοξίας. Ἐκ μὲν τῆς γαστριμαργίας γεννᾶται ὁ τῆς πορνείας· ἐκ δὲ τῆς φιλαργυρίας, ὁ τῆς πλεονεξίας· ἐκ δὲ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἑκάστῳ τῶν τριῶν ἀκολουθοῦσιν· ὅ τε τῆς ὀργῆς καὶ ὁ τῆς λύπης καὶ ὁ τῆς μνησικακίας καὶ ἀκηδίας καὶ φθόνου καὶ καταλαλιᾶς καὶ οἱ λοιποί. Ταῦτα οὖν τὰ πάθη συνδεσμοῦσι τὸν νοῦν τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι καὶ κατέχουσιν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, λίθου δίκην βαρυτάτου αὐτῷ ἐπικείμενα, φύσει ὄντα αὐτὸν πυρὸς κουφότερον καὶ ὀξύτερον.

3.57 (νζ’) Ἀρχὴ μὲν πάντων τῶν παθῶν, ἡ φιλαυτία· τέλος δέ, ἡ ὑπερηφανία. (≡14__290≡> Φιλαυτία δέ ἐστιν ἡ πρὸς τὸ σῶμα ἄλογος φιλία· ὁ ταύτην ἐκκόψας, συνέκοψε πάντα τὰ πάθη τὰ ἐξ αὐτῆς.

3.58 (νη′) Ὥσπερ οἱ γονεῖς τῶν σωμάτων προσπάσχουσι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεννωμένοις, οὕτω καὶ ὁ νοῦς φυσικῶς τοῖς ἑαυτοῦ πρόσκειται λόγοις. Καὶ ὥσπερ τοῖς ἐκείνων ἐμπαθεστέροις, κἂν πάντων κατὰ πάντα ὦσιν οἱ παῖδες καταγελαστότατοι, πάντων φαίνονται ἐπιεικέστατοι καὶ εὐμορφότατοι, οὕτω καὶ τῷ ἄφρονι νῷ οἱ αὐτοῦ λόγοι, κἂν πάντων ὦσι μοχθηρότεροι, πάντων φαίνονται φρονιμώτεροι. Τῷ δὲ σοφῷ οὐχ οὕτως οἱ ἑαυτοῦ λόγοι· ἀλλ᾽ ὅταν δόξῃ πληροφορεῖσθαι ὅτι ἀληθεῖς εἰσι καὶ καλοί, τότε μάλιστα οὐ πιστεύει τῇ ἑαυτοῦ κρίσει, ἀλλὰ ἄλλους σοφοὺς τῶν ἑαυτοῦ λόγων κριτὰς καθίστησι, μὴ εἰς κενὸν τρέχῃ ἢ ἔδραμε· καὶ ἐξ αὐτῶν τὴν βεβαίωσιν λαμβάνει.

3.59 (νθ′) Ὅταν τινὰ νικήσῃς τῶν ἀτιμοτέρων παθῶν, οἷον ἢ γαστριμαργίαν ἢ πορνείαν ἢ ὀργὴν ἢ πλεονεξίαν, εὐθὺς ἐφίπταται ἐπί σε ὁ τῆς κενοδοξίας λογισμός· ἐὰν δὲ τοῦτον νικήσῃς, ὁ τῆς ὑπερηφανίας διαδέχεται.

3.60 (ξ′) Πάντα τὰ ἄτιμα πάθη κρατοῦντα τῆς ψυχῆς τὸν τῆς κενοδοξίας ἐξ αὐτῆς ἀπελαύνουσι λογισμόν· καὶ πάντων τῶν προειρημένων ἡττημένων, ἐπ᾽ αὐτὴν αὐτὸν ἀναλύουσιν.

3.61 (ξα′) Ἡ κενοδοξία ποτὲ μὲν ἀναιρουμένη ποτὲ δὲ μένουσα τίκτει τὴν ὑπερηφανίαν· καὶ ἀναιρουμένη μέν, οἴησιν ἐμποιεῖ· μένουσα δέ, ἀλαζονείαν.

3.62 (ξβ′) Κενοδοξίαν μὲν ἀναιρεῖ ἡ κρυπτὴ ἐργασία· ὑπερηφανίαν δέ, τὸ τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν τὰ κατορθώματα.

3.63 (ξγ′) Ὁ γνώσεως Θεοῦ καταξιωθεὶς καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἡδονῆς (≡14__292≡> ἀπολαύσας πλουσίως, οὗτος καταφρονεῖ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τικτομένων πασῶν ἡδονῶν.

3.64 (ξδ′) Ὁ ἐπιθυμῶν τῶν ἐπιγείων ἢ βρωμάτων ἐπιθυμεῖ ἢ τῶν τὰ ὑπογάστρια θεραπευόντων ἢ δόξης ἀνθρωπίνης ἢ χρημάτων ἤ τινος ἄλλου τῶν τούτοις ἑπομένων· καὶ εἰ μή τι τούτων εὕρῃ κρεῖττον ὁ νοῦς, ἐφ᾽ ᾧ τὴν ἐπιθυμίαν μετενέγκῃ, οὐκ ἂν τούτων καταφρονεῖν εἰς τέλος πεισθῇ. Κρείττων δὲ τούτων ἀσυγκρίτως ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις καὶ τῶν θείων ἐστί.

3.65 (ξε′) Οἱ τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦντες ἢ φόβῳ καταφρονοῦσιν ἢ ἐλπίδι ἢ γνώσει καὶ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ.

3.66 (ξστ′) Ἡ ἄνευ πάθους τῶν θείων γνῶσις οὐ πείθει τὸν νοῦν εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν προσύλων, ἀλλ᾽ ἔοικε λογισμῷ ψιλῷ πράγματος αἰσθητοῦ. Διὸ πολλοὺς ἔστιν εὑρεῖν τῶν ἀνθρώπων γνῶσιν ἔχοντας πολλὴν καὶ ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσι δίκην χοίρων ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένους. Πρὸς ὀλίγον γὰρ ἐξ ἐπιμελείας καθαρθέντες καὶ τῆς γνώσεως ἐπιτυχόντες, ὕστερον ἀμελήσαντες ὡμοιώθησαν τῷ Σαούλ, ὃς βασιλείας καταξιωθεὶς καὶ ἀναξίως πολιτευσάμενος, μετ᾽ ὀργῆς φοβερᾶς ἐξ αὐτῆς ἀπεβλήθη.

3.67 (ξζ′) Ὥσπερ ὁ ψιλὸς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λογισμὸς οὐκ ἀναγκάζει τὸν νοῦν καταφρονεῖν τῶν θείων, οὕτως οὐδὲ ἡ ψιλὴ γνῶσις τῶν θείων πείθει εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν ἀνθρωπίνων· διότι ἐν σκιαῖς νῦν ὑπάρχει καὶ εἰκασμοῖς ἡ ἀλήθεια. Καὶ διὰ τοῦτο δεῖται τοῦ μακαρίου πάθους τῆς ἁγίας ἀγάπης, τῆς συνδεσμούσης τὸν νοῦν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι καὶ

πειθούσης προτιμᾶν τῶν ὑλικῶν τὰ ἄϋλα καὶ τῶν αἰσθητῶν τὰ νοητὰ καὶ θεῖα.

3.68 (ξη′) Οὐ πάντως ὁ τὰ πάθη ἐκκόψας καὶ ψιλοὺς τοὺς λογισμοὺς (≡14__294≡> ἐργασάμενος ἤδη αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὰ θεῖα ἔτρεψεν, ἀλλὰ δύναται μήτε πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πάσχειν μήτε πρὸς τὰ θεῖα· ὅπερ ἐπισυμβαίνει ἐπὶ τῶν πρακτικῶν μόνον καὶ μήπω γνώσεως καταξιωθέντων, οἳ φόβῳ κολάσεως ἢ ἐλπίδι βασιλείας τῶν παθῶν ἀπέχονται.

3.69 (ξθ′) Διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους· καὶ ἐν ἐσόπτροις τὴν γνῶσιν ἔχομεν καὶ αἰνίγμασι. Καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς δεόμεθα τῆς ἐν αὐτοῖς ἀσχολίας, ἵνα τῇ χρονίᾳ τούτων μελέτῃ καὶ ἀδολεσχίᾳ ἕξιν δυσαπόσπαστον τῶν θεωρημάτων ποιήσωμεν.

3.70 (ο′) Ἐὰν πρὸς ὀλίγον τῶν παθῶν τὰς αἰτίας ἐκκόψαντες τοῖς πνευματικοῖς ἐνασχοληθῶμεν θεωρήμασι, μὴ ἐν αὐτοῖς δὲ ἀεὶ διατρίψωμεν, αὐτὸ τοῦτο ἔχοντες ἔργον εὐχερῶς πάλιν ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη περιτρεπόμεθα, μηδὲν ἄλλο ἐκεῖθεν καρπωσάμενοι ἢ ψιλὴν γνῶσιν μετὰ οἰήσεως· ἧς τὸ τέλος ἥ τε αὐτῆς κατὰ μικρὸν τῆς γνώσεως σκότωσις καὶ ἡ παντελὴς τοῦ νοῦ ἐπὶ τὰ ὑλικὰ ἐκτροπή.

3.71 (οα′) Πάθος ἀγάπης ψεκτὸν τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι τὸν νοῦν ἐνασχολεῖ· πάθος ἀγάπης ἐπαινετὸν καὶ τοῖς θείοις αὐτὸν συνδεσμεῖ. Εἴωθε γὰρ ὁ νοῦς ἐν οἷς χρονίζει πράγμασιν, ἐν αὐτοῖς καὶ πλατύνεσθαι· ἐν οἷς δὲ πλατύνεται, ἐν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀγάπην τρέψαι, εἶτε ἐν τοῖς θείοις καὶ οἰκείοις καὶ νοητοῖς εἶτε ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς πράγμασί τε καὶ πάθεσι.

3.72 (οβ′) Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἀόρατον κόσμον καὶ τὸν ὁρώμενον· καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα δηλονότι αὐτὸς ἐποίησε. Καὶ εἰ ὁ ὁρώμενος κόσμος τοιοῦτός ἐστι καλός, ποῖος ἄρα ἐστὶν ὁ ἀόρατος; Εἰ δὲ κρείττων τούτου ἐκεῖνος, πόσον ὑπὲρ τοὺς δύο ὁ τούτους κτίσας (≡14__296≡> Θεός; Εἰ οὖν κρείττων πάντων τῶν γεγονότων ὁ πάντων δημιουργὸς τῶν καλῶν, τίνι λόγῳ ὁ νοῦς ἀφεὶς τὸ πάντων κρεῖττον τοῖς πάντων χείροσιν ἐνασχολεῖται; λέγω δὲ τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν· ἢ δῆλον ὅτι ταύτῃ μὲν ἐκ γενετῆς συναναστραφεὶς καὶ συνεθίσας, τοῦ δὲ πάντων κρείττονος καὶ ὑπὲρ πάντα οὔπω τελείαν εἴληφε πεῖραν; Ἐὰν οὖν χρονίᾳ ἀσκήσει τῆς τῶν ἡδονῶν ἐγκρατείας καὶ τῆς τῶν θείων μελέτης κατὰ μικρὸν αὐτὸν τῆς τοιαύτης σχέσεως ἀπορρήξωμεν, πλατύνεταί τε ἐν τοῖς θείοις κατ᾽ ὀλίγον προκόπτων καὶ τὸ οἰκεῖον γνωρίζει ἀξίωμα καὶ τέλος ὅλον τὸν πόθον ἐπὶ τὸ θεῖον μεταφέρει.

3.73 (ογ′) Ὁ ἀπαθῶς λέγων ἁμάρτημα ἀδελφοῦ κατὰ δύο αἰτίας λέγει, ἢ ἵνα αὐτὸν διορθώσηται ἢ ἵνα ἄλλον ὠφελήσῃ. Εἰ δὲ ἐκτὸς τούτων λέγει εἴτε αὐτῷ εἴτε ἄλλῳ, ὀνειδίζων ἢ διασύρων αὐτὸν λέγει καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃ τὴν θείαν ἐγκατάλειψιν, ἀλλ᾽ ἢ αὐτῷ ἢ ἄλλῳ πταίσματι πάντως περιπεσεῖται καὶ ὑπὸ ἑτέρων ἐλεγχθεὶς καὶ ὀνειδισθεὶς καταισχυνθήσεται.

3.74 (οδ′) Οὐχ εἷς λόγος τῶν τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτανόντων ἐστίν, ἀλλὰ διάφοροι. Οἷον ἄλλο ἐστὶ τὸ ἀπὸ ἕξεως ἁμαρτάνειν καὶ ἄλλο τὸ κατὰ συναρπαγήν· ὃς οὔτε πρὸ τῆς ἁμαρτίας εἶχε τὴν ἐνθύμησιν οὔτε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ

καὶ σφόδρα ἐπὶ τῷ γεγονότι ὀδυνᾶται· ὁ δὲ ἀπὸ ἕξεως, ἐκ τοῦ ἐναντίου· καὶ πρῶτον γὰρ κατὰ διάνοιαν οὐκ ἐπαύετο ἁμαρτάνων καὶ μετὰ τὸ πρᾶξαι τῆς αὐτῆς ἐστι διαθέσεως.

3.75 (οε′) Ὁ διὰ κενοδοξίαν τὰς ἀρετὰς μετερχόμενος δῆλον ὅτι καὶ (≡14__298≡> τὴν γνῶσιν διὰ κενοδοξίαν μετέρχεται. Ὁ δὲ τοιοῦτος οὐδὲ πρὸς οἰκοδομὴν δῆλον ὅτι πράττει τι ἢ διαλέγεται, ἀλλ᾽ ἐν πᾶσι τὴν παρὰ τῶν βλεπόντων ἢ ἀκουόντων δόξαν θηρώμενος. Ἐλέγχεται δὲ τὸ πάθος, ὅταν τινὲς τῶν προειρημένων τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις αὐτοῦ ψόγον ἐπιφέρωσι καὶ ἐπὶ τούτῳ σφόδρα λυπῆται, οὐ διὰ τὸ ἐκείνους μὴ οἰκοδομεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ τοῦτο εἶχε σκοπόν· ἀλλὰ διὰ τὸ αὐτὸν ἐξουδενωθῆναι.

3.76 (οστ′) Τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος ἐντεῦθεν ἐλέγχεται· ἐν τῷ χαίροντα λαμβάνειν καὶ λυπούμενον μεταδιδόναι. Οὐ δύναται δὲ ὁ τοιοῦτος οἰκονομικὸς εἶναι.

3.77 (οζ′) Διὰ ταῦτά τις πάσχων ὑπομένει· ἢ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἢ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μισθαποδοσίας ἢ διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως ἢ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων ἢ διὰ φύσιν ἢ διὰ ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος ἢ διὰ κενοδοξίαν ἢ δι᾽ ἀνάγκην.

3.78 (οη′) Ἄλλο ἐστὶ λογισμῶν ἀπαλλαγῆναι καὶ ἄλλο παθῶν ἐλευθερωθῆναι. Καὶ πολλάκις τις λογισμῶν ἀπαλλάττει, μὴ παρόντων τῶν πραγμάτων ἐκείνων πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κέκτηται· κέκρυπται δὲ τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἀναφανέντων τῶν πραγμάτων ἐλέγχεται. Χρὴ οὖν τηρεῖν τὸν νοῦν ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ γνῶναι πρὸς ποῖον ἔχει τὸ πάθος.

3.79 (οθ′) Φίλος ἐκεῖνός ἐστι γνήσιος ὁ τὰς ἐκ περιστάσεως θλίψεις καὶ ἀνάγκας καὶ συμφορὰς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ συνυποφέρων τῷ πλησίον ὡς ἰδίας ἀθορύβως καὶ ἀταράχως.

3.80 (π′) Μὴ ἀτιμάσῃς τὴν συνείδησιν ἄριστά σοι ἀεὶ συμβουλεύουσαν· (≡14__300≡> γνώμην γὰρ θείαν καὶ ἀγγελικήν σοι ὑποτίθεται καὶ τῶν κρυπτῶν τῆς καρδίας μολυσμάτων ἐλευθεροῖ καὶ παρρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἐξόδῳ χαρίζεται.

3.81 (πα′) Εἰ θέλεις γενέσθαι ἐπιγνώμων καὶ μέτριος καὶ τῷ πάθει τῆς οἰήσεως μὴ δουλεύειν, ἀεὶ ζήτει ἐν τοῖς οὖσι τί ἐστι κρυπτόμενον τὴν σὴν γνῶσιν. Καὶ εὑρίσκων πάμπολλα καὶ διάφορα πράγματα λανθάνοντά σε, θαυμάσεις τε ἐπὶ τῇ σῇ ἀγνωσίᾳ καὶ συστελεῖς τὸ φρόνημα καὶ σεαυτὸν ἐπιγνοὺς συνήσεις πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ πράγματα· ἐπεὶ τὸ νομίζειν εἰδέναι οὐκ ἐᾷ προκόπτειν εἰς τὸ εἰδέναι.

3.82 (πβ′) Οὗτος ἀκριβῶς θέλει σωθῆναι, ὁ τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις μὴ ἀνθιστάμενος· αὗται δέ εἰσιν ὀδύναι καὶ λῦπαι διὰ ποικίλων ἐπιφορῶν ἐπαγόμεναι. Ὁ δὲ ἀνθιστάμενος οὐκ οἶδε τί ἐνταῦθα πραγματεύεται οὐδὲ τί ἐντεῦθεν ὀνησόμενος ἀπελεύσεται.

3.83 (πγ′) Κενοδοξία καὶ φιλαργυρία ἀλλήλων εἰσὶ γεννετικά· οἱ μὲν γὰρ κενοδοξοῦντες πλουτοῦσιν, οἱ δὲ πλουτοῦντες κενοδοξοῦσιν, ἀλλ᾽ ὡς κοσμικοί· ἐπεὶ ὁ μοναχὸς ἀκτήμων ὢν μᾶλλον κενοδοξεῖ· ἀργύριον δὲ ἔχων κρύπτει αὐτό, αἰσχυνόμενος ὡς ἀνοίκειον πρᾶγμα τοῦ σχήματος ἔχων.

3.84 (πδ′) Τῆς τοῦ μοναχοῦ κενοδοξίας ἴδιον, τὸ ἐπ᾽ ἀρετῇ κενοδοξεῖν καὶ τοῖς ταύτῃ ἀκολουθοῦσι· τῆς δὲ ὑπερηφανίας αὐτοῦ

ἴδιον, τὸ ἐπὶ κατορθώμασιν ἐπαίρεσθαι καὶ ἐξουθενεῖν τοὺς ἄλλους καὶ τὸ ἑαυτῷ ταῦτα καὶ μὴ τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν. Τῆς δὲ τοῦ κοσμικοῦ (≡14__302≡> κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας ἴδιον, τὸ ἐπὶ κάλλει καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ φρονήσει κενοδοξεῖν καὶ ἐπαίρεσθαι.

3.85 (πε΄) Τὰ τῶν κοσμικῶν κατορθώματα πτώματά εἰσὶ τῶν μοναχῶν· καὶ τὰ τῶν μοναχῶν κατορθώματα πτώματά εἰσι τῶν κοσμικῶν. Οἷον τὰ τῶν κοσμικῶν κατορθώματα πλοῦτός ἐστι καὶ δόξα καὶ δυναστεία καὶ τρυφὴ καὶ εὐσαρκία καὶ εὐτεκνία καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθὼν ὁ μοναχὸς ἀπόλλυται. Τὰ δὲ τοῦ μοναχοῦ κατορθώματα, ἀκτημοσύνη, ἀδοξία, ἀδυναμία, ἐγκράτεια, κακοπάθεια καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθὼν ὁ φιλόκοσμος παρὰ πρόθεσιν, πτῶμα ἡγεῖται μέγα καὶ κινδυνεύει πολλάκις καὶ ἀγχόνῃ χρήσασθαι· τινὲς δὲ καὶ ἐχρήσαντο.

3.86 (πστ΄) Τὰ βρώματα διὰ δύο αἰτίας ἐκτίσθη· τροφῆς ἕνεκα καὶ θεραπείας. Οἱ οὖν πάρεξ τούτων μεταλαμβάνοντες, ὡς παραχρώμενοι τοῖς εἰς χρῆσιν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσιν, ὡς τρυφηταὶ κατακρίνονται· καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πραγμάτων ἡ παράχρησίς ἐστιν ἡ ἁμαρτία.

3.87 (πζ΄) Ταπεινοφροσύνη ἐστὶ προσευχὴ συνεχὴς μετὰ δακρύων καὶ πόνων· αὕτη γὰρ τὸν Θεὸν ἀεὶ εἰς βοήθειαν ἐπικαλουμένη, εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ σοφίαν ἀφρόνως θαρρεῖν οὐκ ἐᾷ οὐδὲ ἄλλων κατεπαίρεσθαι, ἅτινά εἰσι χαλεπὰ νοσήματα τοῦ τῆς ὑπερηφανίας πάθους.

3.88 (πη΄) Ἄλλο ἐστὶ μάχεσθαι τῷ ψιλῷ λογισμῷ, ἵνα μὴ κινήσῃ τὸ πάθος· καὶ ἄλλο ἐστὶ τῷ ἐμπαθεῖ μάχεσθαι, ἵνα μὴ γένηται συγκατάθεσις. Οἱ ἀμφότεροι δὲ τρόποι οὐκ ἐῶσι χρονίσαι τοὺς λογισμούς.

(≡14__304≡> 3.89 (πθ΄) Ἡ λύπη τῇ μνησικακίᾳ συνέζευκται· ὅταν οὖν ὁ νοῦς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ λύπης ἐνοπτρίζεται, δῆλον ὅτι μνησικακίαν ἔχει πρὸς αὐτόν. Ὁδοὶ δὲ μνησικάκων εἰς θάνατον, διότι πᾶς μνησίκακος, παράνομος.

3.90 (ϙ΄) Ἐὰν μὲν σὺ μνησικακῇς τινι, προσεύχου ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἱστᾷς τὸ πάθος τῆς κινήσεως, χωρίζων τὴν λύπην διὰ τῆς προσευχῆς ἐκ τῆς μνήμης τοῦ κακοῦ, οὗπέρ σοι ἐποίησεν· ἀγαπητικὸς δὲ γενόμενος καὶ φιλάνθρωπος, παντελῶς ἐκ τῆς ψυχῆς τὸ πάθος ἐξαφανίζεις. Ἐὰν δὲ ἄλλος σοι μνησικακῇ, χαριστικὸς γενοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ ταπεινὸς καὶ καλῶς συναυλίζου καὶ ἀπαλλάττεις αὐτὸν τοῦ πάθους.

3.91 (ϙα΄) Τοῦ φθονοῦντος τὴν λύπην κόπῳ στήσεις· συμφορὰν γὰρ ἡγεῖται τὸ ἐν σοὶ φθονούμενον καὶ οὐ δυνατὸν ἄλλως στῆσαι, εἰ μή τι κρύψῃς αὐτόν. Εἰ δὲ πολλοὺς μὲν ὠφελεῖ, ἐκεῖνον δὲ λυπεῖ, ποίου μέρους περιφρονήσεις; Ἀναγκαῖον οὖν τῆς τῶν πολλῶν γενέσθαι ὠφελείας κἀκείνου δὲ κατὰ δύναμιν μὴ ἀμελεῖν μηδὲ τῇ τοῦ πάθους πονηρίᾳ συναπαχθῆναι, ὡς οὐχὶ τῷ πάθει, ἀλλὰ τῷ πάσχοντι ἀμυνόμενον· ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὑπερέχοντα σεαυτοῦ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ πράγματι προτιμᾶν αὐτόν. Τὸν δὲ σὸν φθόνον δύνασαι στῆσαι, ἐὰν ἐν οἷς χαίρει ὁ ὑπό σου φθονούμενος συγχαίρῃς καὶ ἐν οἷς

λυπεῖται καὶ αὐτὸς συλλυπῇ, πληρῶν τὸ τοῦ Ἀποστόλου, τό· Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

(≡14__306≡> 3.92 (ϙβ΄) Ὁ νοῦς ἡμῶν μέσος ἐστὶ δύο τινῶν, ἑκάστου τὰ ἴδια ἐνεργοῦντος· τοῦ μέν, ἀρετήν· τοῦ δέ, κακίαν· τουτέστιν ἀγγέλου καὶ δαίμονος. Ἐξουσίαν δὲ ἔχει ὁ νοῦς καὶ δύναμιν ᾧ θέλει εἴτε ἕπεσθαι εἴτε ἀντισθῆναι.

3.93 (ϙγ΄) Αἱ μὲν ἅγιαι δυνάμεις προτρέπονται ἡμᾶς ἐπὶ τὰ καλά· τὰ δὲ φυσικὰ σπέρματα καὶ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις βοηθοῦσιν ἡμῖν. Τὰς δὲ τῶν δαιμόνων προσβολὰς τὰ πάθη καὶ ἡ πονηρὰ προαίρεσις συνιστῶσι.

3.94 (ϙδ΄) Τὸν καθαρὸν νοῦν ποτε μὲν αὐτὸς ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπιβαίνων διδάσκει· ποτὲ δέ, αἱ ἅγιαι δυνάμεις τὰ καλὰ ὑποτιθέμεναι· ποτὲ δέ, ἡ φύσις τῶν πραγμάτων θεωρουμένη.

3.95 (ϙε΄) Χρὴ τὸν καταξιωθέντα γνώσεως νοῦν τά τε νοήματα τηρεῖν ἀπαθῆ τῶν πραγμάτων καὶ τὰ θεωρήματα ἀσφαλῆ καὶ τὴν τῆς προσευχῆς κατάστασιν ἀθόλωτον· οὐ δύναται δὲ ταύτην ἀεὶ τηρεῖν ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς ἀναδόσεων, διὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς καπνιζόμενος.

3.96 (ϙστ΄) Οὐ δι᾿ ὅσα λυπούμεθα, διὰ ταῦτα καὶ ὀργιζόμεθα· πλεονάζει γὰρ τὰ τὴν λύπην ἐμποιοῦντα παρὰ τὰ τὴν ὀργήν. Οἷον ἐκλάσθη τόδε, ἀπώλετο τόδε, ἀπέθανεν ὁ δεῖνα· διὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα λυπούμεθα μόνον· διὰ δὲ τὰ λοιπὰ καὶ λυπούμεθα καὶ ὀργιζόμεθα, ἀφιλοσόφως διακείμενοι.

3.97 (ϙζ΄) Δεχόμενος ὁ νοῦς τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα, πρὸς ἕκαστον νόημα μετασχηματίζεσθαι πέφυκε· θεωρῶν δὲ ταῦτα πνευματικῶς, πρὸς ἕκαστον θεώρημα ποικίλως μεταμορφοῦσθαι· ἐν δὲ Θεῷ γενόμενος, ἄμορφος πάντη καὶ ἀσχημάτιστος (≡14__308≡> γίνεται· τὸν γὰρ μονοειδὴ θεωρῶν, μονοειδὴς γίνεται καὶ ὅλος φωτοειδής.

3.98 (ϙη΄) Ψυχή ἐστι τελεία, ἧς ἡ παθητικὴ δύναμις νένευκεν ὁλοτελῶς πρὸς Θεόν.

3.99 (ϙθ΄) Νοῦς ἐστι τέλειος, ὁ διὰ πίστεως ἀληθοῦς τὸν ὑπεράγνωστον ὑπεραγνώστως ὑπερεγνωκὼς καὶ τῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων τὰ καθόλου θεασάμενος καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καὶ κρίσεως τὴν περιληπτικὴν γνῶσιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς· ὡς ἀνθρώποις δέ φημι.

3.100 (ρ΄) Τριχῶς τέμνεται ὁ χρόνος καὶ ἡ μὲν πίστις τοῖς τρισὶ συμπαρατείνεται τμήμασι· ἡ δὲ ἐλπίς, τῷ ἑνί· ἡ δὲ ἀγάπη, τοῖς δυσί. Καὶ ἡ μὲν πίστις καὶ ἐλπὶς μέχρι τινός, ἡ δὲ ἀγάπη εἰς ἀπείρους αἰῶνας τῷ ὑπεραπείρῳ ὑπερηνωμένη καὶ ἀεὶ ὑπεραύξουσα διαμένει· καὶ διὰ τοῦτο μείζων πάντων ἡ ἀγάπη.

(≡14__310≡>

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

4.1 (α΄) Πρῶτον μὲν θαυμάζει ὁ νοῦς τὴν θείαν ἐννοούμενος κατὰ πάντα ἀπειρίαν καὶ τὸ ἀνέκβατον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον πέλαγος. Δεύτερον δὲ ἐκπλήττεται πῶς ἐκ τοῦ μηδενὸς τῆς τῶν ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν ὕπαρξιν. Ἀλλ᾿ ὥσπερ τῆς

μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, οὕτως οὐδὲ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ ἔστιν ἐξεύρεσις.

4.2 (β′) Πῶς γὰρ οὐ θαυμάζει τὸ ἄπλετον ἐκεῖνο καὶ ὑπὲρ ἔκπληξιν θεωρῶν τῆς ἀγαθότητος πέλαγος; Ἢ πῶς οὐκ ἐξίσταται ἐννοούμενος πῶς καὶ πόθεν ἥ τε λογικὰ καὶ νοερὰ γέγονεν οὐσία καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐξ ὧν τὰ σώματα, μηδεμιᾶς ὕλης τῆς τούτων προϋπαρξάσης γενέσεως; Ποία τε ἡ δύναμις ἐκείνη, ἡ εἰς ἐνέργειαν κινηθεῖσα ταῦτα εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν; Ἀλλὰ τοῦτο Ἑλλήνων παῖδες οὐ παραδέχονται, ἀγνοοῦντες τὴν παντοδύναμον ἀγαθότητα καὶ τὴν δραστήριον αὐτῆς καὶ ὑπὲρ νοῦν σοφίαν καὶ γνῶσιν.

4.3 (γ′) Ἐξ ἀϊδίου δημιουργὸς ὑπάρχων ὁ Θεός, ὅτε βούλεται δημιουργεῖ Λόγῳ ὁμοουσίῳ καὶ Πνεύματι δι᾽ ἄπειρον ἀγαθότητα. Καὶ μὴ εἴπῃς· τίνι λόγῳ νῦν ἐδημιούργησεν, ἀεὶ ἀγαθὸς (≡14__312≡> ὑπάρχων; Ἐπεί, κἀγώ σοι λέγω, ὅτι ἡ τῆς ἀπείρου οὐσίας ἀνεξιχνίαστος σοφία τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐχ ὑποπίπτει γνώσει.

4.4 (δ′) Τὴν ἐξ ἀϊδίου ἐν ἑαυτῷ ὁ Δημιουργὸς τῶν ὄντων προϋπάρχουσαν γνῶσιν, ὅτε ἐβουλήθη, οὐσίωσε καὶ προυβάλετο. Ἄτοπον δέ ἐστιν ἐπὶ Θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου διστάσαι εἰ δύναταί τι οὐσιῶσαι, ὅτε βούλεται.

4.5 (ε′) Δι᾽ ἣν μὲν αἰτίαν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε ζήτει· ἔστι γὰρ γνῶσις. Τὸ δὲ πῶς καὶ διὰ τί προσφάτως μὴ ζήτει· οὐκ ἔστι γὰρ τῷ σῷ ὑποπίπτουσα νῷ, διότι τῶν θείων τὰ μὲν ληπτά, τὰ δὲ ἄληπτα τοῖς ἀνθρώποις. Θεωρία δὲ ἀχαλίνωτος κατὰ κρημνὸν ὤσειεν, ὡς ἔφη τις τῶν ἁγίων.

4.6 (στ′) Τινές φασι συνυπάρχειν ἐξ ἀϊδίου τῷ Θεῷ τὰ δημιουργήματα, ὅπερ ἀμήχανον. Πῶς γὰρ τῷ πάντῃ ἀπείρῳ τὰ κατὰ πάντα πεπερασμένα συνυπάρχειν δύναται ἐξ ἀϊδίου; Ἢ πῶς κυρίως δημιουργήματα, εἰ συναΐδια τῷ Δημιουργῷ; Ἀλλ᾽ οὗτος ὁ λόγος τῶν Ἑλλήνων ἐστίν, οἵτινες οὐσίας μὲν οὐδαμῶς, ποιοτήτων δὲ μόνον δημιουργὸν τὸν Θεὸν εἰσάγουσιν. Ἡμεῖς δὲ τὸν παντοδύναμον ἐγνωκότες Θεόν, οὐ ποιοτήτων, ἀλλ᾽ οὐσιῶν πεποιωμένων δημιουργὸν αὐτὸν εἶναί φαμεν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἐξ ἀϊδίου συνύπαρκτα τῷ Θεῷ τὰ δημιουργήματα.

4.7 (ζ′) Κατά τι μὲν γνωστὸν τὸ θεῖον καὶ τὰ θεῖα, κατά τι δὲ ἄγνωστον· καὶ γνωστὸν μέν, τοῖς περὶ αὐτὸ θεωρήμασιν· ἄγνωστον δέ, τοῖς κατ᾽ αὐτό.

4.8 (η′) Μὴ ἕξεις καὶ ἐπιτηδειότητας ζητήσῃς ἐπὶ τῆς ἁπλῆς καὶ (≡14__314≡> ἀπείρου οὐσίας τῆς ἁγίας Τριάδος, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὴν ποιήσῃς ὥσπερ τὰ κτίσματα· ὅπερ ἄτοπον καὶ ἀθέμιτον ἐπὶ Θεοῦ ἐννοῆσαι.

4.9 (θ′) Μόνη ἁπλῆ καὶ μονοειδὴς καὶ ἄποιος καὶ εἰρηναία καὶ ἀστασίαστος ἡ ἄπειρος οὐσία καὶ παντοδύναμος καὶ δημιουργικὴ τῶν ὅλων. Πᾶσα δὲ ἡ κτίσις σύνθετος ὑπάρχει ἐξ οὐσίας καὶ συμβεβηκότος καὶ ἐπιδεὴς ἀεὶ τῆς θείας προνοίας, ὡς τροπῆς οὐκ ἐλευθέρα.

4.10 (ι′) Πᾶσα ἡ νοερὰ οὐσία καὶ ἡ αἰσθητικὴ ἔλαβον δυνάμεις, παρὰ Θεοῦ εἰς τὸ εἶναι παραχθεῖσαι, ἀντιληπτικὰς τῶν ὄντων· ἡ μὲν νοερὰ τὰς νοήσεις, ἡ δὲ αἰσθητικὴ τὰς αἰσθήσεις.

4.11 (ια΄) Ὁ μὲν Θεὸς μετέχεται μόνον, ἡ δὲ κτίσις καὶ μετέχει καὶ μεταδίδωσι· καὶ μετέχει μὲν τοῦ εἶναι καὶ τοῦ εὖ εἶναι, μεταδίδωσι δὲ τοῦ εὖ εἶναι μόνον· ἀλλ᾽ ἑτέρως μὲν ἡ σωματική, ἑτέρως δὲ ἡ ἀσώματος οὐσία.

4.12 (ιβ΄) Ἡ μὲν ἀσώματος οὐσία καὶ λέγουσα καὶ πράττουσα καὶ θεωρουμένη τοῦ εὖ εἶναι μεταδίδωσιν· ἡ δὲ σωματική, θεωρουμένη μόνον.

4.13 (ιγ΄) Τὸ μὲν ἀεὶ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὴν λογικὴν καὶ νοερὰν οὐσίαν ἐν τῇ βουλήσει ἐστὶ τοῦ τὰ πάντα καλὰ δημιουργήσαντος· τὸ δὲ ἀγαθὰ ταῦτα εἶναι κατὰ προαίρεσιν ἢ φαῦλα ἐν τῷ θελήματι τῶν γεγονότων ὑπάρχει.

4.14 (ιδ΄) Οὐ περὶ τὴν οὐσίαν τῶν γεγονότων τὸ κακὸν θεωρεῖται, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσφαλμένην καὶ ἀλόγιστον κίνησιν.

4.15 (ιε΄) Εὐλόγως κινεῖται ἡ ψυχή, ὅταν τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς (≡14__316≡> τῇ ἐγκρατείᾳ πεποίωται· τὸ δὲ θυμικὸν τῆς ἀγάπης ἀντέχηται, τὸ μῖσος ἀποστρεφόμενον· τὸ δὲ λογιστικὸν πρὸς τὸν Θεὸν διάγῃ διὰ προσευχῆς καὶ θεωρίας πνευματικῆς.

4.16 (ιστ΄) Οὔπω ἔχει τελείαν τὴν ἀγάπην οὐδὲ τῆς θείας προνοίας κατὰ βάθος τὴν γνῶσιν ὁ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ μὴ μακροθυμῶν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς, ἀλλ᾽ ἀποκόπτων ἑαυτὸν τῆς τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἀγάπης.

4.17 (ιζ΄) Σκοπὸς τῆς θείας προνοίας τὸ τοὺς ὑπὸ τῆς κακίας ποικίλως διεσχισμένους διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης ἑνοποιεῖν, εἴπερ διὰ τοῦτο πέπονθεν ὁ Σωτήρ, ἵνα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν. Ὁ οὖν μὴ στέγων τὰ ὀχληρὰ μηδὲ φέρων τὰ λυπηρὰ μηδὲ ὑπομένων τὰ ἐπίπονα, ἐκτὸς τῆς θείας ἀγάπης καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς προνοίας περιπαθεῖ.

4.18 (ιη΄) Εἰ ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ καὶ χρηστεύεται, ὁ ὀλιγοψυχῶν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς καὶ διὰ τοῦτο πονηρευόμενος ἐπὶ τοῖς λυπήσασι καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης ἑαυτὸν ἀποκόπτων, πῶς τοῦ σκοποῦ τῆς θείας προνοίας οὐκ ἐκπίπτει;

4.19 (ιθ΄) Πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε ἡ χωρίζουσά σε ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ κακία οὐκ ἐν τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ᾽ ἔν σοι εὑρίσκεται· καὶ σπεῦσον αὐτῷ διαλλαγῆναι, ἵνα μὴ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἐκπέσῃς.

4.20 (κ΄) Μὴ καταφρονήσῃς τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ὅτι δι᾽ αὐτῆς υἱὸς Θεοῦ ἔσῃ· ἣν παραβαίνων, υἱὸς γεέννης εὑρεθήσῃ.

4.21 (κα΄) Τὰ χωρίζοντα τῆς τῶν φίλων ἀγάπης εἰσὶ ταῦτα· τὸ φθονεῖν (≡14__318≡> ἢ φθονεῖσθαι, τὸ ζημιοῦν ἢ ζημιοῦσθαι, τὸ ἀτιμάζειν ἢ ἀτιμάζεσθαι καὶ οἱ ἐξ ὑπονοίας λογισμοί. Μήποτε οὖν ἔδρασάς τι τούτων ἢ πέπονθας καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ φίλου ἀγάπης χωρίζῃ.

4.22 (κβ΄) Συνέβη σοι πειρασμὸς ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἡ λύπη εἰς μῖσός σε ἤγαγε· μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ μίσους, ἀλλὰ νίκα ἐν τῇ ἀγάπῃ τὸ μῖσος. Νικήσεις δὲ τρόπῳ τοιούτῳ· προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ γνησίως πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ δεχόμενος ἢ καὶ αὐτὸς διὰ ταύτης αὐτὸν θεραπεύων καὶ σεαυτὸν αἴτιον τοῦ

πειρασμοῦ λογιζόμενος καὶ μακροθυμῶν μέχρις οὗ παρέλθῃ τὸ νέφος.

4.23 (κγ’) Μακρόθυμός ἐστιν ὁ τὸ τέλος ἐκδεχόμενος τοῦ πειρασμοῦ καὶ τὸ καύχημα τῆς καρτερίας ἀναμένων.

4.24 (κδ’) Ἀνὴρ μακρόθυμος, πολὺς ἐν φρονήσει, ὅτι πάντα τὰ συμβαίνοντα ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφέρει κἀκεῖνο περιμένων ἀνέχεται τῶν λυπηρῶν. Τὸ δὲ τέλος ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

4.25 (κε’) Μὴ εὔκολος ἔσο ἐπὶ ἀποβολῇ πνευματικῆς ἀγάπης, διότι ἄλλη σωτηρίας ὁδὸς οὐχ ὑπολέλειπται ἐν ἀνθρώποις.

4.26 (κστ’) Μὴ τὸν χθὲς πνευματικὸν ἀδελφὸν καὶ ἐνάρετον διὰ τὸ ἐν σοὶ σήμερον ἐξ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ ἐγγινόμενον μῖσος κρῖνε φαῦλον καὶ πονηρόν· ἀλλὰ διὰ τῆς μακροθυμούσης ἀγάπης τὰ (≡14__320≡> χθεσινὰ καλὰ λογιζόμενος τὸ σήμερον μῖσος τῆς ψυχῆς ἀπόβαλλε.

4.27 (κζ’) Μὴ ὃν ἐπῄνεις χθὲς ὡς καλὸν καὶ ἐνεκωμίαζες ὡς ἐνάρετον, σήμερον ὡς φαῦλον καὶ πονηρὸν κακολογήσῃς, διὰ τὴν σὴν ἐξ ἀγάπης εἰς μῖσος μεταβολὴν τὸν τοῦ ἀδελφοῦ ψόγον ἀπολογίαν τοῦ ἐν σοὶ πονηροῦ μίσους ποιούμενος· ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐγκωμίοις ἐπίμεινον, κἂν ἔτι ὑπὸ τῆς λύπης κεκράτησαι, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν σωτήριον ἀγάπην εὐχερῶς ἐπανέρχῃ.

4.28 (κη’) Μὴ τὸν συνήθη τοῦ ἀδελφοῦ ἔπαινον διὰ τὴν ἔτι ἔν σοι πρὸς αὐτὸν ὑπάρχουσαν κεκρυμμένην λύπην ἐν τῇ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν συντυχίᾳ νοθεύσῃς, συμπαραμίσγων τοῖς λόγοις λεληθότως τὸν ψόγον· ἀλλὰ καθαρῷ τῷ ἐπαίνῳ ἐν τῇ συντυχίᾳ χρῆσαι καὶ γνησίως ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς ὑπὲρ σαυτοῦ προσεύχου καὶ τοῦ ὀλεθρίου μίσους τάχιστα ἀπαλλάττῃ.

4.29 (κθ’) Μὴ εἴπῃς· οὐ μισῶ τὸν ἀδελφόν, τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀποστρεφόμενος· ἀλλὰ ἄκουσον Μωϋσέως λέγοντος· Μὴ μισήσῃς τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου· ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου καὶ οὐ λήψῃ δι᾽ αὐτὸν ἁμαρτίαν.

4.30 (λ’) Κἂν ὁ ἀδελφὸς τυχὸν πειραζόμενος ἐπιμείνῃ κακολογῶν σε, ἀλλὰ σύ γε μὴ ἐξενεχθῇς τῆς ἀγαπητικῆς καταστάσεως, τοῦ αὐτοῦ πονηροῦ δαίμονος ἀνεχόμενος ἐνοχλοῦντος κατὰ διάνοιαν. Οὐκ ἐξενεχθήσῃ δὲ ταύτης, ἐὰν λοιδορούμενος εὐλογήσῃς, ἐὰν δυσφημούμενος εὐφημήσῃς, ἐὰν ἐπιβουλευόμενος εὐνοήσῃς· αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας καὶ ὁ μὴ ταύτην ὁδεύων οὐ συναυλίζεται αὐτῷ.

4.31 (λα’) Μὴ ὡς εὐνοοῦντας λογίζου τοὺς λόγους σοι φέροντας λύπην (≡14__322≡> ἐν σοὶ καὶ μῖσος πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐργαζομένους, κἂν ἀληθεύειν δοκῶσιν· ἀλλ᾽ ὡς θανατοῦντας ὄφεις τοὺς τοιούτους ἀποστρέφου, ἵνα κἀκείνους τοῦ κακολογεῖν ἀνακόψῃς καὶ τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν πονηρίας ἀπαλλάξῃς.

4.32 (λβ’) Μὴ λόγοις δι᾽ αἰνιγμάτων τὸν ἀδελφὸν κεντήσῃς, ἵνα μὴ τὰ ὅμοια παρ᾽ αὐτοῦ ἀντιδεχόμενος τὴν τῆς ἀγάπης διάθεσιν ἐξ ἀμφοτέρων ἀπελάσῃς· ἀλλὰ μετὰ παρρησίας ἀγαπητικῆς ὕπαγε ἔλεγξον αὐτόν, ἵνα τὰς αἰτίας τῆς λύπης λύσας ταραχῆς καὶ λύπης ἀμφοτέρους ἀπαλλάξῃς.

4.33 (λγ΄) Ἐρεύνησον τὴν συνείδησιν μετὰ πάσης ἀκριβείας, μήποτε τῇ σῇ αἰτίᾳ ὁ ἀδελφὸς οὐ διηλλάγη· καὶ μὴ παραλογίζου ταύτην τὰ κρυπτά σου γινώσκουσαν καὶ κατηγοροῦσάν σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου καὶ ἐν καιρῷ δὲ προσευχῆς πρόσκομμά σοι γινομένην.

4.34 (λδ΄) Μὴ μνημόνευε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς λύπης ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ λεχθέντων, κἄν τε κατὰ πρόσωπον τὰ λυπηρὰ ἐρρέθη κἄν τε πρὸς ἄλλον περί σου καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσας· ἵνα μὴ τῶν λογισμῶν τῆς μνησικακίας ἀνεχόμενος εἰς τὸ ὀλέθριον μῖσος τοῦ ἀδελφοῦ ὑποστρέψῃς.

4.35 (λε΄) Οὐ δύναται ψυχὴ λογικὴ πρὸς ἄνθρωπον μῖσος τρέφουσα πρὸς τὸν Θεὸν εἰρηνεῦσαι, τὸν τῶν ἐντολῶν δοτῆρα. Ἐὰν γάρ, φησί, μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Εἰ δὲ ἐκεῖνος εἰρηνεύειν οὐ θέλει, ἀλλὰ σύ γε σεαυτὸν (≡14__324≡> ἀπὸ μίσους φύλαξον, προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ γνησίως καὶ μὴ κακολογῶν αὐτὸν πρός τινα.

4.36 (λστ΄) Ἡ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἄφραστος εἰρήνη ταῖς δυσὶ ταύταις κεκράτηται διαθέσεσι· τῇ τε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ· ὁμοίως δὲ καὶ πάντων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίων. Παγκάλως οὖν εἴρηται ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὅτι ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

4.37 (λζ΄) Μὴ ἔσο αὐτάρεσκος καὶ οὐκ ἔσῃ μισάδελφος· καὶ μὴ ἔσο φίλαυτος καὶ ἔσῃ φιλόθεος.

4.38 (λη΄) Πνευματικοῖς ἀδελφοῖς συζῆσαι προῃρημένος, τοῖς σοῖς θελήμασιν ἀπὸ θυρῶν ἀπόταξαι· οὐ μὴ γὰρ ἑτέρῳ τρόπῳ εἰρηνεῦσαι δυνήσῃ οὔτε πρὸς τὸν Θεὸν οὔτε πρὸς τοὺς συζῶντας.

4.39 (λθ΄) Ὁ τελείαν ἀγάπην κτήσασθαι δυνηθεὶς καὶ ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ πρὸς ταύτην ῥυθμίσας, οὗτος λέγει Κύριον Ἰησοῦν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, τὰ ἐναντία δηλονότι.

4.40 (μ΄) Ἡ μὲν εἰς Θεὸν ἀγάπη εἰς τὴν θείαν ὁμιλίαν ἀεὶ φιλεῖ πτερῶσαι τὸν νοῦν· ἡ δὲ εἰς τὸν πλησίον ἀεὶ καλὰ λογίζεσθαι περὶ αὐτοῦ παρασκευάζει.

4.41 (μα΄) Τοῦ ἔτι δόξαν ἀγαπῶντος κενὴν ἤ τινι τῶν ὑλικῶν πραγμάτων προσκειμένου ἐστὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους λυπεῖσθαι διὰ πρόσκαιρα ἢ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἢ μῖσος ἔχειν πρὸς αὐτοὺς ἢ λογισμοῖς δουλεύειν αἰσχροῖς· τῆς δὲ φιλοθέου ψυχῆς πάντῃ ταῦτα ἀλλότρια.

4.42 (μβ΄) Ὅταν μηδὲν εἴπῃς μηδὲ πράξῃς αἰσχρὸν κατὰ διάνοιαν καὶ (≡14__326≡> ὅταν τῷ ζημιώσαντι ἢ κακολογήσαντι μὴ μνησικάκῃς καὶ ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἄϋλον καὶ ἀνείδεον ἀεὶ ἔχῃς τὸν νοῦν, τότε γνῶθι ὅτι ἔφθασας εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀπαθείας καὶ τῆς τελείας ἀγάπης.

4.43 (μγ΄) Οὐ μικρὸς ἀγὼν κενοδοξίας ἀπαλλαγῆναι· ἀπαλλάττεται δέ τις διὰ κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καὶ συχνοτέρας προσευχῆς. Σημεῖον δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς, τὸ μηκέτι μνησικακεῖν τῷ κακολογήσαντι ἢ κακολογοῦντι.

4.44 (μδ΄) Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, ἀπόνεμε ἑκάστῳ τῶν ἐν σοι μερῶν τὰ κατ᾽ ἀξίαν· ψυχῇ λέγω καὶ σώματι. Καὶ τῷ μὲν

λογιστικῷ τῆς ψυχῆς, ἀναγνώσματα καὶ θεωρήματα πνευματικὰ καὶ προσευχήν· τῷ δὲ θυμικῷ, ἀγάπην πνευματικὴν τὴν τῷ μίσει ἀντικειμένην· τῷ δὲ ἐπιθυμητικῷ, σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν· τῷ δὲ σαρκίῳ, διατροφὴν καὶ σκεπάσματα, τὰ μόνα ἀναγκαιότατα.

4.45 (με΄) Κατὰ φύσιν ὁ νοῦς ἐνεργεῖ, ὅταν τὰ πάθη ἔχῃ ὑποτεταγμένα καὶ τοὺς λόγους τῶν ὄντων θεωρῇ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν διάγῃ.

4.46 (μστ΄) Ὥσπερ ὑγίεια καὶ νόσος πρὸς τὸ σῶμα θεωρεῖται τοῦ ζώου καὶ φῶς καὶ σκότος πρὸς τὸν ὀφθαλμόν, οὕτως ἀρετὴ καὶ κακία πρὸς τὴν ψυχὴν καὶ γνῶσις καὶ ἀγνωσία πρὸς τὸν νοῦν.

4.47 (μζ΄) Ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ὁ χριστιανὸς φιλοσοφεῖ· ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν τοῖς δόγμασι καὶ ἐν τῇ πίστει. Καὶ αἱ μὲν ἐντολαὶ τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσι· τὰ δὲ δόγματα εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων αὐτὸν εἰσάγουσιν· ἡ δὲ πίστις, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἁγίας Τριάδος.

4.48 (μη΄) Οἱ μὲν τῶν ἀγωνιζομένων ἀποκρούονται μόνον τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· οἱ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ πάθη περικόπτουσι. Καὶ ἀποκρούεται μέν τις, οἷον ἢ ψαλμῳδίᾳ ἢ (≡14__328≡> προσευχῇ ἢ μετεωρισμῷ ἢ ἄλλῳ τινὶ τοπικῷ περισπασμῷ· ἐκκόπτει δὲ τὰ πάθη τῶν πραγμάτων ἐκείνων περιφρονῶν πρὸς ἅπερ αὐτὰ κέκτηται.

4.49 (μθ΄) Πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κεκτήμεθα πράγματά εἰσι ταῦτα, οἷον γυνή, χρήματα, δόξα καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ τῆς μὲν γυναικὸς τότε δύναταί τις περιφρονεῖν, ὅτε καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὸ σῶμα ὡς δεῖ δι᾽ ἐγκρατείας μαραίνει· τῶν δὲ χρημάτων, ὅτε πείθει τὸν λογισμὸν ἐν παντὶ τῇ αὐταρκείᾳ στοιχῆσαι· τῆς δὲ δόξης, ὅτε τὴν κρυπτὴν ἀγαπήσει τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν καὶ Θεῷ μόνῳ φαινομένην· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Ὁ δὲ τούτων περιφρονῶν οὐδὲ εἰς μῖσός τινος ἔρχεταί ποτε.

4.50 (ν΄) Ὁ μὲν τοῖς πράγμασιν ἀποταξάμενος, οἷον τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς χρήμασι καὶ τοῖς ἑξῆς, τὸν ἔξω ἄνθρωπον ἐποίησε μοναχόν, οὔπω δὲ καὶ τὸν ἔσω. Ὁ δὲ τοῖς τούτων ἐμπαθέσι νοήμασι, τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ὅ ἐστιν ὁ νοῦς. Καὶ τὸν μὲν ἔξω ἄνθρωπον εὐκόλως τις ποιεῖ μοναχόν, μόνον ἐὰν θελήσῃ· οὐκ ὀλίγος δὲ ἀγὼν τὸν ἔσω ἄνθρωπον ποιῆσαι μοναχόν.

4.51 (να΄) Τίς ἄρα ἐστὶν ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ ὁ παντάπασιν ἀπαλλαγεὶς ἐμπαθῶν νοημάτων καὶ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀΰλου καταξιωθεὶς προσευχῆς, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τοῦ ἔνδον μοναχοῦ;

4.52 (νβ΄) Πολλὰ πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κέκρυπται· τότε δὲ ἐλέγχονται, ὅταν τὰ πράγματα ἀναφαίνωνται.

4.53 (νγ΄) Δύναταί τις μὴ ὀχλεῖσθαι ὑπὸ τῶν παθῶν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων (≡14__330≡> ἀπουσίᾳ, μερικῆς τυχὼν ἀπαθείας· ἐὰν δὲ ἀναφανῶσι τὰ πράγματα, εὐθὺς τὰ πάθη τὸν νοῦν περισπῶσι.

4.54 (νδ΄) Μὴ νόμιζε τελείαν ἔχειν ἀπάθειαν, τοῦ πράγματος μὴ παρόντος. Ὅταν δὲ ἀναφανῇ καὶ μείνῃς ἀκίνητος πρός τε τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν μετὰ ταῦτα μνήμην αὐτοῦ, τότε γνῶθι σεαυτὸν τῶν ὅρων αὐτῆς ἐπιβεβηκέναι. Πλὴν μηδὲ οὕτω καταφρονήσῃς, διότι ἀρετὴ μὲν χρονίζουσα νεκροῖ τὰ πάθη, ἀμελουμένη δὲ πάλιν ἐγείρει αὐτά.

4.55 (νε’) Ὁ ἀγαπῶν τὸν Χριστόν, πάντως καὶ μιμεῖται αὐτὸν κατὰ δύναμιν. Οἷον ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύσατο καὶ ἀχαριστούμενος καὶ βλασφημούμενος ἐμακροθύμει καὶ τυπτόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ φονευόμενος ὑπέμενε, μηδενὶ τὸ σύνολον τὸ κακὸν λογιζόμενος. Ταῦτα δὲ τὰ τρία εἰσὶ τὰ ἔργα τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης, ὧν χωρὶς ὁ λέγων ἀγαπᾶν τὸν Χριστὸν ἢ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τυχεῖν ἑαυτὸν ἀπατᾷ· Οὐ γὰρ ὁ λέγων μοι, φησί, Κύριε Κύριε, οὗτος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου· καὶ πάλιν· Ὁ ἀγαπῶν ἐμὲ τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· καὶ τὰ ἑξῆς.

4.56 (νστ’) Ἅπας ὁ σκοπὸς τῶν ἐντολῶν τοῦ Σωτῆρος, ἵνα ἀκρασίας καὶ μίσους τὸν νοῦν ἐλευθερώσῃ καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ τοῦ πλησίον ἀγάγῃ, ἐξ ὧν τίκτεται τὸ φέγγος τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν ἁγίας γνώσεως.

4.57 (νζ’) Μερικῆς γνώσεως παρὰ τοῦ Θεοῦ καταξιωθείς, μὴ ἀμέλει ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας· αὗται γὰρ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς (≡14__332≡> ἐκκαθαίρουσαι τὴν ἐπὶ τὴν γνῶσιν ὁδὸν ἀεί σοι εὐτρεπίζουσιν.

4.58 (νη’) Ὁδὸς ἐπὶ τὴν γνῶσίν ἐστιν ἀπάθεια καὶ ταπείνωσις, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον.

4.59 (νθ’) Ἐπειδὴ ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, σύζευξον τῇ γνώσει τὴν ἀγάπην καὶ ἔσῃ ἄτυφος καὶ πνευματικὸς οἰκοδόμος καὶ σεαυτὸν οἰκοδομῶν καὶ πάντας τοὺς ἐγγίζοντάς σοι.

4.60 (ξ’) Ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, ἐπειδὴ οὐδὲ φθονεῖ οὐδὲ πρὸς τοὺς φθονοῦντας πικραίνεται οὐδὲ τὸ φθονούμενον δημοσιεύει ἐπιδεικτικῶς οὐδὲ λογίζεται ἑαυτὸν ἤδη κατειληφέναι καὶ ὧν δὲ οὐκ οἶδεν ὁμολογεῖ ἀνερυθριάστως τὴν ἄγνοιαν· οὕτως οὖν τὸν νοῦν ἄτυφον ἀπεργάζεται καὶ προκόπτειν εἰς τὴν γνῶσιν ἀεὶ παρασκευάζει.

4.61 (ξα’) Πέφυκέ πως παρέπεσθαι τῇ γνώσει οἴησις καὶ φθόνος, ἐν προοιμίοις μάλιστα· καὶ ἡ μὲν οἴησις, ἔνδοθεν μόνον· ὁ δὲ φθόνος, καὶ ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν· καὶ ἔνδοθεν μέν, πρὸς τοὺς ἔχοντας γνῶσιν· ἔξωθεν δέ, ἀπὸ τῶν ἐχόντων. Ἡ οὖν ἀγάπη τὰ τρία ἀνατρέπει· τὴν μὲν οἴησιν, ἐπειδὴ οὐ φυσιοῦται· τὸν δὲ ἔνδοθεν φθόνον, ἐπειδὴ οὐ ζηλοῖ· τὸν δὲ ἔξωθεν, ἐπειδὴ μακροθυμεῖ καὶ χρηστεύεται. Ἀνάγκη οὖν τὸν ἔχοντα γνῶσιν προσλαβέσθαι καὶ τὴν ἀγάπην, ἵνα ἄτρωτον τὸν νοῦν ἐν παντὶ διαφυλάττῃ.

4.62 (ξβ’) Ὁ τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καταξιωθεὶς καὶ λύπην ἢ μνησικακίαν ἢ μῖσος πρὸς ἄνθρωπον ἔχων, ὅμοιός ἐστι τοῦ (≡14__334≡> ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις τοὺς ὀφθαλμοὺς κατακεντοῦντος. Διὸ ἀναγκαίως δέεται ἡ γνῶσις τῆς ἀγάπης.

4.63 (ξγ’) Μὴ ὅλην τὴν σχολήν σου περὶ τὴν σάρκα ἔχε, ἀλλὰ ὅρισον αὐτῇ τὴν κατὰ δύναμιν ἄσκησιν καὶ ὅλον τὸν νοῦν σου περὶ τὰ ἔνδον τρέψον· Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ἐστὶν ὠφέλιμος· καὶ τὰ ἑξῆς.

4.64 (ξδ’) Ὁ ἀδιαλείπτως περὶ τὰ ἔνδον τὰς διατριβὰς ποιούμενος σωφρονεῖ, μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ταπεινοφρονεῖ· οὐ

μόνον, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ καὶ θεολογεῖ καὶ προσεύχεται· καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος· Πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ τὰ ἑξῆς.

4.65 (ξε’) Ὁ τὴν πνευματικὴν ὁδὸν ὁδεύειν μὴ ἐπιστάμενος, τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων οὐ ποιεῖται φροντίδα, ἀλλ᾽ ὅλην τὴν σχολὴν περὶ τὴν σάρκα ἔχει καὶ ἢ γαστριμαργεῖ καὶ ἀκολασταίνει, λυπεῖταί τε καὶ ὀργίζεται καὶ μνησικακεῖ καὶ ἐντεῦθεν τὸν νοῦν σκοτίζει ἢ ἀμέτρως τῇ ἀσκήσει κέχρηται καὶ θολοῖ τὴν διάνοιαν.

4.66 (ξστ’) Οὐδὲν τῶν ἐκ Θεοῦ εἰς χρῆσιν ἡμῖν δοθέντων ἀναιρεῖ ἡ Γραφή, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν κολάζει καὶ τὴν ἀλογιστίαν διορθοῦται. Οἷον οὐ κωλύει ἐσθίειν οὐδὲ παιδοποιεῖν οὐδὲ χρήματα ἔχειν καὶ ὀρθῶς διοικεῖν, ἀλλὰ κωλύει γαστριμαργεῖν, πορνεύειν καὶ τὰ ἑξῆς· ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ νοεῖν ταῦτα κωλύει· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ γεγόνασιν· ἀλλὰ τὸ ἐμπαθῶς νοεῖν.

4.67 (ξζ’) Τὰ μὲν τῶν ὑφ᾽ ἡμῶν κατὰ Θεὸν πραττομένων κατ᾽ ἐντολὴν πράττεται· τὰ δὲ οὐ κατ᾽ ἐντολήν, ἀλλ᾽ ὡς ἂν τις εἴποι, (≡14__336≡> καθ᾽ ἑκούσιον προσφοράν. Οἷον κατ᾽ ἐντολὴν μέν, τὸ ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς, τὸ μὴ μοιχεύειν, μὴ φονεύειν καὶ τὰ λοιπά· ἅτινα καὶ παραβαίνοντες κατακρινόμεθα. Οὐ κατ᾽ ἐντολὴν δέ, τὸ παρθενεύειν, ἡ ἀγαμία, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ ἀναχώρησις καὶ τὰ ἑξῆς· ταῦτα δώρων λόγον ἐπέχουσι, ἵνα ἐάν τινας τῶν ἐντολῶν κατορθῶσαι ἐξ ἀσθενείας μὴ δυνηθῶμεν, διὰ τῶν δώρων τὸν ἀγαθὸν ἡμῶν ἐξιλεωσώμεθα Δεσπότην.

4.68 (ξη’) Ὁ τὴν ἀγαμίαν τιμῶν ἢ παρθενίαν ἀναγκαίως ὀφείλει ἔχειν τὴν ὀσφῦν περιεζωσμένην καὶ τὸν λύχνον καιόμενον· τὴν μὲν ὀσφῦν δι᾽ ἐγκρατείας, τὸν δὲ λύχνον διὰ προσευχῆς καὶ θεωρίας καὶ ἀγάπης πνευματικῆς.

4.69 (ξθ’) Τινὲς τῶν ἀδελφῶν ἐκτὸς ἑαυτοὺς εἶναι νομίζουσι τῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων· οὐ γὰρ ἴσασι διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ὅτι ὁ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀνόθευτον ἔχων πάντα τὰ θεῖα χαρίσματα συλλήβδην ἔχει ἐν ἑαυτῷ. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς εἰς αὐτὸν κατ᾽ ἐνέργειαν ἀγάπης διὰ τὴν ἀργίαν μακράν ἐσμεν, τῆς δεικνυούσης ἡμῖν τοὺς ἐν ἡμῖν θείους θησαυρούς, εἰκότως ἐκτὸς ἑαυτοὺς τῶν θείων νομίζομεν χαρισμάτων.

4.70 (ο’) Εἰ ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διὰ τῆς πίστεως, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, πάντες δὲ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἐν αὐτῷ εἰσιν ἀπόκρυφοι· πάντες ἄρα οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν εἰσιν ἀπόκρυφοι· φανεροῦνται δὲ τῇ καρδίᾳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἑκάστου διὰ τῶν ἐντολῶν καθάρσεως.

(≡14__338≡> 4.71 (οα’) Οὗτός ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένος τῆς καρδίας σου, ὃν οὔπω εὗρες διὰ τὴν ἀργίαν· εἰ γὰρ εὗρες, ἄρα ἂν πέπρακας πάντα καὶ ἐκτήσω τὸν ἀγρὸν τοῦτον. Νῦν δὲ τὸν ἀγρὸν ἀφεὶς τὰ περὶ τὸν ἀγρὸν περιέπεις, ἐν οἷς οὐδὲν ἄλλο εὑρίσκεται πλὴν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων.

4.72 (οβ’) Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Σωτήρ· Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται· ἐπειδὴ αὐτὸς ἐν τῇ καρδίᾳ κέκρυπται τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων. Τότε δὲ ὄψονται αὐτὸν καὶ

τοὺς ἐν αὐτῷ θησαυρούς, ὅτε δι᾿ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας ἑαυτοὺς καθαίρουσι καὶ τοσούτῳ πλέον ὅσῳ τὴν κάθαρσιν ἐπιτείνουσι.

4.73 (ογ΄) Διὰ τοῦτο πάλιν λέγει· Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην καὶ ἰδοὺ πάντα ὑμῖν καθαρὰ ἔσται· ὡς μηκέτι τοῖς περὶ τὸ σῶμα σχολαζόντων πράγμασιν, ἀλλὰ τὸν νοῦν καθαίρειν σπευδόντων ἀπὸ μίσους καὶ ἀκρασίας, ὃν καρδίαν ὀνομάζει ὁ Κύριος. Ταῦτα γὰρ τὸν νοῦν ῥυποῦντα οὐκ ἐῶσι βλέπειν τὸν ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα Κύριον διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

4.74 (οδ΄) Ὁδοὺς ἡ Γραφὴ τὰς ἀρετὰς ὀνομάζει· μείζων δὲ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ ἀγάπη καθέστηκε. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· ἔτι καθ᾿ ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι· ὡς καταφρονεῖν πείθουσαν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων καὶ μηδὲν τῶν προσκαίρων προτιμᾶν τῶν αἰωνίων.

4.75 (οε΄) Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη ἀνθίσταται τῇ ἐπιθυμίᾳ· πείθει γὰρ τὸν νοῦν ἐγκρατεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἡδονῶν. Ἡ δὲ εἰς τὸν πλησίον ἀνθίσταται τῷ θυμῷ· ποιεῖ γὰρ καταφρονεῖν δόξης καὶ χρημάτων. Καὶ ταῦτά εἰσι τὰ δύο δηνάρια, ἅπερ ὁ Σωτὴρ δέδωκε τῷ πανδοχεῖ, (≡14__340≡> ἵνα σου ἐπιμέλειαν ποιήσηται. Ἀλλὰ μὴ φανῇς ἀγνώμων τοῖς λῃσταῖς συνδυάζων, μή ποτε πάλιν πληγῇς καὶ οὐκ ἔτι ἡμιθανής, ἀλλὰ νεκρὸς εὑρεθήσῃ.

4.76 (οστ΄) Κάθαιρε τὸν νοῦν σου ἀπὸ ὀργῆς καὶ μνησικακίας καὶ τῶν αἰσχρῶν λογισμῶν καὶ τότε δυνήσῃ γνῶναι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐνοίκησιν.

4.77 (οζ΄) Τίς σε ἐφώτισεν εἰς τὴν πίστιν τῆς ἁγίας καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου Τριάδος; Ἢ τίς σοι ἐγνώρισε τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας Τρίαδος; Τίς δέ σε ἐδίδαξε τοὺς περὶ ἀσωμάτων λόγους ἢ τοὺς περὶ γενέσεως καὶ συντελείας τοῦ ὁρωμένου κόσμου ἢ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἢ περὶ τῆς δόξης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς φοβερᾶς κρίσεως; Οὐχὶ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐνοικοῦσα ἔν σοι, ἥτις ἐστὶν ὁ ἀρραβὼν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Τί μεῖζον ταύτης τῆς χάριτος ἢ τί κρεῖττον ταύτης τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως; Ἢ τί τούτων τῶν ἐπαγγελιῶν ὑψηλότερον; Εἰ δέ ἐσμεν ἀργοὶ καὶ ἀμελεῖς καὶ μὴ καθαίρομεν ἑαυτοὺς τῶν μολυνόντων ἡμᾶς καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν ἐκτυφλούντων παθῶν, ὥστε δυνηθῆναι τρανότερον τοῦ ἡλίου τοὺς περὶ τούτων λόγους ὁρᾶν, ἑαυτοὺς αἰτιασώμεθα καὶ μὴ τὴν τῆς χάριτος ἐνοίκησιν ἀρνησώμεθα.

4.78 (οη΄) Ὁ ἐπαγγειλάμενός σοι Θεὸς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ δεδοκὼς ἐνετείλατό σοι ἐπιμελεῖσθαί σου τοῦ βίου, ἵνα ὁ ἔσω ἄνθρωπος τῶν παθῶν ἐλευθερωθεὶς ἄρξηται ἀπεντεῦθεν τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσεως.

4.79 (οθ΄) Τῶν θείων καὶ ὑψηλῶν καταξιωθεὶς θεωρημάτων, σφόδρα (≡14__342≡> ἐπιμελοῦ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, ἵνα τὸ παθητικὸν ἀτάραχον διαφυλάττων ἀνέκλειπτον ἕξεις τὸ τῆς ψυχῆς σου φέγγος.

4.80 (π΄) Τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς ἀγάπῃ χαλίνωσον καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς ἐγκρατείᾳ μάρανον καὶ τὸ λογιστικὸν αὐτῆς προσευχῇ πτέρωσον· καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦταί ποτε.

4.81 (πα΄) Τὰ τὴν ἀγάπην λύοντά εἰσι ταῦτα· οἷον ἀτιμία, ζημία, συκοφαντία ἢ εἰς πίστιν ἢ εἰς βίον, δαρμοί, πληγαὶ καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ ταῦτα ἢ αὐτῷ συμβαίνοντα ἤ τινι τῶν αὐτοῦ ἢ συγγενῶν ἢ φίλων. Ὁ οὖν διά τι τούτων λύων τὴν ἀγάπην οὔπω ἔγνω τίς ὁ σκοπὸς τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν.

4.82 (πβ΄) Σπούδασον ὅσον δύνασαι πάντα ἄνθρωπον ἀγαπῆσαι· εἰ δὲ τοῦτο οὔπω δύνασαι, κἂν μηδένα μισήσῃς. Οὐ δύνασαι δὲ οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καταφρονήσῃς.

4.83 (πγ΄) Ὁ δεῖνα ἐβλασφήμησε· μὴ μισήσῃς ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὴν βλασφημίαν καὶ τὸν βλασφημεῖν παρασκευάσαντα δαίμονα. Εἰ δὲ τὸν βλασφημήσαντα μισεῖς, ἄνθρωπον ἐμίσησας καὶ τὴν ἐντολὴν παρέβης καὶ ὅπερ ἐκεῖνος τῷ λόγῳ ἐποίησε, ποιεῖς σὺ τῷ ἔργῳ. Εἰ δὲ τὴν ἐντολὴν φυλάττεις, τὰ τῆς ἀγάπης ἐπίδειξαι καὶ εἴ τι δύνασαι, βοήθησον, ἵνα τοῦ κακοῦ αὐτὸν ἀπαλλάξῃς.

4.84 (πδ΄) Οὐ θέλει σε ὁ Χριστὸς μῖσος ἔχειν πρὸς ἄνθρωπον ἢ λύπην ἢ ὀργὴν ἢ μνησικακίαν τὸ σύνολον καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον ἢ δι᾽ οἱονδήποτε πρᾶγμα πρόσκαιρον· καὶ τοῦτο πάντῃ βοῶσι τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

4.85 (πε΄) Πολλοί ἐσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες· ἀλλ᾽ οὖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ὤφειλε νοθεύειν διὰ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ἀλλ᾽ ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ἀποκρύπτειν (≡14__344≡> δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν· ἵνα μὴ ὑπόδικοι γενώμεθα μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως.

4.86 (πστ΄) Ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια παθῶν τὴν ψυχὴν ἐλευθεροῦσιν· ἀνάγνωσις καὶ θεωρία ἀγνοίας τὸν νοῦν ἀπαλλάττουσιν· ἡ δὲ τῆς προσευχῆς κατάστασις αὐτῷ παρίστησιν αὐτὸν τῷ Θεῷ.

4.87 (πζ΄) Ὅταν ἴδωσιν ἡμᾶς οἱ δαίμονες τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου καταφρονοῦντας, ἵνα μὴ δι᾽ αὐτὰ τοὺς ἀνθρώπους μισήσωμεν καὶ τῆς ἀγάπης ἐκπέσωμεν, τότε συκοφαντίας καθ᾽ ἡμῶν ἐγείρουσιν, ἵνα τὴν λύπην μὴ φέροντες τοὺς συκοφαντήσαντας μισήσωμεν.

4.88 (πη΄) Οὐκ ἔστι πόνος ψυχῆς βαρύτερος συκοφαντίας, κἄν τε εἰς πίστιν κἄν τε εἰς βίον τις συκοφαντῆται· καὶ οὐδεὶς ταύτην καταφρονεῖν δύναται, εἰ μὴ μόνος ὁ εἰς τὸν Θεὸν ἀποβλεπόμενος ὡς ἡ Σουσάννα, τὸν μόνον δυνάμενον καὶ ἐξ ἀναγκῶν ῥύσασθαι, ὥσπερ κἀκείνην, καὶ τοὺς ἀνθρώπους πληροφορῆσαι, ὡς καὶ περὶ ἐκείνης, καὶ τὴν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι παραμυθήσασθαι.

4.89 (πθ΄) Ὅσον σὺ ἐκ ψυχῆς εὔχῃ ὑπὲρ τοῦ συκοφαντήσαντος, τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς πληροφορεῖ τοὺς σκανδαλισθέντας.

4.90 (ϙ΄) Φύσει ἀγαθός, μόνος ὁ Θεός· καὶ γνώμῃ ἀγαθός, μόνος ὁ θεομίμητος· σκοπὸς γὰρ αὐτῷ ἐστι τῷ φύσει ἀγαθῷ τοὺς πονηροὺς συνάψαι, ἵνα γένωνται ἀγαθοί. Διὰ τοῦτο ὑπ᾽ αὐτῶν λοιδορούμενος εὐλογεῖ, διωκόμενος ἀνέχεται, βλασφημούμενος

παρακαλεῖ, (≡14__346≡> φονευόμενος ὑπερεύχεται· πάντα ποιεῖ, ἵνα τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγάπης μὴ ἐκπέσῃ, ἥτις ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

4.91 (ϛα') Αἱ μὲν ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου διδάσκουσιν ἡμᾶς τοῖς μέσοις εὐλόγως χρήσασθαι πράγμασιν· ἡ δὲ εὔλογος τῶν μεσῶν χρῆσις τὴν τῆς ψυχῆς καθαίρει κατάστασιν· ἡ δὲ καθαρὰ κατάστασις τίκτει τὴν διάκρισιν· ἡ δὲ διάκρισις τίκτει τὴν ἀπάθειαν, ἐξ ἧς τίκτεται ἡ τελεία ἀγάπη.

4.92 (ϛβ') Οὔπω ἔχει ἀπάθειαν ὁ διὰ σύμβασιν πειρασμοῦ τὸ ἐλάττωμα τοῦ φίλου παραβλέπειν μὴ δυνάμενος ἢ ὃν τυχὸν ἢ εἶναι δοκοῦν. Τὰ γὰρ ἐγκείμενα τῇ ψυχῇ πάθη ἐκταρασσόμενα ἐκτυφλοῖ τὴν διάνοιαν καὶ οὐκ ἐᾷ διαβλέψαι εἰς τὰς τῆς ἀληθείας αὐγὰς οὐδὲ διακρῖναι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος. Οὐκ ἄρα οὖν οὐδὲ τὴν τελείαν ἀγάπην ὁ τοιοῦτος ἐκτήσατο, τὴν ἔξω βάλλουσαν τὸν φόβον τῆς κρίσεως.

4.93 (ϛγ') Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα, ἐπειδὴ τὰς τοῦ φίλου συμφορὰς ἰδίας λογίζεται καὶ συνυποφέρει αὐτῷ μέχρι θανάτου κακοπαθῶν.

4.94 (ϛδ') Πολλοὶ μὲν οἱ φίλοι, ἀλλ᾽ ἐν καιρῷ εὐημερίας· ἐν δὲ καιρῷ πειρασμοῦ, μόλις κἂν ἕνα εὑρήσῃς.

4.95 (ϛε') Πάντα μὲν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς ἀγαπητέον· ἐπὶ τῷ Θεῷ δὲ μόνῳ τὴν ἐλπίδα θετέον καὶ ἐξ ὅλης ἰσχύος αὐτὸν θεραπευτέον. Ἐφ᾽ ὅσον μὲν γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς συντηρεῖ, οἵ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες πρὸς ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν· ἐπὰν δὲ αὐτὸς ἡμᾶς ἐγκαταλίπῃ, οἵ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες καθ᾽ ἡμῶν ἰσχύουσι.

(≡14__348≡> 4.96 (ϛστ') Τέσσαρές εἰσι γενικοὶ ἐγκαταλείψεως τρόποι· ἡ μὲν οἰκονομική, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἵνα διὰ τῆς δοκούσης ἐγκαταλείψεως οἱ ἐγκαταλελειμμένοι σωθῶσιν· ἡ δὲ πρὸς δοκιμήν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἵνα ὁ μὲν ἀνδρείας, ὁ δὲ σωφροσύνης στῆλαι ἀναφανῶσιν· ἡ δὲ πρὸς παίδευσιν πατρικήν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἵνα ταπεινοφρονῶν τὴν ὑπερβολὴν φυλάξῃ τῆς χάριτος· ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφήν, ὡς ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κολαζόμενοι πρὸς μετάνοιαν κατακαμφθῶσι. Σωτήριοι δὲ οἱ πάντες τρόποι ὑπάρχουσι καὶ τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ σοφίας ἀνάμεστοι.

4.97 (ϛζ') Μόνοι οἱ ἀκριβεῖς τῶν ἐντολῶν φύλακες καὶ γνήσιοι τῶν θείων κριμάτων μύσται τοὺς κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειραζομένους οὐκ ἐγκαταλιμπάνουσι φίλους. Οἱ δὲ τῶν ἐντολῶν καταφρονηταὶ καὶ τῶν θείων κριμάτων ἀμύητοι, ὅταν μὲν ὁ φίλος εὐημερῇ, συναπολαύουσιν αὐτῷ· ἐπὰν δὲ πειραζόμενος κακοπαθῇ, καταλιμπάνουσιν αὐτόν· ἔστι δὲ ὅτε καὶ μετὰ τῶν ἐναντίων ἵστανται.

4.98 (ϛη') Οἱ μὲν τοῦ Χριστοῦ φίλοι πάντας ἀγαπῶσι γνησίως, οὐχ ὑπὸ πάντων δὲ ἀγαπῶνται· Οἱ δὲ τοῦ κόσμου φίλοι οὐδὲ πάντας ἀγαπῶσι οὐδὲ ὑπὸ πάντων ἀγαπῶνται. Καὶ οἱ μὲν Χριστοῦ μέχρι τέλους τὴν συνέχειαν τῆς ἀγάπης διατηροῦσιν· οἱ δὲ τοῦ κόσμου, μέχρις οὗ ἀλλήλοις διὰ τὰ τοῦ κόσμου προσκρούσωσι.

4.99 (ϛθ') Φίλος πιστός, σκέπη κραταιά, ἐπειδὴ καὶ εὐημεροῦντι τῷ φίλῳ σύμβουλός ἐστι ἀγαθὸς καὶ συνεργὸς

σύμψυχος· καὶ κακοπαθοῦντι, ἀντιλήπτωρ γνησιώτατος καὶ ὑπέρμαχος συμπαθέστατος.

4.100 (ρ’) Πολλοὶ μὲν πολλὰ περὶ ἀγάπης εἰρήκασιν, ἐν μόνοις δὲ τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς ταύτην ζητήσας εὑρήσεις, ἐπεὶ καὶ μόνοι αὐτὴν εἶχον τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην τῆς ἀγάπης διδάσκαλον, περὶ ἧς ἔλεγον· Ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ὁ οὖν κτησάμενος τὴν ἀγάπην, αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐκτήσατο, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

Αὐτῷ ἡ δόξα είς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ [*]

(≡14__354≡>

κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν.

1 (α'). [Ὁ] Ἀδελφὸς ἠρώτησε [τὸν] Γέροντα λέγων·

"Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, τίς ὁ σκοπὸς ἦν τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως;"

Καὶ ὁ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπε·

"Θαυμάζω σε, Ἀδελφέ, ὅτι καθ᾽ ἡμέραν τοῦ Συμβόλου ἀκούων τῆς πίστεως, περὶ τούτου με ἐρωτᾷς. Πλὴν λέγω σοι, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως ἡ ἡμετέρα ἦν σωτηρία».

Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Πῶς λέγεις, Πάτερ;"

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἀπ᾽ ἀρχῆς γεγονὼς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ τεθείς, τὴν ἐντολὴν παραβάς, τῇ φθορᾷ καὶ θανάτῳ ὑπέπεσεν· εἶτα τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ κατὰ πᾶσαν γενεὰν καὶ γενεὰν κυβερνώμενος, ἐπέμενεν ἐπὶ τὸ χεῖρον προκόπτων, ὑπὸ τῶν ποικίλων τῆς σαρκὸς παθημάτων ἀγόμενος τῷ ἀπελπισμῷ τῆς ζωῆς τούτου χάριν, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὁ προαιώνιος Λόγος ὁ ἐκ (≡14__356≡> Θεοῦ Πατρός, ‘ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς’ καὶ τῆς ἀθανασίας, ἐπέφανεν ἡμῖν τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, σαρκωθεὶς ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ πολιτείαν ἡμῖν θεοειδοῦς ‘ζωῆς’ ἐπέδειξε· καὶ ἐντολὰς ἁγίας δεδωκώς, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἐπαγγειλάμενος τοῖς κατ᾽ αὐτὰς πολιτευομένοις, καὶ κόλασιν αἰώνιον τοῖς παραβαίνουσιν ἀπειλήσας· καὶ παθὼν τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, ‘τὴν’ ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καὶ ‘τῆς αἰωνίου ζωῆς’ ἐδωρήσατο ‘ἡμῖν,’ τὸ κατάκριμα δι᾽ ὑπακοῆς λύσας τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ κράτος τοῦ θανάτου τῷ θανάτῳ καταργήσας· ἵνα, "ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν,

---

[*] Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ TLG, σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 14**.

οὕτως ἐν αὐτῷ πάντες ζωοποιηθήσονται»· καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθών, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθεσθείς, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατέπεμψεν εἰς ἀρραβῶνα ‘τῆς ζωῆς,’ καὶ εἰς φωτισμὸν καὶ ἁγιασμὸν ‘τῶν’ ἡμετέρων ‘ψυχῶν,’ καὶ εἰς βοήθειαν τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Οὗτος ἦν ὁ σκοπὸς τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν».

2 (β'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Ποίας οὖν ἐντολὰς ὀφείλω ποιῆσαι, Πάτερ, ἵνα δι᾽ αὐτῶν σωθῶ, ἤθελον [ἂν] συντόμως ἀκοῦσαι».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπε μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις· "Πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην (≡14__358≡> ὑμῖν». Ὥστε οὖν ὅσα ἐνετείλατο δεῖ τηρεῖν, πάντα ἄνθρωπον βαπτισθέντα εἰς τὸ ὄνομα τῆς ζωοποιοῦ καὶ θεαρχικῆς Τριάδος. Τούτου γὰρ χάριν τῇ ὀρθῇ πίστει ὁ Κύριος τὴν πασῶν τῶν ἐντολῶν συνέζευξε τήρησιν, ὡς εἰδὼς ὅτι ἀμήχανον τὴν μίαν διαζευχθεῖσαν τῆς μιᾶς σώζειν τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἔχων, πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγε· "Πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατωρθούμην· πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα». Κατὰ γὰρ πάσης ὁδοῦ ἀδίκου, πᾶσαι ἡμῖν αἱ ἐντολαὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου δεδώρηνται· καὶ ἐὰν παραλειφθῇ μία, τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ ὁδὸν τῆς κακίας ἀντεισάγει πάντως».

3 (γ'). Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδελφός·

"Καὶ τίς δύναται, Πάτερ, πάσας τὰς ἐντολάς, τοσαύτας γε οὔσας, ποιεῖν;"

Ἔφη ὁ Γέρων·

"Ὁ τὸν Κύριον ἐκμιμούμενος, καὶ κατ᾽ ἴχνος αὐτῷ ἐπακολουθῶν».

Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδελφός·

"Καὶ τίς δύναται τὸν Κύριον μιμήσασθαι; ὁ γὰρ Κύριος ἦν Θεός, εἰ καὶ ἄνθρωπος γέγονεν· ἐγὼ δὲ ἄνθρωπός εἰμι ἁμαρτωλός, καὶ μυρίοις πάθεσι δεδουλωμένος· πῶς οὖν δύναμαι τὸν Κύριον μιμήσασθαι;"

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Τῶν τῇ ὕλῃ τοῦ κόσμου δεδουλωμένων, οὐδεὶς δύναται τὸν Κύριον μιμήσασθαι· οἱ δὲ δυνάμενοι λέγειν· "Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι», ἐκεῖνοι λαμβάνουσι (≡14__360≡> δύναμιν τοῦ τε μιμήσασθαι αὐτόν, καὶ τοῦ πρὸς πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ κατορθῶσαι».

Καί φησιν [ὁ] Ἀδελφός·

"Ποίαν δύναμιν;"

Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Αὐτοῦ ἄκουσον λέγοντος· "Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει».

4 (δ'). Ταύτην τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν λαβὼν ὁ Παῦλος ἔλεγε· "Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ». Καὶ πάλιν· "Οὐκ ἔστι νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα». Καὶ πάλιν· "οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις». Καὶ πάλιν· "Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ».

5 (ε'). Περὶ ταύτης τῆς ἐξουσίας καὶ βοηθείας προφητεύων ὁ Δαβὶδ ἔλεγε· "Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται. Ἐρεῖ τῷ Κυρίῳ· Ἀντιλήπτωρ μου εἶ καὶ καταφυγή μου, ὁ Θεός μου, καὶ ἐλπιῶ ἐπ᾽ αὐτόν». Καὶ μετ᾽ ὀλίγα· "Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα· ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις (≡14__362≡> ταῖς ὁδοῖς σου». Οἱ δὲ τῇ σαρκὶ προσκείμενοι καὶ τὴν ὕλην ἀγαπῶντες τοῦ κόσμου, ἄκουε ποῖα παρ᾽ αὐτοῦ ἀκούουσιν· "Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Καὶ μετ᾽ ὀλίγα· "Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Καί, "ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής». Ὁ οὖν θέλων γενέσθαι αὐτοῦ μαθητής, καὶ ἄξιος αὐτοῦ εὑρεθῆναι καὶ δύναμιν παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, χωρίζει ἑαυτὸν πάσης σαρκικῆς σχέσεως· καὶ γυμνοῖ ἑαυτὸν πάσης ὑλικῆς προσπαθείας, καὶ οὕτως πρὸς τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀγωνίζεται ὡς, αὐτὸς ὁ Κύριος ἑαυτὸν τύπον ἡμῖν παρέσχεν, ἔν τε τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν πειραζόμενος, καὶ ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἐλθὼν ὑπὸ ‘τῶν’ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργουμένων.

6 (στ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπεν·

"Ἀλλὰ πολλαί εἰσι, Πάτερ, αἱ τοῦ Κυρίου ἐντολαί· καὶ τίς δύναται πάσας ἔχειν κατὰ νοῦν, ἵνα ὑπὲρ πασῶν ἀγωνίσηται; ἐγὼ δὲ μάλιστα, ὀλιγόνους ὑπάρχων; σύντομον λόγον ἤθελον [ἂν] ἀκοῦσαι, ἵνα αὐτὸν κρατῶν δι᾽ αὐτοῦ ἐσωζόμην».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Εἰ καὶ πολλαί εἰσιν, Ἀδελφέ, ἀλλ᾽ ἑνὶ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦνται, ἐν τῷ· "Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν». Καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος τοῦτον κρατεῖν τὸν λόγον, (≡14__364≡> πάσας ὁμοῦ τὰς ἐντολὰς κατορθοῖ. Οὐ δύναται δέ τις μὴ χωρίσας ἑαυτόν, ὡς προείρηται, τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας, οὔτε τὸν Θεόν, οὔτε τὸν πλησίον ἀγαπῆσαι γνησίως· ἐπειδὴ ὁμοῦ τῇ ὕλῃ προσκεῖσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῆσαι, ἀμήχανον. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει ὁ Κύριος· "Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν»· Καί· "οὐδεὶς δύναται Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ». Ὅσον γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν τῶν τοῦ κόσμου ἀντέχεται πραγμάτων, [τόσον] δεδούλωται αὐτοῖς καὶ καταφρονεῖ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ παραβαίνων».

7 (ζ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Ποίων πραγμάτων λέγεις, Πάτερ;"

Καὶ ὁ Γέρων ἀπεκρίθη·

"Βρωμάτων, χρημάτων, κτημάτων, δόξης, συγγενῶν, καὶ τῶν ἑξῆς».

Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπεν·

"Εἰπέ, Πάτερ, οὐχὶ ὁ Θεὸς αὐτὰ ἔκτισε, καὶ τοῖς ἀνθρώποις εἰς χρῆσιν δέδωκε; καὶ πῶς κελεύει αὐτῶν μὴ ἀντέχεσθαι;"

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Δῆλον ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὰ ἔκτισε, καὶ δέδωκεν εἰς χρῆσιν τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ καλὰ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγονότα, ἵνα καλῶς αὐτοῖς χρησάμενοι, τῷ Θεῷ εὐαρεστήσωμεν· ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἀσθενεῖς ὄντες, καὶ ὑλικοὶ τὴν διάνοιαν, προετιμήσαμεν τὰ ὑλικὰ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, καὶ αὐτῶν ἀντεχόμενοι τοῖς ἀνθρώποις μαχόμεθα· δέον πάντων τῶν ὁρωμένων, καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος, τὴν παντὸς ἀνθρώπου προτιμῆσαι ἀγάπην· (≡14__366≡> ἥτις ἐστὶν γνώρισμα τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, καθὼς αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις δείκνυσιν· "Ὁ ἀγαπῶν ἐμέ, φησί, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει». Καὶ τίς ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἣν τηρήσαντες αὐτὸν ἀγαπήσωμεν, αὐτοῦ ἄκουσον λέγοντος· "Αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀλλήλων ἀγάπη τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην συνίστησιν, ἥτις ἐστὶ πλήρωμα πάσης Θεοῦ ἐντολῆς; Διὰ τοῦτο οὖν κελεύει αὐτῶν μὴ ἀντέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποτάξασθαι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, πάντα τὸν αὐτῷ μαθητεύειν ἐπιθυμητικῶς ἔχοντα».

8 (η'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπεν·

"Ἐπειδὴ εἶπες, Πάτερ, ὅτι δέον πάντων τῶν ὁρωμένων, καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος, τὴν παντὸς ἀνθρώπου προτιμῆσαι ἀγάπην, πῶς δύναμαι τὸν μισοῦντά με καὶ ἀποστρεφόμενον ἀγαπῆσαι; Εἰ δὲ καὶ φθονεῖ μοι καὶ λοιδορίαις κατατοξεύει, καὶ δόλους κατασχευάζει καὶ ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρεῖ, πῶς δύναμαι αὐτὸν ἀγαπῆσαι; Φύσει μοι, Πάτερ, φαίνεται τοῦτο ἀδύνατον, τοῦ πάθους τῆς λύπης φυσικῶς τὸν λυπήσαντα ἀποστρέφεσθαι ἀναγκάζοντος».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἐπὶ μὲν ἑρπετῶν καὶ θηρίων τῶν ὑπὸ φύσεως ἀγομένων, τῷ ὄντι ἀδύνατον μὴ πάντως ἀμύνασθαι ὅσον δύναται τὸ καταπονοῦν· ἐπὶ δὲ τῶν κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντων καὶ λόγῳ ἀγομένων, καὶ γνώσεως Θεοῦ καταξιωθέντων καὶ νόμον παρ᾽ αὐτοῦ δεξαμένων, δυνατὸν τοὺς λυποῦντας (≡14__368≡> μὴ ἀποστρέφεσθαι καὶ τοὺς μισοῦντας ἀγαπᾶν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος, "Ἀγαπᾶτε», λέγων, "τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς" καὶ τὰ ἑξῆς, οὐχ ὡς ἀδύνατα ἐντέλλεται, ἀλλὰ ὡς δυνατὰ δηλονότι· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐκόλασε τὸν παραβαίνοντα. Δηλοῖ δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἡμῖν δείξας, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πάντες ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης μέχρι θανάτου ἀγωνισάμενοι, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀποκτεινάντων θερμῶς προσευξάμενοι. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐσμεν φιλόϋλοι καὶ φιλήδονοι, καὶ ταῦτα τῆς ἐντολῆς μᾶλλον προτιμῶντες, διὰ τοῦτο τοὺς μισοῦντας ἀγαπῆσαι οὐ δυνάμεθα· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγαπῶντας διὰ ταῦτα πολλάκις ἀποστρεφόμεθα, θηρίων καὶ ἑρπετῶν χεῖρον διακείμενοι· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἴχνεσι τοῦ Θεοῦ ἀκολουθῆσαι μὴ δυνάμενοι, οὐδὲ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ γνῶναι δυνάμεθα, ἵνα λάβωμεν δύναμιν».

9 (θ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπεν·

"Ἰδού, Πάτερ, κατέλιπον πάντα, συγγένειαν, ὕπαρξιν, τρυφήν, καὶ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ οὐδὲν κέκτημαι ἐν τῷ βίῳ πλὴν τοῦ σώματος· καὶ τὸν ἀδελφὸν μισοῦντά με καὶ ἀποστρεφόμενον ἀγαπῆσαι οὐ δύναμαι, εἰ καὶ βιάζομαι κακὸν ἀντὶ κακοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν μὴ ἀνταποδοῦναι. Εἰπὲ οὖν τί ὀφείλω ποιῆσαι, ἵνα δυνηθῶ αὐτὸν ἐκ καρδίας ἀγαπῆσαι, ἢ καὶ τὸν καθοιονδήποτε τρόπον θλίβοντα καὶ ἐπιβουλεύοντα».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἀδύνατόν τινα ἀγαπῆσαι τὸν θλίβοντα, κἂν τῇ ὕλῃ τοῦ κόσμου ἔδοξεν ἀποτάξασθαι, ἐὰν μὴ τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου ἐν ἀληθείᾳ γινώσκῃ· ἐὰν δὲ τοῦ Κυρίου αὐτῷ χαριζομένου δυνηθῇ (≡14__370≡> γνῶναι, καὶ σπεύδῃ κατ᾽ αὐτὸν περιπατεῖν, δύναται ἐκ καρδίας ἀγαπῆσαι τὸν μισοῦντα καὶ θλίβοντα, ὥσπερ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐγνωκότες ἠγάπων».

10 (ι'). Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδελφός·

"Καὶ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου ἦν, παρακαλῶ γνῶναι, Πάτερ».

Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων·

"Ἐὰν τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου γνῶναι θέλῃς, συνετῶς ἄκουσον. Ὁ οὖν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, φύσει Θεὸς ὤν, καὶ ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν γενέσθαι καταξιώσας, ἐκ γυναικὸς τεχθείς, ὑπὸ νόμον ἐγένετο, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· ἵνα ὡς ἄνθρωπος τὴν ἐντολὴν φυλάξας τὴν ἀρχαίαν τοῦ Ἀδὰμ ἀνατρέψῃ κατάραν. Εἰδὼς οὖν ὁ Κύριος ὅτι ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἐν ταῖς δυσὶ τοῦ νόμου κρέμανται ἐντολαῖς, ἐν τῷ "Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν», ταῦτα ἀπ᾽ ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους φυλάξαι ἀνθρωποπρεπῶς ἔσπευσεν.

Ὁ δὲ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀπατήσας τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τοῦτο κράτος ἐσχηκὼς τοῦ θανάτου, [ὁ] διάβολος, ἰδὼν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος ὑπὸ Πατρὸς μαρτυρούμενον καὶ τὸ συγγενὲς ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἄνθρωπον ἀπ᾽ οὐρανῶν δεχόμενον, καὶ εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὸ πειρασθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐληλυθότα, ὅλον αὐτοῦ τὸν πόλεμον κατ᾽ αὐτοῦ συνεκρότει, εἴ πως 'δυνηθῇ' (≡14__372≡> καὶ αὐτὸν ποιῆσαι τὴν τοῦ κόσμου προτιμῆσαι ὕλην τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης. Εἰδὼς οὖν ὁ διάβολος ὅτι τὰ τρία ταῦτά εἰσιν, ἐν οἷς πάντα δονεῖται τὰ ἀνθρώπινα, βρώματα, λέγω, καὶ χρήματα καὶ δόξα, δι᾽ ὧν καὶ εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας ἀεὶ κατήγαγε τὸν ἄνθρωπον, εἰς ταῦτα τὰ τρία αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπείρασεν· ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν κρείττων φανείς, εἰς τοὐπίσω χωρεῖν τῷ διαβόλῳ προσέταττε.

11 (ια'). Τοῦτο οὖν τὸ γνώρισμα τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, ἧς τὴν ἐντολὴν δι᾽ ὧν ἐπήγγελτο πεῖσαι αὐτὸν παραβῆναι μὴ δυνηθείς, τῆς εἰς τὸν πλησίον λοιπὸν ἀγάπης τὴν ἐντολήν, εἰς τὴν οἰκουμένην ἐλθόντα, διὰ τῶν παρανόμων Ἰουδαίων ἐνεργῶν, παραβαίνειν αὐτὸν δι᾽ ὧν ἐμηχανᾶτο ἠγωνίζετο. Τούτου χάριν διδάσκοντα αὐτὸν τὰς ὁδοὺς τῆς ζωῆς καὶ ἔργῳ ὑποδεικνύοντα τὴν οὐράνιον πολιτείαν, καὶ ἀνάστασιν νεκρῶν καταγγέλλοντα, καὶ 'ζωὴν' αἰώνιον καὶ βασιλείαν οὐρανῶν τοῖς πιστεύουσιν

ἐπαγγελλόμενον, τοῖς δὲ ἀπίστοις κόλασιν αἰώνιον ἀπειλοῦντα, καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν λεγομένων τὰς παραδόξους θεοσημίας ἐπιδεικνύμενον, καὶ εἰς πίστιν τοὺς ὄχλους προσκαλούμενον, συνεκίνει τοὺς παρανόμους Φαρισαίους καὶ Γραμματεῖς εἰς τὰς κατ᾽ αὐτοῦ ποικίλας ἐπιβουλάς· ἵνα τοὺς πειρασμοὺς ὑπενεγκεῖν, ὡς ᾤετο, μὴ δυνάμενος, εἰς μῖσος τῶν ἐπιβουλευόντων παρατραπῇ, καὶ οὕτως τοῦ σκοποῦ ὁ ἀλάστωρ ἐπιτύχῃ, παραβάτην τῆς ἐντολῆς τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης [αὐτὸν] ἀποφήνας.

12 (ιβ'). Ὁ δὲ Κύριος, ἅτε Θεός, εἰδὼς αὐτοῦ τὰ ἐνθύμια, οὐ τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργουμένους ἐμίσησε Φαρισαίους— πῶς γάρ, φύσει ἀγαθὸς ὤν; —ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀγάπης τὸν ἐνεργοῦντα (≡14_374≡> ἠμύνετο· καὶ τοὺς μὲν ἐνεργουμένους, ἅτε δυναμένους μὴ ἐνεργεῖσθαι, ἑκουσίως δὲ τοῦ ἐνεργοῦντος διὰ ῥαθυμίαν ἀνεχομένους, ἐνουθέτει, ἤλεγχεν, ὠνείδιζεν, ἐταλάνιζεν, εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύετο, βλασφημούμενος ἐμακροθύμει, πάσχων ὑπέμενε, πάντα τὰ τῆς ἀγάπης ἔργα εἰς αὐτοὺς ἐνεδείκνυτο· τὸν δὲ ἐνεργοῦντα, τῇ εἰς τοὺς ἐνεργουμένους φιλανθρωπίᾳ ἠμύνετο, ὢ παραδόξου πολέμου, ἀντὶ τοῦ μίσους τὴν ἀγάπην ἐπιδεικνύμενος, καὶ ἀγαθότητι βάλλων τὸν τῆς κακίας πατέρα. Τούτου χάριν τὰ τοσαῦτα κακὰ παρ᾽ αὐτῶν ὑπομείνας, μᾶλλον δὲ [ὡς] ἀληθέστερον εἰπεῖν, δι᾽ αὐτούς, μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἀνθρωποπρεπῶς ἠγωνίσατο· καὶ τὴν τελείαν νίκην κατὰ τοῦ διαβόλου ἀράμενος, τὸν στέφανον τῆς ἀναστάσεως ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεδήσατο, καὶ οὕτως ὁ νέος Ἀδὰμ τὸν παλαιὸν ἀνενεώσατο. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος· "τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», κ. τ. ἑξ.

13 (ιγ'). Οὗτος οὖν ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου, ἵνα τῷ μὲν Πατρὶ ὑπακούσῃ μέχρι θανάτου ὡς ἄνθρωπος ὑπὲρ ἡμῶν, φυλάττων τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, τὸν δὲ διάβολον ἀμύνηται τῷ πάσχειν ὑπ᾽ αὐτοῦ, διὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργουμένων Γραμματέων καὶ Φαρισαίων· καὶ οὕτως ἐνίκησε τῷ νικᾶσθαι ἑκουσίως τὸν νικᾷν ἐλπίσαντα, καὶ τὸν κόσμον ἐρρύσατο τῆς αὐτοῦ δυναστείας. Τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Χριστὸς "ἐξ ἀσθενίας (≡14_376≡> ἐσταυρώθη»· δι᾽ ἧς ἀσθενείας τὸν θάνατον ἐνέκρωσε καὶ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου κατήργησε. Τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ὁ Παῦλος ἐν ἑαυτῷ ἠσθένει καὶ ἐκαυχᾶτο "ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ἵνα ἐπισκηνώσῃ" ἐν αὐτῷ "ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ».

14 (ιδ'). Ταύτης τῆς νίκης τὸν τρόπον μαθών, ἔλεγεν Ἐφεσίοις γράφων· "Οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας», καὶ τὰ ἑξῆς. Τόν τε θώρακα τῆς δικαιοσύνης ἀναλαβεῖν φησι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν ἐλπίδος, καὶ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἵνα δυνηθῶσι πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, οἱ πρὸς τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς τὸν πόλεμον ἔχοντες· ἔργῳ δὲ τὸν τρόπον τῆς πάλης ἐπιδεικνύμενος ἔλεγεν· "Ἐγὼ οὖν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δαίρων· ἀλλ᾽ ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι». Καὶ πάλιν· "Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν, καὶ

κολαφιζόμεθα». Καὶ πάλιν· "Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ· ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός».

15 (ιε'). Καὶ ταύτην μὲν τὴν πάλην πρὸς τοὺς [τὰς] ἡδονὰς ἐν τῇ σαρκὶ ἐνεργοῦντας ἐπάλαιε δαίμονας διὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ ἰδίου σώματος αὐτοὺς ἐπελαύνων· πρὸς δὲ τοὺς εἰς μῖσος πολεμοῦντας καὶ διὰ τοῦτο τοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀμελεστέρους (≡14__378≡> κατὰ τῶν εὐσεβῶν κινοῦντας, ἵνα δι᾽ αὐτῶν πειραζόμενοι αὐτοὺς μισήσωσι καὶ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης παραβῶσι, πάλιν τὸν τρόπον τῆς νίκης ἔργοις ἡμῖν ὑποδεικνύων ἔλεγεν· "Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡσπερεὶ καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι». Οἱ μὲν γὰρ δαίμονες διὰ τοῦτο λοιδορεῖν καὶ βλασφημεῖν καὶ διώκειν ὑπέβαλλον, ἵνα εἰς μῖσος τοῦ λοιδοροῦντος καὶ βλασφημοῦντος καὶ διώκοντος αὐτὸν κινήσωσι, τὸν σκοπὸν εἰς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἔχοντες.

Ὁ δὲ Ἀπόστολος μὴ ἀγνοῶν τὰ νοήματα αὐτῶν τοὺς λοιδοροῦντας ηὐλόγει, καὶ τῶν διωκόντων ἀνείχετο, καὶ τοὺς βλασφημοῦντας παρεκάλει τῶν μὲν ταῦτα ἐνεργούντων ἀποστῆναι δαιμόνων, τῷ δὲ ἀγαθῷ οἰκειωθῆναι Θεῷ· τοὺς δὲ ταῦτα ἐνεργοῦντας δαίμονας τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς πάλης ἠμύνετο, ἐν τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ νικῶν τὸ κακόν, κατὰ τὴν μίμησιν τοῦ Σωτῆρος, καὶ οὕτως ὅλον τὸν κόσμον τῶν δαιμόνων ἀποστήσαντες τῷ Θεῷ ᾠκείωσαν, αὐτός τε καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, διὰ ἥττης νικήσαντες τοὺς νικᾶν ἐλπίσαντας. Ἐὰν οὖν καὶ σύ, Ἀδελφέ, τοῦτον κρατήσῃς τὸν σκοπόν, δύνασαι καὶ σὺ τοὺς μισοῦντας ἀγαπᾶν· εἰ δὲ μή γε, ἄλλως ἀμήχανον».

16 (ιστ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπεν·

"Ἐπ᾽ ἀληθείας, Πάτερ, οὕτως ἐστὶ καὶ οὐκ ἄλλως· καὶ διὰ (≡14__380≡> τοῦτο ὁ Κύριος βλασφημούμενος καὶ κολαφιζόμενος καὶ τὰ ἄλλα πάσχων, ἅπερ ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἀνείχετο, ἐκείνοις μὲν συμπάσχων ὡς ἀγνοοῦσι καὶ πεπλανημένοις· διὸ καὶ ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· "Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, ὅτι οὐκ οἴδασι τί ποιοῦσι»· τοῦ δὲ διαβόλου καὶ ‘τῶν’ ἀρχόντων αὐτοῦ θριαμβεύων τὴν πανουργίαν καὶ τὴν ἀπάτην ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, καθὼς εἶπας, μέχρι θανάτου πρὸς αὐτοὺς ἀγωνισάμενος, καὶ τὴν κατ᾽ αὐτῶν νίκην ἡμῖν χαρισάμενος καὶ τοῦ θανάτου καταλύσας τὸ κράτος, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ εἰς ζωὴν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐδωρήσατο. Ἀλλ᾽ εὔχου ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ἵνα τελείως ἐξισχύσω γνῶναι τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ δυνηθῶ νήφειν ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πειρασμῶν, καὶ μὴ ἀγνοεῖν τὰ νοήματα τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ».

17 (ιζ'). Καὶ ὁ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπεν·

"Ἐὰν τῶν προειρημένων ἔχεις ἀεὶ τὴν μελέτην, δύνασαι μὴ ἀγνοεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν συνιῇς ὅτι ὥσπερ σὺ πειράζῃ οὕτως καὶ ὁ ἀδελφός σου πειράζεται, καὶ τῷ μὲν πειραζομένῳ συγγινώσκεις, τῷ δὲ πειράζοντι θέλοντί σε εἰς μῖσος ἀγαγεῖν τοῦ πειραζομένου ἀντιστῇς, ‘μὴ’ ὑπακούων αὐτοῦ τῷ μηχανήματι. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ

λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος ἐν ταῖς Καθολικαῖς· "Ὑποτάγητε τῷ Θεῷ· ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ᾽ ὑμῶν». Ἐὰν οὖν, ὡς εἴρηται, ἔχεις νηφόντως τὴν τῶν προειρημένων ἀδιαλείπτως μελέτην, δύνασαι γνῶναι τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ, (≡14__382≡> καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἀγαπᾷν καὶ συμπάσχειν αὐτοῖς πταίουσι, τοῖς δὲ πονηροῖς δαίμοσιν ἀδιαλείπτως διὰ τῆς ἀγάπης πολεμεῖν. Εἰ δὲ ἐσμὲν χαῦνοι καὶ ἀμελεῖς καὶ ῥᾴθυμοι καὶ ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς τὸν λογισμὸν ἐμφύρομεν, οὐχὶ τοὺς δαίμονας ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς πολεμοῦμεν, τοὺς δὲ δαίμονας μᾶλλον δι᾽ αὐτῶν θεραπεύομεν, ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενοι".

18 (ιη'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπεν·

"Οὕτως ἔχει, Πάτερ· καὶ γὰρ ἐκ τῆς ἀμελείας μου ἀεὶ λαμβάνουσιν ἀφορμὰς κατ᾽ ἐμοῦ οἱ δαίμονες· ἀλλὰ παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, πῶς ὀφείλω κτήσασθαι ‘[τὴν] νῆψιν’».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἡ παντελὴς τῶν γηΐνων ἀμεριμνία καὶ ἡ συνεχὴς μελέτη τῆς θείας Γραφῆς φέρει τὴν ‘ψυχὴν’ εἰς φόβον Θεοῦ· καὶ ὁ Θεοῦ φόβος φέρει ‘τὴν νῆψιν·’ καὶ τότε ἡ ‘ψυχὴ’ ἄρχεται βλέπειν τοὺς διὰ τῶν λογισμῶν πολεμοῦντας αὐτὴν δαίμονας καὶ ἀμύνασθαι· περὶ ὧν ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· "Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου». Πρὸς ταύτην τὴν πάλην καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος διεγείρων τοὺς μαθητὰς ἔλεγε· "Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ· ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει»· Καὶ ὁ Κύριος δέ· "Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Ὁ δὲ Ἐκκλησιαστής φησιν· "Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῇς». Τόπος δὲ τοῦ (≡14__384≡> νοῦ ἐστιν ἡ ἀρετή, καὶ ἡ γνῶσις καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ θαυμαστὸς Ἀπόστολος σφόδρα νηφόντως καὶ γενναίως ἀγωνιζόμενος ἔλεγεν· "Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν». Ἐὰν οὖν καὶ σὺ μιμήσῃ τοὺς ἁγίους καὶ ἐμπόνως σχολάσῃς τῷ Θεῷ, ἔσῃ νηφόμενος».

19 (ιθ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Καὶ τί ὤφειλέ τις ποιεῖν, Πάτερ, ἵνα ἀδιαλείπτως δυνηθῇ σχολάζειν τῷ Θεῷ;"

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἀδύνατον τὸ νοῦν τελείως σχολάσαι τῷ Θεῷ, ἐὰν μὴ τὰς τρεῖς ταύτας κτήσηται ἀρετάς· τὴν ἀγάπην λέγω, καὶ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὴν προσευχήν. Ἡ μὲν γὰρ ἀγάπη ἡμεροῖ τὸν θυμόν, ἡ δὲ ἐγκράτεια μαραίνει τὴν ἐπιθυμίαν, ἡ δὲ προσευχὴ χωρίζει τὸν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων, καὶ αὐτῷ αὐτὸν παρίστησι γυμνὸν τῷ Θεῷ. Αὗται οὖν αἱ τρεῖς ἀρεταὶ

συμπεριληπτικαί εἰσιν πασῶν τῶν ἀρετῶν· καὶ ἄνευ τούτων ὁ νοῦς οὐ δύναται σχολάζειν τῷ Θεῷ».

20 (κ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Παρακαλῶ σε, Πάτερ, μαθεῖν πῶς ἡ ἀγάπη ἡμεροῖ τὸν θυμόν».

(≡14__386≡> Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἐπειδὴ ἔχει τὸ ἐλεεῖν καὶ τὸ εὐεργετεῖν τὸν πλησίον, καὶ τὸ μακροθυμεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ τὸ ὑπομένειν τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπαγόμενα, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν. Ταῦτα οὖν ἔχουσα ἡ ἀγάπη, ἡμεροῖ τὸν θυμὸν τοῦ κεκτημένου αὐτήν».

Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Οὐ μικρὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἀλλὰ μακάριος ὁ δυνάμενος κτήσασθαι αὐτήν. Ἐγὼ δὲ ὄντως μακράν εἰμι ἀπ᾽ αὐτῆς. Πλὴν παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι τί ἐστι τὸ μακροθυμεῖν».

21 (κα'). Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Τὸ ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς καὶ τὸ ὑπομένειν πονηρά· καὶ τὸ ἀναμένειν τὸ τέλος τοῦ πειρασμοῦ, καὶ τὸ μὴ ἐξάγειν θυμὸν ὡς ἔτυχε· μηδὲ λόγον λαλεῖν ἐν ἀφροσύνῃ, μηδὲ ὑπονοεῖν τι ἢ ἐννοεῖν τῶν μὴ πρεπόντων θεοσεβεῖ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή· "Ἕως καιροῦ ἀνθέξεται μακρόθυμος, καὶ ὕστερον ἀναδώσει αὐτῷ εὐφροσύνη· ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ· καὶ χείλη πολλῶν ἐκδιηγήσεται σύνεσιν αὐτοῦ».

22 (κβ'). Ταῦτα οὖν ἐστι τὰ γνωρίσματα τῆς μακροθυμίας· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ [τὸ] λογίσασθαι ἑαυτὸν εἶναι αἴτιον τοῦ πειρασμοῦ, τῆς μακροθυμίας ἐστὶν ἴδιον. Ἴσως δὲ καὶ οὕτως ἔχει· ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν συμβαινόντων ἡμῖν πρὸς παίδευσιν ἡμῶν ἐπισυμβαίνει, ἢ πρὸς παρελθόντων ἁμαρτιῶν ἀναίρεσιν ἢ πρὸς ἐνεστώσης ἀμελείας διόρθωσιν, ἢ πρὸς μελλόντων ἁμαρτημάτων ἀνακοπήν. Ὁ οὖν λογιζόμενος ὅτι δι᾽ ἓν τούτων συνέβη (≡14__388≡> ὁ πειρασμός, οὐκ ἀγανακτεῖ τυπτόμενος, μάλιστα καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ ἁμαρτίας· οὐδὲ αἰτιᾶται τόν, δι᾽ οὗ ὁ πειρασμός· κἂν γὰρ δι᾽ αὐτοῦ, κἂν δι᾽ ἄλλου, πάντως πιεῖν εἶχε τῶν θείων κριμάτων τὸ ποτήριον· ἀλλ᾽ εἰς Θεὸν ἀποβλέπει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ συγχωρήσαντι, καὶ ἑαυτὸν αἰτιᾶται, καὶ δέχεται τὴν παιδείαν προθύμως, ὥσπερ ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τοῦ Σεμεΐ, καὶ ὥσπερ ὁ Ἰὼβ ἐπὶ τῆς γυναικός. Ὁ δὲ ἄφρων αἰτεῖ μὲν πολλάκις τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι ἐρχόμενον δὲ τὸ ἔλεος οὐ παραδέχεται, ἐπειδὴ οὐχ ὡς ἐκεῖνος ἤθελεν ἦλθεν, ἀλλ᾽ ὡς [ὁ] ἰατρὸς τῶν ‘ψυχῶν’ συμφέρειν ἡγήσατο. Καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγωρεῖ καὶ θορυβεῖται καὶ ποτὲ μὲν τοῖς ἀνθρώποις θυμομαχεῖ, ποτὲ δὲ εἰς τὸν Θεὸν βλασφημεῖ· καὶ μέντοι καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην δεικνύει, καὶ παρὰ ῥάβδον οὐ λαμβάνει».

23 (κγ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Καλῶς εἶπας, Πάτερ· ἀλλὰ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι καὶ τοῦτο, πῶς ἡ ἐγκράτεια μαραίνει τὴν ἐπιθυμίαν».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἐπειδὴ ἀπέχεσθαι ποιεῖ πάντων τῶν μὴ χρείαν ἐκπληρούντων, ἀλλ᾽ ἡδονὴν ἐμποιούντων· καὶ οὐδενὸς μετέχειν ποιεῖ, πλὴν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων· οὐδὲ τὰ ἡδέα διώκειν, ἀλλὰ τὰ ὠφέλιμα· καὶ συμμετρεῖν δὲ τῇ χρείᾳ τὰ βρώματα καὶ τὰ πόματα·

καὶ οὐκ ἐᾷν [ἐν] τῷ σώματι περιττὴν ὑγρότητα· καὶ μόνην συντηρεῖν τὴν ζωὴν τοῦ σώματος, καὶ ἀνενόχλητον αὐτὸ φυλάττειν εἰς ὁρμὴν συνουσίας. Οὕτως οὖν ἡ ἐγκράτεια τὴν ἐπιθυμίαν μαραίνει· ἡ δὲ ἡδονὴ καὶ πλησμονὴ τῶν (≡14__390≡> βρωμάτων καὶ πομάτων ἐκθερμαίνει τὴν γαστέρα, καὶ ἀναφλέγει τὴν ὄρεξιν πρὸς αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ ὅλον συνωθεῖ τὸ ζῷον πρὸς τὴν ἄνομον μίξιν. Τότε ὀφθαλμοὶ ἀναιδεῖς, καὶ χεὶρ ἀχαλίνωτος, γλῶσσα λαλοῦσα θέλγητρα ἀκοῆς, καὶ οὖς ἀκοὴν ματαίαν παραδεχόμενον, καὶ 'ψυχὴ' κατὰ διάνοιαν μοιχείαν ἐργαζομένη καὶ τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐκκαλουμένη».

24 (κδ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Ἐπ᾽ ἀληθείας, Πάτερ, οὕτως ἔχει· ἀλλὰ παρακαλῶ [σε] μαθεῖν καὶ περὶ τῆς προσευχῆς, πῶς χωρίζει τὸν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων».

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Τὰ νοήματα, τῶν πραγμάτων εἰσὶ νοήματα· τῶν δὲ πραγμάτων, τὰ μὲν εἰσὶν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά. Ἐν αὐτοῖς οὖν ὁ νοῦς διατρίβων, τὰ νοήματα αὐτῶν περιφέρει· ἡ δὲ χάρις τῆς προσευχῆς τῷ Θεῷ συνάπτει τὸν νοῦν· τῷ δὲ Θεῷ συνάπτουσα, χωρίζει πάντων τῶν νοημάτων. Τότε οὖν ὁ νοῦς γυμνὸς αὐτῷ προσομιλῶν θεοειδὴς γίνεται. Τοιοῦτος δὲ γινόμενος, τὰ πρέποντα παρ᾽ αὐτοῦ αἰτεῖ καὶ τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐ διαμαρτάνει ποτέ. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἀπόστολος ἀδιαλείπτως κελεύει προσεύχεσθαι, ἵνα τὸν νοῦν τῷ Θεῷ συνεχῶς συνάπτοντες κατὰ μικρὸν ἀπορρήξωμεν τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας».

25 (κε'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Καὶ πῶς ὁ νοῦς δύναται ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι; Καὶ γὰρ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ συντυγχάνοντες καὶ διακονοῦντες, εἰς πολλὰ αὐτὸν περισπῶμεν νοήματά τε καὶ θεωρήματα».

(≡14__392≡> Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Οὐδὲν τῶν ἀδυνάτων ἡ θεία Γραφὴ προστάσσει· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος καὶ ἔψαλλεν καὶ ἀνεγίνωσκε καὶ διηκόνει, καὶ ἀδιαλείπτως προσηύχετο. Ἀδιάλειπτος γάρ ἐστι προσευχή, τὸ τὸν νοῦν ἔχειν ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ καὶ πόθῳ προσκείμενον τῷ Θεῷ, καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ἀεὶ ἀποκρέμασθαι, καὶ εἰς αὐτὸν θαρρεῖν ἐν πᾶσι, τοῖς τε ἔργοις καὶ τοῖς συμβαίνουσιν. Οὕτως διακείμενος ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε· "Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ· θλίψις, ἢ στενοχωρία;" καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετ᾽ ὀλίγα· "Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔ τε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι». Καὶ πάλιν· "Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, καὶ οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, καὶ οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ καταλιμπανόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν».

26 (κστ'). Οὕτως οὖν ὁ Ἀπόστολος διακείμενος, ἀδιαλείπτως προσηύχετο· ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς ἔργοις, ὡς εἴρηται, καὶ τοῖς συμβαίνουσιν αὐτῷ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ ἀπεκρέματο. Διὰ τοῦτο ταῖς θλίψεσιν ἀεὶ ἔχαιρον πάντες οἱ ἅγιοι, ἵνα εἰς ἕξιν ἔλθωσι τῆς

θείας ἀγάπης. Καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· "Ἥδιστα οὖν καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ». Καὶ μετ᾽ ὀλίγα· "ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι». Ἀλλ᾽ οὐαὶ ἡμῖν τοῖς ἀθλίοις, ὅτι κατελίπομεν (≡14__394≡> τὴν ὁδὸν τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ διὰ τοῦτο ἔρημοί ἐσμεν παντὸς ἔργου πνευματικοῦ».

27 (κζ'). Καὶ ὁ Ἀδελφὸς εἶπε·

"Διὰ τί, Πάτερ, οὐκ ἔχω κατάνυξιν;"

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

"Ἐπειδὴ οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἐπειδὴ πάντων τῶν κακῶν γεγόναμεν καταγώγιον, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ψιλοῦ νοήματος κατεφρονήσαμεν τῆς φοβερᾶς τοῦ Θεοῦ κολάσεως. Ἐπεὶ τίς οὐ κατανύγεται ἀκούων τοῦ μὲν Μωϋσέως ἐκ προσώπου Θεοῦ περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν λέγοντος, ὅτι "Πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου· καυθήσεται ἕως ᾅδου κατωτάτου. Καταφάγεται ‘γῆν,’ καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς· φλέξει θεμέλια ὀρέων. Συνάξω εἰς αὐτοὺς κακά, καὶ τὰ βέλη μου συντελέσω εἰς αὐτούς;" Καὶ πάλιν· "Παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου, καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χείρ μου· καὶ ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσί με ἀνταποδώσω». Τοῦ δὲ Ἡσαΐου βοῶντος· "τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ‘ὑμῶν,’ καὶ τῇ φλογί, ᾗ ἐξεκαύσατε». Καὶ πάλιν· "Ἐξελεύσονται, καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων, τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. Ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται· καὶ ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί». Τοῦ δὲ Ἱερεμίου λέγοντος· "Δότε τῷ Κυρίῳ Θεῷ ὑμῶν δόξαν πρὸ (≡14__396≡> τοῦ σκοτάσαι, καὶ πρὸ τοῦ προσκόψαι τοὺς πόδας ‘ὑμῶν’ ἐπ᾽ ὄρη σκοτεινά». Καὶ πάλιν· "Ἀκούσατε λαὸς μωρὸς καὶ ἀκάρδιος· ὀφθαλμοὶ αὐτοῖς, καὶ οὐ βλέπουσιν· ὦτα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀκούουσιν. Ἐμὲ οὐ φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος; ἢ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε; τὸν ποιήσαντα ὅριον ψάμμον τῇ θαλάσσῃ, πρόσταγμα αἰώνιον, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται;" Καὶ πάλιν· "Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε. Καὶ γνῶθι, καὶ ἴδε, ὅτι πικρόν σοί ἐστι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει Κύριος. Ἐγὼ ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινήν· πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν ἡ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία;" Καὶ πάλιν· "Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου παιζόντων· ἀλλ᾽ ηὐλαβούμην ἀπὸ προσώπου χειρός σου. Καταμόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην».

Τίς δὲ οὐ φρίσσει τοῦ Ἰεζεκιὴλ ἀκούων λέγοντος· "Ἐκχεῶ τὴν ὀργήν μου ἐπὶ σέ, καὶ συντελέσω τὸν θυμόν μου ἐπὶ σοί· καὶ κρινῶ σε ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καὶ δώσω ἐπὶ σὲ πάντα τὰ βδελύγματά σου· καὶ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου, οὐδ᾽ οὐ μὴ ἐλεήσω· καὶ τότε ἐπιγνώσῃ, ὅτι ἐγὼ Κύριος». Τίς δὲ τοῦ Δανιὴλ ἀκούων οὐ κατανύγεται διαγράφοντος διαρρήδην τὴν ἡμέραν τῆς φοβερᾶς κρίσεως, ἐν οἷς φησιν· "Ἐγὼ Δανιὴλ ἐθεώρουν, ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν. Καὶ Παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθησεν. Τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών· καὶ ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡς ἔριον καθαρόν. Καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ φλὸξ πυρός· οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον. Ποταμὸς

πυρὸς (≡14__398≡> εἷλκεν, ἐκπορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν [τὰ πεπραγμένα ἑκάστου δῆλον ὅτι]». Καὶ πάλιν· "Ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός, καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς Υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν· καὶ ἕως τοῦ Παλαιοῦ ἡμερῶν ἔφθασεν· καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη αὐτῷ· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία. Καὶ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος· καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, βασιλεία αἰώνιος. Ἔφριξε τὸ πνεῦμά μου, ἐγὼ Δανιήλ, ἐν τῇ ἕξει μου, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου συνετάρασσόν με».

28 (κη'). Τίς δὲ τοῦ Δαβὶδ ἀκούων οὐ φοβεῖται λέγοντος· "Ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεός, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ, καὶ σοῦ, Κύριε, τὸ ἔλεος· ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ». Καὶ πάλιν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· "Τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε· τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος· ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα ἄξει ὁ Θεὸς ἐν κρίσει ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθόν, καὶ ἐὰν πονηρόν».

29 (κθ'). Τίς δὲ τὰ ὅμοια ἀκούων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος οὐ τρέμει· "Δεῖ γὰρ πάντας ἡμᾶς παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος ἡμῶν τὰ διὰ τοῦ σώματος, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν». Τίς οὖν οὐ θρηνήσει τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν, (≡14__400≡> καὶ τὴν τύφλωσιν τῆς 'ψυχῆς ἡμῶν,' ὅτι τούτων πάντων ἀκούοντες οὐ μετανοοῦμεν, καὶ πικρῶς κλαίομεν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἡμῶν ἀμελείᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ; ἣν προθεωρῶν Ἱερεμίας ἔλεγεν· "Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς». Εἰ γὰρ εἴχομεν φροντίδα περὶ τῆς σωτηρίας τῶν 'ψυχῶν' ἡμῶν, ἐτρέμομεν ἂν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐσπεύδομεν κατορθῶσαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, δι᾽ ὧν καὶ ἐσωζόμεθα. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἀκούοντες τοῦ Κυρίου λέγοντος· "Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, τῆς εἰσαγούσης εἰς τὴν ζωήν», προετιμήσαμεν τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον, τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ἀπώλειαν. Διὰ τοῦτο ἀκούομεν ὅταν ἐκ τῶν οὐρανῶν παραγίνηται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· "Ὑπάγετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, οἱ κατηράμενοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

30 (λ'). Καὶ ταῦτα ἀκούομεν, οὐχ ὡς κακῶς πράξαντες, ἀλλ᾽ ὡς τῶν καλῶν ἀμελήσαντες, καὶ τὸν πλησίον μὴ ἀγαπήσαντες. Εἰ δὲ καὶ κακὰ ἐπράξαμεν, πῶς ὑποίσομεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὕτως ἀμελῶς διακείμενοι; Πλὴν τὸ "οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ φονεύσεις», καὶ τὰ ἑξῆς, τοῖς ἀρχαίοις ἐρρήθη διὰ Μωϋσέως· ὁ δὲ Κύριος, εἰδὼς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τῷ Χριστιανῷ ἡ τούτων μόνον τήρησις πρὸς τελείωσιν, ἔλεγεν· '"Ἀμὴν λέγω ὑμῖν', ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω τὸν τῆς ψυχῆς ἁγιασμόν, δι᾽ ἣν καὶ τὸ σῶμα ἁγιάζεται, καὶ (≡14__402≡> τὴν πρὸς πάντας ἀνθρώπους εἰλικρινῆ ἀγάπην ἐνομοθέτησε, δι᾽ ὧν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην κτήσασθαι

δυνάμεθα· καὶ ἑαυτὸν τύπον μέχρι θανάτου, καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ἡμῖν παρέσχεν, ὡς πολλάκις εἴρηται.

31 (λα'). Ποίαν οὖν ἀπολογίαν ἕξομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τοιοῦτον ὑπόδειγμα ἔχοντες, καὶ οὕτως ἀμελοῦντες; Ἡμᾶς θρηνῶν Ἰερεμίας τοὺς τοσαύτης χάριτος ἀξιωθέντας, καὶ οὕτως ἀμελῶς διακειμένους, μᾶλλον δὲ πάσης κακίας πεπληρωμένους, ἔλεγε· "Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτός;" Περὶ ἡμᾶς ἐγὼ ἀκούω καὶ τοῦ Μωϋσέως λέγοντος· "καὶ ἔφαγεν Ἰακώβ, καὶ ἐνεπλήσθη· καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος· ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν, καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ». Καὶ τοῦ Μιχαίου θρηνοῦντος καὶ λέγοντος· "Οἴμοι ψυχή, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ θλίβουσιν ἐκθλιβῇ· ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἑτοιμάζουσι». Καὶ τοῦ Ψαλμῳδοῦ ὁμοίως περὶ ἡμῶν λέγοντος· "Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος· ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων», καὶ τὰ λοιπά.

32 (λβ'). Προφητικῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος θρηνῶν ἡμᾶς ἔλεγεν· "οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις ἀυτῶν ἐδολιοῦσαν. Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας (≡14__404≡> γέμει. Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν· οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν». Διὰ τοῦτο πάλιν προβλέπων τὰ μέλλοντα, περὶ τῆς νῦν ἡμῶν πονηρᾶς διαγωγῆς πρὸς τὸν Τιμόθεον γράφει· "Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς», καὶ τὰ ἑξῆς. Διὰ τοῦτο οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι είς τὰ ἔσχατα τῶν κακῶν κατηντήσαμεν.

Τίς γὰρ ἐξ ἡμῶν, εἰπέ μοι, τῶν προειρημένων κακῶν ἐστιν ἀμέτοχος; Οὐχὶ ἐπὶ ἡμῶν ἐπληρώθη ἡ προφητεία; Οὐ πάντες ἐσμὲν γαστρίμαργοι; Οὐ πάντες φιλήδονοι; Οὐ πάντες ὑλομανεῖς καὶ φιλόϋλοι; Οὐ πάντες θυμώδεις; Οὐ πάντες μηνιασταί; Οὐ πάντες μνησίκακοι; Οὐ πάντες προδόται πάσης ἀρετῆς; Οὐ πάντες λοίδοροι; Οὐ πάντες ὑπερήφανοι; Οὐ πάντες κενόδοξοι; Οὐ πάντες ὑποκριταί; Οὐ πάντες δόλιοι; Οὐ πάντες φθονεροί; Οὐ πάντες ἀνυπότακτοι; Οὐ πάντες ἀκηδιασταί; Οὐ πάντες περίακτοι; Οὐ πάντες ῥᾴθυμοι; Οὐ πάντες ἀμελεῖς τῶν τοῦ Σωτῆρος ἐντολῶν; Οὐ πάντες πάσης κακίας ἀνάμεστοι; Οὐχὶ γεγόναμεν ἀντὶ ναοῦ Θεοῦ ναὸς εἰδώλων; Οὐχὶ ἀντὶ Πνεύματος ἁγίου, πνευμάτων πονηρῶν ἐσμεν καταγώγια; Οὐχὶ πεπλασμένως τὸν Θεὸν Πατέρα ἐπικαλούμεθα; Οὐχὶ ἀντὶ υἱῶν (≡14__406≡> Θεοῦ, υἱοὶ γεέννης γεγόναμεν; Οὐχὶ χείρονες τῶν Ἰουδαίων, οἱ νῦν τὸ μέγα Χριστοῦ ὄνομα περιφερόμενοι, γεγόναμεν; Καὶ μηδεὶς ἀγανακτείτω τὴν ἀλήθειαν ἀκούων, ἐπεὶ κἀκεῖνοι παράνομοι ὄντες ἔλεγον· "Ἡμεῖς ἕνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν»· ἀλλ᾽ ἤκουον παρὰ τοῦ Σωτῆρος,

ὅτι· "Ὑμεῖς ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν».

33 (λγ'). Πῶς οὖν καὶ ἡμεῖς παραβάται ὄντες τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τὰ ὅμοια παρ᾽ αὐτοῦ οὐκ ἀκούομεν; Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀπόστολος τοὺς Πνεύματι ἀγομένους εἶπεν εἶναι υἱοὺς Θεοῦ· "Ὅσοι γάρ», φησί, "Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ». Πῶς οὖν καὶ ἡμεῖς, ἐκ τοῦ θανάτου ἀγόμενοι, υἱοὶ Θεοῦ ἀκούειν δυνάμεθα; "Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκός, θάνατος». Οἱ δὲ Πνεύματι ἀγόμενοι, ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος δῆλοί εἰσιν. Εἴδωμεν οὖν τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος· "ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος», φησίν, "ἐστὶν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραΰτης, ἐγκράτεια». Ἆρα ἔχομεν ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς; Ἀλλ᾽ εἴθε μὴ πάντα τὰ ἐναντία. Πῶς οὖν υἱοὶ Θεοῦ ἀκούειν δυνάμεθα, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἐναντίου; Τὸ γὰρ ἔκ τινος γεγεννημένον, ὅμοιον τοῦ γεγεννηκότος ἐστί. Δηλοῖ δὲ καὶ Κύριος, λέγων· "Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν». Ἡμεῖς δὲ γεγόναμεν σάρκες ἐπιθυμοῦντες κατὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ διὰ τοῦτο δικαίως ἀκούομεν παρ᾽ αὐτοῦ· "Οὐ μὴ ἐγκαταμείνῃ τὸ (≡14__408≡> Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας». Πῶς οὖν δυνάμεθα ἀκούειν Χριστιανοί, τί ποτε τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες;

34 (λδ'). Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι· Ἔχω τὴν πίστιν, καὶ ἀρκεῖ μοι ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτὸν πρὸς σωτηρίαν. Ἀλλ᾽ ἀντιφθέγγεται αὐτῷ ὁ Ἰάκωβος, λέγων ὅτι· "Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι». Καὶ πάλιν· "Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων, νεκρά ἐστιν καθ᾽ ἑαυτήν· ὡς καὶ τὰ ἔργα δίχα πίστεως». Πῶς δὲ καὶ πιστεύομεν εἰς αὐτόν, ἢ περὶ τῶν μελλόντων αὐτῷ πιστεύομεν, οἱ περὶ τῶν προσκαίρων καὶ παρόντων αὐτῷ μὴ πιστεύοντες, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑλικοῖς συμφυρόμενοι, καὶ τῇ σαρκὶ ζῶντες, καὶ κατὰ τοῦ Πνεύματος στρατευόμενοι; Οἱ δὲ τῷ Χριστῷ ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσαντες καὶ ὅλον αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν εἰσοικίσαντες, οὕτως ἔλεγον· "Ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός. Ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, τῇ πίστει ζῶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ». Διὰ τοῦτο πάσχοντες ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τὴν πάντων σωτηρίαν, ὡς ἀκριβεῖς αὐτοῦ μιμηταὶ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ γνήσιοι φύλακες, ἔλεγον· "Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν», ἐπειδὴ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος· "Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς», καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ ἐκ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων ὁ ἐνεργῶν ἐν αὐτοῖς Χριστὸς ἐφανεροῦτο· ἡμεῖς δέ, ἐπειδὴ (≡14__410≡> πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀντιπράττομεν, διὰ τοῦτο πάσης ἀκαθαρσίας ἐνεπλήσθημεν. Καὶ διὰ τοῦτο γεγόναμεν ἀντὶ ναοῦ Θεοῦ οἶκος ἐμπορίου, καὶ ἀντὶ οἴκου προσευχῆς σπήλαιον λῃστῶν, ἀντὶ ἔθνους ἁγίου ἔθνος ἁμαρτωλὸν, καὶ ἀντὶ λαοῦ Θεοῦ λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν, ἀντὶ σπέρματος ἁγίου σπέρμα πονηρόν, καὶ ἀντὶ υἱῶν Θεοῦ υἱοὶ ἄνομοι, ἐπειδὴ ἐγκατελίπομεν τὰς ἐντολὰς τοῦ

Κυρίου, καὶ δουλεύομεν τοῖς πονηροῖς πνεύμασι διὰ τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, καὶ παρωργίσαμεν τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ.

35 (λε'). Διὰ τοῦτο θρηνῶν ἡμᾶς ὁ μέγας Ἡσαΐας κράζει, βοηθῆσαι ἅμα βουλόμενος τῇ πτώσει ἡμῶν, λέγων· "Τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην· ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία· οὔτε τραῦμα, οὔτε μώλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα· οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους». Εἶτα τί τὸ ἐπὶ τούτοις; "Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιὼν ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι, καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη».

Ταύτην ἡμῶν τῆς ‘ψυχῆς’ τὴν ἐρήμωσιν καὶ ὁ Ἀπόστολος δηλῶν, ἔλεγε· "Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, κακίᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, (≡14__412≡> ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι». Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. Καὶ τί τὸ ἐπὶ τούτοις; "Ἀποκαλύπτεται», φησίν, "ὀργὴ Θεοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων», καὶ τὰ ἑξῆς.

36 (λστ'). Ταύτην τῆς ψυχῆς ἐρήμωσιν καὶ ὁ Κύριος μηνύων, ἔλεγεν· "Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὡς ὄρνις τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος». Ὁ δὲ Ἡσαΐας πάλιν, ὁρῶν ἡμᾶς τοὺς δῆθεν μοναχοὺς τὰς σωματικὰς λειτουργίας ἐπιτελοῦντας μόνον, καταφρονοῦντας δὲ τῶν πνευματικῶν, καὶ διὰ τοῦτο τετυφωμένους, ἔλεγεν· "Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ, λαὸς Γομόρρας. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Πλήρης εἰμὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων κριῶν· καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι. Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσεσθε. Ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι. Τὰς νουμηνίας (≡14__414≡> ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα, καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, μισεῖ ἡ ψυχή μου. Ἐγενήθετέ μοι εἰς πλησμονήν· οὐκέτι οὐ μὴ ἀνοίσω. Ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρός με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ᾽ ὑμῶν. Καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν». Διὰ τί; "Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν», φησίν, "αἵματος πλήρεις»· ἐπειδὴ "ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί». Διὰ τοῦτο πᾶσα ἄσκησις ἀγάπην μὴ ἔχουσα ἀλλοτρία τοῦ Θεοῦ καθίσταται.

37 (λζ'). Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὑπόκρισιν ἡμῶν ἐλέγχων πόρρωθεν ἔλεγεν· "Ὁ λαὸς οὗτος, τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ, μάτην δὲ σέβονταί με», καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ ἅπερ δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔλεγε ταλανίζων τοὺς Φαρισαίους, περὶ ἡμῶν ἐγὼ ἀκούω, τῶν νῦν ὑποκριτῶν, τῶν τοσαύτης χάριτος ἀξιωθέντων, καὶ χείρω ἐκείνων διακειμένων. Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς δεσμοῦμεν "φορτία" βαρέα καὶ "δυσβάστακτα», καὶ ἐπιτίθεμεν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ "δακτύλῳ" ἡμῶν οὐ θέλομεν κινῆσαι αὐτά; Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν ποιοῦμεν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις; Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς φιλοῦμεν "τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων "Ῥαββί, Ῥαββί»· καὶ τοὺς ταῦτα ἡμῖν μὴ σφόδρα ἀπονέμοντας ἕως θανάτου πολεμοῦμεν; Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς ἤραμεν τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, καὶ κλείομεν (≡14__416≡> "τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων», μηδὲ αὐτοὶ εἰσερχόμενοι, μηδὲ αὐτοὺς ποιοῦντες εἰσελθεῖν;

Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς περιάγομεν "τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξερὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται" ποιοῦμεν αὐτὸν "υἱὸν γεέννης διπλότερον ἡμῶν;" Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς "ἐσμεν ὁδηγοὶ τυφλοί, τὸν κώνωπα διυλίζοντες, καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες;" Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς καθαρίζομεν "τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος», τὸ δὲ "ἔσωθεν" ἡμῶν γέμει "ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας», μᾶλλον δὲ "ἀκρασίας;" Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς ἀποδεκατοῦμεν τὸ πήγανον καὶ τὸ ἡδύοσμον, καὶ πᾶν λάχανον· καὶ παρερχόμεθα τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ; Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, "ἔξωθεν μὲν φαινόμενοι τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ὄντες μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας καὶ πάσης ἀκαθαρσίας;" Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς οἰκοδομοῦμεν "τοὺς τάφους" τῶν Μαρτύρων, καὶ κοσμοῦμεν τὰ "μνημεῖα" τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐσμὲν ὅμοιοι τῶν ἀποκτεινάντων αὐτούς; Τίς οὖν οὐ κλαύσει ἡμᾶς οὕτως διακειμένους; Τίς οὐ θρηνήσει τὴν τηλικαύτην ἡμῶν αἰχμαλωσίαν; Διὰ τοῦτο υἱοὶ Θεοῦ "οἱ τίμιοι», ἐλογίσθημεν ὡς "ἀγγεῖα ὀστράκινα». Διὰ τοῦτο ἠμαυρώθη τὸ "χρυσίον»· ἠλλοιώθη τὸ ἀργύριον "τὸ ἀγαθόν».

Διὰ τοῦτο οἱ Ναζωραῖοι Σιών, οἱ "ὑπὲρ χιόνα" λάμψαντες, γεγόναμεν ὡς Αἰθίοπες· οἱ "ὑπὲρ γάλα" λευκανθέντες, ὑπὲρ μέλαν ἐζοφώθησαν. Διὰ τοῦτο "ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην τὸ εἶδος" ἡμῶν. Οἱ τιθηνούμενοι "ἐπὶ κόκκων», περιεβαλόμεθα "κοπρίας· (≡14__418≡> καὶ ἐμεγαλύνθη ἡ ἀνομία ἡμῶν, ὑπὲρ" ἀνομιῶν "Σοδόμων». Διὰ τοῦτο "οἱ υἱοὶ τῆς ἡμέρας καὶ" τοῦ "φωτός, υἱοὶ" γεγόναμεν "νυκτὸς καὶ σκότους». Διὰ τοῦτο υἱοὶ τῆς βασιλείας, υἱοὶ γεέννης γεγόναμεν. Διὰ τοῦτο οἱ "υἱοὶ Ὑψίστου, ὡς ἄνθρωποι" ἀποθνήσκομεν, "καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων" πίπτομεν. Διὰ τοῦτο παρεδόθημεν εἰς "χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων», τῶν ἀγρίων λέγω δαιμόνων, "καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν», δηλαδὴ τῷ τούτων ἄρχοντι, "ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν», παραβάντες τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ

καταπατήσαντες τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενοι.

Ἀλλὰ "μὴ παραδῴης ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου», Κύριε, "καὶ μὴ διασκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου· καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ᾽ ἡμῶν», διὰ τοὺς οἰκτιρμούς σου, "Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καὶ διὰ [τὰ] σπλάγχνα τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ διὰ τὸ ἔλεος τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. "Μὴ μνησθῇς ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων», ἀλλὰ "ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. Βοήθησον ἡμῖν ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, ῥῦσαι ἡμᾶς, καὶ ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου», Κύριε, μνησθεὶς τῆς ἀπαρχῆς ἡμῶν ἣν ἐξ ἡμῶν διὰ φιλανθρωπίαν λαβὼν ὁ μονογενής σου Υἱὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἔχει ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἡμῖν βεβαίαν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας χαρίσηται· καὶ μὴ διὰ τὴν (≡14_420≡> ἀπόγνωσιν χείρους γενώμεθα, διὰ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα, ὃ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ἐξέχεεν· διὰ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ Ἀποστόλους καὶ Μάρτυρας, οἳ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεον· διὰ τοὺς ἁγίους Προφήτας καὶ Πατέρας καὶ Πατριάρχας, οἵτινες ἠγωνίσαντο εὐαρεστῆσαι τῷ ἁγίῳ σου ὀνόματι.

Μὴ παρίδῃς τὴν δέησιν ἡμῶν, Κύριε, μηδὲ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς εἰς τέλος. Οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν πεποιθότες ἐσμέν, ἀλλ᾽ ἐπὶ ἐλέει τῷ σῷ, δι᾽ οὗ τὸ γένος ἡμῶν περιποιῇ. Ἱκετεύομεν καὶ παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, ἵνα μὴ γένηται εἰς κρῖμα ἡμῖν τὸ οἰκονομηθὲν ἡμῖν ὑπὸ μονογενοῦς σου Υἱοῦ πρὸς σωτηρίαν μυστήριον· καὶ "μὴ ἀπορρίψῃς" ἡμᾶς ἀπὸ "τοῦ προσώπου σου». Μὴ βδελύξῃ ἡμῶν τὴν ἀναξιότητα, ἀλλ᾽ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου παράγαγε τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν, ἵνα ἀκατακρίτως προσελθόντες κατενώπιον τῆς ἁγίας σου δόξης ἀξιωθῶμεν τῆς σκέπης τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ μὴ ὡς δοῦλοι πονηροὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἀποδόκιμοι γενώμεθα.

Ναί, Δέσποτα παντοδύναμε Κύριε, εἰσάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν. Τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν· σὺ γὰρ εἶ "ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι», καὶ τὴν παρά σου πάντες ἐπιζητοῦμεν βοήθειαν. Ἐπίβλεψον οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Κύριε, "καὶ ἴδε ἐκ τοῦ οἴκου τῆς ἁγίας δόξης σου. Ποῦ ἐστιν ὁ ζῆλός σου καὶ ἡ ἰσχύς σου; Ποῦ ἐστι τὸ (≡14_422≡> πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καὶ τῶν οἰκτιρμῶν σου», ὅτι ἠνέσχες τῆς πτώσεως ἡμῶν; "Σὺ γὰρ ἡμῶν εἶ Πατήρ, ὅτι Ἀβραὰμ οὐκ ἔγνω ἡμᾶς, καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς· ἀλλὰ σύ, Κύριε, Πατὴρ ἡμῶν, ῥῦσαι ἡμᾶς», ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς τὸ ὄνομά σου" τὸ ἅγιον ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐστι, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. "Τί ἐπλάνησας ἡμᾶς, Κύριε, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου;" "Μὴ παιδεύσῃς ἡμᾶς τῇ ῥάβδῳ τῶν κριμάτων σου». "Τί ἐσκλήρυνας ἡμῶν τὰς καρδίας, τοῦ μὴ φοβεῖσθαί σε;" Ἐγκατέλειψας ἡμᾶς τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης; Ἐπίστρεψον, Κύριε, τοὺς δούλους σου διὰ τὴν ἁγίαν σου Ἐκκλησίαν, διὰ πάντας τοὺς ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίους σου, ἵνα "μικρὸν κληρονομήσωμεν τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου σου. Οἱ ὑπεναντίοι ἡμῶν κατεπάτησαν τὸ ἁγίασμά σου·

ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ᾽ ἀρχῆς ὅτε οὐκ ἦρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ᾽ ἡμᾶς».

38 (λη'). "Ἐὰν ἀνοίξῃς τὸν οὐρανόν, τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη, καὶ τακήσονται ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώπου τοῦ πυρός· καὶ κατακαύσει πῦρ τοὺς ὑπεναντίους· καὶ φοβερὸν ἔσται τὸ ὄνομά σου τοῖς ὑπεναντίοις. Ὅταν ποιεῖς τὰ ἔνδοξα, τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη. Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον Θεόν, πλὴν σοῦ. Καὶ τὰ ἔργα σου, ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον· συναντήσεται γὰρ τοῖς ποιοῦσι τὸ δίκαιον, καὶ τῶν ὁδῶν σου μνησθήσονται. Ἰδοὺ σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν». Μᾶλλον δέ, ἡμεῖς ἡμάρτομεν, καὶ σὺ ὠργίσθης.

(≡14__424≡> "Διὰ τοῦτο ἐπλανήθημεν, καὶ ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς· ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν· καὶ ἐρρύημεν ὡς φύλλα διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, οὕτως ἄνεμος οἴσει ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομά σου, καὶ ὁ μνησθεὶς ἀντιλαβέσθαι σου. Καὶ ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου ἀφ᾽ ἡμῶν, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Καὶ νῦν, Κύριε, Πατὴρ ἡμῶν εἶ σύ· ἡμεῖς δὲ πηλός, ἔργον τῶν χειρῶν σου πάντες. Μὴ ὀργισθῇς ἡμᾶς σφόδρα, καὶ μὴ ἐν καιρῷ μνησθῇς ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Καὶ νῦν ἐπίβλεψον ὅτι λαός σου πάντες ἡμεῖς· πόλις τοῦ ἁγίου σου ἐγενήθη ἔρημος Σιών· ὡς ἔρημος ἐγενήθη Ἱερουσαλήμ. Εἰς κατάραν ὁ οἶκος τοῦ ἁγίου ἡμῶν, καὶ ἡ δόξα ἣν ηὐλόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ ἔνδοξα συνέπεσε. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἠνέσχου, Κύριε, καὶ ἐσιώπησας, καὶ ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἕως σφόδρα».

39 (λθ'). Συνέβη μὲν ταῦτα τυπικῶς τῷ παλαιῷ σου λαῷ, νῦν δὲ εἰς ἡμᾶς ἀληθινῶς πεπλήρωται· "καὶ ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν δαίμοσι, μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν». Ἀλλ᾽ ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε, καὶ σῶσον ἡμᾶς διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· καὶ γνώρισον ἡμῖν τὰς μεθοδείας τῶν ὑπεναντίων ἡμῶν· καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν μηχανημάτων αὐτῶν, καὶ μὴ ἀποστήσῃς ἀφ᾽ ἡμῶν τὴν σὴν βοήθειαν, ὅτι ἡμεῖς οὐχ ἱκανοί ἐσμεν πρὸς τὸ νικᾷν τὰ ἀντιπίπτοντα· σὺ δὲ δυνατὸς εἶ εἰς τὸ σώζειν ἐκ πάντων τῶν ἐναντίων. Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε, ἐκ τῶν δυσχερῶν τοῦ κόσμου (≡14__426≡> τούτου, κατὰ τὴν χρηστότητά σου, ἵνα ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τὸ πέλαγος τοῦ βίου διαπεράσαντες, ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι τῷ φοβερῷ βήματί σου παραστάντες, ἀξιωθῶμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς».

40 (μ'). Ταῦτα πάντα ἀκούσας ὁ Ἀδελφὸς καὶ σφόδρα κατανυγείς, μετὰ δακρύων εἶπε τῷ Γέροντι ὡς· "ἐξ ὧν θεωρῶ, Πάτερ, οὐχ ὑπολείπεταί μοι ἐλπὶς σωτηρίας. Αἱ γὰρ "ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου»· ἀλλὰ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι τί ὤφειλον ποιῆσαι».

Καὶ ὁ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπε·

"Τὸ σωθῆναι, παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἀδύνατον· παρὰ δὲ τῷ Θεῷ, πάντα δυνατά", ὡς αὐτὸς ἔφη ὁ Κύριος. "Προφθάσομεν οὖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν, καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν»· καὶ ἀκούωμεν αὐτοῦ λέγοντος

διὰ τῆς Ἡσαΐου φωνῆς, ὅτι "ὅταν ἀποστραφῇς καὶ στενάξῃς, τότε σωθήσῃ». Καὶ πάλιν· "Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ σῶσαι; ἢ ἐβάρυνε τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ μὴ εἰσακούσασθαι; Ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν διιστῶσιν ἀναμέσον ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι».

Διὸ λέγει· "Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε· ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μοῦ· παύσασθε τῶν πονηριῶν ὑμῶν· μάθητε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε (≡14__428≡> κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ καὶ δικαιώσατε χήραν. καὶ δεῦτε, καὶ διελεγχθῶμεν, λέγει Κύριος· καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ». Καί, "Ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα». Καὶ πάλιν διὰ Ἰωήλ· "Ἐπιστράφετε πρός με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν· [καὶ] ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ [ἐν] κοπετῷ· διαρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ οὐ τὰ ἱμάτια ὑμῶν. Ἐλεήμων γὰρ καὶ οἰκτίρμων ἐστὶ Κύριος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις». Πρὸς Ἰεζεκιὴλ δέ· "Υἱὲ ἀνθρώπου, εἰπὸν τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ· "Οὕτως ἐλαλήσατε λέγοντες "Αἱ πλάναι ἡμῶν, καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐφ᾽ ἡμῖν εἰσι· καὶ ἐν αὐταῖς τηκόμεθα· καὶ πῶς ζησόμεθα;" Εἰπὸν αὐτοῖς "Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀσεβοῦς, ὥστε ἐπιστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ζῆν αὐτόν· ἀποστροφῇ ἀποστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν· καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραήλ;"

Ἡ δὲ τρίτη τῶν Βασιλειῶν, τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητα φανεροῦσα, οὕτω λέγει. Ἐν τῷ ἀκοῦσαι Ἀχαὰβ ὄντα αὐτὸν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Ναβουθαί, ὃν ἐκληρονόμησεν ἐν τῷ ἀποκτεῖναι αὐτὸν διὰ τῆς Ἰεζάβελ, τοὺς λόγους Ἠλιοῦ λέγοντος· "Τάδε λέγει Κύριος "ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας· καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἔλειξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά σου· καὶ τὴν Ἰεζάβελ κύνες καταφάγονται ἐν τῷ προτειχίσματι τοῦ Ἰσραήλ». Καὶ ἐν τῷ ἀκοῦσαι Ἀχαὰβ τοὺς λόγους τούτους, διέρρηξε τὰ (≡14__430≡> ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔθετο σάκκον ἐπὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσε, καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ σάκκῳ. Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἠλιοῦ, λέγων· "Ἰδὲ ὅτι ἐνετράπη Ἀχαὰβ ἀπὸ προσώπου μου. Οὐκ ἐπάξω κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ».

Ὁ δὲ Δαβίδ φησι· "Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα "ἐξαγορεύσω κατ᾽ ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. Ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σὲ πᾶς ὅσιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ· καὶ ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιοῦσιν».

Ἐν δὲ τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος "Μετανοεῖτε», φησίν, "ἤγγισε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Τοῦ δὲ Πέτρου πυθομένου "ποσάκις τῆς ἡμέρας, ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἑπτάκις;" ἀποκρίνεται αὐτῷ "ὁ φύσει ἀγαθὸς" καὶ ἀνείκαστος ἐν χρηστότητι· "οὐ λέγω σοι [ἕως] ἑπτάκις ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά». Τί ταύτης τῆς ἀγαθότητος ἰσόρροπον; Τί ταύτης τῆς φιλανθρωπίας ἐφάμιλλον;

41 (μα'). Ἐγνωκότες οὖν τὸν τοῦ Κυρίου φόβον, τήν τε χρηστότητα αὐτοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἔκ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἐπιστρέψωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν· καὶ ἵνα τί ἀπολλύμεθα, ἀδελφοί; Καθαρίσωμεν χεῖρας, οἱ ἁμαρτωλοί· ἁγνίσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν, οἱ δίψυχοι· ταλαιπωρήσωμεν (≡14__432≡> καὶ πενθήσωμεν, καὶ κλαύσωμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Παυσώμεθα τῶν πονηριῶν ἡμῶν· πιστεύσωμεν ταῖς εὐσπλαγχνίαις τοῦ Κυρίου· φοβηθῶμεν τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ, φυλάξωμεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· ἀγαπήσω μεν ἀλλήλους ἐξ ὅλης καρδίας. Εἴπωμεν "ἀδελφοὶ ἡμῶν" καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ βδελυσσομένοις, ἵνα τὸ ὄνομα Κυρίου δοξασθῇ καὶ ὀφθῇ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτοῦ. Δῶμεν συγγνώμην ἀλλήλοις, δι᾽ ἀλλήλων πειραζόμενοι, ὡς πάντες ὑπὸ κοινοῦ ἐχθροῦ πολεμούμενοι. Ἀντιστῶμεν τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, τὸν Θεὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλούμενοι· καὶ φυγαδεύωμεν ἐξ ἡμῶν τὰ πονηρὰ καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα. Ὑποτάξωμεν τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, ὑπωπιάζοντες καὶ δουλαγωγοῦντες δι᾽ ἁπάσης κακοπαθείας· "Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος». Διεγείρωμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων.

Μὴ φθονήσωμεν ἀλλήλοις, μηδὲ φθονούμενοι ἀγριωθῶμεν· συμπαθήσωμεν δὲ μᾶλλον ἀλλήλοις, καὶ διὰ ταπεινοφροσύνης ἀλλήλους ἰασώμεθα. Μὴ καταλαλῶμεν ἀλλήλων, μηδὲ σκώψωμεν ἀλλήλους, "ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη». Ἀποβάλλωμεν ἀφ᾽ ἡμῶν τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ῥᾳθυμίαν· καὶ στῶμεν ἀνδρείως κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀγωνιζόμενοι· καὶ "ἔχομεν παράκλητον Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον πρὸς τὸν Πατέρα· καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν»· καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἐξ ὅλης ψυχῆς ἡμῶν, καὶ ἀφίησιν ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Ὅτι "ἐγγὺς Κύριος (≡14__434≡> πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ». Διὸ λέγει· "Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνήσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου. Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου· καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με».

Καὶ ὁ Ἠσαΐας δὲ πάλιν· "Λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, ἀπόστελλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα. Διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε· καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐ παρόψει. Τότε ῥαγήσεται πρώϊμον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ. Καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου· καὶ δόξα Κυρίου περιστελεῖ σε». Καὶ τί τὸ ἐπὶ τούτοις; "Τότε βοήσῃ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεταί σου· ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρεῖ· "Ἰδοὺ πάρειμι». Τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία. Καὶ ἔσται Θεὸς μετὰ σοῦ διαπαντός· καὶ ἐμπλησθήσῃ καθὰ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου». Ὁρᾷς ὅτι ἐν τῷ λύειν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ διαλύειν πᾶσαν στραγγαλιὰν βιαίων συναλλαγμάτων μνησικακίας, καὶ σπεύδειν εὐεργετεῖν τὸν πλησίον ἐξ ὅλης ψυχῆς, τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως περιλαμπόμεθα, καὶ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας ἐλευθερούμεθα, καὶ

πάσης ἀρετῆς πληρούμεθα, καὶ ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καταλαμπόμεθα, (≡14_436≡> καὶ πάσης ἀγνοίας ἐλευθερούμεθα· καὶ προσευχόμενοι τὰ Χριστοῦ εἰσακουόμεθα, καὶ τὸν Θεὸν μεθ᾿ ἡμῶν ἕξομεν διαπαντός, καὶ τῆς κατὰ Θεὸν ἐπιθυμίας πληρούμεθα.

42 (μβ'). Ἀγαπήσωμεν οὖν ἀλλήλους, [ἵνα] καὶ ἀγαπώμεθα ὑπὸ Θεοῦ. Μακροθυμήσωμεν ἐπ᾿ ἀλλήλοις, καὶ μακροθυμεῖ ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Μὴ ἀποδῶμεν "κακὸν ἀντὶ κακοῦ», καὶ οὐκ ἀπολαμβάνομεν κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Τὴν γὰρ συγχώρησιν τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν ἐν τῇ συγχωρήσει τῶν ἀδελφῶν εὑρίσκομεν. Καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ τοῦ πλησίον ἐγκέκρυπται. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν· "ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν. Καὶ ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν». Καὶ πάλιν· "Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται». Καί· "Ὧι μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρήσεται ὑμῖν». Ἰδοὺ ἐχαρίσατο ἡμῖν ὁ Κύριος τρόπον σωτηρίας, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν "ἐξουσίαν" αἰώνιον "τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ»· καὶ ἐν τῷ θελήματι ἡμῶν ἐστι λοιπὸν ἡ σωτηρία ἡμῶν.

43 (μγ'). Δῶμεν οὖν ἑαυτοὺς τῷ Κυρίῳ ἐξ ὁλοκλήρου, ἵνα ὁλόκληρον αὐτὸν ἀντιλάβωμεν. Γενώμεθα θεοὶ δι᾿ αὐτόν· διὰ γὰρ τοῦτο ἄνθρωπος γέγονε, φύσει ὢν Θεὸς καὶ Δεσπότης. Ὑπακούσωμεν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ἀκαμάτως ἀμύνεται τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν· "Εἰ ὁ λαός μου ἤκουσέ μου», φησίν, "Ἰσραὴλ ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη· ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐταπείνωσα, καὶ ἐπὶ τοὺς θλίβοντας αὐτοὺς ἐπέβαλον ἂν τὴν (≡14_438≡> χεῖρά μου». Πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ἐπ᾿ αὐτὸν μόνον θήσωμεν. Καὶ πᾶσαν τὴν μέριμναν ἡμῶν ἐπ᾿ αὐτὸν μόνον ῥίψωμεν, καὶ ἐκ πάσης θλίψεως αὐτὸς ἡμᾶς ῥύσεται, καὶ πάντα τὸν βίον αὐτὸς ἡμᾶς διατρέψει. Πάντα μὲν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσωμεν· ἐπὶ μηδενὶ δὲ ἀνθρώπων τὴν ἐλπίδα θήσωμεν· ὅτι ἐφ᾿ ὅσον ὁ Κύριος συντηρεῖ ἡμᾶς, καὶ οἱ φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι, καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες πρὸς ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν. Ἐπὰν δὲ ὁ Κύριος ἡμᾶς ἐγκαταλείπῃ, τότε καὶ οἱ φίλοι πάντες ἐγκαταλείπουσι, καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες καθ᾿ ἡμῶν ἰσχύουσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς ἑαυτὸν θαρρῶν, πεσεῖται πτῶμα ἐξαίσιον· ὁ δὲ φοβούμενος τὸν Κύριον ὑψωθήσεται. Διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· "Οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπιῶ, καὶ ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με. Ἔσωσας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν θλιβόντων ἡμᾶς, καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς κατήσχυνας».

44 (μδ'). Μὴ ἀνασχώμεθα τῶν λογισμῶν τῶν σμικρυνόντων ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας, καὶ τὴν ἄφεσιν αὐτῶν γεγονέναι μαντευομένων. Περὶ αὐτῶν γὰρ ὁ Κύριος ἀσφαλιζόμενος ἡμᾶς ἔλεγε· "Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων· ἔσωθεν δέ, εἰσὶ λύκοι ἅρπαγες". Ἐφ᾿ ὅσον γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ὀχλεῖται, οὔπω τῆς συγχωρήσεως αὐτῆς ἐτύχομεν· οὐδέπω γὰρ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας πεποιήκαμεν. Καρπὸς μετανοίας ἐστὶν ἀπάθεια ψυχῆς· ἀπάθεια δέ, ἐξάλειψις ἁμαρτίας. Οὔπω δὲ ἔχομεν τελείαν ἀπάθειαν, ποτὲ μὲν ὀχλούμενοι ὑπὸ τῶν παθῶν, ποτὲ δὲ μὴ ὀχλούμενοι. Οὐκ ἄρα τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως

τελείως ἐτύχομεν. Τῆς (≡14__440≡> μὲν γὰρ προγονικῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐλευθερώθημεν, τῆς δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα τολμηθείσης διὰ τῆς μετανοίας ἐλευθερούμεθα.

45 (με'). Μετανοήσωμεν οὖν γνησίως, ἵνα τῶν παθῶν ἐλευθερούμενοι τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως τύχωμεν. Περι φρονήσωμεν τῶν προσκαίρων, ἵνα μὴ δι᾽ αὐτὰ τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενοι τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης παραβῶμεν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης ἐκπέσωμεν. "Πνεύματι περιπατῶμεν, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσομεν». Γρηγορήσωμεν, νήψωμεν, ἀποβάλωμεν λοιπὸν τὸν ὕπνον τῆς ῥαθυμίας. Ζηλώσωμεν τοὺς ἁγίους ἀθλητὰς τοῦ Σωτῆρος· μιμησώμεθα αὐτῶν τοὺς ἀγῶνας, τῶν [μὲν] ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι. Μιμησώμεθα τὸν ἀκατάπαυστον αὐτῶν δρόμον, τὴν ζέουσαν προθυμίαν, τῆς ἐγκρατείας τὴν καρτερίαν, τῆς σωφροσύνης τὸν ἁγιασμόν, τῆς ὑπομονῆς τὴν γενναιότητα, τῆς μακροθυμίας τὴν ἀνοχήν, τῆς συμπαθείας τὸν οἶκτον, τῆς πραΰτητος τὸ ἀτάραχον, τοῦ ζήλου τὴν θερμότητα, τῆς ἀγάπης τὸ ἀνυπόκριτον, τῆς ταπεινοφροσύνης τὸ ὕψος, τῆς ἀκτημοσύνης τὸ ἀπέριττον, τὴν ἀνδρείαν, τὴν χρηστότητα, τὴν ἐπιείκειαν.

Μὴ ὑπτιωθῶμεν ταῖς ἡδοναῖς, μὴ χαυνωθῶμεν τοῖς λογισμοῖς, μὴ ῥυπώσωμεν τὴν συνείδησιν, τὴν εἰρήνην διώκωμεν μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν· οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. Καὶ ἐπὶ τούτοις φύγωμεν τὸν κόσμον, ἀδελφοί, (≡14__442≡> καὶ τὸν κοσμοκράτορα. Καταλείψωμεν τὴν σάρκα, καὶ τὰ σαρκικά. Εἰς οὐρανοὺς ἀναδράμωμεν· ἐκεῖ ἕξωμεν ἡμῶν τὸ πολίτευμα. Τὸν θεῖον Ἀπόστολον μιμησώμεθα, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς καταλάβωμεν, τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ἀπολαύσωμεν. Σὺν ἀγγέλοις χορεύσωμεν, σὺν ἀρχαγγέλοις ὑμνήσωμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ' (200) **ΠΕΡΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ***

(≡14__446≡>

καί τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ (=1084=)

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Α'

1.1 (α´) Εἷς Θεός, ἄναρχος, ἀκατάληπτος, ὅλην ἔχων τοῦ εἶναι τήν δύναμιν διόλου· τήν, πότε καί πῶς εἶναι παντάπασιν ἀπωθούμενος ἔννοιαν· ὡς πᾶσιν ἄβατος, καί μηδενί τῶν ὄντων ἐκ φυσικῆς ἐμφάσεως διεγνωσμένος.

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90ος (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 14**.

1.2 (β´) Ὁ Θεός, οὐκ ἔστι δι᾽ ἑαυτόν, ὡς ἡμᾶς εἰδέναι δυνατόν· οὔτε ἀρχή, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος, οὔτε τι τό σύνολον ἕτερον τῶν τοῖς μετ᾽ αὐτόν φυσικῶς ἐνθεωρουμένων· ἀόριστος γάρ ἐστι καί ἀκίνητος καί ἄπειρος, ὡς πάσης οὐσίας καί δυνάμεως καί ἐνεργείας ὑπερέκεινα ἀπείρως ὤν.

1.3 (γ´) Πᾶσα οὐσία τόν ἑαυτῆς ὅρον ἑαυτῇ συνεισάγουσα, ἀρχή πέφυκεν εἶναι, τῆς ἐπιθεωρουμένης αὐτῇ κατά δύναμιν κινήσεως. Πᾶσα δέ φυσική πρός ἐνέργειαν κίνησις, τῆς μέν οὐσίας μετεπινοουμένη· προεπινοουμένη δέ τῆς ἐνεργείας, μεσότης ἐστίν, ὡς ἀμφοῖν κατά τό μέσον φυσικῶς διειλημμένη· καί πᾶσα ἐνέργεια τῷ κατ᾽ αὐτήν λόγῳ φυσικῶς περιγραφομένη, τέλος ἐστί τῆς πρό αὐτῆς κατ᾽ ἐπίνοιαν οὐσιώδους κινήσεως.

(≡14__448≡> 1.4 (δ´) Οὐκ ἔστιν ὁ Θεός οὐσία, κατά τήν ἁπλῶς ἤ πῶς λεγομένην οὐσίαν, ἵνα καί ἀρχή· οὔτε δύναμις κατά τήν ἁπλῶς ἤ πῶς λεγομένην δύναμιν, ἵνα καί μεσότης· οὔτε ἐνέργεια, κατά τήν ἁπλῶς ἤ πῶς λεγομένην ἐνέργειαν, ἵνα καί τέλος ἐστί τῆς κατά δύναμιν προεπινοουμένης οὐσιώδους κινήσεως· ἀλλ᾽ οὐσιοποιός καί ὑπερούσιος ὀντότης· καί δυναμοποιός καί ὑπερδύναμος ἵδρυσις· καί πάσης ἐνεργείας δραστική καί ἀτελεύτητος ἕξις· καί συντόμως εἰπεῖν, πάσης οὐσίας καί δυνάμεως καί ἐνεργείας, ἀρχῆς τε καί μεσότητος καί τέλους ποιητική.

(=1085=) 1.5 (ε´) Ἡ ἀρχή καί ἡ μεσότης καί τό τέλος, τῶν χρόνῳ διαιρετῶν εἰσι γνωρίσματα· εἴποι δ᾽ ἄν τις ἀληθεύων, καί τῶν ἐν αἰῶνι συνορωμένων. Ὁ μέν γάρ χρόνος, μετρουμένην ἔχων τήν κίνησιν, ἀριθμῷ περιγράφεται· ὁ αἰών δέ συνεπινοουμένην ἔχων τῇ ὑπάρξει τήν πότε κατηγορίαν, πάσχει διάστασιν, ὡς ἀρχήν τοῦ εἶναι λαβών. Εἰ δέ χρόνος καί αἰών οὐκ ἄναρχα, πολλῷ μᾶλλον τά ἐν τούτοις περιεχόμενα.

1.6 (στ´) Εἷς καί μόνος κατά φύσιν ἀεί κυρίως ἐστίν ὁ Θεός, ὅλον τό κυρίως εἶναι κατά πάντα τρόπον ἑαυτῷ περικλείων, ὡς καί αὐτοῦ τοῦ εἶναι κυρίως ὑπέρτερος. Εἰ δέ τοῦτο, οὐδαμῶς οὐδέν οὐδαμοῦ τῶν εἶναι λεγομένων τό σύνολον ἔχει τό, κυρίως εἶναι. Οὐκοῦν οὐδέν αὐτῷ τό παράπαν ἐξ ἀϊδίου συνθεωρεῖται κατ᾽ οὐσίαν διάφορον· οὐκ αἰών, οὐ χρόνος, οὐδέ τι τῶν τούτοις ἐνδιαιτωμένων. Οὐ γάρ συμβαίνουσιν ἀλλήλοις πώποτε, τό κυρίως εἶναι καί οὐ κυρίως.

1.7 (ζ´) Ἀρχή πᾶσα καί μεσότης καί τέλος, εἰς ἅπαν τήν σχετικήν δι᾽ ὅλου κατηγορίαν οὐκ ἤρνηται· Θεός δέ καθόλου πάσης σχέσεως ὑπάρχων ἀπειράκις ἀπείρως ἀνώτερος, οὔτε ἀρχή οὔτε μεσότης (≡14__450≡> οὔτε τέλος εἰκότως ἐστίν· οὐδέ τι τό σύνολον ἕτερον, τῶν, οἷς ἐνθεωρεῖσθαι κατά τήν σχέσιν ἡ τοῦ πρός τι δύναται κατηγορίαν.

1.8 (η´) Πάντα τά ὄντα, νοούμενα λέγεται· τῶν ἐπ᾽ αὐτά γνώσεων ἐναποδείκτους ἔχοντα τάς ἀρχάς· ὁ δέ Θεός, οὐ νοούμενος ὀνομάζεται· ἀλλ᾽ ἐκ τῶν νοουμένων μόνον εἶναι πιστεύεται· διόπερ οὐδέν τῶν νοουμένων αὐτῷ καθ᾽ ὁτιοῦν παραβάλλεται.

1.9 (θ´) Αἱ τῶν ὄντων γνώσεις, συνηρτημένους φυσικῶς ἔχουσι πρός ἀπόδειξιν τούς οἰκείους λόγους, οἷς περιγραφήν φυσικῶς ὑπομένουσιν· ὁ

δέ Θεός, διά τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων εἶναι μόνον πιστεύεται· πάσης ἀποδείξεως βασιμώτερον, τοῖς εὐσεβέσι τήν ὅτι κυρίως ἐστίν ὁμολογίαν καί πίστιν διδούς. Πίστις γάρ ἐστι, γνῶσις ἀληθής ἀναποδείκτους ἔχουσα τάς ἀρχάς, ὡς τῶν ὑπέρ νοῦν καί λόγον ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

1.10 (ι΄) Ἀρχή τῶν ὄντων καί μεσότης καί τέλος ἐστίν (=1088=) ὁ Θεός, ὡς ἐνεργῶν, ἀλλ᾿ οὐ πάσχων ὥσπερ καί τά ἄλλα πάντα, οἷς παρ᾿ ἡμῶν ὀνομάζεται. Ἀρχή γάρ ἐστιν ὡς δημιουργός· καί μεσότης, ὡς προνοητής· καί τέλος, ὡς περιγραφή. Ἐξ αὐτοῦ γάρ, φησί, καί δι᾿ αὐτοῦ, καί είς αὐτόν τά πάντα.

1.11 (ια΄) Οὐκ ἔστι ψυχή λογική κατ᾿ οὐσίαν ψυχῆς λογικῆς τιμιωτέρα. Πᾶσαν γάρ ψυχήν κατ᾿ εἰκόνα ἑαυτοῦ δημιουργῶν, ὡς ἀγαθός ὁ Θεός, αὐτοκίνητον είς τό εἶναι παράγει· ἑκάστη δέ κατά πρόθεσιν, ἤ τήν τιμήν ἐπιλέγεται, ἤ τήν ἀτιμίαν ἑκοῦσα διά τῶν ἔργων προσίεται.

1.12 (ιβ΄) Ὁ Θεός, ἥλιός ἐστι δικαιοσύνης, ὡς γέγραπται· πᾶσιν ἁπλῶς τάς ἀκτῖνας ἐπιλάμπων τῆς ἀγαθότητος· ἡ δέ ψυχή, ἤ κηρός ὡς φιλόθεος, ἤ πηλός ὡς φιλόϋλος κατά τήν γνώμην γίνεσθαι πέφυκεν· ὥσπερ οὖν ὁ πηλός κατά φύσιν ἡλίῳ ξηραίνεται· ὁ δέ κηρός, φυσικῶς (≡14__452≡> ἁπαλύνεται· οὕτω καί πᾶσα ψυχή φιλόϋλος καί φιλόκοσμος ἀπό Θεοῦ νουθετουμένη, καί ὡς πηλός κατά τήν γνώμην ἀντιτυποῦσα, σκληρύνεται· καί ἑαυτήν ὠθεῖ κατά τόν Φαραώ πρός ἀπώλειαν· πᾶσα δέ φιλόθεος, ὡς κηρός ἁπαλύνεται, καί τούς τῶν θείων τύπους καί χαρακτῆρας εἰσδεχομένη, γίνεται Θεοῦ κατοικητήριον ἐν πνεύματι.

1.13 (ιγ΄) Ὁ τόν νοῦν ταῖς θείαις καταστράψας νοήσεσιν, καί τόν λόγον ἐθίσας θείοις ὕμνοις ἀπαύστως γεραίρειν τόν Κτίσαντα, καί ταῖς ἀκηράτοις φαντασίαις καθαγιάσας τήν αἴσθησιν· οὗτος τῷ φυσικῷ κατ᾿ εἰκόνα καλῷ, προσέθηκε τό καθ᾿ ὁμοίωσιν γνωμικόν ἀγαθόν.

1.14 (ιδ΄) Φυλάττει τις τῷ Θεῷ τήν ψυχήν ἀκηλίδωτον, εἰ τήν μέν διάνοιαν περί μόνου Θεοῦ, καί τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν διανοεῖσθαι βιάσαιτο· τόν δέ λόγον, ὀρθόν ἑρμηνέα καί ἐξηγητήν τῶν αὐτῶν ἀρετῶν καταστήσειε· καί τήν αἴσθησιν εὐσεβῶς τόν ὁρατόν κόσμον καί τά ἐν αὐτῷ πάντα φαντάζεσθαι διδάξειε, τήν τῶν ἐν αὐτοῖς λόγων μεγαλειότητα τῇ ψυχῇ διαγγέλλουσαν.

1.15 (ιε΄) Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας τῶν τυραννούντων δαιμόνων ἐλευθερώσας ἡμᾶς Θεός, φιλάνθρωπον θεοσεβείας ἡμῖν ζυγόν ἐδωρήσατο, τήν ταπεινοφροσύνην· δι᾿ ἧς πᾶσα μέν διαβολική δαμάζεται δύναμις· (=1089=) πᾶν δέ τοῖς ἑλομένοις αὐτήν ἀγαθόν δημιουργεῖται, καί ἀραδιούργητον διαφυλάττεται.

1.16 (ιστ΄) Ὁ πιστεύων, φοβεῖται· ὁ δέ φοβούμενος ταπεινοῦται· ὁ δέ ταπεινούμενος, πραΰνεται, τήν τῶν παρά φύσιν τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας κινημάτων ἀνενέργητον ἕξιν λαβών· ὁ δέ πραΰς, τηρεῖ τάς ἐντολάς· ὁ δέ τηρῶν τάς ἐντολάς, καθαίρεται· ὁ δέ καθαρθείς, ἐλλάμπεται· ὁ δέ ἐλλαμφθείς, ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν μυστηρίων ἀξιοῦται τῷ νυμφίῳ Λόγῳ συγκοιτασθῆναι.

(≡14__454≡> 1.17 (ιζ΄) Ὥσπερ γεωργός, ὑπέρ τοῦ τι τῶν ἀγρίων μεταφυτεῦσαι δένδρων ἐπιτήδειον σκοπῶν χωρίον, ἀνελπίστῳ θησαυρῷ περιπίπτει· οὕτω καί πᾶς ἀσκητής ταπεινόφρων καί

ἄπλαστος, καί λεῖος κατά ψυχήν τῆς ὑλικῆς δασύτητος, κατά τόν μακαριώτατον Ἰακώβ, ὑπό τοῦ Πατρός ἐρωτώμενος τῆς ἐπιστήμης τόν τρόπον· Τί τοῦτο ὅ ταχύ εὗρες, τέκνον; ἀποκρίνεται λέγων· Ὅ παρέδωκε Κύριος ὁ Θεός ἐναντίον μου. Ὅταν γάρ ἡμῖν ὁ Θεός παραδῷ τῆς ἰδίας σοφίας τά σοφά θεωρήματα καμάτου χωρίς, οὐ προσδοκήσασι, θησαυρόν ἐξαίφνης πνευματικόν εὑρηκέναι νομίσωμεν. Γεωργός γάρ πνευματικός ἐστιν ὁ δόκιμος ἀσκητής, τήν πρός αἴσθησιν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, ὡς ἄγριον δένδρον πρός τήν τῶν νοητῶν χώραν μεταφυτεύων· καί θησαυρόν εὑρίσκων, τήν κατά χάριν τῆς ἐν τοῖς οὖσι σοφίας φανέρωσιν.

1.18 (ιη΄) Ἄφνω προσπεσοῦσα γνῶσις θείων θεωρημάτων τῷ ἀσκητῇ μή προσδοκήσαντι διά τήν ταπείνωσιν, κατακλᾷ τόν λογισμόν τοῦ πρός ἐπίδειξιν μετά καμάτου καί πόνου ταύτην ζητοῦντος, καί μή εὑρίσκοντος· καί γεννᾷ τῷ ἄφρονι φθόνον εἰκῇ πρός τόν ἀδελφόν, καί φόνου μελέτην, καί ἑαυτῷ λύπην, διά τό μή ἔχειν τήν ἐκ τῶν ἐπαίνων φυσίωσιν.

1.19 (ιθ΄) Οἱ ζητοῦντες μετά πόνου γνῶσιν, καί ἀποτυγχάνοντες, ἤ διά ἀπιστίαν ἀποτυγχάνουσι, ἤ τυχόν διά τό ἀφυῶς μέλλειν αὐτούς ἀντιφιλονεικοῦντας ἐπαίρεσθαι κατά τῶν γινωσκόντων, ὡς ὁ λαός πάλαι κατά Μωϋσέως· πρός οὕς ὁ νόμος ἐρεῖ δεόντως, ὅτι παραβιασάμενοί τινες, ἀνέβησαν εἰς τό ὄρος, καί ἐξῆλθεν ὁ Ἀμοῤῥαῖος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ, καί ἐτίτρωσκεν αὐτούς. Ἀνάγκη γάρ τούς ἐπιδείξεως ἕνεκεν ἐπιμορφιζομένους τήν ἀρετήν, μή μόνον σφάλλεσθαι (≡14__456≡> δολοῦντας τήν εὐσέβειαν, ἀλλά καί ὑπό τοῦ συνειδότος τιτρώσκεσθαι.

(=1092=) 1.20 (κ΄) Ὁ πρός ἐπίδειξιν ἐφιέμενος γνώσεως, καί ἀποτυγχάνων· μήτε φθονείτω τῷ πέλας, μήτε λυπείσθω· ἀλλ᾿ ἔν τινι τῶν ὁμόρων ποιείτω τήν παρασκευήν, ὡς προστέτακται· κατά τήν πρᾶξιν, ἐν τῷ σώματι πρότερον φιλοπονῶν τῇ ψυχῇ τήν ἑτοιμασίαν τῆς γνώσεως.

1.21 (κα΄) Οἱ ὀρθῶς μετ᾿ εὐσεβείας τοῖς οὖσι προσβάλλοντες, καί μηδένα φιλενδειξίας τρόπον ἐπινοοῦντες, εὑρήσουσι προϋπαντώσας αὐτοῖς τάς τῶν ὄντων παμφαεῖς θεωρίας, ἀκριβεστάτην αὐτοῖς ἐμποιούσας ἑαυτῶν τήν κατάληψιν· πρός οὕς ὁ νόμος φησίν· Εἰσελθόντες κληρονομήσατε πόλεις μεγάλας καί καλάς, καί οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἅς οὐκ οἰκοδομήσατε· καί λάκκους λελατομημένους, οὕς οὐκ ἐλατομήσατε· καί ἀμπελῶνας καί ἐλαιῶνας, οὕς οὐκ ἐφυτεύσατε. Ὁ γάρ μή ἑαυτῷ ζῶν, ἀλλά τῷ Θεῷ, πάντων γίνεται πλήρης τῶν θείων χαρισμάτων· τῶν τέως διά τήν ἐπικειμένην τῶν παθῶν ὄχλησιν μή φαινομένων.

1.22 (κβ΄) Ὥσπερ διχῶς ἡ αἴσθησις λέγεται· ἡ μέν, καθ᾿ ἕξιν· ἥτις καί κοιμωμένων ἡμῶν ἐστι, μηδενός ἀντιλαμβανομένη τῶν ὑποκειμένων· ἧς οὐδέν ὄφελος, μή πρός ἐνέργειαν τεινομένης· ἡ δέ, κατ᾿ ἐνέργειαν· δι᾿ ἧς ἀντιλαμβανόμεθα τῶν αἰσθητῶν· οὕτω καί ἡ γνῶσις διττή· ἡ μέν ἐπιστημονική, καθ᾿ ἕξιν μόνην τούς λόγους ἀναλεγομένη τῶν ὄντων· ἧς οὐδέν ὄφελος μή πρός τήν τῶν ἐντολῶν ἐνέργειαν ἐκτεινομένης· ἡ δέ, κατ᾿ ἐνέργειαν πρακτική, αὐτήν ἀληθῆ διά τῆς πείρας τῶν ὄντων κομίζουσα τήν κατάληψιν.

1.23 (κγ΄) Ὁ ὑποκριτής, ἕως μέν δοκεῖ λανθάνειν, ἠρεμεῖ· τήν ἐκ τοῦ δοκεῖν δίκαιος εἶναι δόξαν θηρώμενος. Ἐπειδάν δέ φωραθῇ,

θανατηφόρους (≡14__458≡> προΐσχεται λόγους, ταῖς κατ᾽ ἄλλων λοιδορίαις δοκῶν τήν οἰκείαν συγκαλύπτειν ἀσχημοσύνην· ὅν ἐχίδνης γεννήματι παρεικάσας ὁ λόγος, ὡς παλίμβολον, ἀξίους τῆς μετανοίας προσέταξεν αὐτῷ ποιεῖσθαι καρπούς· τουτέστι, πρός τούς φαινομένους τρόπους, μεταποιῆσαι τήν κρυπτομένην τῆς καρδίας διάθεσιν.

1.24 (κδ´) Φασί τινες θηρίον εἶναι, πᾶν ὅ μή τῷ νόμῳ τῶν ἐν ἀέρι τε καί γῇ καί θαλάττῃ ζώων κέκριται καθαρόν, κἄν ἥμερον εἶναι τῷ ἤθει δοκῇ· οἷς ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ οἰκείου πάθους ὁ λόγος προσαγορεύει.

1.25 (κε´) Ὁ ἐπί βλάβῃ τῶν πέλας μορφιζόμενος φιλίαν, λύκος ἐστί κῳδίῳ ἐπικρύπτων τήν ἑαυτοῦ κακουργίαν. Ὅς ἐπειδάν εὕρῃ ψιλόν ἦθος, ἤ ῥῆμα κατά Χριστόν ἁπλοϊκῶς (=1093=) ἤ γινόμενον ἤ λεγόμενον, ἥρπασε καί διέφθειρε· μυρίους καταχέων μώμους, ὧν τοῖς λόγοις ἤ τοῖς ἤθεσιν ἐπιτίθεται· ὥσπερ κατάσκοπος τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἐλευθερίας.

1.26 (κστ´) Ὁ ὑποκρινόμενος σιωπήν κακουργίας χάριν, τῷ πλησίον τεκταίνεται δόλον· οὗ ἀποτυγχάνων ἄπεισι, τῷ ἰδίῳ πάθει προσθέμενος ὀδύνην. Ὁ δέ σιωπῶν ὠφελείας χάριν, ηὔξησε φιλίαν, καί ἀπελεύσεται χαίρων, ὡς λαβών φωτισμόν σκότους λυτήριον.

1.27 (κζ´) Ὁ ἐν συνεδρίῳ λόγων ἀκρόασιν προπετῶς ἀνακόπτων, οὐκ ἔλαθε φιλοδοξίαν νοσῶν· ὑφ᾽ ἧς ἁλισκόμενος, μυρίους προβάλλεται δρόμους καί περιδρόμους προτάσεων, τήν εἱρμόν τῶν λεγομένων διαστῆσαι βουλόμενος.

1.28 (κη´) Ὁ σοφός, καί διδάσκων καί διδασκόμενος, μόνα βούλεται τά ὠφελοῦντα διδάσκεσθαι καί διδάσκειν· ὁ δέ δοκήσει σοφός, καί ἐρωτῶν καί ἐρωτώμενος, τά περιεργότερα μόνον προβάλλεται.

(≡14__460≡> 1.29 (κθ´) Ὧν μετέσχε τις κατά Θεοῦ χάριν ἀγαθῶν, καί ἄλλοις ἀφθόνως μεταδοῦναι χρεώστης ἐστί. Δωρεάν γάρ, φησίν, ἐλάβετε, δωρεάν δότε. Ὁ γάρ ὑπό γῆν κρύπτων τήν δωρεάν, ὡς σκληρόν διαβάλλει τόν Κύριον, φειδοῖ τῆς σαρκός τήν ἀρετήν ἐξομνύμενος. Ὁ δέ πιπράσκων ἐχθροῖς τήν ἀλήθειαν, ὕστερον ἁλούς ὡς φιλόδοξος, μή φέρων τήν αἰσχύνην ἀπάγχεται.

1.30 (λ´) Τούς ἔτι δειλιῶντας τόν πρός τά πάθη πόλεμον, καί φοβουμένους τήν τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐπιδρομήν, σιωπᾶν δεῖ· τουτέστι, τόν ὑπέρ ἀρετῆς ἀντιῤῥητικόν μή μεταχειρίζεσθαι τρόπον· ἀλλά παραχωρεῖν τῷ Θεῷ δι᾽ εὐχῆς, τήν ὑπέρ ἑαυτῶν μέριμναν· πρός οὕς ἐν Ἐξόδῳ λέγεται· Κύριος πολεμήσει περί ὑμῶν, καί ὑμεῖς σιγήσεσθε. Τούς δέ ἤδη μετά τήν ἀναίρεσιν τῶν διωκόντων, τούς τῶν ἀρετῶν ἐπιζητοῦντας τρόπους πρός εὐγνώμονα μάθησιν, δέον ἔχειν μόνον ἠνεῳγμένον τῆς διανοίας τό οὖς· πρός οὕς φησιν, Ἄκουε Ἰσραήλ. Τῷ δέ σφόδρα διά τήν κάθαρσιν, τῆς θείας ἐφιεμένῳ γνώσεως, ἁρμόδιος ἡ εὐλαβής παῤῥησία· πρός ὅν εἰρήσεται, Τί βοᾷς πρός με; Οὐκοῦν ὅτῳ μέν σιωπή διά φόβον προστέτακται, πρόσφορος μόνον ἡ πρός Θεόν καταφυγή· ὅτῳ δέ ἀκούειν παρακελεύεται, ἁρμόδιος ἡ πρός ὑπακοήν τῶν θείων ἐντολῶν ἑτοιμότης· τῷ δέ γνωστικῷ, τί δι᾽ ἱκεσίαν ἀπαύστως βοᾷν ἐπιτήδειον, ὑπέρ τε τῆς τῶν κακῶν ἀποτροπῆς, καί εὐχαριστίας τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας.

1.31 (λα΄) Οὐδέποτε ψυχή δύναται πρός γνῶσιν ἐκταθῆναι Θεοῦ, εἰ μή αὐτός ὁ Θεός συγκαταβάσει χρησάμενος ἅψηται αὐτῆς, καί ἀναγάγῃ πρός ἑαυτόν. (=1096=) Οὐ γάρ ἄν τοσοῦτον ἴσχυσεν ἀναδραμεῖν ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς ἀντιλαβέσθαι τινός θείας ἐλλάμψεως, εἰ μή αὐτός ὁ Θεός (≡14__462≡> ἀνέσπασεν αὐτόν, ὡς δυνατόν ἦν ἀνθρώπινον νοῦν ἀνασπασθῆναι, καί ταῖς θείαις αὐγαῖς κατεφώτισεν.

1.32 (λβ΄) Ὁ τούς μαθητάς τοῦ Κυρίου μιμούμενος, οὐ παραιτεῖται διά τούς Φαρισαίους ὁδόν ποιεῖν ἐν Σαββάτῳ διά τῶν σπορίμων, καί στάχυας τίλλειν, ἀλλά μετά τήν πρακτικήν ἐν τῇ ἀπαθείᾳ γενόμενος, τούς λόγους ἀναλέγεται τῶν γεγονότων, εὐσεβῶς τήν θείαν τῶν ὄντων ἐπιστήμην τρεφόμενος.

1.33 (λγ΄) Ὁ κατά τό Εὐαγγέλιον μόνον πιστός, τό ὄρος τῆς κακίας αὐτοῦ διά πράξεως μετατίθησιν· ἀπωθούμενος ἑαυτοῦ τῇ ἀστάτῳ περιφορᾷ τῶν ὑπό αἴσθησιν, τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς προτέραν διάθεσιν. Ὁ δέ μαθητής εἶναι δυνάμενος, ἐκ τοῦ Λόγου δεχόμενος χερσί τῶν γνωστικῶν ἄρτων τά κλάσματα, διατρέφει χιλιάδας· πράξει δεικνύς πληθυνομένην τοῦ λόγου τήν δύναμιν. Ὁ δέ καί Ἀπόστολος ἰσχύσας εἶναι, πᾶσαν ἰατρεύει νόσον καί μαλακίαν, ἐκβάλλων δαιμόνια· τουτέστι, τήν τῶν παθῶν φυγαδεύων ἐνέργειαν· νοσοῦντας ἰώμενος, πρός ἕξιν εὐσεβείας τούς στερηθέντας αὐτῆς δι᾽ ἐλπίδος ἐπανάγων, καί τούς δι᾽ ὄκνον μαλακισθέντας, ἐπιστύφων τῷ λόγῳ τῆς κρίσεως. Πατεῖν γάρ ἐπάνω ὄφεων καί σκορπίων κελευσθείς, ἀρχήν καί τέλος τῆς ἁμαρτίας ἐξαφανίζει.

1.34 (λδ΄) Ὁ Ἀπόστολος καί μαθητής, πάντως ἐστί καί πιστός· ὁ δέ μαθητής οὐ πάντως μέν καί ἀπόστολος, πάντως δέ πιστός. Ὁ δέ μόνον πιστός, οὔτε μαθητής οὔτε ἀπόστολός ἐστι· πλήν δύναται διά βίου καί θεωρίας, καί ὁ τρίτος εἰς τήν τοῦ δευτέρου, καί ὁ δεύτερος εἰς τήν τοῦ πρώτου μετενεχθῆναι τάξιν καί ἀξίαν.

1.35 (λε΄) Ὅσα μέν ἐν χρόνῳ κατά χρόνον δημιουργεῖται, τελειωθέντα ἵσταται, λήγοντα τῆς κατά φύσιν αὐξήσεως. Ὅσα δέ κατ᾽ ἀρετήν (≡14__464≡> ἐπιστήμη Θεοῦ κατεργάζεται, τελειωθέντα πάλιν κινεῖται πρός αὔξησιν. Τά γάρ τέλη αὐτῶν, ἑτέρων ἀρχαί καθεστήκασιν. Ὁ γάρ καταπαύσας ἐν ἑαυτῷ διά τῶν ἀρετῶν κατά τήν πρᾶξιν τήν τῶν φθειρομένων ὑπόστασιν, ἑτέρων ἀπήρξατο θειοτέρων διατυπώσεων· παύεται γάρ οὐδέποτε τῶν καλῶν ὁ Θεός, ὧν οὐδέ ἀρχήν ἔσχεν. Ὡς γάρ φωτός ἴδιον τό φωτίζειν, οὕτως ἴδιον Θεοῦ τό εὖ ποιεῖν. Διό τῷ μέν νόμῳ, τήν κατά χρόνον τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ σύστασιν ἀφηγουμένῳ, (=1097=) τιμᾶται δι᾽ ἀργίας τό Σάββατον· τῷ Εὐαγγελίῳ δέ τήν τῶν νοητῶν εἰσηγουμένῳ κατάστασιν, δι᾽ εὐποιίας καλῶν ἔργων τοῦτο φαιδρύνεται· κἄν ἀγανακτῶσιν οἱ μήπω γνόντες ὅτι διά τόν ἄνθρωπον τό Σάββατον γέγονεν, ἀλλ᾽ οὐ διά τό Σάββατον ὁ ἄνθρωπος· καί ὅτι κύριός ἐστι καί τοῦ Σαββάτου ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου.

1.36 (λστ΄) Ἔστι τῷ νόμῳ καί τοῖς προφήταις, καί Σάββατον καί Σάββατα, καί Σάββατα Σαββάτων· ὥσπερ καί περιτομή, καί περιτομῆς περιτομή· καί θέρος, καί θέρους θέρος, κατά τό εἰρημένον, Ὅταν θερίσητε τόν θερισμόν ὑμῶν. Ἔστιν οὖν τό μέν

πρῶτον, πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς φιλοσοφίας ἀποπεράτωσις. Τό δεύτερον δέ, γενέσεως καί τῶν κατά γένεσιν λόγῳν, ἀπόλυσις. Τό δέ τρίτον, τῶν κατ᾽ αἴσθησιν καί νοῦν πνευτικωτέρων λόγων, εἰσφορά καί ἀπόλαυσις. Καί τοῦτο τρισσῶς ἐφ᾽ ἑκάστῳ δηλονότι τῶν εἰρημένων γινόμενον, ἵνα γνῷ τούς λόγους ὁ γνωστικός, καθ᾽ οὕς ὁ μέν Μωϋσῆς ἔξω τῆς ἁγίας γῆς σαββατίζει τελευτῶν· ὁ δέ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, περιτέμνει περάσας τόν Ἰορδάνην· οἱ δέ τήν ἀγαθήν γῆν κληρονομοῦντες, τήν εἰσφοράν τοῦ καθ᾽ ὑπέρθεσιν διπλοῦ θέρους τῷ Θεῷ προσκομίζουσιν.

(≡14__466≡> 1.37 (λζ΄) Σάββατόν ἐστιν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς· κατά τήν πρακτικήν παντελῶς ἀποβαλομένης τῆς ἁμαρτίας τά στίγματα.

1.38 (λη΄) Σάββατά ἐστιν, ἐλευθερία ψυχῆς λογικῆς· καί αὐτήν τήν κατά φύσιν πρός αἴσθησιν, διά τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, ἀποθεμένης ἐνέργειαν.

1.39 (λθ΄) Σάββατα Σαββάτων ἐστίν, ἠρεμία πνευματική ψυχῆς λογικῆς· καί ἀπ᾽ αὐτῶν πάντων τῶν ἐν τοῖς οὖσι θειοτέρων λόγων τόν νοῦν συστειλάσης· καί μόνῳ τῷ Θεῷ κατ᾽ ἐρωτικήν ἔκστασιν ὁλικῶς ἐνδησάσης, καί παντελῶς ἀκίνητον αὐτόν τοῦ Θεοῦ διά τῆς μυστικῆς ἀπόθεσιν διαθέσεως.

1.40 (μ΄) Περιτομή ἐστιν, ἡ περί γένεσιν τῆς κατά ψυχήν ἐμπαθοῦς ἀπόθεσις διαθέσεως.

1.41 (μα΄) Περιτομή περιτομῆς ἐστιν, ἡ καί αὐτῶν τῶν κατά ψυχήν περί τήν γένεσιν φυσικῶν κινημάτων, παντελής ἀποβολή καί περιαίρεσις.

1.42 (μβ΄) Θέρος ἐστί ψυχῆς λογικῆς, ἡ τῶν κατ᾽ ἀρετήν (=1100=) καί φύσιν τῶν ὄντων πνευματικωτέρων λόγων μετ᾽ ἐπιστήμης συλλογή καί ἐπίγνωσις.

1.43 (μγ΄) Θέρους θέρος ἐστίν, ἡ πᾶσιν ἄβατος μετά τήν τῶν νοητῶν μυστικήν θεωρίαν περί νοῦν ἀγνώστως συνισταμένη τοῦ Θεοῦ κατανόησις· ἥν προσφέρει δεόντως ὁ ἐκ τῶν ὁρατῶν καί ἀοράτων κτισμάτων ἀξίως γεραίρων τόν Κτίσαντα.

1.44 (μδ΄) Ἔστι καί ἄλλο πνευματικώτερον θέρος, αὐτοῦ λεγόμενον εἶναι τοῦ Θεοῦ· καί ἄλλη μυστικωτέρα περιτομή· καί ἄλλο κρυφιώτερον Σάββατον, ἐν ᾧ ἀπό τῶν ἰδίων ἔργων σαββατίζων ὁ Θεός ἀναπαύει, κατά τό, Ὁ μέν θερισμός, πολύς· οἱ δέ ἐργάται, ὀλίγοι. Καί, Περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι. Καί, Εὐλόγησεν ὁ Θεός τήν (≡14__468≡> ἡμέραν τήν ἑβδόμην, καί ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπό πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεός ποιῆσαι.

1.45 (με΄) Θεοῦ θέρος ἐστίν, ἡ εἰς αὐτόν κατά τήν τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσιν γινομένη τῶν ἀξίων καθόλου μονή τε καί ἵδρυσις.

1.46 (μστ΄) Ἐν πνεύματι περιτομή καρδίας ἐστίν, ἡ γινομένη τῶν κατ᾽ αἴσθησιν καί νοῦν περί τά αἰσθητά καί τά νοητά φυσικῶν ἐνεργειῶν παντελής περιαίρεσις· διά τῆς ἀμέσως τό τε σῶμα καί τήν ψυχήν ὁλικῶς μεταμορφούσης πρός τό θειότερον, παρουσίας τοῦ Πνεύματος.

1.47 (μζ΄) Θεοῦ σαββατισμός ἐστιν, ἡ εἱς αὐτόν διόλου τῶν πεποιημένων κατάντησις· καθ᾽ ἥν καταπαύει τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς φυσικῆς ἐνεργείας, τήν αὐτοῦ θειοτάτην ἀῤῥήτως ἐνεργουμένην ἐνέργειαν. Παύεται γάρ ὁ Θεός τῆς ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων τυχόν φυσικῆς ἐνεργείας, καθ᾽ ἥν ἕκαστον τῶν ὄντων φυσικῶς κινεῖσθαι πέφυκεν, ὁπόταν ἕκαστον τῆς θείας ἀναλόγως ἐπιλαβόμενον ἐνεργείας, τήν κατά φύσιν οἰκείαν περί αὐτόν ὁρίσῃ τόν Θεόν ἐνέργειαν.

1.48 (μη΄) Ζητητέον τοῖς σπουδαίοις, τίνα καθήκει νοεῖν εἶναι τά ἔργα ὧν ἤρξατο τῆς γενέσεως ὁ Θεός· καί τίνα πάλιν, ὧν οὐκ ἤρξατο. Εἰ γάρ πάντων κατέπαυσε τῶν ἔργων, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι, δῆλον ἐκείνων οὐ κατέπαυσεν, ὧν οὐκ ἤρξατο ποιῆσαι. Μήποτε οὖν, ἔργα μέν Θεοῦ χρονικῶς ἠργμένα τοῦ εἶναί ἐστι, πάντα τά ὄντα μετέχοντα· οἷον αἱ διάφοροι τῶν ὄντων οὐσίαι. Τό γάρ μή ὄν, ἔχουσι αὐτῶν τοῦ εἶναι πρεσβύτερον. Ἦν γάρ ποτε, ὅτε τά ὄντα μετέχοντα οὐκ ἦν. Θεοῦ δέ ἔργα τυχόν οὐκ ἠργμένα τοῦ εἶναι χρονικῶς, τά ὄντα μεθεκτά, ὧν κατά χάριν μετέχουσι τά ὄντα μετέχοντα· οἷον, ἡ ἀγαθότης, καί πᾶν εἴ τι ἀγαθότητος ἐμπεριέχεται λόγῳ. Καί ἁπλῶς πᾶσα ζωή,καί ἀθανασία καί ἁπλότης καί ἀτρεψία καί ἀπειρία, καί ὅσα περί αὐτόν οὐσιωδῶς θεωρεῖται· ἅτινα καί ἔργα Θεοῦ εἰσι, καί (≡14__470≡> οὐκ ἠργμένα χρονικῶς. Οὐ γάρ ποτε πρεσβύτερον ἀρετῆς, τό οὐκ ἦν· οὐδέ τινος ἄλλου τῶν εἰρημένων· κἄν τά μετέχοντα αὐτῶν καθ᾽ αὐτά, ἦρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς. (=1101=) Ἄναρχος γάρ πᾶσα ἀρετή, μή ἔχουσα τόν χρόνον ἑαυτῆς πρεσβύτερον· οἷα τόν Θεόν ἔχουσα τοῦ εἶναι μονώτατον ἀϊδίως γεννήτορα.

1.49 (μθ΄) Πάντων τῶν ὄντων καί μετεχόντων καί μεθεκτῶν, ἀπειράκις ἀπείρως ὁ Θεός ὑπεξῄρηται. Πᾶν γάρ εἴ τι τόν τοῦ εἶναι λόγον ἔχει κατηγορούμενον, ἔργον Θεοῦ τυγχάνει· κἄν τό μέν κατά γένεσιν ἦρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς· τό δέ, κατά χάριν τοῖς γεγονόσιν ἐμπέφυκεν, οἷα τις δύναμις ἔμφυτος, τόν ἐν πᾶσι ὄντα Θεόν διαπρυσίως κηρύττουσα.

1.50 (ν΄) Τά ἀθάντα πάντα, καί αὐτή ἡ ἀθανασία· καί τά ζῶντα πάντα, καί αὐτή ἡ ζωή· καί τά ἅγια πάντα, καί αὐτή ἡ ἁγιότης· καί τά ἐνάρετα πάντα, καί αὐτή ἡ ἀρετή· καί τά ἀγαθά πάντα, καί αὐτή ἡ ἀγαθότης· καί τά ὄντα πάντα, καί αὐτή ἡ ὀντότης, Θεοῦ προδήλως ἔργα τυγχάνουσιν· ἀλλά, τά μέν, τοῦ εἶναι χρονικῶς ἠργμένα· ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν· τά δέ, τοῦ εἶναι χρονικῶς οὐκ ἠργμένα. Οὐκ ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν ἀρετή καί ἀγαθότης καί ἁγιότης καί ἀθανασία. Καί τά μέν ἠργμένα χρονικῶς, τῇ μετοχῇ τῶν οὐκ ἠργμένων χρονικῶς εἰσι καί λέγονται τοῦθ᾽ ὅπερ καί εἰσί καί λέγονται. Πάσης γάρ ζωῆς καί ἀθανασίας, ἁγιότητός τε καί ἀρετῆς, δημιουργός ἐστιν ὁ Θεός· ὑπέρ οὐσίαν γάρ πάντων τῶν τε νοουμένων καί λεγομένων ἐξῄρηται.

1.51 (να΄) Ἡ ἕκτη κατά τήν Γραφήν ἡμέρα, τήν τῶν ὑπό φύσιν ὄντων εἰσηγεῖται συμπλήρωσιν· ἡ δέ ἑβδόμη, τῆς χρονικῆς ἰδιότητος περιγράφει τήν κίνησιν· ἡ δέ ὀγδόη, τῆς ὑπέρ φύσιν καί χρόνον ὑποδηλοῖ καταστάσεως τόν τρόπον.

1.52 (νβ´) Ὁ τήν ἕκτην μόνον κατά τόν νόμον ἄγων ἡμέραν, τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἐκθλίβουσαν τήν ψυχήν τῶν παθῶν φεύγων δυναστείαν, (≡14_472≡> διά τῆς θαλάσσης ἀφόβως ἐπί τήν ἔρημον διαβαίνει· τήν τῶν παθῶν ἀργίαν μόνην σαββατίζων. Ὁ δέ τόν Ἰορδάνην διαβάς, καί αὐτήν ἀπολιπών τήν τῶν παθῶν μόνον ἀργοῦσαν κατάστασιν, ἦλθεν εἰς τήν τῶν ἀρετῶν κληρονομίαν.

1.53 (νγ´) Ὁ τήν ἕκτην εὐαγγελικῶς ἄγων ἡμέραν, ἀποκτείνας πρότερον τά τῆς ἁμαρτίας πρῶτα κινήματα, τήν πάσης κακίας ἔρημον διά τῶν ἀρετῶν καταλαμβάνει τῆς ἀπαθείας κατάστασιν· σαββατίζων κατά νοῦν καί αὐτῆς ψιλῆς τῆς τῶν παθῶν φαντασίας. (=1104=) Ὁ δέ Ἰορδάνην διαπεράσας, εἰς τήν τῆς γνώσεως μετατίθεται χώραν· καθ᾽ ἥν ὁ νοῦς, ναός μυστικῶς ὑπό τῆς εἰρήνης οἰκοδομούμενος, Θεοῦ κατοικητήριον γίνεται ἐν Πνεύματι.

1.54 (νδ´) Ὁ τήν ἕκτην θεϊκῶς μετά τῶν προσφόρων ἔργων καί ἐννοιῶν ἑαυτῷ συμπληρώσας ἡμέραν, καί αὐτός μετά τοῦ Θεοῦ καλῶς τά ἑαυτοῦ συντελέσας ἔργα, διέβη τῇ κατανοήσει πᾶσαν τήν τῶν ὑπό φύσιν καί χρόνον ὑπόστασιν, καί εἰς τήν τῶν αἰώνων καί τῶν αἰωνίων μετετάξατο μυστικήν θεωρίαν· σαββατίζων ἀγνώστως κατά νοῦν, τήν ὁλικήν τῶν ὄντων ἀπόλειψίν τε καί ὑπέρβασιν. Ὁ δέ καί τῆς ὀγδόης ἀξιωθείς, ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη· τῶν μετά Θεόν λέγω πάντων, αἰσθητῶν τε καί νοητῶν, καί λόγων καί νοημάτων· καί ἔζησε τήν τοῦ Θεοῦ μακαρίαν ζωήν, τοῦ μόνον κατ᾽ ἀλήθειαν κυρίως ζωῆς καί λεγομένου καί ὄντος· οἷα καί αὐτός γενόμενος τῇ θεώσει θεός.

1.55 (νε´) Ἕκτη ἡμέρα ἐστίν, ἡ τῶν πρακτικῶν περί ἀρετήν τῶν κατά φύσιν ἐνεργειῶν, παντελής ἀποπλήρωσις· ἑβδόμη δέ ἐστιν, ἡ τῶν θεωρητικῶν περί τήν ἄῤῥητον γνῶσιν πασῶν τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν ἀποπεράτωσις καί ἀπόπαυσις· ὀγδόη δέ, ἡ πρός θέωσιν τῶν ἀξιῶν μετάταξίς τε καί μετάβασις. Καί μήποτε ταύτην τήν ἑβδόμην καί τήν ὀγδόην τυχόν μυστικώτερον ὑποφαίνων ὁ Κύριος, προσηγόρευσεν ἡμέραν συντελείας καί ὥραν, ὡς πάντων περιγράφουσαν (≡14_474≡> τά μυστήρια καί τούς λόγους. Ἅς οὐδέν οὐδαμῶς τό παράπαν τῶν ἐπουρανίων καί ἐπιγείων Δυνάμεων γνῶναι πρό πείρας τοῦ παθεῖν δυνήσεται, πλήν αὐτῆς τῆς ταῦτα ποιούσης μακαρίας θεότητος.

1.56 (νστ´) Ἡ ἕκτη ἡμέρα, τόν τοῦ εἶναι τῶν ὄντων λόγον ὑποδηλοῖ· ἡ δέ ἑβδόμη, τόν τοῦ εὖ εἶναι τῶν ὄντων τρόπον ὑποσημαίνει· ἡ δέ ὀγδόη, τό τοῦ ἀεί εὖ εἶναι τῶν ὄντων ἄῤῥητον μυστήριον ὑπαγορεύει.

1.57 (νζ´) Πρακτικῆς ἐνεργείας σύμβολον ὑπάρχουσαν τήν ἕκτην ἡμέραν γινώσκοντες, πᾶσαν ἐν αὐτῇ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς τήν ὀφειλήν ἀποπληρώσωμεν· ὅπως καί ἐφ᾽ ἡμῶν ῥηθείη τό, Καί εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καί ἰδού καλά λίαν.

1.58 (νη´) Ἀποπληροῖ τήν ὀφειλήν τῆς ἐπαινουμένης τῷ Θεῷ καλῆς ἐργασίας, ὁ διά σώματος τῇ ψυχῇ φιλοπονῶν τήν εὔκοσμον ποικιλίαν τῶν ἀρετῶν.

1.59 (νθ´) Ὁ τήν παρασκευήν τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης πληρώσας, διέβη πρός τήν ἀνάπαυσιν τῆς γνωστικῆς θεωρίας·

(=1105=) καθ´ ἥν τούς λόγους τῶν ὄντων περιλαβών θεοπρεπῶς, τῆς κατά νοῦν περί αὐτήν κινήσεως ἀναπαύεται.

1.60 (ξ´) Ὁ τῆς δι᾿ ἡμᾶς ἑβδοματική τοῦ Θεοῦ μετεσχηκώς ἀναπαύσεως, καί τῆς αὐτοῦ δι᾿ ἡμᾶς μεθέξει κατά τήν θέωσιν ὀγδοατικῆς ἐνεργείας, εἴτουν μυστικῆς ἀναστάσεως· ἀφείς καί αὐτός ἐν τῷ τάφῳ κείμενα τά ὀθόνια, καί τό ἐπί τῆς κεφαλῆς σουδάριον· ἅπερ θεωροῦντες εἴ τις Πέτρος καί Ἰωάννης, πιστεύουσιν ἐγηγέρθαι τόν Κύριον.

1.61 (ξα´) Μνημεῖον ἐστιν ἴσως Δεσποτικόν, ἤ ὁ κόσμος οὗτος, ἤ ἡ ἑκάστου τῶν πιστῶν καρδία· τά δέ ὀθόνια, οἱ τῶν αἰσθητῶν μετά τῶν κατ᾿ ἀρετήν τρόπων ὑπάρχουσι λόγοι· τό δέ σουδάριον, ἡ τῶν (≡14__476≡> νοητῶν ἐστι μετά τῆς ἐνδεχομένης θεολογίας ἁπλῆ καί ἀποίκιλος γνῶσις, δι᾿ ὧν ἐγνωρίζετο πρότερον ὁ Λόγος, ἀχώρητον ἡμῖν ἔχων παντάπασιν δίχα τούτων, τήν ὑπέρ ταῦτα κατάληψιν.

1.62 (ξβ´) Οἱ θάπτοντες ἐντίμως τόν Κύριον, καί ἐνδόξως ἀναστάντα θεάσονται· πᾶσιν ὄντα τοῖς μή τοιούτοις ἀθέατον. Οὐκ ἔτι γάρ τοῖς ἐπιβουλεύουσίν ἐστιν ἁλωτός, οὐκ ἔχων τῶν ἐκτός τά προκαλύμματα, δι᾿ ὧν ἐδόκει θέλων ἁλίσκεσθαι παρά τῶν βουλομένων, καί πάσχειν ὑπέρ τῆς πάντων σωτηρίας ἠνείχετο.

1.63 (ξγ´) Ὁ θάπτων ἐντίμως τόν Κύριον, πᾶσίν ἐστι τοῖς φιλοθέοις αἰδέσιμος· θριάμβου γάρ αὐτόν καί ὀνείδους καθηκόντως ἐῤῥύσατο, βλασφημίας ὑπόθεσιν οὐκ ἀφείς τοῖς ἀπίστοις, τήν ἐν τῷ ξύλῳ αὐτοῦ προσήλωσιν. Οἱ δέ σφραγῖδας ἐπιτιθέντες τῷ τάφῳ, καί στρατιώτας προκαθιστῶντες, μισητοί τῆς ἐγχειρήσεως· οἵ καί ἀναστάντα τόν Λόγον, ὡς κλαπέντα διαβάλλουσιν· ἀργυρίῳ, ὥσπερ τόν νόθον μαθητήν εἱς προδοσίαν· λέγω δέ τόν ἐπιδεικτικόν τρόπον τῆς ἀρετῆς· οὕτω καί τούς στρατιώτας πρός συκοφαντίαν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ὠνούμενοι. Γινώσκει τῶν λεγομένων τήν ἔμφασιν, ὁ γνωστικός· οὐκ ἀγνοῶν πῶς τε καί ποσαχῶς σταυροῦται ὁ Κύριος, καί θάπτεται καί ἀνίσταται· ὡσεί νεκρούς μέν ποιῶν τούς ὑπό δαιμόνων τῇ καρδίᾳ παρακαθημένους ἐμπαθεῖς λογισμούς· τούς διαμεριζομένους ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὥσπερ ἱμάτια, τούς τρόπους τῆς ἠθικῆς εὐπρεπείας· καί ὑπερβαίνων ὥσπερ σφραγίδας τούς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ τύπους, τῶν κατά πρόληψιν ἁμαρτημάτων.

1.64 (ξδ´) Πᾶς φιλάργυρος, δι᾿ εὐλαβείας τήν ἀρετήν ὑποκρινόμενος, ἐπειδάν εὕρῃ τήν ποθουμένην ὕλην πορίσασθαι, τόν τρόπον ἐξώμνυται, καθ᾿ ὅν μαθητής εἶναι τοῦ Λόγου τό πρίν ἐνομίζετο.

(≡14__478≡> 1.65 (ξε´) Ὅταν ἴδῃς τινάς ὑπερηφάνους μή φέροντας ἐπαινεῖσθαι τούς κρείττονας, ἀκήρυκτόν τε μηχανωμένους ποιεῖν τήν λαλουμένην ἀλήθειαν, μυρίοις αὐτήν ἀπείργοντας πειρασμοῖς, καί ἀθεμίτοις διαβολαῖς· νόει μοι πάλιν ὑπό τούτων σταυροῦσθαι τόν Κύριον (=1108=) καί θάπτεσθαι· καί στρατώταις καί σφραγῖσι φυλάττεσθαι. Οὕς ἑαυτοῖς περιτρέπων ὁ Λόγος, ἀνίσταται· πλέον τῷ πολεμεῖσθαι, διαφαινόμενος· ὡς πρός ἀπάθειαν διά τῶν παθημάτων στομούμενος. Πάντων γάρ ἐστιν ἰσχυρότερος, ὡς ἀλήθεια καί ὤν καί καλούμενος.

1.66 (ξστ΄) Τό τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Λόγου μυστήριον, πάντων ἔχει τῶν τε κατά τήν Γραφήν αἰνιγμάτων καί τύπων τήν δύναμιν, καί τῶν φαινομένων καί νοουμένων κτισμάτων τήν ἐπιστήμην. Καί ὁ μέν γνούς σταυροῦ καί ταφῆς τό μυστήριον, ἔγνω τῶν προειρημένων τούς λόγους· ὁ δέ τῆς ἀναστάσεως μυηθείς τήν ἀπόῤῥητον δύναμιν, ἔγνω τόν ἐφ᾽ ᾧ τά πάντα προηγουμένως ὁ Θεός ὑπεστήσατο σκοπόν.

1.67 (ξζ΄) Τά φαινόμενα πάντα δεῖται σταυροῦ· τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργουμένων ἐπεχούσης τήν σχέσιν, ἕξεως· τά δέ νοούμενα πάντα, χρῄζει ταφῆς· τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς κατά νοῦν ἐνεργουμένων ὁλικῆς ἀκινησίας. Τῇ γάρ σχέσει συναναιρουμένης τῆς περί πάντα φυσικῆς ἐνεργείας τε καί κινήσεως, ὁ λόγος μόνος ἐφ᾽ ἑαυτόν ὑπάρχων, ὥσπερ ἐκ νεκρῶν ἐγηγερμένος ἀναφαίνεται, πάντα κατά περιγραφήν ἔχων τά ἐξ αὐτοῦ, μηδενός φυσικῇ σχέσει τήν πρός αὐτόν οἰκειότητα τό σύνολον ἔχοντος. Κατά χάριν γάρ, ἀλλ᾽ οὐ κατά φύσιν ἐστίν ἡ τῶν σωζομένων σωτηρία.

1.68 (ξη΄) Τῶν πρός τι, καί οἱ αἰῶνές εἰσι, καί οἱ χρόνοι, καί οἱ τόποι· ὧν ἄνευ οὐδέν τῶν συνεπινοουμένων τούτοις ἐστίν. Ὁ δέ Θεός, οὐ τῶν πρός τι ἐστίν· οὐ γάρ ἔχει τι καθόλου συνεπινοούμενον. Εἴπερ οὖν ἄρα κληρονομία τῶν ἀξίων αὐτός ἐστιν ὁ Θεός, ὑπέρ πάντας (≡14_480≡> αἰῶνας καί χρόνους καί τόπους ὁ ταύτης ἀξιούμενος τῆς χάριτος ἔσται, τόπον ἔχων αὐτόν τόν Θεόν, κατά τό γεγραμμένον· Γενοῦ μοι εἰς Θεός ὑπερασπιστήν, καί εἰς τόπον ὀχυρόν, τοῦ σῶσαί με.

1.69 (ξθ΄) Τό τέλος οὐδέν τό παράπαν ἐμφερές ἔχει μεσότητα· ἐπεί οὐδέ τέλος. Μεσότης δέ ἐστι, πάντα τά μετά τήν ἀρχήν κατόπιν ὄντα τοῦ τέλους. Εἰ τοίνυν πάντες οἱ αἰῶνες καί οἱ χρόνοι καί οἱ τόποι μετά τῶν συνεπινοουμένων αὐτοῖς ἁπάντων, μετά τόν Θεόν εἰσιν, ἀρχήν ἄναρχον ὄντα· καί ὡς ἀπείρου τέλους αὐτοῦ πολύ κατόπιν ὑπάρχουσι, μεσότητος οὐδέν διαφέρουσι· τέλος δέ τῶν σωζομένων ἐστίν ὁ Θεός, οὐδέν ἔσται μεσότητος κατά τό ἀκρότατον τέλος γενομένοις τοῖς σωζομένοις συνθεωρούμενον.

(=1109=) 1.70 (ο΄) Ὁ πᾶς κόσμος ἰδίοις περιοριζόμενος λόγοις, καί τόπος λέγεται καί αἰών, τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων· τρόπους θεωρημάτων ἔχων κατά φύσιν τούς ἐν αὐτῶ προσφυεῖς, μερικήν κατανόησιν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι τῆς ἐπί πάντα σοφίας τοῦ Θεοῦ δυναμένους· οἷς ἕως χρῶνται πρός κατανόησιν, οὐ δύνανται δίχα μεσότητος εἶναι καί μερικῆς καταλήψεως. Ἐπειδή δέ τό ἐκ μέρους τοῦ τελείου φανέντος καταργεῖται, καί τά ἔσοπτρα πάντα καί τά αἰνίγματα παρέρχονται, τῆς πρόσωπον πρός πρόσωπον παραγινομένης ἀληθείας, ὑπέρ πάντας ἔσται κόσμους καί αἰῶνας καί τόπους, οἷς τέως ὡς νήπιος ἐπαιδαγωγεῖτο, τελειωθείς κατά Θεόν ὁ σωζόμενος.

1.71 (οα΄) Ὁ Πιλάτος, τοῦ κατά φύσιν τύπος ἐστί· τοῦ δέ γραπτοῦ νόμου, τό πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. Ὁ τοίνυν κατά πίστιν ὑπέρ τούς δύο μή γενόμενος νόμους, οὐ δύναται δέξασθαι τήν ὑπέρ φύσιν καί λόγον ἀλήθειαν· ἀλλά σταυροῖ πάντως τόν Λόγον· ἤ ὡς

Ἰουδαῖος, σκάνδαλον· ἤ ὡς Ἕλλην, μωρίαν ἡγούμενος τό Εὐαγγέλιον.

(≡14__482≡> 1.72 (οβ´) Ὅταν ἴδῃς Ἡρώδην καί Πιλάτον ἀλλήλοις φικιάζοντας ἐπί τῇ ἀναιρέσει τοῦ Ἰησοῦ, τότε νόει τήν εἰς αὐτό συνδρομήν· τοῦ τε τῆς πορνείας καί τῆς κενοδοξίας δαίμονος, ἐπί τῷ θανατῶσαι τόν λόγον τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ἀλλήλοις συμφωνούντων. Ὁ μέν γάρ κενόδοξος δαίμων, πνευματικήν γνῶσιν ὑποκρινόμενος, παραπέμπει τῷ δαίμονι τῆς κενοδοξίας. Διό, Λαμπράν περιθείς ἐσθῆτα, φησίν, ὁ Ἡρώδης, ἀνέπεμψε Πιλάτῳ τόν Ἰησοῦν.

1.73 (ογ´) Καλόν μή συγχωρεῖν σαρκί καί πάθεσι προσανέχειν τόν νοῦν. Οὐ γάρ συλλέγουσι, φησίν, ἐξ ἀκανθῶν σῦκα· τουτέστιν, ἐκ παθῶν, ἀρετήν· οὔτε ἐκ βάτου σταφυλήν· τουτέστιν, ἐκ τῆς σαρκός, τήν εὐφραίνουσαν γνῶσιν.

1.74 (οδ´) Διά τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν δοκιμαζόμενος ὁ ἀσκητής, καί διά τῆς σωματικῆς παιδαγωγίας καθαιρόμενος, καί διά τῆς ἐπιμελείας τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τελειούμενος, ἀξιοῦται τῆς θείας παρακλήσεως. Κύριος γάρ, φησίν ὁ Μωϋσῆς, ἐκ Σινᾶ ἥκει· τουτέστιν, ἐκ τῶν πειρασμῶν· καί ἐπεφάνη (=1112=) ἡμῖν ἐκ Σηείρ· τουτέστιν, ἐκ τῶν σωματικῶν πόνων· καί κατέπαυσεν ἐξ ὄρους Φαράν σύν μυριάσι Κάδης· τουτέστιν, ἐξ ὄρους τῆς πίστεως σύν μυριάσιν ἁγίων γνώσεων.

1.75 (οε´) Ὁ Ἡρώδης, φρονήματος λόγον ἐπέχει σαρκός· ὁ δέ Πιλάτος, αἰσθήσεως· ὁ δέ Καῖσαρ τῶν αἰσθητῶν· οἱ δέ Ἰουδαῖοι, τῶν ψυχικῶν λογισμῶν. Ἐπειδάν οὖν ἐξ ἀγνοίας ἡ ψυχή τοῖς αἰσθητοῖς προστεθῇ, προδίδωσι τῇ αἰσθήσει τόν Λόγον εἰς θάνατον, καθ᾿ ἑαυτῆς κυροῦσα δι᾿ ὁμολογίας, τήν τῶν φθαρτῶν βασιλείαν. Φασί γάρ οἱ Ἰουδαῖοι, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μή Καίσαρα.

(≡14__484≡> 1.76 (οστ´) Ὁ Ἡρώδης, ἐνεργείας τόπον ἐπέχει παθῶν· ὁ δέ Πιλάτος, τῆς ἐπ᾿ αὐτοῖς ἠπατημένης ἕξεως· ὁ δέ Καῖσαρ, τοῦ σκοτεινοῦ κοσμοκράτορος· οἱ δέ Ἰουδαῖοι, ψυχῆς. Ὁπηνίκα γοῦν ὑποκλιθεῖσα ψυχή τοῖς πάθεσι, τήν ἀρετήν παραδῷ τῇ ἕξει τῆς κακίας ὑποχείριον, τήν μέν τοῦ Θεοῦ προδήλως ἀρνεῖται βασιλείαν· πρός δέ τήν τοῦ διαβόλου μετέρχεται φθοροποιόν τυραννίδα.

1.77 (οζ´) Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ πρός εὐφροσύνην πνευματικήν ἡ ὑποταγή τῶν παθῶν, εἰ μή τάς ἀρετάς κτήσηται τῇ πληρώσει τῶν ἐντολῶν. Μή χαίρετε γάρ, φησίν, ὅτι τά δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται· τουτέστι, τά ἐνεργήματα τῶν παθῶν· ἀλλ᾿ ὅτι τά ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν οὐρανῷ· τῇ δι᾿ ἀρετῶν τῆς υἱοθεσίας χάριτι, πρός τόν τόπον τῆς ἀπαθείας μεταγραφέντα.

1.78 (οη´) Ἀναγκαῖος τῷ γνωστικῷ πάντως ἐστίν, ὁ διά πράξεως πλοῦτος τῶν ἀρετῶν. Ὁ ἔχων γάρ, φησί, βαλάντιον· τουτέστι, γνῶσιν πνευματικήν· ἀράτω ὁμοίως καί πήραν· τουτέστι, τήν δαψιλῶς τήν ψυχήν διατρέφουσαν τῶν ἀρετῶν ἀφθονίαν. Ὁ δέ μή ἔχων, βαλάντιον δηλονότι καί πήραν· τουτέστι, γνῶσιν καί ἀρετήν, πωλησάτω τό ἱμάτιον αὐτοῦ, καί ἀγορασάτω μάχαιραν. Ἐκδότω, φησί, προθύμως τήν ἑαυτοῦ σάρκα τοῖς πόνοις τῶν

ἀρετῶν, καί μεταχειρισάσθω σοφῶς ὑπέρ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, τόν πρός τά πάθη καί τούς δαίμονας πόλεμον· ἤγουν τήν ἐν ῥήματι Θεοῦ διακρίνουσαν ἕξιν τό χεῖρον τοῦ κρείττονος.

1.79 (οθ΄) Τριακοντούτης ὤν ὁ Κύριος ἀναφαίνεται· τούς διορατικούς τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, τά περί ἑαυτοῦ κρυφίως μυστήρια διδάσκων. Ὁ γάρ τριάκοντα ἀριθμός μυστικῶς κατανοούμενος, χρόνου τε καί φύσεως, καί τῶν ὑπέρ τήν ὁρατήν φύσιν νοητῶν, δημιουργόν καί προνοητήν εἰσάγει τόν Κύριον. Χρόνου μέν, διά τοῦ ἑπτά· ἑβδοματικός (≡14_486≡> γάρ ὁ χρόνος· φύσεως δέ, διά τοῦ πέντε· πενταδική γάρ ἡ φύσις, διά τήν αἴσθησιν πενταχῶς διαιρουμένην· νοητῶν δέ, διά τοῦ ὀκτώ· (=1113=) ὑπέρ γάρ τήν μετρουμένην τοῦ χρόνου περίοδον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστι γένεσις· προνοητήν δέ, διά τοῦ δέκα· διά τε τήν τῶν ἐντολῶν ἁγίαν δεκάδα, τήν πρός τό εὖ τούς ἀνθρώπους ἐνάγουσαν, καί διά τό τούτου τοῦ γράμματος μυστικῶς ἀπῆρχθαι τῆς προσηγορίας τόν Κύριον, ἡνίκα γέγονεν ἄνθρωπος. Συνάψας οὖν τόν πέντε, καί τόν ἑπτά, καί τόν ὀκτώ, καί τόν δέκα, τόν τριάκοντα πληροῖς ἀριθμόν. Ὁ τοίνυν ὡς ἀρχηγῷ τῷ Κυρίῳ καλῶς ἕπεσθαι γινώσκων, οὐκ ἀγνοήσει τόν λόγον, καθ᾽ ὅν καί αὐτός τριακοντούτης ἀναφανήσεται, κηρύττειν δυνάμενος τό Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. Ὅτε γάρ ἀμέμπτως, ὥσπερ τινά φύσιν ὁρατήν, τόν κατά πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν δημιουργήσει κόσμον, τήν ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ὥσπερ τινά χρόνον διά τῶν ἐναντίων συμβαίνουσαν μή ἀλλοιώσας περίοδον, καί διά θεωρίας τήν τῶν νοητῶν ἀπταίστως δρέψεται γνῶσιν, καί τήν αὐτήν καί ἄλλοις ἕξιν προνοητικῶς ἐνθεῖναι δεδύνηται· τότε καί αὐτός, ὡς δ᾽ ἄν ἔχῃ σωματικῆς ἡλικίας, τριακοντούτης ἐστί τῷ πνεύματι, συνεμφαίνων τῶν οἰκείων ἀγαθῶν τήν ἐν ἄλλοις ἐνέργειαν.

1.80 (π΄) Ὁ ταῖς ἡδοναῖς παρειμένος τοῦ σώματος, οὔτε πρός ἀρετήν ἐστιν ἐνεργός, οὔτε πρός γνῶσιν εὐκίνητος. Ὅθεν οὐδέ ἄνθρωπον ἔχει· τουτέστιν, ἔμφρονα λογισμόν· ἵνα ὅταν ταραχθῇ τό ὕδωρ, βάλῃ αὐτόν εἰς τήν κολυμβήθραν· τουτέστιν, εἰς τήν δεκτικήν τῆς γνώσεως ἀρετήν, τήν ἰατρεύουσαν πᾶσαν νόσον, εἰ μή που διά ῥᾳθυμίαν ὁ νοσῶν ἀναβαλλόμενος, ὑπ᾽ ἄλλου προληφθῇ τοῦ κωλύοντος αὐτῷ παραβενέσθαι τήν ἴασιν. Διό καί τριάκοντα καί ὀκτώ ἔτη τῇ νόσῳ συγκατακλίνεται. Ὁ γάρ μή πρός δόξαν Θεοῦ τήν ὁρατήν θεώμενος κτίσιν, καί πρός τήν νοητήν φύσιν εὐσεβῶς (≡14_488≡> ἀναβιβάζων τήν ἔννοιαν, εἰκότως νοσῶν διαμένει τόν εἰρημένον τῶν ἐτῶν ἀριθμόν. Ὁ γάρ τριάκοντα φυσικῶς λαμβανόμενος ἀριθμός, τήν αἰσθητήν σημαίνει φύσιν· ὥσπερ καί πρακτικῶς σκοπούμενος, τήν πρακτικήν ἀρετήν. Ὁ δέ ὀκτώ φυσικῶς κατανοούμενος, τήν νοητήν τῶν ἀσωμάτων παραδηλοῖ φύσιν· ὥσπερ καί γνωστικῶς θεωρούμενος, τήν πάνσοφον θεολογίαν· αἷς ὁ μή κινούμενος πρός Θεόν, πάρετος μένει, μέχρις ἄν ἐλθών ὁ Λόγος, διδάξῃ αὐτόν τόν σύντομον τῆς ἰάσεως τρόπον, φάσκων· Ἔγειραι· ἆρον τόν κράββατόν σου, καί περιπάτει· διαναστῆναι τόν νοῦν τῆς κατεχούσης φιληδονίας, καί ἆραι τό σῶμα τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν, καί ἀπελθεῖν εἰς τόν οἶκον· δηλαδή τόν οὐρανόν, ἐγκελευόμενος. (=1116=) Καλόν γάρ ὑπό τοῦ κρείττονος

τοῖς ὤμοις τῆς πράξεως, τό χεῖρον αἴρεσθαι πρός ἀρετήν, ἤ τό κρεῖττον διά θρύψεως πρός φιληδονίαν ὑπό τοῦ χείρονος φέρεσθαι.

1.81 (πα΄) Ἕως τῆς ἡμῶν τε καί πάντων τῶν μετά Θεόν οὐσίας κατά διάνοιαν καθαρῶς οὐκ ἐκβεβήκαμεν, οὔπω τήν τῆς κατ᾽ ἀρετήν ἀτρεψίας ἕξιν ἐλάβομεν. Ὁπηνίκα δέ τοῦτο δι᾽ ἀγάπης ἡμῖν κατορθωθῇ τό ἀξίωμα, τότε γνωσόμεθα τῆς θείας ἐπαγγελίας τήν δύναμιν. Ἐκεῖ γάρ εἶναι χρή πιστεύειν καθ᾽ ἵδρυσιν ἀμετάθετον τούς ἀξίους, ἔνθα προλαβών ὁ νοῦς δι᾽ ἀγάπης τήν σφετέραν ἐνεῤῥίζωσε δύναμιν. Ὁ γάρ μή ἐκβάς ἑαυτοῦ, καί πάντων τῶν ὁπωσοῦν νοεῖσθαι δυναμένων, καί είς τήν ὑπέρ νόησιν σιγήν καταστάς, οὐ δύναται τροπῆς εἶναι πάμπαν ἐλεύθερος.

1.82 (πβ΄) Πᾶσα νόησις, πλήθους· ἤ τουλάχιστον, δυάδος πάντως ἔμφασιν ἔχει. Μέση γάρ ἐστι τινῶν ἀκροτήτων σχέσις, ἀλλήλοις συνάπτουσα, τό τε νοοῦν καί τό νοούμενον. Οὐδέτερον δέ διόλου τήν ἁπλότητα πέφυκε σώζειν. Τό τε γάρ νοοῦν, ὑποκείμενόν τί ἐστι, πάντως συνεπινοουμένην αὐτῷ τήν τοῦ νοεῖν ἔχον δύναμιν. Καί τό νοούμενον ὑποκείμενόν τι πάντως ἐστίν, ἤ ἐν ὑποκειμένῳ· συνεπινοουμένην (≡14__490≡> αὐτῷ τήν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν ἔχον· ἤ προϋποκειμένην τήν, οὗ ἐστι δύναμις, οὐσίαν. Οὐ γάρ τι τῶν ὄντων τό σύνολον αὐτό καθ᾽ αὐτό ἁπλῆ τις οὐσία ἤ νόησίς ἐστιν, ἵνα καί μονάς ἀδιαίρετος. Τόν δέ Θεόν, εἴτε οὐσίαν εἴπωμεν, οὐκ ἔχει φυσικῶς συνεπινοουμένην αὐτῷ τήν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν, ἵνα μή σύνθετος· εἴτε νόησιν, οὐκ ἔχει φυσικῶς δεκτικήν τῆς νοήσεως ὑποκειμένην οὐσίαν· ἀλλ᾽ αὐτός κατ᾽ οὐσίαν νόησίς ἐστιν ὁ Θεός· καί ὅλος νόησις, καί μόνον· (=1117=) καί αὐτός κατά τήν νόησιν οὐσία, καί ὅλος οὐσία καί μόνον· καί ὑπέρ οὐσίαν ὅλος, καί ὑπέρ νόησιν ὅλος, διότι καί μονάς ἀδιαίρετος καί ἀμερής καί ἁπλῆ. Ὁ τοίνυν καθ᾽ ὁτιοῦν νόησιν ἔχων, οὔπω τῆς δυάδος ἐξῆλθεν· ὁ δέ ταύτην πάμπαν ἀπολιπών, γέγονε ποσῶς ἐν τῇ μονάδι, τήν τοῦ νοεῖν ὑπεροχικῶς ἀποθέμενος δύναμιν.

1.83 (πγ΄) Ἐν μέν τοῖς πολλοῖς, ἑτερότης καί ἀνομοιότης ἐστί καί διαφορά· ἐν δέ τῷ Θεῷ, κυρίως ἑνί καί μόνῳ τυγχάνοντι, ταυτότης καί ἁπλότης μόνον ἐστί, καί ὁμοιότης. Οὐκ ἀσφαλές οὖν πρίν ἔξω γενέσθαι τῶν πολλῶν, ἐπιβάλλειν ταῖς περί Θεοῦ θεωρίαις· καί δηλοῖ τοῦτο Μωϋσῆς, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηγνύμενος τήν σκηνήν τῆς διανοίας, καί τότε προσομιλῶν τῷ Θεῷ. Τό γάρ μετά λόγου τοῦ κατά προφοράν πειρᾶσθαι φάναι τόν ἄῤῥητον, ἐπικίνδυνον· ὅτι δυάς, καί πλέον ἐστίν ὁ κατά προφοράν λόγος. Τό δέ ἄνευ φωνῆς μόνῃ τῇ ψυχῇ τό ὄν θεωρεῖν, ἰσχυρότατον· ὅτι κατά τήν ἀδιαίρετον ἵσταται μονάδα, καί οὐκ ἐν τοῖς πολλοῖς. Ὁ γάρ ἀρχιερεύς, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ είς τά Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσω τοῦ καταπετάσματος εἰσιέναι μόλις προστεταγμένος, διδάσκει μόνον δεῖν ἐκεῖνον, τόν τήν αὐτήν καί τά ἅγια διαβάντα, καί είς τά Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσω γενόμενον· τουτέστι, τήν ἅπασαν τῶν αἰσθητῶν τε καί νοητῶν παρελθόντα φύσιν, καί πάσης τῆς κατά γένεσιν ἰδιότητος γενόμενον (≡14__492≡> καθαρόν, ἀνείμονι καί γυμνῇ τῇ διανοίᾳ προσβάλλειν ταῖς περί Θεοῦ φαντασίαις.

1.84 (πδ΄) Μωϋσῆς ὁ μέγας, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος ἑαυτοῦ τήν σκηνήν· τουτέστι, τήν γνώμην καί τήν διάνοιαν ἱδρυσάμενος ἔξω τῶν ὁρωμένων, προσκυνεῖν τόν Θεόν ἄρχεται· καί είς τόν γνόφον

εἰσελθών, τόν ἀειδῆ καί ἄϋλον τῆς γνώσεως τόπον, ἐκεῖ μένει τάς ἱερωτάτας τελούμενος τελετάς.

(=1120=) 1.85 (πε΄) Ὁ γνόφος ἐστίν, ἡ ἀειδής καί ἄϋλος καί ἀσώματος κατάστασις, ἡ τήν παραδειγματικήν τῶν ὄντων ἔχουσα γνῶσιν· ἐν ᾗ ὁ γενόμενος ἐντός, καθάπερ τις ἄλλος Μωϋσῆς, φύσει θνητῇ κατανοεῖ τά ἀθέατα· δι᾽ ἧς τῶν θείων ἀρετῶν ἐν ἑαυτῷ ζωγραφήσας τό κάλλος, ὥσπερ γραφήν εὐμιμήτως ἔχουσαν τοῦ ἀρχετύπου κάλλους τό ἀπεικόνισμα, κάτεισιν· ἑαυτόν προβαλλόμενος τοῖς βουλομένοις μιμεῖσθαι τήν ἀρετήν, καί ἐν τούτῳ δεικνύς, ἧς μετειλήφει χάριτος, τό φιλάνθρωπόν τε καί ἄφθονον.

1.86 (πστ΄) Οἱ ἀσπίλως τήν κατά Θεόν μετερχόμενοι φιλοσοφίαν, μέγιστον ἐκ τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐπιστήμης κέρδος εὑρίσκουσι· τό, μηκέτι τήν γνώμην τοῖς πράγμασι συμμεταβάλλεσθαι· ἀλλά μετ᾽ εὐσταθοῦς βεβαιότητος πᾶσιν ἐγχειρεῖν προθύμως τοῖς ἁρμόζουσι τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς.

1.87 (πζ΄) Τήν κατά σάρκα πρώτην ἐν Χριστῷ διά Πνεύματος βαπτισθέντες ἀφθαρσίαν, τήν ἐσχάτην κατ᾽ αὐτόν ἐν Πνεύματι· δι᾽ ἐπιδόσεως ἔργων ἀγαθῶν δηλονότι, καί τοῦ κατά πρόθεσιν θανάτου, τήν προτέραν φυλάξαντες ἀκηλίδωτον, ἐκδεχόμεθα· καθ᾽ ἥν τῶν ἐχόντων, οὐδείς ἀποβολήν δέδοικε τῶν κτηθέντων ἀγαθῶν.

1.88 (πη΄) Τοῖς ἐπί γῆς, τῆς θείας ἀρετῆς ἀπ᾽ οὐρανοῦ δι᾽ ἔλεον τόν πρός ἡμᾶς τήν χάριν καταπέμψαι βουληθείς ὁ Θεός, συμβολικῶς τήν ἱεράν (≡14__494≡> σκηνήν καί τά ἐν αὐτῇ πάντα κατεσκεύασε· σοφίας οὖσαν ἀπεικόνισμα καί τύπον καί μίμημα.

1.89 (πθ΄) Ἡ χάρις τῆς Νέας Διαθήκης, μυστικῶς τῷ τῆς Παλαιᾶς κέκρυπται γράμματι· διό φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ νόμος πνευματικῶς ἐστιν. Ὁ οὖν νόμος, τῷ μέν γράμματι, παλαιοῦται καί γηράσκει καταργούμενος· τῷ δέ πνεύματι, νεάζει διαπαντός ἐνεργούμενος. Ἡ γάρ χάρις παντελῶς ἀπαλαίωτος.

1.90 (ϙ΄) Ὁ μέν νόμος, σκιάν ἔχει τοῦ Εὐαγγελίου· τό δέ Εὐαγγέλιον, εἰκών ἐστι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ὁ μέν γάρ κωλύει τάς τῶν κακῶν ἐνεργείας· τό δέ, τάς πράξεις τῶν ἀγαθῶν παρατίθεται.

1.91 (ϙα΄) Τήν ἁγίαν ὅλην Γραφήν, σαρκί διαιρεῖσθαι λέγομεν καί πνεύματι· καθάπερ τινά πνευματικόν ἄνθρωπον οὖσαν. Ὁ γάρ τό ῥητόν τῆς Γραφῆς εἰπών εἶναι σάρκα· (=1121=) τόν δέ νοῦν, πνεῦμα, ἤγουν ψυχήν, τῆς ἀληθείας οὐκ ἁμαρτήσεται. Σοφός δέ προδήλως, ὁ τό μέν φθειρόμενον ἀφείς· ὅλος δέ τοῦ ἀφθάρτου γενόμενος.

1.92 (ϙβ΄) Ὁ μέν νόμος, σάρξ ἐστι τοῦ κατά τήν ἁγίαν Γραφήν πνευματικοῦ ἀνθρώπου· αἴσθησις δέ, οἱ προφῆται· τό δέ Εὐαγγέλιον, ψυχή νοερά· διά σαρκός τοῦ νόμου, καί δι᾽ αἰσθήσεως τῶν προφητῶν ἐνεργοῦσα· καί τήν ἑαυτῆς δύναμιν ταῖς ἐνεργείαις ἐμφαίνουσα.

1.93 (ϙγ΄) Σκιάν μέν εἶχεν ὁ νόμος, εἰκόνα δέ οἱ προφῆται τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ θείων καί πνευματικῶν ἀγαθῶν. Αὐτό δέ τό Εὐαγγέλιον, αὐτήν παροῦσαν ἡμῖν διά τῶν γραμμάτων ἔδειξε τήν ἀλήθειαν· τήν τῷ νόμῳ προσκιασθεῖσαν, καί τοῖς προφήταις προεικονισθεῖσαν.

1.94 (ϛδ΄) Ὁ τόν νόμον διά βίου καί πολιτείας ἐπιτελῶν, μόνων τῶν τῆς κακίας ἀργεῖ συμπερασμάτων, καταθύων τῷ Θεῷ τῶν ἀλόγων παθῶν τήν ἐνέργειαν· καί τούτῳ πρός σωτηρίαν ἀρκεῖται τῷ τρόπῳ, διά τήν ἐν αὐτῷ πνευματικήν νηπιότητα.

(≡14__496≡> 1.95 (ϛε΄) Ὁ τῷ προφητικῷ λόγῳ παιδαγωγούμενος, πρός τῇ ἀποβολῇ τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τάς κατά ψυχήν συνισταμένας αὐτῶν ἐκτίθεται συγκαταθέσεις· ἵνα μή τῷ χείρονι, φημί δή τῇ σαρκί, δοκῶν κακίας ἀπέχεσθαι· τῷ κρείττονι, λέγω δέ τῇ ψυχῇ, λάθῃ ταύτην δαψιλῶς ἐνεργούμενος.

1.96 (ϛστ΄) Ὁ τήν εὐαγγελικήν ζωήν γνησίως ἀσπαζόμενος, καί ἀρχήν καί τέλος ἑαυτοῦ τῆς κακίας ἐξέτεμε· καί πᾶσαν ἀρετήν ἔργῳ τε καί λόγῳ μετέρχεται· θύων θυσίαν αἰνέσεως καί ἐξομολογήσεως, πάσης τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καί τῆς κατά νοῦν πρός αὐτά μάχης ὑπάρχων ἐλεύθερος· καί μόνην ἔχων τήν ἐπ᾽ ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τήν ψυχήν διατρέφουσαν, ἀκόρεστον ἡδονήν.

1.97 (ϛζ΄) Τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν θείων Γραφῶν ἐπιμεληταῖς, δύο ἔχων ἀναφαίνεται μορφάς ὁ κατά Κύριον Λόγος· τήν μέν κοινήν καί δημωδεστέραν καί οὐκ ὀλίγοις θεατήν, καθ᾽ ἥν λέγεται τό, Εἴδομεν αὐτόν, καί οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδέ κάλλος· τήν δέ κρυφιωτέραν καί ὀλίγοις ἐφικτήν, τοῖς ἤδη κατά Πέτρον καί Ἰάκωβον καί Ἰωάννην, τούς ἁγίους ἀποστόλους γεγονόσιν, ἐφ᾽ ὧν ὁ Κύριος μετεμορφώθη πρός δόξαν νικῶσαν τήν αἴσθησιν· καθ᾽ ἥν ἔστιν ὡραῖος κάλλει παρά τούς υἱούς τῶν ἀνθρώπων. (=1124=) Τούτων δέ τῶν δύο μορφῶν, ἡ μέν προτέρα, τοῖς εἰσαγομένοις ἁρμόδιος· ἡ δευτέρα δέ, τοῖς κατά τήν γνῶσιν ὡς ἐφικτόν τελειωθεῖσιν ἀνάλογος. Καί ἡ μέν, τῆς πρώτης τοῦ Κυρίου παρουσίας ἐστίν εἰκών, ἐφ᾽ ἧς τό ῥητόν τοῦ Εὐαγγελίου θετέον τῆς διά παθημάτων καθαιρούσης τούς πρακτικούς· ἡ δέ, τῆς δευτέρας καί ἐνδόξου παρουσίας ἐστί προδιατύπωσις, ἐφ᾽ ἧς τό πνεῦμα νοεῖται· τῆς διά σοφίας τούς γνωστικούς μεταμορφούσης πρός θέωσιν· ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου μεταμορφώσεως, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τήν δόξαν Κυρίου κατοπτριζομένους.

1.98 (ϛη΄) Ὁ μέν ἀκατασείστως ὑπέρ ἀρετῆς ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, (≡14__498≡> ἐνεργουμένην ἐφ᾽ ἑαυτόν ἔχει τήν πρώτην τοῦ Λόγου παρουσίαν, πάσης αὐτόν κηλῖδος καθαίρουσαν· ὁ δέ τόν νοῦν πρός τήν τῶν ἀγγέλων διά θεωρίας μεταβιβάσας κατάστασιν, τῆς δευτέρας ἔχει παρουσίας τήν δύναμιν, ἐνεργοῦσαν αὐτῷ τό ἀπαθές καί ἀνάλωτον.

1.99 (ϛθ΄) Αἴσθησις μέν ἕπεται τῷ πρακτικῷ, διά πόνον κατορθοῦντι τάς ἀρετάς· ἀναισθησία δέ τῷ γνωστικῷ, τόν νοῦν ἀπό τῆς σαρκός καί τοῦ κόσμου συστείλαντι πρός Θεόν. Ὁ μέν γάρ λῦσαι τήν ψυχήν τῶν κατά φύσιν τῆς σχέσεως πρός τήν σάρκα δεσμῶν διά τῆς πρακτικῆς ἀγωνιζόμενος, ἔχει τήν γνώμην τοῖς πόνοις συνεχῶς ἐποκλάζουσαν· ὁ δέ, ταύτης τῆς σχέσεως ἀνασπάσας διά τῆς θεωρίας τούς ἥλους, οὐδενί τό σύνολόν ἐστι καθεκτός· καθαρός ἤδη τοῦ πάσχειν τε καί κρατεῖσθαι πεφυκότος παρά τῶν ἑλεῖν βουλομένων, γενόμενος.

1.100 (ρ΄) Τό μάννα δοθέν τῷ Ἰσραήλ κατά τήν ἔρημον, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐστί, πρός πᾶσαν ἡδονήν πνευματικήν ἁρμῶν τοῖς ἐσθίουσιν αὐτόν, καί πρός πᾶσαν γεῦσιν κατά τήν διαφοράν τῆς

τῶν ἐσθιόντων ἐπιθυμίας, μετακιρνώμενος. Πάσης γάρ ἔχει πνευματικῆς βρώσεως ποιότητα. Διό τοῖς μέν ἄνωθεν ἐκ σπόρου ἀφθάρτου διά πνεύματος γεννηθεῖσι, λογικόν ἄδολον γίνεται γάλα· τοῖς δέ ἀσθενοῦσι, λάχανον, τήν παθοῦσαν τῆς ψυχῆς παραμυθούμενος δύναμιν· τοῖς δέ διά τήν ἕξιν τά αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς γεγυμνασμένα ἔχουσι πρός διάκρισιν καλοῦ τε καί κακοῦ, στερεάν ἑαυτόν δίδωσι τροφήν. Ἔχει δέ καί ἄλλας ἀπείρους δυνάμεις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐνταῦθα μή χωρουμένας· ἀναλύσας δέ τις, καί ἄξιος γενόμενος ἐπί πολλῶν, ἤ ἐπί πάντων κατασταθῆναι, λήψεται κἀκείνας ὅλας, ἤ τινας τοῦ λόγου τάς δυνάμεις, διά τό ἐν ἐλαχίστῳ αὐτόν ἐνταῦθα πιστόν γεγονέναι. Πᾶσα γάρ τῶν ἐνταῦθα διδομένων θείων χαρισμάτων ἀκρότης, συγκρίσει τῶν μελλόντων, ἐλάχιστόν τι καί μέτριόν ἐστιν.

(≡14__500≡>

ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Β'

2.1 (α΄) Εἷς Θεός, ὅτι μία θεότης· μονάς ἄναρχος καί ἁπλῆ καί ὑπερούσιος· (=1125=) καί ἀμερής καί ἀδιαίρετος· ἡ αὐτή μονάς καί Τριάς· ὅλη μονάς ἡ αὐτή, καί ὅλη Τριάς ἡ αὐτή· μονάς ὅλη κατά τήν οὐσίαν ἡ αὐτή, καί Τριάς ὅλη κατά τάς ὑποστάσεις ἡ αὐτή. Πατήρ γάρ, καί Υἱός, καί Πνεῦμα ἅγιον ἡ θεότης, καί ἐν Πατρί, καί Υἱῷ, καί ἁγίῳ Πνεύματι ἡ θεότης. Ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί ἡ αὐτή· καί ὅλος ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ ὁ Πατήρ· καί ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· καί ὅλος ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ ὁ Υἱός. Καί ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἡ αὐτή· καί ὅλον ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Ὅλη Πατήρ, καί ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί· καί ὅλος ἐν ὅλῃ ὁ Πατήρ· καί ὅλη ὅλος ὁ Πατήρ. Καί ὅλη ὅλος ὁ Υἱός ἡ αὐτή· καί ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· καί ὅλος ὅλη, καί ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ ὁΥἱός. Καί ὅλη Πνεῦμα ἅγιον ἡ αὐτή, καί ἐν ὅλῳ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ· καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον ὅλον ὅλη, καί ὅλον ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Οὐ γάρ ἐκ μέρους ἡ θεότης ἐν τῷ Πατρί, ἤ ἐκ μέρους Θεός ὁ Πατήρ· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Υἱῷ ἡ θεότης, ἤ ἐκ μέρους Θεός ὁ Υἱός· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἡ θεότης, ἤ ἐκ μέρους Θεός τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Οὔτε γάρ μεριστή ἡ θεότης· οὔτε ἀτελής ὁ Θεός ὁ Πατήρ, ἤ ὁ Υἱός, ἤ τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἀλλ᾽ ὅλη ἐστίν ἡ αὐτή τελεία τελείως ἐν τελείῳ τῷ Πατρί· καί ὅλη τελεία τελείως ἐν τελείῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· (≡14__502≡> καί ὅλη τελεία τελείως ἡ αὐτή ἐν τελείῳ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Ὅλος γάρ ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ καί τῷ Πνεύματι τελείως ἐστίν ὁ Πατήρ· καί ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι τελείως ἐστίν ὁΥἱός· καί ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί καί τῷ Υἱῷ τελείως ἐστί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Διό καί εἷς Θεός ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Μία γάρ καί ἡ αὐτή οὐσία καί δύναμις καί ἐνέργεια Πατρός καί Υἱοῦ καί ἁγίου Πνεύματος· οὐκ ὄντος οὐδενός τοῦ ἑτέρου χωρίς ἤ νοουμένου.

2.2 (β΄) Πᾶσα νόησις, τῶν νοούντων καί νοουμένων ἐστίν· ὁ δέ Θεός, οὔτε τῶν νοούντων ἐστίν, οὔτε τῶν νοουμένων· ὑπέρ

ταῦτα γάρ· ἐπεί περιγράφεται, τῆς τοῦ νοουμένου σχέσεως, ὡς νοῶν, προσδεόμενος· ἤ τῷ νοοῦντι φυσικῶς ὑποπίπτων, διά τήν σχέσιν νοούμενος. Λείπεται γοῦν, μήτε νοεῖν, μήτε νοεῖσθαι τόν Θεόν ὑπολαμβάνειν· ἀλλ᾿ ὑπέρ τό νοεῖν εἶναι καί νοεῖσθαι. Τῶν γάρ μετ᾿ αὐτόν, φυσικῶς ἐστι τό νοεῖν καί τό νοεῖσθαι.

2.3 (γ´) Πᾶσα νόησις ὥσπερ ἐν οὐσίᾳ πάντως ἔχει τήν θέσιν ὡς ποιότης, οὕτω καί περί οὐσίαν πεποιωμένην ἔχει τήν κίνησιν. Οὐ γάρ ἄφετόν τι καθόλου καί ἁπλοῦν καθ᾿ ἑαυτό ὑφεστώς δυνατόν ἐστιν αὐτήν ὑποδέξασθαι, ὅτι μή ἄφετός ἐστι καί ἁπλῆ. Ὁ δέ Θεός, κατ᾿ ἄμφω πάμπαν ὑπάρχων ἁπλοῦς, καί οὐσία τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ χωρίς, καί νόησις μή ἔχουσά τι καθάπαξ ὑποκείμενον· οὐκ ἔστι τῶν νοούντων καί νοουμένων, ὡς ὑπέρ οὐσίαν ὑπάρχων δηλονότι καί νόησιν.

2.4 (δ´) Ὥσπερ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἐξ αὐτοῦ κατ᾿ εὐθεῖαν ἐκτεταμένων γραμμῶν ἀδιαίρετος θεωρεῖται (=1128=) παντελῶς ἡ θέσις· οὕτως ὁ ἀξιωθείς ἐν τῷ Θεῷ γενέσθαι, πάντας εἴσεται τούς ἐν αὐτῷ τῶν γεγονότων προϋφεστῶτας λόγους, καθ᾿ ἁπλῆν τινα ἀδιαίρετον γνῶσιν.

2.5 (ε´) Μορφουμένη τοῖς νοουμένοις νόησις, πολλαί νοήσεις ἡ μία (≡14__504≡> καθίσταται νόησις, κατ᾿ εἶδος ἕκαστον μορφουμένη τῶν νοουμένων. Ὁπηνίκα δέ τῶν μορφούντων αὐτήν αἰσθητῶν τε καί νοητῶν τό πλῆθος περάσασα, γένηται πάμπαν ἀνείδεος, τηνικαῦτα προσφυῶς αὐτήν ὁ ὑπέρ νόησιν οἰκειοῦται Λόγος, καταπαύων τῶν ἀλλοιοῦν αὐτήν ταῖς τῶν νοημάτων μορφαῖς πεφυκότων· ὅπερ ὁ παθών, καί αὐτός κατέπαυσεν ἀπό τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπό τῶν ἰδίων ὁ Θεός.

2.6 (στ´) Ὁ τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις ἐνταῦθα τελειότητα φθάσας, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν· πρός δέ τό μέλλον, ἀφθαρσίαν καί ἀϊδιότητα, καί τά τούτοις ὅμοια· καί μήποτε τά μέν πρῶτα προσήκει τῷ τήν πρακτικήν τελειώσαντι· τά δεύτερα δέ, τῷ διά γνώσεως ἀληθοῦς ἐκστάντι τῶν πεποιημένων.

2.7 (ζ´) Ὥσπερ ἴδιον παρακοῆς ἔργον ἐστίν ἡ ἁμαρτία, οὕτως ἴδιον ὑπακοῆς ἔργον ἐστίν ἡ ἀρετή· καί ὥσπερ τῇ μέν παρακοῇ παρακολουθεῖ παράβασις ἐντολῶν, καί τοῦ ἐντειλαμένου διαίρεσις, οὕτω τῇ ὑπακοῇ ἐφέπεται συντήρησις ἐντολῶν, καί ἡ πρός τόν ἐντειλάμενον ἕνωσις. Ὁ γοῦν συντηρήσας δι᾿ ὑπακοῆς ἐντολήν, καί δικαιοσύνην εἰργάσατο, καί πρός τόν ἐντειλάμενον, ἕνωσιν διά τῆς ἀγάπης ἐτήρησεν ἀδιαίρετον· ὁ δέ παραβάς διά παρακοῆς ἐντολήν, καί τήν ἁμαρτίαν εἰργάσατο, καί τῆς κατ᾿ ἀγάπην ἑαυτόν πρός τόν ἐντειλάμενον διεῖλεν ἑνώσεως.

2.8 (η´) Ὁ ἐκ τῆς κατά τήν παράβασιν διαιρέσεως συναγόμενος, πρῶτον χωρίζεται τῶν παθῶν· ἔπειτα τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν· εἶτα φύσεως καί τῶν περί φύσιν λόγων· εἶτα νοημάτων, καί τῶν περί αὐτά γνώσεων· καί τελευταῖον, τῶν περί Προνοίας λόγων διαδράς τό ποικίλον, εἰς αὐτόν ἀγνώστως καταντᾷ τόν περί μονάδος λόγον· καθ᾿ ὅν μόνον θεωρήσας ἑαυτοῦ ἀτρεψίαν ὁ νοῦς, χαίρει τήν ἀνεκλάλητον χαράν· ὡς τήν εἰρήνην εἰληφώς τοῦ Θεοῦ,

τήν (≡14__506≡> ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν· καί φρουροῦσαν διηνεκῶς ἄπτωτον τόν αὐτῆς ἀξιούμενον.

2.9 (θ´) Ὁ τῆς γεέννης φόβος, κακίαν φεύγειν παρασκευάζει τούς εἰσαγομένους· ὁ δέ πόθος τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεως, τοῖς προκόπτουσι τήν ἐπ᾽ ἐνεργείᾳ τῶν ἀρετῶν χαρίζεται προθυμίαν· τό δέ τῆς ἀγάπης μυστήριον, πάντων ὑπεραίρει τῶν γεγονότων τόν νοῦν, (=1129=) πρός πάντα τά μετά Θεόν τυφλόν ἀπεργαζόμενον. Μόνους γάρ τούς τυφλούς πρός πάντα τά μετά Θεόν γεγενημένους ὁ Κύριος σοφίζει, δεικνύς τά θειότερα.

2.10 (ι´) Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κόκκῳ σινάπεως ἐοικώς, πρό τῆς γεωργίας πάνυ εἶναι δοκεῖ μικρός· ἐπειδάν δέ γεωργηθῇ δεόντως, τοσοῦτον διαδείκνυται μέγας, ὥστε τούς τῶν αἰσθητῶν καί τῶν νοητῶν κτισμάτων μεγαλοφυεῖς λόγους πτηνῶν δίκην αὐτῷ ἐπαναπαύεσθαι. Πάντων γάρ οἱ λόγοι καθεστήκασιν αὐτῷ χωρητοί· αὐτός δέ, τῶν ὄντων ἐστίν οὐδενί χωρητός. Διό τόν ἔχοντα πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, δύνασθαι μεταθεῖναι λόγῳ τό ὄρος ὁ Κύριος ἔφη· τουτέστι, τό καθ᾽ ἡμῶν τοῦ διαβόλου κράτος ἀποδιώκειν, καί μετατιθέναι τῆς βάσεως.

2.11 (ια´) Κόκκος τοῦ σινάπεώς ἐστιν ὁ Κύριος, κατά πίστιν ἐν Πνεύματι σπειρόμενος ἐν ταῖς καρδίαις τῶν δεχομένων· ὅν ὁ ἐπιμελῶς διά τῶν ἀρετῶν γεωργήσας, τό μέν ὄρος τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος μετατίθησι, τήν δυσκίνητον ἕξιν ἑαυτοῦ τῆς κακίας κατ᾽ ἐξουσίαν ἀπωθούμενος· τούς δέ λόγους ἑαυτῶ τῶν ἐντολῶν καί τούς τρόπους, ἤ καί τάς θείας δυνάμεις, ὥσπερ πετεινά οὐρανοῦ ἐπαναπαύει.

2.12 (ιβ´) Τῷ Κυρίῳ καθάπερ τινί θεμελίῳ πίστεως, τό ὕψος ἐποικοδομοῦντες τῶν ἀγαθῶν, χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους ἐπιθώμεθα· τουτέστι, θεολογίαν καθαράν καί ἀκίβδηλον, καί βίον διαφανῆ καί λαμπρόν, καί θείους λογισμούς τά μαργαρώδη νοήματα· ἀλλά (≡14__508≡> μή ξύλα, μή χόρτον μήτε καλάμην· τουτέστι, μήτε εἰδωλολατρείαν· ἤγουν τήν περί τά αἰσθητά πτόησιν· μήτε βίον ἀλόγιστον, μήτε λογισμούς ἐμπαθεῖς, καί τῆς κατά σοφίαν συνέσεως ὥσπερ ἀσταχύων ἐστερημένους.

2.13 (ιγ´) Ὁ γνώσεως ἐφιέμενος, ἀμετακινήτους τάς βάσεις τῆς ψυχῆς ἐρεισάτω παρά τῷ Κυρίῳ, καθά φησιν ὁ Θεός τῷ Μωϋσῇ· Σύ δέ αὐτοῦ στῆθι μετ᾽ ἐμοῦ. Ἰστέον δέ, ὅτι καί ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱσταμένοις παρά τῷ Κυρίῳ ἐστί διαφορά· εἴπερ ἐκεῖνο μή παρέργως ἀναγινώσκεται τοῖς φιλομαθέσι, τό, Εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μή γεύσωνται θανάτου, ἕως ἄν ἴδωσι τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. Οὐ γάρ πᾶσιν ἀεί μετά δόξης ὁ Κύριος ἐπιφαίνεται τοῖς παρ᾽ αὐτῷ ἱσταμένοις, ἀλλά τοῖς μέν εἰσαγομένοις, ἐν δούλου μορφῇ παραγίνεται· τοῖς δέ δυνάμενοις ἀκολουθῆσαι αὐτῷ ἐπί τό ὑψηλόν ἀναβαίνοντι τῆς αὐτοῦ μεταμορφώσεως ὄρος, ἐν μορφῇ Θεοῦ ἐπιφαίνεται· ἐν ᾗ ὑπῆρχε, (=1132=) πρό τοῦ τόν κόσμον εἶναι. Δυνατόν οὖν ἐστι, μή κατά τό αὐτό τόν αὐτόν πᾶσι τοῖς παρ᾽ αὐτῷ τυγχάνουσιν ἐπιφαίνεσθαι Κύριον· ἀλλά τοῖς μέν οὕτως, τοῖς δέ ἑτέρως, κατά τό μέτρον τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως δηλονότι ποικίλλων τήν θεωρίαν.

2.14 (ιδ´) Ὅταν περιφανής καί λαμπρός ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γένηται λόγος, καί τό πρόσωπον αὐτοῦ λάμψοι καθάπερ ἥλιος, τότε καί τά ἱμάτια

αὐτοῦ φαίνεται λευκά· τουτέστι, τά ῥήματα τῆς ἁγίας τῶν Εὐαγγελίων Γραφῆς, τρανά καί σαφῆ, καί μηδέν ἔχοντα κεκαλυμμένον. Ἀλλά καί Μωϋσῆς καί Ἠλίας μετ᾽ αὐτοῦ παραγίνονται· τουτέστιν, οἱ τοῦ νόμου καί τῶν προφητῶν πνευματικώτεροι λόγοι.

2.15 (ιε´) Ὥσπερ ἔρχεται ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου, ὡς γέγραπται, μετά τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρός, οὕτως καθ᾽ ἑκάστην προκοπήν ἀρετῆς μεταμορφοῦται τοῖς ἀξίοις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐρχόμενος μετά τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρός. Οἱ γάρ (≡14_510≡> ἐν νόμῳ καί προφήταις πνευματικώτεροι λόγοι, οὕς Μωϋσῆς καί Ἠλίας δι᾽ ἑαυτῶν προτυποῦσι, μετά τοῦ Κυρίου φαινόμενοι, κατά τήν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου , τήν ἀναλογίαν σώζουσι τῆς ἐν αὐτοῖς δόξης, τήν τέως χωρητήν τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτοντες δύναμιν.

2.16 (ιστ´) Ὁ τόν περί μονάδος ποσῶς μυηθείς λόγον, πάντως καί τούς περί προνοίας καί κρίσεως ἐπέγνω λόγους, συνόντας αὐτῷ. Διό καί τρεῖς γενέσθαι σκηνάς παρ᾽ ἑαυτῷ κατά τόν ἅγιον Πέτρον, τοῖς ὁραθεῖσι καλόν εἶναι ψηφίζεται· τουτέστι, τάς τρεῖς ἕξεις τῆς σωτηρίας· τήν τῆς ἀρετῆς λέγω, καί τήν τῆς γνώσεως, καί τήν τῆς θεολογίας. Ἡ μέν γάρ δεῖται τῆς κατά πρᾶξιν ἀνδρείας καί σωφροσύνης, ἧς ὁ μακάριος τύπος ὑπῆρχεν Ἠλίας· ἡ δέ, τῆς κατά τήν φυσικήν θεωρίαν δικαιοσύνης, ἥν ὁ μέγας ἐμήνυε δι᾽ ἑαυτοῦ Μωϋσῆς· ἡ δέ, τῆς κατά τήν φρόνησιν ἀκραιφνοῦς τελειότητος, ἥν ὁ Κύριος ἐδήλου. Σκηναί δέ προσηγορεύθησαν, διά τό ἄλλας εἶναι τούτων κρείττους καί περιφανεστέρας, τάς τούς ἀξίους κατά τό μέλλον διαδεξομένας λήξεις.

2.17 (ιζ´) Ὁ μέν πρακτικός, ἐν σαρκί λέγεται παροικεῖν· ὡς τῆς ψυχῆς τήν πρός τήν σάρκα σχέσιν διά τῶν ἀρετῶν ἐκτέμνων, καί τῶν ὑλικῶν ἑαυτοῦ περιελόμενος τήν ἀπάτην. Ὁ δέ γνωστικός, καί ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ λέγεται παροικεῖν· ὡς ἐν ἐσόπτροις (=1133=) ἔτι καί αἰνίγμασι θεωρῶν τήν ἀλήθειαν. Οὔπω γάρ αὐτῷ τά τῶν ἀγαθῶν αὐθυπόστατα εἴδη καθώς εἰσιν ἐθεάσθησαν, διά τῆς πρόσωπον πρός πρόσωπον ἀπολαύσεως. Ἐν εἰκόνι γάρ τῶν ἀγαθῶν, ὡς πρός τό μέλλον, πᾶς ἅγιος διαπορεύεται, βοῶν· Πάροικός εἰμι καί παρεπίδημος καθώς πάντες οἱ πατέρες μου.

2.18 (ιη´) Τόν εὐχόμενον οὐ δεῖ στῆναί ποτε τῆς ἐπί Θεόν ἀγούσης ὑψηλῆς ἀναβάσεως. Ὡς γάρ ἀναβάσεις χρή νοεῖσθαι κατά τήν ἐκ δυνάμεως (≡14_512≡> εἰς δύναμιν, τήν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν προκοπήν· καί τήν ἀπό δόξης εἰς δόξαν, τῶν πνευματικῶν τῆς θεωρίας γνώσεων ἐπανάβασιν· καί τήν ἀπό τοῦ ῥητοῦ τῆς ἁγίας καί θείας Γραφῆς, ἐπί τό πνεῦμα μετάβασιν· οὕτω καί ἐν τῷ περί εὐχῶν τόπῳ γινόμενον χρή ποιεῖν· ἐπαίρειν τόν νοῦν ἀπό τῶν ἀνθρωπίνων· καί τό φρόνημα τῆς ψυχῆς, ἐπί τά θειότερα· ἵνα καί δυνηθῇ ὁ νοῦς ἀκολουθῆσαι τῷ διεληλυθότι τούς οὐρανούς, Ἰησοῦ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, πανταχοῦ ὄντι, καί πάντα διερχομένῳ δι᾽ ἡμᾶς οἰκονομικῶς, ἵνα καί ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, πάντα διέλθωμεν τά μετ᾽ αὐτόν· καί γενώμεθα πρός αὐτόν, ἐάν γε νοῶμεν αὐτόν, οὐ κατά τήν σμικρότητα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλά κατά τήν μεγαλειότητα τῆς φυσικῆς ἀοριστίας.

2.19 (ιθ´) Καλόν ἀεί σχολάζειν καί ζητεῖν τόν Θεόν, ὡς προσετάγημεν. Κἄν γάρ κατά τήν παροῦσαν ζωήν ζητοῦντες ἐπί τό

πέρας ἐλθεῖν τοῦ βάθους τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθα· ἀλλ᾿ ἴσως καί ἐπ᾿ ὀλίγον τοῦ βάθους αὐτοῦ φθάνοντες, θεωροῦμεν ἁγίων ἁγιώτερα, καί πνευματικῶν πνευματικώτερα. Καί δηλοῖ τυπικῶς ὁ ἀρχιερεύς, ἀπό τῶν ἁγίων τῶν τῆς αὐλῆς ἁγιωτέρων, ἐπί τά ἅγια τῶν Ἁγίων, ἁγιώτερα τῶν ἁγίων εἰσιών.

2.20 (κ΄) Πᾶς τοῦ Θεοῦ λόγος, οὔτε πολύλογος, οὔτε πολυλογία ἐστίν· ἀλλ᾿ εἷς, συνεστώς ἐκ διαφόρων θεωρημάτων· ὧν ἕκαστον μέρος ἐστί τοῦ λόγου. Ὥστε ὁ λέγων ὑπέρ ἀληθείας, κἄν οὕτως εἰπεῖν δυνηθῇ ὡς μηδέν εἰς τό ζητούμενον παραλιπεῖν, ἕνα λόγον εἴρηκε τοῦ Θεοῦ.

2.21 (κα΄) Ἐν μέν τῷ Χριστῷ, Θεῷ ὄντι καί Λόγου τοῦ Πατρός, ὅλον κατ᾿ οὐσίαν οἰκεῖ τό πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· ἐν ἡμῖν δέ κατά χάριν οἰκεῖ τό πλήρωμα τῆς θεότητος, ἡνίκα πᾶσαν ἐν ἑαυτοῖς ἀθροίσωμεν ἀρετήν καί σοφίαν, μηδενί τρόπω κατά τό δυνατόν (≡14__514≡> ἀνθρώπῳ λειπομένην τῆς πρός τό ἀρχέτυπον ἀληθοῦς ἐκμιμήσεως. Οὐ γάρ ἀπεικός κατά τόν θέσει λόγον, καί ἐν ἡμῖν οἰκῆσαι τό πλήρωμα τῆς θεότητος, τό ἐκ διαφόρων συνεστηκός πνευματικῶν θεωρημάτων.

2.22 (κβ΄) Ὥσπερ ὁ παρ᾿ ἡμῖν λόγος, ἐκ τοῦ νοῦ κατά φύσιν προερχόμενος, (=1136=) ἄγγελος τῶν κρυπτομένων τοῦ νοῦ κινημάτων ἐστίν· οὕτως ὁ Θεοῦ Λόγος, κατ᾿ οὐσίαν ἐγνωκώς τόν Πατέρα, καθάπερ Λόγος τόν γεννήσαντα Νοῦν, οὐδενός τῶν γεννητῶν προσβάλλειν αὐτῷ χωρίς αὐτοῦ δυναμένου, ἀποκαλύπτει ὅν ἔγνω Πατέρα, ὡς κατά φύσιν Λόγος, καθό καί Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται.

2.23 (κγ΄) Μεγάλη βουλή τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ἐστι, τό σεσιγημένον καί ἄγνωστον τῆς οἰκονομίας μυστήριον· ὅπερ πληρώσας διά τῆς σαρκώσεως ὁ μονογενής Υἱός, ἀπεκάλυψεν, ἄγγελος γενόμενος τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί προαιωνίου βουλῆς. Γίνεται δέ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ βουλῆς ἄγγελος, ὁ γνούς τοῦ μυστηρίου τόν λόγον, καί τοσοῦτον ἔργῳ τε καί λόγῳ διά πάντων ἀκαταλήκτως ὑψούμενος, μέχρις ἄν φθάσῃ τόν πρός αὐτόν τοσοῦτον κατελθόντα.

2.24 (κδ΄) Εἰ δι᾿ ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος οἰκονομικῶς κατῆλθεν εἰς τά κατώτερα μέρη τῆς γῆς, καί ἀνῆλθεν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ὁ πάντη κατά φύσιν ἀκίνητος· ἐν ἑαυτῶ κατ᾿ οἰκονομίαν ὡς ἀνθρώπῳ, προενεργῶν τά ἐσόμενα· σκοπείτω χαίρων μυστικῶς, ὁ τήν φιλίαν στέργων τῆς γνώσεως, ὁποῖόν ἐστι τό κατ᾿ ἐπαγγελίαν τέλος τῶν ἀγαπώντων τόν Κύριον.

2.25 (κε΄) Εἰ διά τοῦτο γέγονεν υἱός ἀνθρώπου καί ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός Υἱός Θεός Λόγος, ἵνα ποιήσῃ θεούς καί υἱούς Θεοῦ τούς ἀνθρώπους· ἐκεῖ γενήσεσθαι πιστεύσωμεν, ἔνθα νῦν αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός ὡς κεφαλή τοῦ ὅλου σώματος, καί ὑπέρ ἡμῶν γενόμενος (≡14__516≡> πρόδρομος πρός τόν Πατέρα, τό καθ᾿ ἡμᾶς. Ἐν γάρ συναγωγῇ θεῶν, τῶν σωζομένων, ἔσται Θεός μέσος ἱστάμενος, διανέμων τάς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος· τοπικήν οὐκ ἔχων ἀπό τῶν ἀξίων διάστασιν.

2.26 (κστ΄) Ὁ τάς ἐμπαθεῖς τῆς σαρκός ὀρέξεις ἔτι πληρῶν, ὡς εἰδωλολάτρης καί εἰδωλοποιός τήν γῆν οἰκεῖ τῶν Χαλδαίων. Ἐπάν δέ μικρόν τά πράγματα διακρίνας, αἴσθησιν λάβῃ τῶν καθηκόντων τῆς φύσεως τρόπων, τήν γῆν τῶν Χαλδαίων ἀφείς,

ἔρχεται εἰς Χαῤῥάν τῆς Μεσοποταμίας· τήν μεταίχμιον ἀρετῆς καί κακίας λέγω κατάστασιν, τήν μήπω τῆς κατ᾽ αἴσθησιν πλάνης καθαράν γενομένην. Τοῦτο γάρ ἡ Χαῤῥάν. Εἰ δέ καί τήν δι᾽ αἰσθήσεως γενομένην σύμμετρον τοῦ καλοῦ σύνεσιν ὑπερκύψῃ, πρός τήν γῆν ἐπείξεται τήν ἀγαθήν· τοῦτ᾽ ἔστιν, εἰς τήν πάσης κακίας καί ἀγνωσίας ἐλευθέραν κατάστασιν· (=1137=) ἥν ὁ ἀψευδής Θεός δείκνυσι καί ἐπαγγέλλεται δώσειν ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς, τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

2.27 (κζ΄) Εἰ ἐσταυρώθη δι᾽ ἡμᾶς ἐξ ἀσθενείας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καί ἠγέρθη ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, δῆλον ὅτι πνευματικῶς δι᾽ ἡμᾶς ἀεί τοῦτο καί ποιεῖ καί πάσχει· ὡς πᾶσι πάντα γινόμενος, ἵνα σώσῃ τούς πάντας. Οὐκοῦν καλῶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν τοῖς Κορινθίοις ἀσθενοῦσιν, οὐδέν ἔκρινεν εἰδέναι, εἰ μή Ἰησοῦν Χριστόν, καί τοῦτον ἐσταυρωμένον. Ἐφεσίοις δέ γράφει, τελείοις οὖσι, τό, Συνήγειρε καί συνεκάθισεν ἡμᾶς ὁ Θεός ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· κατά τήν ἀναλογοῦσαν ἑκάστῳ δύναμιν, τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον γίνεσθαι φάσκων. Σταυροῦται τοίνυν τοῖς ἔτι πρός εὐσέβειαν πρακτικῶς εἰσαγομένοις, τάς ἐμπαθεῖς αὐτῶν τῷ θείῳ φόβῳ προσηλῶν ἐνεργείας. Ἀνίσταται δέ καί ἄνεισιν εἰς οὐρανούς, τοῖς ὅλον τόν παλαιόν ἀπεκδυσαμένοις ἄνθρωπον, τόν φθειρόμενον κατά τάς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· καί ὅλον τόν νέον ἐνδυσαμένοις, τόν διά τοῦ (≡14__518≡> Πνεύματος κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ κτιζόμενον, καί πρός τόν Πατέρα τῆς ἐν αὐτοῖς χάριτος γενομένοις· Ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καί Ἐξουσίας καί Δυνάμεως καί Κυριότητος, καί παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. Πάντα γάρ τά μετά Θεόν, καί πράγματα καί ὀνόματα καί ἀξιώματα, ὑπό τόν ἐν τῷ Θεῷ διά τῆς χάριτος γενησόμενον ἔσται.

2.28 (κη΄) Ὥσπερ πρό τῆς ἐμφανοῦς καί κατά σάρκα παρουσίας, νοητῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς πατριάρχαις καί προφήταις ἐνεδήμει, προτυπῶν τά μυστήρια τῆς αὐτοῦ παρουσίας· οὕτω καί μετά ταύτην τήν ἐνδημίαν, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἔτι νηπίοις παραγίνεται, διατρέφων πνευματικῶς καί ἄγων πρός ἡλικίαν τῆς κατά Θεόν τελειότητος· ἀλλά καί ἐν τοῖς τελείοις, προδιαγράφων αὐτοῖς κρυφίως τῆς μελλούσης αὐτοῦ παρουσίας ὡς ἐν εἰκόνι τούς χαρακτῆρας.

2.29 (κθ΄) Ὥσπερ οἱ τοῦ νόμου καί τῶν προφητῶν λόγοι, πρόδρομοι τυγχάνοντες τῆς κατά σάρκα τοῦ Λόγου παρουσίας, τάς ψυχάς εἰς Χριστόν ἐπαιδαγώγουν· οὕτω καί αὐτός ὁ δεδοξασμένος τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρκωθείς, πρόδρομος τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ παρουσίας γεγένηται· παιδαγωγῶν τάς ψυχάς διά τῶν οἰκείων λόγων, πρός ὑποδοχήν τῆς ἐμφανοῦς αὐτοῦ θεϊκῆς παρουσίας· ἥν ἀεί μέν ποιεῖται, μεταβάλλων ἀπό τῆς σαρκός πρός τό πνεῦμα διά τῶν ἀρετῶν τούς ἀξίους· ποιήσει δέ καί ἐπί τέλει τοῦ αἰῶνος, ἐμφανῶς ἀποκαλύπτων τά τέως πᾶσιν ἀπόῤῥητα.

2.30 (λ΄) Ὅσον ἐγώ εἰμι ἀτελής καί ἀνυπότακτος, μή ὑπακούων τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· μήτε γινόμενος κατά τήν γνῶσιν τέλειος ταῖς φρεσίν· ἀτελής καί ἀνυπόκτατος τό κατ᾽ ἐμέ καί Χριστός νομίζεται δι᾽ ἐμέ· μειῶ γάρ αὐτόν καί (=1140=)

κολοβῶ, μή συναυξάνων αὐτῷ κατά πνεῦμα, ὡς σῶμα Χριστοῦ τυγχάνων καί μέλη ἐκ μέρους.

2.31 (λα´) Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καί δύνει ὁ ἥλιος, φησίν ἡ Γραφή. Οὐκοῦν (≡14__520≡> καί ὁ Λόγος, ποτέ μέν νομίζεται ἄνω, ποτέ δέ κάτω, κατά τήν ἀξίαν δηλονότι, καί αὐτόν τόν λόγον ἤ τόν τρόπον, τῶν μετερχομένων τήν ἀρετήν, καί περί τήν θείαν κινουμένων γνῶσιν. Μακάριος δέ, ὁ κρατῶν ἄδυτον ἐν ἑαυτῷ, κατά τόν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν, τόν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· ὅλον τό μέτρον τῆς κατά τήν παροῦσαν ζωήν ἡμέρας, κακίας ἑσπέρᾳ καί ἀγνωσίας μή περιγραφόμενον, ἵνα δυνηθῇ νομίμως τροπώσασθαι τούς ἐπανισταμένους αὐτοῦ πνηρούς δαίμονας.

2.32 (λβ´) Ὑψούμενος ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος διά πράξεως καί θεωρίας, πάντας ἕλκει πρός ἑαυτόν· τούς τε περί σάρκα καί ψυχήν καί φύσιν τῶν ὄντων ἡμετέρους λογισμούς τε καί λόγους, καί αὐτά τά μέλη τοῦ σώματος καί τάς αἰσθήσεις κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν ἁγιάζων, καί ὑπό τόν αὐτοῦ ζυγόν ποιούμενος. Ὁ τοίνυν θεατής τῶν θείων ἀναβαινέτω κατά σπουδήν, ἀκολουθῶν τῷ Λόγῳ· μέχρις οὗ φθάσῃ τόν τόπον, οὗ ἐστιν. Ἐκεῖ γάρ ἕλκει, καθώς φησιν ὁ Ἐκκλησιαστής, Καί εἰς τόπον αὐτοῦ ἕλκει· δηλονότι τούς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ, ὡς μεγάλῳ Ἀρχιερεῖ, καί εἰσάγοντι εἰς τά Ἅγια τῶν ἁγίων· ἔνθα τό καθ᾽ ἡμᾶς αὐτός ὑπέρ ἡμῶν πρόδρομος εἰσῆλθεν.

2.33 (λγ´) Ὁ τήν κατ᾽ εὐσέβειαν μετιών φιλοσοφίαν, καί πρός τάς ἀοράτους παρατασσόμενος δυνάμεις· εὐχέσθω, τήν τε φυσικήν διάκρισιν αὐτῷ παραμεῖναι (φῶς ἔχουσαν σύμμετρον), καί τήν φωτιστικήν τοῦ Πνεύματος χάριν. Ἡ μέν γάρ, παιδαγωγεῖ τήν σάρκα πρός ἀρετήν διά πράξεως· ἡ δέ, φωταγωγεῖ τόν νοῦν, τήν τῆς σοφίας πάντων προκρῖναι συμβίωσιν· καθ᾽ ἥν, τῶν τε τῆς κακίας ὀχυρωμάτων καί παντός ὑψώματος ἐπαιρομένου κατά τήν γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ποιεῖται τήν καθαίρεσιν. Καί δηλοῖ δι᾽ εὐχῆς αἰτῶν ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, στῆναι τόν ἥλιον κατά Γαβαώ· τουτέστιν, (≡14__522≡> ἄδυτον αὐτῷ τό φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κατά τό ὄρος τῆς κατά νοῦν θεωρίας φυλαχθῆναι· καί τήν σελήνην κατά φάραγγα· τουτέστι, τήν φυσικήν διάκρισιν ἐπί τῆς σαρκικῆς ἀσθενείας κειμένην, ἀπό τῆς ἀρετῆς ἀναλλοίωτον διαμεῖναι.

(=1141=) 2.34 (λδ´) Ἡ Γαβαώ ἐστιν, ὁ ὑψηλός νοῦς· ἡ δέ φάραγξ ἐστίν ἡ τῷ θανάτῳ ταπεινωθεῖσα σάρξ. Καί ὁ μέν ἥλιός ἐστιν, ὁ φωτίζων τόν νοῦν Λόγος, καί χορηγῶν αὐτῶ θεωρημάτων δύναμιν· καί πάσης ἀγνοίας αὐτόν ἀπαλλάσσων· ἡ δέ σελήνη, ὁ κατά φύσιν νόμος ἐστίν, ὁ πείθων τήν σάρκα νομίμως ὑποταγῆναι τῷ Πνεύματι, πρός τό δέξασθαι τῶν ἐντολῶν τήν ζυγόν. Φύσεως δέ σύμβολον ἡ σελήνη, διά τό τρεπτόν· ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἁγίοις ἄτρεπτος διαμένει, διά τήν ἀναλλοίωτον ἕξιν τῆς ἀρετῆς.

2.35 (λε´) Οὐκ ἔξω τῶν ζητούντων χρή ζητεῖσθαι τόν Κύριον· ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτοῖς, διά τήν ἐν ἔργοις πίστεως αὐτόν χρή ζητεῖν τούς ζητοῦντας. Ἐγγύς γάρ σου, φησί, τό ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καί ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι τό ῥῆμα τῆς πίστεως· ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καί ῥήματος τοῦ ζητουμένου.

2.36 (λστ´) Μήτε τό ὕψος τῆς θεϊκῆς ἀπειρίας ἐννοήσαντες, ἀπελπίσωμεν τήν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὡς οὐ φθάνουσαν διά τό

ὕψος μέχρις ἡμῶν· μήτε ἄπειρον βάθος τῆς ἡμῶν διά τήν ἁμαρτίαν πτώσεως ἐνθυμηθέντες, ἀνάστασιν γίνεσθαι τῆς ἐν ἡμῖν νεκρωθείσης ἀρετῆς ἀπιστήσωμεν. Ἀμφότερα γάρ δυνατά τῷ Θεῷ· καί τό κατελθεῖν καί φωτίσαι τόν νοῦν ἡμῶν διά γνώσεως· καί τό ἀναστῆσαι πάλιν τήν ἀρετήν ἐν ἡμῖν, καί ἑαυτῷ συνυψῶσαι διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης. Μή γάρ εἴπῃς, φησίν, ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀναβήσεται εἰς τόν οὐρανόν; τουτέστι Χριστόν καταγαγεῖν· ἤ, Τίς καταβήσεται εἰς τήν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστόν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. Τυχόν δέ κατ᾿ ἄλλην ἐκδοχήν, ἄβυσσός ἐστι, πάντα τά μετά Θεόν· ἐν οἷς ὅλος ὅλοις κατά πρόνοιαν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται Λόγος, ὡς ζωή (≡14__524≡> νεκροῖς ἐπιφοιτῶσα τοῖς οὖσι. Νεκρά γάρ πάντα τά ζῶντα μεθέξει ζωῆς. Οὐρανόν δέ, τήν φυσικήν τοῦ Θεοῦ κρυφιότητα, καθ᾿ ἥν πᾶσίν ἐστιν ἀκατάληπτος. Εἰ δέ τις ἐκλάβοι πάλιν, οὐρανόν μέν εἶναι τόν τῆς θεολογίας λόγον· ἄβυσσον δέ, τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον οὐκ ἀπεικότως ἐρεῖ κατά τόν ἐμόν λόγον. Ἀμφότερα γάρ δυσεπίβατα τοῖς ἀποδεικτικῶς ζητεῖν ἐπιχειροῦσι· μᾶλλον δέ παντελῶς ἄβατα, δίχα πίστεως ἐρευνώμενα.

2.37 (λζ´) Ἐν μέν πρακτικῷ, τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις παχυνόμενος ὁ λόγος, γίνεται σάρξ· ἐν δέ τῷ θεωρητικῷ, τοῖς πνευματικοῖς νοήμασι λεπτυνόμενος, γίνεται ὥσπερ ἦν ἐν ἀρχῇ, Θεός Λόγος.

2.38 (λη´) Ποιεῖ σάρκα τόν λόγον, ὁ παραδείγμασι καί ῥήμασι παχυτέροις διά τήν ἀνάλογον τῶν ἀκουόντων δύναμιν, ἠθικήν τοῦ λόγου τήν διδασκαλίαν ποιούμενος· καί πάλιν ποιεῖ πνεῦμα τόν λόγον, ὁ τοῖς ὑψηλοῖς θεωρήμασι τήν μυστικήν ἐκτιθέμενος θεολογίαν.

2.39 (λθ´) Ὁ μέν ἐκ τῶν θέσεων καταφατικῶς θεολογῶν, σάρκα ποιεῖ τόν λόγον· οὐκ ἔχων ἄλλοθεν, ἤ ἐκ τῶν ὁρωμένων καί ψηλαφωμένων τόν Θεόν γινώσκειν ὡς αἴτιον· (=1144=) ὁ δέ ἀποφατικῶς ἐκ τῶν ἀφαιρέσεων θεολογῶν, πνεῦμα ποιεῖ τόν λόγον, ὡς ἐν ἀρχῇ Θεόν ὄντα, καί πρός Θεόν ὄντα, ἐξ οὐδενός τό παράπαν τῶν γνωσθῆναι δυναμένων, καλῶς γινώσκων τόν ὑπεράγνωστον.

2.40 (μ´) Ὁ μαθών ὀῤῥύσειν κατά τούς πατριάρχας διά πράξεως καί θεωρίας τά ἐν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως φρέατα, τόν Χριστόν ἔνδον εὑρήσει τήν πηγήν τῆς ζωῆς· ἀφ᾿ ἧς πίνειν ἡμᾶς ἡ σοφία παρακελεύεται, λέγουσα· Πίνε ὕδατα ἀπό σῶν ἀγγείων, καί ἀπό σῶν φρεάτων πηγῆς· ὅπερ ποιοῦντες, εὑρήσομεν ἔνδον ἡμῶν ὄντας τούς αὐτῆς θησαυρούς.

2.41 (μα´) Οἱ κτηνωδῶς πρός μόνην τήν αἴσθησιν ζῶντες, ἐπισφαλῶς (≡14__526≡> ἑαυτοῖς σάρκα ποιοῦσι τόν λόγον· εἰς ὑπηρεσίαν μέν παθῶν, τοῖς τοῦ Θεοῦ καταχρώμενοι κτίσμασι· τόν δέ τῆς σοφίας τῆς πᾶσιν ἐμφαινομένης, οὐ κατανοοῦντες λόγον, πρός τό γνῶναι καί δοξάσαι τόν Θεόν ἐκ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων· καί συνιέναι πόθεν, καί τί, καί ἐπί τίνι, καί ποῦ φέρεσθαι διά τῶν ὁρωμένων γεγόναμεν· ἀλλ᾿ ἐν σκότει τόν αἰῶνα τοῦτον διαπορευόμενοι, μόνην τήν περί Θεόν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν ψηλαφῶσιν ἀγνωσίαν.

2.42 (μβ΄) Οἱ μόνῳ τῷ ῥητῷ τῆς ἁγίας Γραφῆς παρακαθήμενοι, καί τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρείᾳ δεσμοῦντες τῆς ψυχῆς τό ἀξίωμα, ψεκτῶς ποιοῦσιν ἑαυτοῖς σάρκα τόν λόγον· ἀλόγων ζώων θυσίαις εὐαρεστεῖσθαι νομίζοντες τόν Θεόν· οἷς πολύ τό σῶμα πεφρόντισται, τοῖς ἐκτός καθαρσίοις· τῆς δέ ψυχῆς παρημέληται τό κάλλος, ταῖς τῶν παθῶν κηλῖσι στιζόμενον· ὑπέρ ἧς, ἡ πᾶσα τῶν ὁρωμένων προβέβληται δύναμις, καί πᾶς λόγος θεῖος καί νόμος ἐκδέδοται.

2.43 (μγ΄) Εἰς πτῶσιν καί ἀνάστασιν πολλῶν κεῖσθαι τόν Κύριον λέγει τό ἅγιον Εὐαγγέλιον. Οὐκοῦν σκοπήσωμεν, μήπως εἰς πτῶσιν μέν, τῶν τε πρός μόνην τήν αἴσθησιν τήν ὁρωμένην θεωρούντων κτίσιν, καί τῶν μόνῳ τῷ ῥητῷ στοιχούντων τῆς ἁγίας Γραφῆς· ὡς μή δυναμένων πρός τό καινόν πνεῦμα διαβῆναι τῆς χάριτος διά τήν ἄνοιαν· ἀνάστασιν δέ, τῶν πνευματικῶς τά τε κτίσματα τοῦ Θεοῦ καί τά ῥήματα θεωρούντων τε καί ἀκουόντων, καί τοῖς καθήκουσι τρόποις μόνης τῆς κατά ψυχήν θείας εἰκόνος ἐπιμελουμένων.

2.44 (μδ΄) Τό, κεῖσθαι τόν Κύριον εἰς πτῶσιν πολλῶν καί ἀνάστασιν ἐν τῷ Ἰσραήλ, ἐπαινετῶς μόνον νοούμενον, εἰς πτῶσιν μέν νοεῖται, τῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν πιστευόντων τῶν παθῶν τε καί πονηρῶν λογισμῶν· ἀνάστασιν δέ, τῶν ἀρετῶν καί παντός θεοφιλοῦς λογισμοῦ

(=1145=) 2.45 (με΄) Ὁ μόνον τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ δημιουργόν νομίζων τόν (≡14__528≡> Κύριον, εἰς κηπουρόν αὐτόν παραγνωρίζει, κατά τήν Μαγδαληνήν Μαρίαν. Διό πρός ὠφέλειαν φεύγει τοῦ τοιούτου τήν ἁφήν ὁ Δεσπότης, μήπω παρ᾽ αὐτῷ δυνηθείς ἀναβῆναι πρός τόν Πατέρα, λέγων· Μή μου ἅπτου. Γινώσκει γάρ βλάπτεσθαι, τόν μετά τοιαύτης αὐτῷ προσερχόμενον ταπεινοτέρας προλήψεως.

2.46 (μστ΄) Οἱ διά τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων κατά τήν Γαλιλαίαν ἐν τῷ ὑπερῴῳ κλείσαντες τάς θύρας καθήμενοι· τουτέστι, οἱ διά τόν φόβον τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, κατά τήν χώραν τῶν ἀποκαλύψεων, ἐν τῷ ὕψει τῶν θείων θεωρημάτων ἀσφαλῶς βεβηκότες, θυρῶν δίκην μύσαντες τάς αἰσθήσεις, παραγινόμενον ἀγνώστως δέχονται τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἄνευ τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργείας αὐτοῖς ἐπιφαινόμενον· ἀπάθειάν τε διά τῆς ἐμπνεύσεως δωρούμενον· καί τήν κατά πνευμάτων πονηρῶν ἐξουσίαν παρέχοντα, καί δεικνύοντα τῶν αὐτοῦ μυστηρίων τά σύμβολα.

2.47 (μζ΄) Τοῖς μὲν κατὰ σάρκα τὸν περὶ τοῦ Θεοῦ λόγον ἐρευνῶσιν, ὁ Κύριος οὐκ ἀναβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα· τοῖς δὲ κατὰ πνεῦμα διὰ τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων ἐκζητοῦσιν αὐτὸν, ἀναβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα. Μὴ τοίνυν διὰ παντὸς κρατῶμεν κάτω, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν κάτω διὰ φιλανθρωπίαν γενόμενον, ἀλλ' ἄνω πρὸς τὸν Πατέρα σὺν αὐτῷ γενώμεθα, τὴν γῆν ἀφέντες καὶ τὰ περὶ τὴν γῆν, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν εἴπη τὸ ρηθὲν τοῖς Ἰουδαίοις ἀδιορθώτοις μείνασιν, "ὑπάγω ὅπου ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν". Χωρὶς γὰρ τοῦ Λόγου, πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Λόγου γενέσθαι, ἀμήχανον.

2.48 (μη΄) Ἡ γῆ τῶν Χαλδαίων ἐστίν, ὁ ἐμπαθής βίος· ἐν ᾧ τῶν ἁμαρτημάτων δημιουργεῖται καί προσκυνεῖται τά εἴδωλα. Ἡ

δέ Μέση τῶν ποταμῶν ἐστιν, ὁ ἐπαμφοτερίζων τοῖς ἐναντίοις τρόπος. Ἡ δέ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, ἡ παντός ἀγαθοῦ πεπληρωμένη κατάστασις. Πᾶς οὖν ὁ ταύτης κατά τόν παλαιόν Ἰσραήλ ἀμελῶν τῆς ἕξεως, (≡14__530≡> πρός δουλείαν πάλιν κατασύρεται παθῶν, τῆς δοθείσης ἐλευθερίας στερούμενος.

2.49 (μθ΄) Σημειωτέον, ὡς οὐδείς τῶν ἁγίων ἑκουσίως φαίνεται κατελθών εἰς τήν Βαβυλωνίαν. Οὐ γάρ θέμις, οὔτε συνέσεώς ἐστι λογικῆς, τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρεῖσθαι τά χείρονα, τούς τόν Θεόν ἀγαπῶντας. Εἰ δέ τινες αὐτῶν κατά βίαν ἐκεῖ τῷ λαῷ συναπήχθησαν, νοοῦμεν διά τούτων τούς μή προηγουμένως, ἀλλά κατά περίστασιν, σωτηρίας ἕνεκεν τῶν χρῃζόντων (=1148=) χειραγωγίας, ἀφέντας τόν ὑψηλότερον τῆς γνώσεως λόγον, καί τήν περί παθῶν μετερχομένους διδασκαλίαν· καθ᾽ ἥν καί ὁ μέγας Ἀπόστολος ἐν σαρκί λυσιτελέστερον ἔκρινεν εἶναι· τουτέστι, τῇ ἠθικῇ διδασκαλίᾳ, διά τούς μαθητάς· ὅλον ἔχων τόν πόθον ἀναλῦσαι τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, καί σύν Χριστῷ γενέσθαι, διά τῆς κατά νοῦν ὑπερκοσμίου καί ἁπλῆς θεωρίας.

2.50 (ν΄) Ὥσπερ πνιγόμενον τῷ πονηρῷ πνεύματι τόν Σαούλ, ψάλλων μετά τῆς κιννύρας ἀνέπαυεν ὁ μακάριος Δαβίδ· οὕτω καί πᾶς λόγος πνευματικός, γνωστικοῖς ἡδυνόμενος θεωρήμασιν, ἀναπαύει τόν ἐπιληπτευόμενον νοῦν, τῆς πνιγούσης αὐτόν πονηρᾶς ἐλευθερῶν συνειδήσεως.

2.51 (να΄) Πυῤῥάκης μετά κάλλους ὀφθαλμῶν ἐστι κατά τόν μέγα Δαβίδ, ὁ τῷ φαιδρῷ τοῦ κατά Θεόν βίου, τόν τῆς γνώσεως λόγον ἔχων συνεπιλάμποντα· καθ᾽ οὕς ἡ πρᾶξίς τε καί ἡ θεωρία συνεστήκασιν· ἡ μέν, ἀρετῶν λαμπρυνομένη τρόποις· ἡ δέ, θείοις φωτιζομένη νοήμασιν.

2.52 (νβ΄) Ἡ μέν τοῦ Σαούλ βασιλεία, τῆς σωματικῆς τοῦ νόμου λατρείας ἐστίν εἰκών· ἥν ὁ Κύριος κατήργησεν, ὡς μηδέν τελειώσασαν. Οὐδέν γάρ, φησίν, ἐτελείωσεν ὁ νόμος. Ἡ δέ τοῦ μεγάλου Δαβίδ βασιλεία, τῆς εὐαγγελικῆς ἐστι λατρείας προδιατύπωσις· πάντα γάρ τά ἐν καρδίᾳ τοῦ Θεοῦ θελήματα τελείως περιέχει.

(≡14__532≡> 2.53 (νγ΄) Ὁ Σαούλ, ὁ φυσικός ἐστι νόμος· ὁ κατ᾽ ἀρχάς κυριεύειν τῆς φύσεως παρά τοῦ Κυρίου λαχών. Ὅς ἐπειδή παρέβη τήν ἐντολήν διά παρακοῆς, φεισάμενος τοῦ Ἀγάγ βασιλέως Ἀμαλήκ· τουτέστι τοῦ σώματος· καί πρός τά πάθη κατώλισθεν· ἐξωθεῖται τῆς βασιλείας, ἵνα παραλάβῃ τόν Ἰσραήλ ὁ Δαβίδ· τουτέστιν ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος, ὁ γεννῶν τήν εἰρήνην τήν οἰκοδομοῦσαν περιφανῶς τῷ Θεῷ τόν τῆς θεωρίας ναόν.

2.54 (νδ΄) Σαμουήλ ὑπακοή Θεοῦ ἑρμηνεύεται. Οὐκοῦν ἕως ἄν καθ᾽ ὑπακοήν ὁ λόγος ἐν ἡμῖν ἱερατεύῃ, κἄν φείσηται τοῦ Ἀγάγ ὁ Σαούλ· τουτέστι, τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος· ἀλλ᾽ οὖν ἀποκτενεῖ τοῦτον ζηλώσας ὁ ἱερεύς Λόγος, καί πλήττει καταισχύνων τόν φιλαμαρτήμονα νοῦν, ὡς παραβάτην τῶν θείων δικαιωμάτων.

2.55 (νε΄) Ἐπάν ὁ νοῦς ὑψηλοφρονήσας, τόν κατά παθῶν αὐτόν χρίσαντα τῆς διδασκαλίας λόγον, διά τῆς (=1149=) προσηκούσης ἐρεύνης ἐπερωτῶν περί τῶν ποιητέων καί οὐ ποιητέων παύσαιτο, τοῖς πάθεσι πάντως ἐξ ἀγνοίας ἁλίσκεται· δι᾽ ὧν κατά μέρος τοῦ Θεοῦ χωριζόμενος, ἐν ταῖς ἀκουσίοις περιστάσεσι προσχωρεῖ τοῖς

δαίμοσι, τήν κοιλίαν θεοποιῶν· ἐκεῖθεν εὑρέσθαι θέλων τῶν πιεζόντων παράκλησιν. Καί πειθέτω σε Σαούλ, ἐν πᾶσι σύμβουλον μή λαμβάνων τόν Σαμουήλ, ἐξ ἀνάγκης πρός εἰδωλολατρίαν μεταστρεφόμενος, καί τήν Ἐγγαστρίμυθον ὡς δή τινα Θεόν ἐπερωτᾷν ἀνεχόμενος.

2.56 (νστ´) Ὁ τόν ἄρτον εὐχόμενος λαβεῖν τόν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθώς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλά καθώς αὐτός ὁ δεχόμενος δύναται. Πᾶσι μέν γάρ ἑαυτόν δίδωσι τοῖς αἰτοῦσι ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος ὡς φιλάνθρωπος, οὐ κατά τό αὐτό δέ πᾶσιν· ἀλλά τοῖς μὲν μεγάλα δικαιοσύνης ἔργα πεποιηκόσι, πλείονως τοῖς δέ τούτων ἥττοσιν, ἡττόνως· ἑκάστῳ καθώς ἡ κατά νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

(≡14__534≡> 2.57 (νζ´) Ὁ Κύριος ποτέ μέν ἀποδημεῖ, ποτέ δέ ἐνδημεῖ. Ἀποδημεῖ, κατά τήν πρόσωπον πρός πρόσωπον θεωρίαν· ἐνδημεῖ, κατά τήν ἐν ἐσόπτρῳ καί αἰνίγμασι θεωρίαν.

2.58 (νη´) Τῷ μέν πρακτικῷ, ἐνδημεῖ διά τῶν ἀρετῶν ὁ Κύριος· τοῦ δέ μηδένα λόγον ποιουμένου τῆς ἀρετῆς, ἀποδημεῖ. Καί πάλιν, τῷ μέν θεωρητικῷ, διά γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς ἐνδημεῖ· τοῦ δέ ταύτης κατά τι παρασφαλέντος, ἀποδημεῖ.

2.59 (νθ´) Ἀποδημεῖ σαρκός, ὁ πρός τήν γνωστικήν ἕξιν μεταβάς ἀπό τῆς πρακτικῆς· ἁρπαζόμενος ὡς ἐν νεφέλαις, τοῖς ὑψηλοτέροις νοήμασιν, εἰς τόν διαφανῆ τῆς μυστικῆς θεωρίας ἀέρα· καθ᾿ ὅν σύν Κυρίῳ εἶναι δυνήσεται πάντοτε. Ἐκδημεῖ δέ ἀπό τοῦ Κυρίου, ὁ μήπω δίχα τῶν κατ᾿ αἴσθησιν ἐνεργειῶν καθαρῷ νοΐ θεωρῆσαι κατά τό ἐφικτόν τά νοήματα δυνάμενος, καί τόν περί τοῦ Κυρίου λόγον ἁπλοῦν χωρίς αἰνιγμάτων μή χωρῶν.

2.60 (ξ´) Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, οὐ μόνον καθότι σεσάρκωται λέγεται σάρξ· ἀλλά καθότι Θεός Λόγος ἁπλῶς νοούμενος ἐν ἀρχῇ πρός τόν Θεόν καί Πατέρα, καί σαφεῖς καί γυμνούς τούς τῆς ἀληθείας περί τῶν ὅλων ἔχων τύπους, οὐ περιέχει παραβολάς καί αἰνίγματα· οὐδέ ἱστορίας δεομένας ἀλληγορίας· ἐπάν δέ ἀνθρώποις ἐπιδημήσῃ μή δυναμένοις γυμνῷ τῷ νοΐ γυμνοῖς προσβάλλειν νοητοῖς· ἀπό τῶν αὐτοῖς συνήθων διαλεγόμενος, διά τῆς τῶν ἱστοριῶν καί αἰνιγμάτων καί παραβολῶν καί σκοτεινῶν λόγων ποικιλίας (=1152=) συντιθέμενος, γίνεται σάρξ. Κατά γάρ τήν πρώτην προσβολήν, οὐ γυμνῷ προσβάλλει Λόγῳ ὁ ἡμέτερος νοῦς· ἀλλά Λόγῳ σεσαρκωμένῳ· δηλαδή τῇ ποικιλίᾳ τῶν λέξεων· Λόγῳ μέν ὄντι, τῇ φύσει· σαρκί δέ τῇ ὄψει· ὥστε τούς πολλούς, σάρκα καί οὐ Λόγον ὁρᾷν δοκεῖν κἄν εἰ κατά ἀλήθειαν ἐστι Λόγος. Οὐ γάρ ὅπερ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, τοῦτο (≡14__536≡> τῆς Γραφῆς ἐστιν ὁ νοῦς, ἀλλ᾿ ἕτερον παρά τό δοκοῦν. Ὁ γάρ Λόγος, δι᾿ ἑκάστου τῶν ἀναγεγραμμένων ῥημάτων γίνεται σάρξ.

2.61 (ξα´) Ἡ ἀπαρχή τῆς πρός εὐσέβειαν μαθητείας τῶν ἀνθρώπων, ὡς πρός σάρκα γίνεσθαι πέφυκε. Γράμματι γάρ, ἀλλ᾿ οὐ πνεύματι κατά τήν πρώτην εἰς θεοσέβειαν προσβολήν ὁμιλοῦμεν. Κατά μέρος δέ προσβαίνοντες τῷ πνεύματι κατά τό παχύ τῶν ῥημάτων τοῖς λεπτοτέροις θεωρήμασιν ἀποξέοντες, ἐν καθαρῷ καθαρῶς τῷ Χριστῷ γινόμεθα κατά τό δυνατόν ἀνθρώποις· εἰς τό δύνασθαι λέγειν κατά τόν Ἀπόστολον· Εἰ καί ἐγνώκαμεν κατά σάρκα Χριστόν, ἀλλά νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· διά τήν ἁπλῆν δηλονότι πρός τόν Λόγον χωρίς τῶν ἐπ᾿ αὐτῷ καλυμμάτων τοῦ

νοός προσβολήν· ἀπό τοῦ σάρκα τόν Λόγον γινώσκειν, εἰς τήν, ὡς Μονογενοῦς παρά Πατρός αὐτοῦ δόξαν προκόψαντες.

2.62 (ξβ΄) Ὁ τήν ἐν Χριστῷ ζήσας ζωήν, τήν τε τοῦ νόμου καί τῆς φύσεως ὑπερέβη δικαιοσύνην· ὅπερ ὁ θεῖος ἐνδεικνύμενος Ἀπόστολος φησιν· Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὔτε περιτομή ἐστιν, οὔτε ἀκροβυστία. Διά μέν τῆς περιτομῆς, τήν νομικήν δικαιοσύνην δηλώσας· διά δέ τῆς ἀκροβυστίας, τήν φυσικήν ἰσονομίαν αἰνιξάμενος.

2.63 (ξγ΄) Οἱ μέν, δι᾽ ὕδατος ἀναγεννῶνται καί Πνεύματος· οἱ δέ, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καί πυρί τό βάπτισμα δέχονται. Τά τέσσαρα δέ ταῦτα, τό ὕδωρ τέ φημι, καί τό πνεῦμα, καί τό πῦρ, καί τό Πνεῦμα ἅγιον,τό ἕν καί τό αὐτό Πνεῦμα νοῶ τοῦ Θεοῦ. Τοῖς μέν γάρ ὕδωρ ἐστί τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ὡς ῥυπτικόν τῶν ἐκτός περί τό σῶμα μολυσμῶν· τοῖς δέ πνεῦμα μόνον, ὡς ἐνεργητικόν τῶν κατ᾽ ἀρετήν ἀγαθῶν· τοῖς δέ πῦρ, ὡς καθαρτικόν τῶν ἐντός κατά τό βάθος περί ψυχήν κηλίδων· τοῖς δέ κατά τόν μέγαν Δανιήλ, Πνεῦμα ἅγιον, ὡς σοφίας καί γνώσεως χορηγόν. Ἐκ γάρ τῆς διαφόρου περί τό ὑποκείμενον ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει τό ἕν καί αὐτό Πνεῦμα τάς προσηγορίας.

(≡14__538≡> 2.64 (ξδ΄) Ὁ νόμος τό Σάββατον δέδωκεν, Ἵνα, φησίν, ἀναπαύσηται τό ὑποζύγιόν σου καί ὁ παῖς σου. Ἀμφότερα δέ ταῦτα δι᾽ αἰνιγμάτων τό σῶμα δηλοῦσι. Τοῦ γάρ πρακτικοῦ νοός ὑποζύγιόν ἐστι τό σῶμα, ἀχθοφορεῖν βίᾳ τοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν κατά τήν πρᾶξιν ἀναγκαζόμενον. Τοῦ δέ θεωρητικοῦ παῖς, ὡς ἤδη λογισθέν θεωρήμασι, καί λογικῶς ταῖς γνωστικαῖς ἐπιταγαῖς τοῦ νοός ὑπηρετούμενον. (=1153=) Ἀμφοτέροις δέ Σάββατόν ἐστι, τῶν αὐτοῖς ἐνεργουμένων κατά τε πρᾶξιν καί θεωρίαν καλῶν, τό πέρας, τήν πρόσφορον ἑκάστῳ παρέχον ἀνάπαυσιν.

2.65 (ξε΄) Ὁ τήν ἀρετήν μετά τῆς πρεπούσης γνώσεως ἐξανύων, ὑποζύγιον ἔχει τό σῶμα, λόγῳ ἐλαύνων πρός τήν τῶν καθηκόντων ἐνέργειαν· παῖδα δέ, τόν ἐπ᾽ ἀρετῇ κατά τήν πρᾶξιν τρόπον· ἤγουν αὐτόν τόν καθ᾽ ὅν ἡ ἀρετή πέφυκε γίνεσθαι τρόπον· ὥσπερ ἀργυρίῳ τοῖς διακριτικοῖς ὠνηθέντα λογισμοῖς. Σάββατον δέ, ἡ κατ᾽ ἀρετήν ἀπαθής καί εἰρηναία τῆς τε ψυχῆς καί τοῦ σώματος κατάστασις, ἤγουν ἀναλλοίωτος ἕξις.

2.66 (ξστ΄) Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοῖς μέν ἔτι περί τά σωματικά τῆς ἀρετῆς εἴδη τό πλέον ἔχουσι τῆς φροντίδος, ἄχυρον γίνεται καί χόρτος· διατρέφων αὐτῶν τό παθητικόν τῆς ψυχῆς μέρος, πρός τήν τῶν ἀρετῶν ὑπηρεσίαν· τοῖς ἀνηγμένοις δέ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθοῦς τῶν θείων κατανοήσεως, ἔστιν ἄρτος διατρέφων αὐτῶν τῆς ψυχῆς τό νοερόν πρός θεοειδῆ τελειότητα. Διό τούς πατριάρχας εὑρίσκομεν ἐπισιτιζομένους ἐν τῇ ὁδῷ, καί ἑαυτοῖς ἄρτους, καί τοῖς ὄνοις αὐτῶν χορτάσματα. Καί ὁ ἐν τοῖς Κριταῖς δέ Λευΐτης, τῷ ἐν Γαβαᾷ ξεναγήσαντι αὐτόν πρεσβύτῃ φησίν· Εἰσί καί ἡμῖν ἄρτοι, καί τοῖς ὄνοις ἡμῶν ἄχυρα· καί οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς παισί σου, παντός τινος.

2.67 (ξζ΄) Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καί δρόσος λέγεται καί ἔστιν· καί ὕδωρ καί πηγή καί ποταμός, ὡς γέγραπται· κατά τήν ὑποκειμενικήν δηλονότι (≡14__540≡> τῶν δεχομένων δύναμιν, ταῦτα

και ὤν καί γινόμενος. Τοῖς μέν γάρ ἐστι δρόσος, ὡς τῆς ἔξωθεν ἐπικειμένης αὐτοῖς περί τό σῶμα τῶν παθῶν πυρώσεώς τε καί ἐνεργείας, σβεστικός. Τοῖς δέ τό βάθος τῷ ἰῷ τῆς κακίας φρυσσομένοις ἐστίν ὕδωρ· οὐ μόνον ὡς δι᾽ ἀντιπαθείας τοῦ ἀντικειμένου φθαρτικός, ἀλλά καί ὡς μεταδοτικός ζωτικῆς πρός τό εὖ εἶναι δυνάμεως. Πηγή δέ, ἀεννάως ἔχουσιν ἀναβλύζουσαν τήν ἕξιν τῆς θεωρίας, ὡς σοφίας χορηγός. Ποταμός δέ, τοῖς τήν εὐσεβῆ καί (=1156=) ὀρθήν καί σωτήριον ποταμηδόν προχέουσι διδασκαλίαν ὡς ἀνθρώπους, καί κτήνη καί θηρία καί φυτά δαψιλῶς ποτίζων· ἵνα καί ἄνθρωποι θεωθῶσι, τοῖς τῶν λεγομένων ὑψωθέντες νοήμασι· καί οἱ κτηνωθέντες τοῖς πάθεσι, διά τῆς ἀκριβοῦς τῶν κατ᾽ ἀρετήν τρόπων ἀποδείξεως ἀνθρωπισθέντες, τήν φυσικήν ἐπαναλάβωσι λογιότητα· καί οἱ θηριωθέντες ταῖς πονηραῖς ἕξεσι καί κακοπραγίαις, διά τῆς προσηνοῦς τε καί εὐαφοῦς παραινέσεως τιθασσευθέντες, πρός τήν τῆς φύσεως ἐπανέλθωσιν ἡμερότητα· καί οἱ φυτῶν δίκην ἀναισθητοῦντες τῶν ἀγαθῶν, διά τῆς είς βάθος τοῦ λόγου διαβάσεως ἁπαλυθέντες, λάβωσιν αἴσθησιν πρός καρπογονίαν, καί δύναμιν τήν αὐτούς διατρέφουσαν, τοῦ λόγου ποιότητα.

2.68 (ξη´) Ὁδός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τοῖς καλῶς κατά τήν πρακτικήν,καί εὐτόνως τό τῆς ἀρετῆς τρέχουσι στάδιον· καί μήτε δεξιά διά κενοδοξίας, μήτε ἀριστερά διά τῆς πρός τά πάθη ῥοπῆς ἐκκλίνουσιν, εὐθύνων κατά Θεόν τά διαβήματα· ὅπερ εἰς τέλος μή φυλάξας Ἀσά ὁ βασιλεύες Ἰούδα, λέγεται περί τό γῆρας αὐτοῦ πεπονηκέναι τούς πόδας· ὡς περί τόν δρόμον τοῦ κατά Θεόν βίου ἀσθενήσας.

2.69 (ξθ´) Θύρα λέγεται τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς τούς καλῶς πᾶσαν διηνυκότας τήν ὁδόν τῶν ἀρετῶν κατά τόν ἄμεπτον δρόμον τῆς πράξεως, πρός γνῶσιν εἰσάγων· καί ὡς φῶς, δεικνύς τούς πολυφαεῖς τῆς (≡14__542≡> σοφίας θησαυρούς. Ὁ αὐτός γάρ καί ὁδός ἐστι καί θύρα καί κλείς καί βασιλεία· ὁδός μέν, ὡς ὁδηγός· κλείς δέ, ὡς ἀνοίγων τοῖς ἀξίοις τῶν θείων καί ἀνοιγόμενος· θύρα δέ, ὡς εἰσαγωγεύς· βασιλεία δέ, ὡς κληρονομούμενος, καί κατά μέθεξιν ἐν πᾶσι γινόμενος.

2.70 (ο´) Φῶς ὁ Κύριος λέγεται, καί ζωή καί ἀνάστασις καί ἀλήθεια. Φῶς μέν καί ὡς λαμπρότης, ψυχῶν, καί ὡς ἀγνοίας σκότους διώκτης· καί ὡς φωτίζων τόν νοῦν πρός κατανόησιν τῶν ἀποῤῥήτων· καί δεικνύς, τά μόνοις θεατά τοῖς καθαροῖς μυστήρια· ζωή δέ, ὡς τήν πρέπουσαν ψυχαῖς ἀγαπώσαις τόν Κύριον ἐν τοῖς θείοις παρεχόμενος κίνησιν· ἀνάστασις δέ, ὡς τῆς νεκρᾶς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας ἐγείρων τόν νοῦν, φθορᾶς παντοίας καθαρόν καί νεκρότητος· ἀλήθεια δέ, ὡς ἕξιν τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος ἄτρεπτον.

2.71 (οα´) Ὁ μέν τοῦ Θεοῦ, καί Πατρός Θεός Λόγος, ἑκάστῃ μυστικῶς ἐνυπάρχει τῶν οἰκείων ἐντολῶν· ὁ δέ Θεός καί Πατήρ, ὅλος ἐστίν ἀχώριστος ἐν ὅλῳ τῷ οἰκείῳ Λόγῳ φυσικῶς. Ὁ τοίνυν δεχόμενος θείαν ἐντολήν καί ποιῶν αὐτήν, τόν ἐν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ δέχεται Λόγον. Ὁ δέ τόν Λόγον διά τῶν ἐντολῶν δεξάμενος, δι᾽ αὐτοῦ τόν ἐν αὐτῷ φυσικῶς ὄντα συνεδέξατο Πατέρα, καί τό ἐν

αὐτῷ φυσικῶς ὅν συνεδέξατο Πνεῦμα. (=1157=) Ἀμήν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ὅν τινα πέμψω, ἐμέ λαμβάνει· ὁ δέ ἐμέ λαμβάνων, λαμβάνει τόν πέμψαντά με. Ὁ γοῦν ἐντολήν δεξάμενος καί ποιήσας αὐτήν, λαβών ἔχει μυστικῶς τήν ἁγίαν Τριάδα.

2.72 (οβ΄) Δοξάζει τόν Θεόν ἐν ἑαυτῷ, οὐχ ὁ λόγοις μόνον γεραίρων τόν Θεόν, ἀλλ᾿ ὁ διά τόν Θεόν ὑπέρ ἀρετῆς τά τῶν πόνων ὑπομένων παθήματα· καί ἀντιδοξάζεται παρά Θεοῦ, τήν ἐν τῷ Θεῷ δόξαν, οἷον ἀρετῆς ἔπαθλον κατά μέθεξιν τήν τῆς ἀπαθείας κομιζόμενος χάριν. Πᾶς γάρ ὁ δοξάζων τόν Θεόν ἐν ἑαυτῷ διά τῶν κατά τήν (≡14_544≡> πρακτικήν ὑπέρ ἀρετῆς παθημάτων, καί αὐτός ἐν τῷ Θεῷ δοξάζεται, διά τῆς κατά τήν θεωρίαν ἀπαθοῦς τῶν θείων ἐλλάμψεως. Φησί γάρ ὁ Κύριος ἐπί τό πάθος ἐρχόμενος· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου, καί ὁ Θεός ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ Θεός ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καί ὁ Θεός δοξάσει αὐτόν ἐν ἑαυτῷ· καί εὐθύς δοξάσει αὐτόν. Ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τοῖς ὑπέρ ἀρετῆς παθήμασιν, ἐπακολουθοῦσι τά θεῖα χαρίσματα.

2.73 (ογ΄) Ἕως τόν ἐν τῷ ῥητῷ τῆς ἁγίας Γραφῆς ποικίλως διά τῶν αἰνιγμάτων σεσωματωμένον ὁρῶμεν τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον, οὔπω τόν ἀσώματον καί ἁπλοῦν καί ἑνιαῖον καί μόνον, ὡς ἐν ἀσωμάτῳ καί ἁπλῷ καί ἑνιαίῳ καί μόνῳ Υἱῷ νοητῶς τεθεάμεθα Πατέρα, κατά τό, Ὁ ἑωρακώς ἐμέ ἑώρακε τόν Πατέρα. Καί· Ἐγώ ἐν τῷ Πατρί, καί ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί. Πολλῆς οὖν χρεία τῆς ἐπιστήμης, ὥστε διαδύντας πρότερον τά περί τόν Λόγον τῶν ῥημάτων καλύμματα, οὕτω γυμνῷ τῷ νοΐ καθαρόν αὐτόν ἐφ᾿ ἑαυτόν ἑστῶτα θεάσασθαι τόν Λόγον, τόν ἐν ἑαυτῷ σαφῶς ὡς ἐφικτόν ἀνθρώποις τόν Πατέρα δεικνύντα. Διόπερ ἀνάγκη τόν εὐσεβῶς τόν Θεόν ἐπιζητοῦντα, μηδενί κρατεῖσθαι ῥητῶ, ἵνα μή ἀντί Θεοῦ, τά περί Θεόν λάθῃ λαβών· τουτέστιν, ἀντί τοῦ Λόγου τά ῥητά στέργων ἐπισφαλῶς τῆς Γραφῆς, τοῦ Λόγου διαφυγόντος τόν νοῦν ἐκ τῶν περιβλημάτων κρατεῖν δοκοῦντα τόν ἀσώματον Λόγον· κατά γε τήν Αἰγυπτίαν, τήν μή τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλά τῶν αὐτοῦ ἐπιλαβομένην ἱματίων· καί τούς παλαιούς ἀνθρώπους, οἱ μόνῃ τῇ εὐπρεπείᾳ τῶν ὁρωμένων ἐναπομείναντες, ἔλαθον τῇ κτίσει λατρεύοντες παρά τόν κτίσαντα.

2.74 (οδ΄) Ὁ τῆς ἁγίας Γραφῆς λόγος, κατά μέρος τοῖς (=1160=) ὑψηλοτέροις νοήμασι τήν τῶν ἐπ᾿ αὐτῶ σωματικῶς διαπεπλασμένων ῥητῶν ἐκδυσάμενος σύνθεσιν, ὡς ἐν φωνῇ αὔρας λεπτῆς ὑπάρχων δείκνυται τῷ διορατικωτέρῳ, νοΐ· τῷ διά τήν ἄκραν ἀπόλειψιν τῶν κατά φύσιν ἐνεργειῶν, αἴσθησιν μόνου δυνηθέντι λαβεῖν, τῆς τόν Λόγον ποσῶς (≡14_546≡> μηνυούσης ἁπλότητος, κατά τόν μέγα Ἠλίαν τόν ἐν τῷ σπηλαίῳ Χωρήβ ταύτης ἀξιωθέντα τῆς ὄψεως. Χωρήβ γάρ ἑρμηνεύεται νέωμα ὅπερ ἐστίν ἡ ἐν τῷ καινῷ Πνεύματι τῆς χάριτος ἕξις τῶν ἀρετῶν. Τό δέ σπήλαιον, ἡ τῆς σοφίας ἐστί κατά νοῦν κρυφιότης· ἐν ᾗ ὁ γενόμενος, τῆς ὑπέρ αἴσθησιν μυστικῶς αἰσθήσεται γνώσεως, ἐν ᾗ λέγεται τυγχάνειν ὁ Θεός. Πᾶς οὖν κατά τόν μέγαν Ἠλίαν ζητῶν ἀληθῶς τόν Θεόν, οὐ μόνον ἐν Χωρήβ γενήσεται· τουτέστιν, ὡς πρακτικός ἐν τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν· ἀλλά καί ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ ἐν

Χωρήβ· τουτέστιν, ὡς θεωρητικός ἐν τῇ κρυφιότητι τῆς σοφίας τῇ ἐν μόνῃ τυγχανούσῃ τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν.

2.75 (οε΄) Ὅταν ὁ νοῦς τάς ἐπικειμένας αὐτῷ πολλάς περί τῶν ὄντων ἐκτινάξηται δόξας, τότε σαφής αὐτῷ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἀναφαίνεται, διδούς αὐτῷ τῆς ὄντως γνώσεως τάς ὑποθήκας, καί τάς πρώην ἐπ᾽ αὐτῶ προλήψεις ὡσεί λεπίδας τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων ἀπωθούμενος, κατά τόν θεσπέσιον καί μέγαν Ἀπόστολον Παῦλον. Λεπίδες γάρ εἰσιν, ὡς ἀληθῶς, ἐπικείμεναι τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς, καί ἀπείργουσαι τήν πρός τόν ἀκραιφνῆ τῆς ἀληθείας λόγον, διάβασιν, αἵ τε πρός τό ῥητόν μόνον τῆς Γραφῆς ὑπολήψεις, καί τῶν ὁρωμένων αἱ κατ᾽ αἴσθησιν προσπαθεῖς θεωρίαι.

2.76 (οστ΄) Ὁ μέν θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, τήν τοῦ Λόγου γνῶσιν, ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ὁ δέ μέγας εὐαγγελιστής Ἰωάννης τεθεᾶσθαι λέγει τήν αὐτοῦ δόξαν. Ἐθεασάμεθα γάρ, φησίν, τήν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρά Πατρός, πλήρης χάριτος καί ἀληθείας. Καί μήποτε ὁ μέν ἅγιος Παῦλος τήν ὡς Θεοῦ Λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ἐκ γάρ τῶν ἐνεργειῶν, ποσῶς μόνον γινώσκεται. Ἡ γάρ ἐπ᾽ αὐτῷ κατ᾽ οὐσίαν τε καί ὑπόστασιν γνῶσις, ὁμοίως πᾶσιν ἀγγέλοις τε καί ἀνθρώποις, καθέστηκεν ἄβατος, κατ᾽ οὐδέν οὐδενί γινωσκομένη· Ὁ δέ ἅγιος Ἰωάννης, τέλειον ὡς ἐν ἀνθρώποις, τόν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου μυηθείς (≡14__548≡> λόγον, τήν ὡς σάρκα Λόγου δόξαν ἔφη τεθεᾶσθαι· τουτέστι, τόν λόγον, ἤγουν τόν σκοπόν, καθ᾽ ὅν ὁ Θεός γέγονεν ἄνθρωπος, πλήρη χάριτος ἐθεάσατο, καί ἀληθείας. Οὐ γάρ καθ᾽ ὅ κατ᾽ οὐσίαν Θεός, καί τῶ Θεῷ Πατρί ὁμοούσιος ὁ Μονογενής κεχαρίτωται, ἀλλά καθ᾽ ὅ φύσει κατ᾽ οἰκονομίαν γέγονεν, ἄνθρωπος καί ἡμῖν ὁμοούσιος, δι᾽ ἡμᾶς κεχαρίτωται τούς χρῄζοντας χάριτος· καί ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ διαπαντός κατά πᾶσαν ἡμῶν προκοπήν τήν ἀναλογοῦσαν δεχομένους χάριν. Ὥστε ὁ τόν λόγον (=1161=) τέλειον ἐν ἑαυτῶ φυλάξας, ἀβέβηλον τοῦ δι᾽ ἡμᾶς σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, τήν πλήρη χάριτος καί ἀληθείας κομίσεται δόξαν, τοῦ δι᾽ ἡμᾶς ἑαυτόν καθ᾽ ἡμᾶς δοξάσαντός τε καί ἁγιάσαντος κατά τήν αὐτοῦ παρουσίαν. Ὅταν γάρ, φησίν, ἐκεῖνος φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα.

2.77 (οζ΄) Ἕως ἡ ψυχή, τήν ἀπό δυνάμεως εἰς δύναμιν, καί ἀπό δόξης εἰς δόξαν ποιεῖται μετάβασιν· τουτέστι, τήν ἀπό ἀρετῆς εἰς ἀρετήν μείζονα προκοπήν, καί τήν ἀπό γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάβασιν, οὐκ ἐπαύσατο παροικοῦσα, κατά τό εἰρημένον. Πολλά παρώκησεν ἡ ψυχή μου. Πολύ γάρ ἐστι τό διάστημα, καί τό πλῆθος τῶν ὀφειλουσῶν παρ᾽ αὐτῆς διαβαθῆναι γνώσεων, μέχρις οὗ διελεύσεται ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καί ἐξομολογήσεως, ἤχου ἑορτάζοντος· ἀεί φωναῖς, φωνήν, νοεραῖς, νοεράν προστιθεῖσα τῇ προκοπῇ τῶν θείων θεωρημάτων, μετά τῆς κατά νοῦν ἐπί τοῖς θεωρηθεῖσιν ἀγαλλιάσεως, ἤγουν χαρᾶς, καί τῆς ἀναλογούσης εὐχαριστίας. Τοιαύτας γάρ ἑορτάζουσι πάντες, οἱ τό

Πνεῦμα τῆς χάριτος εἰληφότες, ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν κράζων· Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ.

2.78 (οη΄) Ὁ τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς τόπος, καί ἀπαθής ἐστι καί ἀπήμων ἕξις τῶν ἀρετῶν· καθ᾿ ἥν ὁ τοῦ Θεοῦ γινόμενος Λόγος, διαφόροις ἀρετῶν κάλλεσι κατακοσμεῖ καθάπερ σκηνήν τήν ψυχήν. Ὁ δέ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκ πολλῶν καί διαφόρων συγκειμένη θεωρημάτων γνῶσίς ἐστι· καθ᾿ ἥν ἐνδημῶν τῇ ψυχῇ ὁ Θεός, τοῦ τῆς σοφίας (≡14__550≡> κρατῆρος ἐμπίμπλησιν. Ἡ δέ φωνή τῆς ἀγαλλιάσεώς ἐστι, τό ἐπί τῷ πλούτῳ τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς σκίρτημα. Ἡ δέ τῆς ἐξομολογήσεως, ἡ ἐπί τῇ δόξῃ τῆς κατά τήν σοφίαν εὐωχίας ἐστίν εὐχαριστία. Ὁ δέ ἦχος, ἡ ἐξ ἀμφοῖν, ἀγαλλιάσεώς φημι καί ἐξομολογήσεως, κατά σύγκρασιν γινομένη διηνεκής μυστική δοξολογία.

2.79 (οθ΄) Ὁ γενναίως καταπαλαίσας τά πάθη τοῦ σώματος, καί τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἱκανῶς πολεμήσας, καί τῆς ἑαυτοῦ κατά ψυχήν χώρας ἐξελάσας αὐτῶν τά νοήματα· καρδίαν εὐχέσθω καθαράν αὐτῷ δοθῆναι, καί πνεῦμα εὐθές ἐν τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινισθῆναι· τουτέστι, τελείως τῶν μέν φαύλων κενωθῆναι λογισμῶν, τῶν δέ θείων ἐννοιῶν πληρωθῆναι διά τῆς χάριτος· ἵνα γένηται κόσμος Θεοῦ νοητῶς λαμπρός τε καί μέγας, ἐξ ἠθικῶν καί φυσικῶν καί θεολογικῶν συνεστώς θεωρημάτων.

2.80 (π΄) Ὁ τήν καρδίαν καθαράν ἐργασάμενος, οὐ μόνον τῶν ὑποβεβηκότων καί μετά Θεόν γνώσεται τούς λόγους, ἀλλά καί αὐτῷ ποσῶς μετά τήν τῶν ὅλων διάβασιν, ἐνορᾷ· ὅπερ ἐστίν ἀκρότατον τέλος τῶν ἀγαθῶν· ἐν ᾗ γενόμενος ὁ Θεός, ἀξιοῖ τά ἴδια γράμματα διά τοῦ πνεύματος ἐγχαράττειν, καθάπερ τισί (=1164=) πλαξί Μωσαϊκαῖς· τοσοῦτον, ὅσον ἑαυτήν διά πράξεως ἐπιδέδωκε καί θεωρίας, κατά τήν τό, Αὐξάνου, μυστικῶς κελεύουσαν ἐντολήν.

2.81 (πα΄) Καρδία καθαρά τάχα ἐκείνη λέγεται, ἡ μηδεμίαν ἔχουσα φυσικήν καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον, πρός ὁτιοῦν κίνησιν· ἐν ᾗ καθάπερ πτυχίῳ καλῶς λειανθέντι διά τήν ἄκραν ἁπλότητα γινόμενος ὁ Θεός, τούς ἰδίους νόμους ἐγγράφει.

2.82 (πβ΄) Καρδία ἐστί καθαρά, ἡ παντάπασιν ἀνείδεον τῷ Θεῷ καί ἀμόρφωτον παραστήσασα τήν μνήμην· καί μόνοις τοῖς αὐτοῦ ἕτοιμον ἐνσημανθῆναι τύποις, δι᾿ ὧν ἐμφανής πέφυκε γίνεσθαι.

(≡14__552≡> 2.83 (πγ΄) Ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς, ὅν λαμβάνουσιν οἱ ἅγιοι, κατά τόν φάμενον· Ἡμεῖς δέ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, οὐ κατά στέρησιν τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως ἐπιγίνεται· οὐδέ ὡς συμπληρωτικός τοῦ ἡμετέρου νοός, οὐδ᾿ ὡς μεταβαίνων οὐσιωδῶς καθ᾿ ὑπόστασιν εἰς τόν ἡμέτερον νοῦν· ἀλλ᾿ ὡς τῇ οἰκείᾳ ποιότητι τήν τοῦ ἡμετέρου νοός λαμπρύνων δύναμιν, καί πρός τήν αὐτήν αὐτῷ φέρων ἐνέργειαν. Νοῦν γάρ ἔχειν Χριστοῦ ἔγωγέ φημι, τόν κατ᾿ αὐτόν νοοῦντα, καί διά πάντων αὐτόν νοοῦντα.

2.84 (πδ΄) Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα, κατά τό, Ἡμεῖς δέ σῶμα Χριστοῦ ἐσμεν, καί μέλη ἐκ μέρους· οὐ κατά στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ἐκείνου τό σῶμα γινόμενοι· οὐδ᾿ αὖ πάλιν ἐκείνου καθ᾿ ὑπόστασιν εἰς ἡμᾶς μεταβαίνοντος, ἤ μεληδόν διατεμνομένου· ἀλλά τῷ καθ᾿ ὁμοιότητα τῆς τοῦ Κυρίου σαρκός,

τήν φθοράν ἀποσείεσθαι τῆς ἁμαρτίας. Ὡς γάρ ὁ Χριστός κατά φύσιν σαρκί τε καί ψυχῇ καθ᾽ ὅ νοεῖται ἄνθρωπος ἀναμάρτητος ἦν, οὕτω καί ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες αὐτῷ, καί διά Πνεύματος αὐτόν ἐνδυσάμενοι, κατά προαίρεσιν ἐν αὐτῷ χωρίς ἁμαρτίας εἶναι δυνάμεθα.

2.85 (πε΄) Εἰσί παρά τῇ Γραφῇ καί χρονικοί αἰῶνες καί ἄλλων αἰώνων συντέλειαν περιέχοντες, κατά τό, Νυνί δέ ἅπαξ ἐπί συντελείᾳ τῶν αἰώνων, καί τά ἑξῆς. Καί ἕτεροι πάλιν χρονικῆς ἐλεύθεροι φύσεως αἰῶνες, μετά τόν ἐνεστῶτα τοῦτον χρόνον, αἰῶνα, τόν ἐπί συντελείᾳ τῶν αἰώνων, κατά τό, Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τόν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον, καί τά ἑξῆς. Εὑρίσκομεν δέ παρά τῇ Γραφῇ καί πλῆθος αἰώνων, παρελθόντων τε καί ἐνεστώτων καί μελλόντων· καί αἰῶνας αἰώνων εἶναί τινας αἰῶνας, καί αἰῶνος αἰῶνα, καί χρόνους αἰωνίους, καί γενεάς συνημμένας αἰῶσι. Καί ἵνα μή νῦν, τί μεν διά τῶν χρονικῶν αἰώνων, τί δέ διά τῶν αἰωνίων χρόνων καί (=1165=) γενεῶν βούλεται δηλοῦν ὁ λόγος, λέγοντες· (≡14__554≡> τινές δέ παλιν ἁπλῶς οἱ αἰῶνες τῶν αἰώνων, τίς τε ὁ ἁπλοῦς αἰών, καί ὁ αἰών τοῦ αἰῶνος, πολύν παρά τήν ὑπόθεσιν ἐκτείνωμεν λόγον, τά περί τούτων τοῖς φιλομαθέσι σκοπεῖν ἐάσαντες, πρός τόν σκοπόν δι᾽ ὅν ταῦτα προηγάγομεν, ἐπανέλθωμεν.

2.86 (πστ΄) Οἴδαμεν τι κατά τήν Γραφήν ὑπεραιώνιον· ὅπερ ὅτι μέν ἔστιν, ἐσήμανε· τί δέ τοῦτό ἐστιν, οὐκ ὠνόμασε, κατά τό, Κύριος βασιλεύων τόν αἰῶνα, καί ἐπ᾽ αἰῶνα καί ἔτι. Οὐκοῦν ἔστι τι πρᾶγμα ὑπέρ αἰῶνας, ἡ ἀκραιφνής τοῦ Θεοῦ βασιλεία. Οὐ γάρ δή θέμις εἰπεῖν ἦρχθαι, ἤ φθάνεσθαι ὑπό αἰώνων ἤ χρόνων τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν. Ταύτην δέ πιστεύομεν εἶναι τῶν σωζομένων κληρονομίαν, καί μονήν, καί τόπον, καθώς ὁ ἀληθής παραδίδωσι λόγος· ὡς τέλος τῶν δι' ἐφέσεως πρός τό ἔσχατον ὀρεκτόν κινουμένων· ἐν ᾧ γινόμενοι, πάσης τῆς ὁποιασοῦν δέχονται παῦλαν κινήσεως· ὡς μηκέτι χρόνου τινός ὄντος αὐτῶν ἤ αἰῶνος τοῦ διαβαθῆναι ὀφείλοντος, οἷα δή μετά πάντα καταντήσασιν εἰς τόν Θεόν· τόν πρό πάντων ὄντα τῶν αἰώνων, καί ὅν φθάνειν αἰώνων φύσις οὐ πέφυκεν.

2.87 (πζ΄) Ἐφ᾽ ὅσον χρόνον τίς ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, κἄν τέλειός ἐστι κατά τήν ἐνθάδε κατάστασιν, καί πράξει καί θεωρίᾳ, τήν ἐκ μέρους ἔχει καί γνῶσιν καί προφητείαν καί ἀῤῥαβῶνα Πνεύματος ἁγίου· ἀλλ᾽ οὐκ αὐτό τό πλήρωμα· ἐλευσόμενός ποτε μετά τήν τῶν αἰώνων περαίωσιν εἰς τήν τελείαν λῆξιν, τήν πρόσωπον πρός πρόσωπον τοῖς ἀξίοις δεικνῦσαν αὐτήν ἐφ᾽ ἑαυτῆς ἑστῶσαν τήν ἀλήθειαν· ὡς μηκέτι ἐκ τοῦ πληρώματος μέρος ἔχειν, ἀλλ᾽ αὐτό τό πλήρωμα τῆς χάριτος κατά μέθεξιν ὅλον κομίζεσθαι. Καταντήσεσθαι γάρ, φησίν ὁ Ἀπόστολος, πάντας (δηλονότι τούς σωζομένους) εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ εἰσιν οἱ θησαυροί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι· ἧς φαινομένης, τό ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

(≡14__556≡> 2.88 (πη΄) Ζητοῦσί τινες, πῶς ἔσται τῶν ἀξιουμένων τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ τελειότητος ἡ

κατάστασιν· πότερον κατά προκοπήν καί μετάβασιν, ἤ κατά τήν ἐν στάσει ταυτότητα· πῶς τε τά σώματα καί τάς ψυχάς εἶναι χρεών ὑπολαμβάνειν. Πρός δή τοῦτο στοχαστικῶς ἐρεῖ τις, ὅτι καθάπερ ἐπί τῆς σωματικῆς ζωῆς διττός ἐστιν ὁ τῆς τροφῆς λόγος· ὁ μέν πρός αὔξησιν, ὁ δέ πρός συντήρησιν τῶν τρεφομένων· μέχρις οὗ φθάσωμεν τό τέλειον τῆς σωματικῆς ἡλικίας, τρεφόμεθα πρός αὔξησιν· ἐπειδάν δέ τό σῶμα στῇ τῆς εἰς μέγεθος ἐπιδόσεως, οὐκέτι τρέφεται πρός αὔξησιν, ἀλλά πρός συντήρησιν. Οὕτως καί ἐπί τῆς ψυχῆς διττός ὁ τῆς τροφῆς λόγος. Τρέφεται γάρ προκόπτουσα ταῖς ἀρεταῖς καί (=1168=) τοῖς θεωρήμασι, μέχρις οὗ διαβᾶσα τά ὄντα πάντα φθάσῃ τό μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ γινομένη, πάσης τῆς πρός ἐπίδοσίν τε καί αὔξησιν διά τῶν μέσων ἵσταται προκοπῆς· ἀμέσως τρεφομένη τό ὑπέρ νόησιν· καί διά τοῦτο τυχόν ὑπέρ αὔξησιν· τῆς ἀφθάρτου τροφῆς εἶδος, πρός συντήρησιν τῆς δοθείσης αὐτῇ θεοειδοῦς τελειότητος, καί ἔκφανσιν τῶν τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπείρων ἀγλαϊῶν, καθ᾽ ἥν τό ἀεί εὖ ὡσαύτως εἶναι ἐνδημῆσαν αὐτῇ δεχομένη, γίνεται θεός τῇ μεθέξει τῆς θεϊκῆς χάριτος, πασῶν τῶν κατά νοῦν καί αἴσθησιν ἐνεργειῶν, αὐτή τε παυσαμένη, καί ἑαυτῇ τάς τοῦ σώματος συναπαύσασα φυσικάς ἐνεργείας, συνθεωθέντος αὐτῇ κατά τήν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μέθεξιν τῆς θεώσεως. Ὥστε μόνον τόν Θεόν διά τε τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντων αὐτῶν τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης, τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων.

2.89 (πθ´). Ζητοῦσί τινες τῶν φιλομαθῶν, κατά ποῖον ἔσται τρόπον ἡ τῶν αἰωνίων μονῶν τε καί ἐπαγγελιῶν διαφορά· πότερον καθ᾽ ὑπόστασιν τοπικήν, ἤ κατ᾽ ἐπίνοιαν τῆς ἰδιαζούσης καθ᾽ ἑκάστην μορφήν πνευματικῆς ποιότητός τε καί ποσότητος. Καί τοῖς μέν δοκεῖ τό (≡14__558≡> πρῶτον· τοῖς δέ, τό δεύτερον· ὁ δέ γνούς, τί τό, Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστι, καί τί τό, Πολλαί μοναί παρά τῷ Πατρί, τοῦ δευτέρου μᾶλλον γενήσεται.

2.90 (f´) Ζητοῦσί τινες, ποίαν διαφοράν ἔχει πρός τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία· πότερον καθ᾽ ὑπόστασιν διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἤ κατ᾽ ἐπίνοιαν. Πρός οὕς ῥητέον, ὅτι διαφέρουσι μέν· οὐ καθ᾽ ὑπόστασιν δέ. Μία γάρ καθ᾽ ὑπόστασιν ἄμφω· ἀλλά κατ᾽ ἐπίνοιαν· ἡ μέν γάρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τῆς τῶν ὄντων ἀκραιφνοῦς κατά τούς ἑαυτῶν λόγους ἐν τῷ Θεῷ προαιωνίου γνώσεώς ἐστι κατάληψις· ἡ δέ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατά χάριν ἐστί μετάδοσις· καί ἡ μέν κατά τό τέλος τῶν ὄντων, ἡ δέ κατ᾽ ἐπίνοιαν μετά τό τέλος τῶν ὄντων ἐστί.

2.91 (fα´) Τό, Ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἔστιν, ὡς οἶμαι, χρονικῆς συστολῆς· Οὐ γάρ ἔρχεται μετά παρατηρήσεως· οὔτε ἐροῦσιν· Ἰδού ὧδε, ἰδού ἐκεῖ· ἀλλά τῆς πρός αὐτῶν τῶν ἀξίων (=1169=) αὐτῆς κατά διάθεσιν σχέσεώς ἐστιν· Ἡ γάρ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, φησίν, ἐντός ὑμῶν ἐστιν.

2.92 (fβ´) Ἡ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός βασιλεία, δυνάμει μέν ἐν πᾶσί ἐστιν τοῖς πιστεύουσιν· ἐνεργείᾳ δέ ἐν τοῖς ἀποθεμένοις διόλου διαθέσεως πᾶσαν τήν κατά φύσιν ψυχῆς τε καί σώματος

ζωήν, καί μόνην κτησαμένοις τήν τοῦ πνεύματος, καί δυναμένοις λέγειν· Ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δέ ἐν ἐμοί Χριστός.

2.93 (fγ΄) Τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναί τινες λέγουσι, τήν ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀξίων διαγωγήν· ἕτεροι δέ, τήν ὁμοίαν τοῖς ἀγγέλοις τῶν σωζομένων κατάστασιν· ἄλλοι δέ, τό εἶδος αὐτό τῆς θεϊκῆς ὡραιότητος τῶν φορεσάντων τήν εἰκόνα τοῦ Ἐπουρανίου. Συνᾴδουσι δέ (≡14__560≡> τῇ ἀληθείᾳ, κατά τό ἐμοί δοκοῦν, καί αἱ τρεῖς περί τούτου δόξαι. Πᾶσι γάρ κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτοῖς κατά ποιόν τε καί ποσόν δικαιοσύνης, ἡ μέλλουσα δίδοται χάρις.

2.94 (fδ΄) Ἕως ὅτου κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν, ἀνδρικῶς τούς θείους διεξέρχεταί τις ἀγῶνας· τόν διά τῶν ἐντολῶν ἐξελθόντα παρά τοῦ Πατρός εἰς τόν κόσμον, παρ᾽ ἑαυτῷ κατέχει Λόγον. Ἐπειδάν δέ τῶν κατά τήν πρᾶξιν πρός τά πάθη παλαισμάτων ἀφιέμενος, ὡς νικητής παθῶν καί δαιμόνων ἀποφανθείς, πρός τήν διά θεωρίας γνωστικήν μετέλθῃ φιλοσοφίαν, συγχωρεῖ τῷ Λόγῳ μυστικῶς ἀφεῖναι πάλιν τόν κόσμον, καί πορευθῆναι πρός τόν Πατέρα. Διό φησιν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς, ὅτι Ὑμεῖς ἐμέ πεφιλήκατε, καί πεπιστεύκατε ὅτι ἐγώ παρά τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρά τοῦ Πατρός, καί ἐλήλυθα εἰς τόν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τόν κόσμον, καί πορεύομαι πρός τόν Πατέρα· κόσμον εἰπών τυχόν, τήν κατά τήν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν ἐπίπονον ἐργασίαν· Πατέρα δέ, τήν κατά νοῦν ὑπερκόσμιον καί παντός ἐλευθέραν ὑλικοῦ φρονήματος κατάστασιν· καθ᾽ ἥν ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται Λόγος, τῆς πρός τά πάθη καί τούς δαίμονας μάχης παυόμενος.

2.95 (fε΄) Ὁ δυνηθείς νεκρῶσαι διά πράξεως τά μέλη τά ἐπί τῆς γῆς, καί νικῆσαι διά τοῦ Λόγου τῶν ἐντολῶν τόν ἐν αὐτῷ τῶν παθῶν κόσμον, οὐδεμίαν ἕξει λοιπόν θλίψιν· τόν κόσμον ἐάσας ἤδη, καί ἐν Χριστῷ γεγενημένος, τῷ τόν κόσμον νικήσαντι τῶν παθῶν, καί πάσης εἰρήνης χορηγῷ. Ὁ γάρ τήν προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν μή ἀφείς, διά παντός θλίψιν ἕξει· τοῖς κατά φύσιν ἀλλοιουμένοις τήν γνώμην συναλλοιούμενος. Ὁ δέ γενόμενος ἐν Χριστῷ, κατ᾽ οὐδένα λόγον αἰσθήσεται τῆς οἱασοῦν ὑλικῆς μεταπτώσεως. Διό φησιν ὁ Κύριος· Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοί εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε· ἀλλά θαρσεῖτε, ἐγώ νενίκηκα τόν κόσμον. Τουτέστιν, Ἐν ἐμοί τῷ Λόγῳ τῆς ἀρετῆς, εἰρήνην ἔχετε· ἀπηλλαγμένοι (≡14__562≡> τῆς τῶν ὑλικῶν παθῶν τε καί πραγμάτων στροβώσεώς τε καί ταραχῆς· ἐν δέ τῷ κόσμῳ, τουτέστι ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῶν ὑλικῶν, θλίψιν, διά τήν αὐτῶν ἀλλεπάλληλον μετάπτωσιν. (=1172=) Θλίψιν γάρ ἔχουσι ἀμφότεροι, καί ὁ πράττων τήν ἀρετήν, διά τόν αὐτῇ συνημμένον πόνον· καί ὁ τόν κόσμον ἀγαπῶν, διά τήν τῶν ὑλικῶν ἀποτυχίαν· ἀλλ᾽ ὁ μέν, θλίψιν σωτήριον· ὁ δέ, φθαρτικήν καί ὀλέθριον. Ἀμφοτέρων δέ ἐστιν ὁ Κύριος ἄνεσις· τοῦ μέν, καταπαύων ἐν ἑαυτῷ κατά τήν θεωρίαν δι᾽ ἀπαθείας τούς πόνους τῶν ἀρετῶν· τοῦ δέ, τήν πρός τά φθειρόμενα σχετικήν προσπάθειαν διά τῆς μετανοίας ἀφαιρούμενος.

2.96 (ϙστ´) Ἡ ἐν τῷ τίτλῳ προγραφή τῆς τοῦ Σωτῆρος αἰτίας, πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς φιλοσοφίας ὄντα Βασιλέα τόν σταυρωθέντα σαφῶς καί Κύριον ἔδειξε. Ῥωμαϊστί γάρ, καί Ἑλληνιστί, καί Ἑβραϊστί φησιν ἀναγεγράφθαι τό λόγιον. Νοῶ δε, διά μέν τοῦ Ῥωμαϊστί, τήν πρακτικήν· ὡς τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατά τόν Δανιήλ ὁρισθείσης εἶναι πασῶν ἀνδρικωτέρας τῶν ἐπί γῆς βασιλειῶν· πρακτικῆς δέ ἴδιον, εἴπερ τι ἄλλο, ἡ ἀνδρεία. Διά δέ τοῦ Ἑλληνιστί, τήν φυσικήν θεωρίαν· ὡς μᾶλλον τοῦ Ἑλλήλων ἔθνους παρά τούς λοιπούς ἀνθρώπους, τῇ φυσικῇ σχολάσαντος φιλοσοφίᾳ. Διά δέ τοῦ Ἑβραϊστί, τήν θεολογικήν μυσταγωγίαν· ὡς τοῦ ἔθνους τούτου προδήλως ἀνέκαθεν τῷ Θεῷ τούς πατέρας ἀνατεθέντος.

2.97 (ϙζ´) Δεῖ μή μόνον ἡμᾶς εἶναι παθῶν σωματικῶν φονευτάς, ἀλλά καί τῶν κατά ψυχήν ἐμπαθῶν λογισμῶν ὀλετῆρας, κατά τόν λέγοντα ἅγιον· Εἰς τάς πρωΐας ἀπέκτενον πάντας τούς ἁμαρτωλούς τῆς γῆς· τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντας τούς ἐργαζομένους τήν ἀνομίαν· τουτέστι, τά τοῦ σώματος πάθη, καί τῆς ψυχῆς τούς ἀνομοῦντας λογισμούς.

(≡14__564≡> 2.98 (ϙη´) Ὁ τήν ὁδόν τῶν ἀρετῶν χωρίς τῆς ἐφ᾽ ἑκάτερα ῥοπῆς μετ᾽ εὐσεβοῦς καί ὀρθῆς γνώσεως συντηρήσας ἀλώβητον, εἴσεται τήν γινομένην πρός αὐτόν τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἀπαθείας παρουσίαν. Ψαλῶ γάρ, καί συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, πότε ἥξεις πρός με. Ὁ γάρ ψαλμός τήν ἐνάρετον πρᾶξιν δηλοῖ· ἡ δέ σύνεσις, τήν ἐπ᾽ ἀρετῇ γνωστικήν ἐπιστήμην· καθ᾽ ἥν τῆς θείας αἰσθάνεται παρουσίας, ὁ δι᾽ ἀγρυπνίας τῶν ἀρετῶν προσδεχόμενος τόν Κύριον αὐτοῦ.

2.99 (ϙθ´) Οὐ δεῖ τόν εἰσαγόμενον εἰς εὐσέβειαν, διά μόνης ἄγεσθαι χρηστότητος πρός τήν πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν, ἀλλά μήν καί τῇ μνήμῃ τῶν θείων δικαιωμάτων, δι᾽ ἀποτομίας συχνότερον αὐτόν ἀγωνίσασθαι· ἐφ᾽ ᾧ μή μόνον πόθῳ τῶν θείων ἐρᾷν, ἀλλά καί φόβῳ τῆς κακίας ἀπέχεσθαι· Ἔλεον γάρ καί κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε· ἵνα καί αὐδῇ τῷ Θεῷ κατά πόθον τερπόμενος, καί εὐτονῇ πρός τό ᾆσμα, τῷ φόβῳ στομούμενος.

2.100 (ρ´) Ὁ δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως ἁρμοσάμενος τό σῶμα πρός τήν ψυχήν, γέγονε κιθάρα Θεοῦ καί αὐλός καί ναός. Κιθάρα μέν, ὡς καλῶς φυλάξας τήν τῶν ἀρετῶν ἁρμονίαν· αὐλός δέ, ὡς διά τῶν θείων θεωρημάτων εἰσδεχόμενος τήν τοῦ Πνεύματος ἔμπνευσιν· ναός δέ, ὡς διά τήν κατά νοῦν καθαρότητα, τοῦ Λόγου γεγονώς κατοικητήριον.